

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”

PLEȘCA MARIA

**SERVICIUL DE ASISTENȚĂ PSIHOLOGICĂ
ȘI ETICA PROFESIONALĂ**

SUPORT DE CURS

Chișinău, 2024

Aprobat în ședința Senatului Universității Pedagogice de Stat „ION CREANGĂ” din Chișinău
Proces-verbal nr. 14 din 20.06.2024

Recenzenți:

DANILIUC Natalia, dr., conf. univ., USMF „TESTEMIȚEANU”

ADĂSCĂLIȚA Viorica, dr., conf. univ., UPSC „ION CREANGĂ”

**DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN
REPUBLICA MOLDOVA**

Pleșca, Maria.

Serviciul de asistență psihologică și etica profesională : Suport de curs /
Maria Pleșca ; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă". – Chișinău :
[S. n.], 2024 (CEP UPSC). – 147 p.

Bibliogr.: p. 141-142 (26 tit.). – [100] ex.

ISBN 978-9975-46-941-8.

159.99:37.015.3(075.8)

P 71

**Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat
„Ion Creangă”**

CUPRINS

INTRODUCERE	4
TEMA 1. EVOLUȚIA ȘI STAREA ACTUALĂ A SERVICIULUI PSIHOLOGIC	5
Tema 2. PRINCIPIILE ȘI REGULILE ETICE DE LUCRU A PSIHOLOGULUI PRACTIC	31
Tema 3. SERVICIUL PSIHOLOGIC ÎN INDUSTRIE ȘI PRACTICA JURIDICĂ.....	36
Tema 4. SERVICIUL PSIHOLOGIC ÎN SPORT ȘI MEDICINĂ	48
Tema 5. ORGANIZAREA SERVICIULUI PSIHOLOGIC ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT	63
Tema 6. ORGANIZAREA SERVICIULUI PSIHOLOGIC ÎN CLASELE PRIMARE.....	71
Tema 7. ORGANIZAREA SERVICIULUI PSIHOLOGIC LN CLASELE GIMNAZIALE	83
Tema 8. ORGANIZAREA SERVICIULUI PSIHOLOGIC ÎN CLASELE LICEALE.....	104
Tema 9. ACTIVITATEA PSIHOLOGULUI CU BULLYING-UL ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT	117
Tema 10. SERVICIUL DE ASISTENȚĂ PSIHOLOGICĂ ÎN ASIGURAREA UNUI MEDIU EDUCAȚIONAL PSIHOLOGIC SECURIZANT	132
BIBLIOGRAFIE	141
ANEXE.....	143
ANEXA 1. Asistența psihologică a elevilor cu CES.....	143
ANEXA 2. Asistența psihologică a copiilor supradotați	144
ANEXA 3. Recomandări privind suportul tehnico-material și informațional-metodologic al cabinetului psihologului.....	145

INTRODUCERE

Relevanța disciplinei academice *Serviciul de asistență psihologică și etica profesională* este condiționată de faptul că viitoarea activitate psihologică profesională a studenților ar trebui să se desfășoare pe baza unui anumit sistem de cunoștințe despre obiectivele și sarcinile cu care se confruntă psihologii practicieni, care este obiectul principal de aplicare a eforturilor profesionale, unde sunt limitele competenței profesionale și cum să organizeze în mod eficient asistența psihologică a unei persoane în diferite etape de vârstă.

Predarea acestei discipline vizează familiarizarea studenților cu conceptele fundamentale și cu problematica actuală a activității psihologului practic și va permite formarea la studenți: a unui sistem de concepte din domeniul de activitate al psihologului practic, categoriile sale, principiile metodologice și metodele, înțelegerea locului său în sistemul științei psihologice și a ideilor psihologice moderne despre parcursul de viață al unei persoane; motivația de a studia disciplinele psihologice, de a stăpâni metodele de autoeducație, de a dobândi subiectivitate în activitatea educațională și profesională, nevoia de autoactualizare și autorealizare; abilități de analiză și generalizare a activității psihologului practic. Modelul activității psihologului practic creat în procesul de studiere a acestei discipline academice are menirea de a indica clar nișa profesională a psihologului practic în diferite tipuri de instituții, de a crea o imagine a unei viziuni holistice a activității psihologului practic ca tip special de activitate științifică și practică.

Studenții vor însuși cunoștințe psihologice despre om, despre istoria apariției profesiei de psiholog, prezintă principalele direcții de activitate ale psihologilor profesioniști în sferile științifice și practice: în medicină, educație, psihologie socială, economie, industrie, psihologie juridică, sport, servicii de consiliere. Un loc esențial în suport îl ocupă caracterizarea calităților profesionale, etice și personale importante pentru activitatea de succes a unui psiholog. Sunt descrise sistemul de formare a psihologilor profesioniști și principiile de organizare a comunității psihologice. Ca rezultat studenții ar trebui să fie capabili să: planifice și să organizeze activitatea în toate domeniile principale de activitate ale psihologului practic; să utilizeze metodele și tehnicile moderne de practică psihologică, vor poseda metode și abilități de reflecție personală și profesională.

Introducerea standardelor educaționale de nouă generație necesită o regândire serioasă a activității psihologului. Psihologul, în primul rând, este considerat un jucător de echipă, care este inclus în procesul educațional, este orientat în noile standarde, poate, lucrând în echipă, să contribuie la construirea procesului educațional ținând cont de personalitatea elevilor. Activitatea psihologului în aceste condiții presupune nu numai lucrul direct cu copiii și părinții lor, ci și înțelegerea esenței psihologice a schimbărilor care se apropie, asistarea cadrelor didactice în implementarea standardelor noii generații, participarea la expertiza și proiectarea mediului educațional, elaborarea unui program care să contribuie la maximum la obținerea rezultatelor educaționale disciplinare, metadisciplinare și personale. Activitățile educaționale, diagnostice, de dezvoltare, corective și preventive ale psihologului devin diferite ca și conținut.

TEMA 1. EVOLUȚIA ȘI STAREA ACTUALĂ A SERVICIULUI PSIHOLGIC

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Practici de organizare a asistenței psihologice în țările Europei de Vest.
 - 1.1. Asistența psihologică în sistemul educațional al Franței.
 - 1.2. Asistența psihologică în Marea Britanie.
 - 1.3. Asistența psihologică în Elveția.
2. Istoria apariției serviciului psihologic din SUA. Serviciul Gaidens –predecesorul serviciului psihopedagogic.
3. Asistența psihologică în România.
4. Istoria apariției serviciului psihopedagogic în R. Moldova. Dezvoltarea actuală a serviciului psihologic din Republică. Modelul și structura serviciului psihopedagogic.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestei teme, studenții vor fi capabili:

- Să definească conceptul general de asistență psihologică;
- Să elucideze asemănările și deosebirile între modelele de asistență psihologică în diferite țări.
- Să elucideze aspectele procesului complex de asistență psihologică;
- Să interpreteze aspectele esențiale în evoluția serviciului de asistență psihologică;
- Să identifice și să caracterizeze factorii de dezvoltare a asistenței psihologice în Moldova.

1. Practici de organizare a asistenței psihologice în țările Europei de Vest

1.1. Asistența psihologică în sistemul educațional al Franței.

Un interes aparte în dezvoltarea asistenței psihologice școlare prezintă experiența Franței – țară în care au fost inițiate fundamentele psihologiei școlare. Părintele psihologiei școlare franceze este considerat *Alfred Binet*, care în anul 1894 începe cercetările în domeniu. Astfel, cunoscutul psiholog francez creează „*Societatea liberă pentru studiul psihologic al copilului*”. Mai târziu, în anul 1897 apare lucrarea sa, dedicată problemelor psihologice din școala primară (A. Binet, N. Vaschide).

În anul 1905, Ministerul învățământului din Franța se adresează către A. Binet cu rugămintea de a realiza unele cercetări psihologice, în scopul studierii problemelor copiilor, cun sunt apți de a studia în școală în conformitate cu programa generală. În rezultatul acestor cercetări a fost elaborat *testul Binet-Simon*, ce permite depistarea copiilor cu reținere în dezvoltarea intelectuală. Mai târziu, au fost deschise clase speciale pentru acești copii.

Cunoscutul psiholog francez A. Wallon, în anul 1944 este numit șef al Direcției Educației Naționale. Spre deosebire de contemporanul său, A. Wallon considera că scopul principal al serviciului de asistență psihologică este acordarea ajutorului psihologic fiecărui copil, crearea condițiilor optime pentru instruirea și educația lor și nu selectarea copiilor după anumite criterii. În colaborare cu colegul său *Langevin*, A. Wallon elaborează proiectul reformei învățământului public în care pentru prima dată se trasează sarcinile majore ale psihologiei școlare:

- Investigarea psihologică a elevilor, ce presupune studierea particularităților individuale: sferei intelectuale, afective, sociale.
- Evaluarea modificărilor psihologice în rezultatul aplicării tehnicilor educative.
- Analiza programelor în scopul adaptării lor la aptitudinile proprii fiecărei vârste, în

conformitate cu anumite particularități psihologice.

- Formarea cadrelor în psihologie școlară, ce trebuie să dețină diplome în psihologie, eliberate de universități (H. Caglar, 1994).

Cu părere de rău, proiectul prezentat nu a fost implementat. În anul 1944, A. Wallon i-a încredințat lui Zazzo, autorul renumitei „*Nouă scară metrică de inteligență*”, formarea psihologilor școlari. Primul psiholog școlar a început să-și exercite funcțiile la Grenoble, în anul 1945. Mai târziu (1947), la Paris își începe activitatea un grup de psihologi școlari fiind coordonați de profesorul Wallon. Peste un timp, 74 de psihologi sunt deja repartizați în școlile din Paris, experiența lor extinzându-se și în provincii.

În anul 1951, Ministerul învățământului din Franța, pentru prima dată descrie funcțiile psihologului școlar. Acest document a fost propus pentru discuție la I-ul și al II-lea Colocviu Internațional dedicat psihologiei școlare, organizat de UNESCO în Hamburg, în anii 1952 și 1954 (W.D. Wall).

Spre regret, activitatea asistenței psihologice școlare a fost stopată din cauza unor modificări ce au avut loc în politica învățământului francez, iar psihologii școlari au fost transferați în funcția de învățători la clasele primare.

Pe parcursul timpului, creștea necesitatea în solicitarea ajutorului psihologic, ca urmare a majorării considerabile a numărului copiilor cu reținere în dezvoltarea intelectuală și alte tulburări psihologice. În rezultat, Ministerul învățământului din Franța este nevoit din nou să apeleze la psihologi pentru utilizarea metodelor psihometrice în scopul selectării copiilor cenu sunt capabili să studieze în școala generală. Sarcinile atribuite acestui serviciu sugerează ideea că toate forțele ajutorului psihologic erau concentrate în școala primară, din considerente că selectarea copiilor pentru instruirea în diferite tipuri de școli este necesară anume la această etapă.

Pentru a realiza aceste sarcini, în anul 1960 își încep activitatea patru centre psihologice la Paris, Bordo, Grenoble și Besançon (И. Дубровина). Începând cu anul 1970, forța principală în acordarea ajutorului psihologic devin așa numitele *grupuri de asistență psihopedagogică* – CAAP (*Les Groupes d'Aide Psycho-Pedagogique et la prevention*, 1970, 1976). Fiecare grup era alcătuit din trei specialiști: un psiholog școlar, un specialist în domeniul psihologiei instruirii, un specialist în domeniul dezvoltării psihomotrice. Un grup de acest fel, avea responsabilitatea să acorde asistență psihologică la un număr de la 800-1000 de elevi. Cu toate că grupul de specialiști își realiza activitatea într-o anumită instituție concretă, ei aveau obligația să acorde ajutorul psihologic necesar mai multor școli.

Grupurile de asistență psihopedagogică create în 1976, în care activau majoritatea psihologilor școlari din Franța, administrativ se subordonau departamentului învățământului special. În funcția acestor grupuri intra lucrul cu copiii de vârstă preșcolară și școlară mică (dela 2-12 ani), iar atenția de bază era orientată la lucrul cu copiii de 3-7 ani. În vizorul psihologilor în activitatea cu acești copii se aflau problemele ce țin de învățare și comportament și de care respectiv se ocupau mai mulți specialiști. Una din sarcinile de bază a grupului, era selectarea copiilor ce necesită forme și metode de instruire specială. *Grupul de asistență psihopedagogică* acorda consultații pentru părinți și pedagogi cu privire la problemele menționate anterior. (R.E. Feldman; N. Borthes, C. Coulbant, D. Lemersier). Spre deosebire de țările anglo-saxone, în țările francofone s-a observat mai curând tendința de a integra, de la bun început, serviciul psihologic în cadrul școlii și de a-i încredința psihologului școlar sarcini mai variate decât activitatea de diagnosticare și cea terapeutică. Astfel, Franța este una din primele țări care a

stabilit un statut oficial psihologului școlar. Într- un articol al Proiectului de reformă a învățământului francez se menționa:

„Paralel cu controlul pedagogic prevăzut de lege, s-a introdus un control psihologic al elevilor, justificat prin necesitatea de a cunoaște particularitățile individuale ale copilului și evoluția sa psihologică, prin necesitatea de a practica o bună orientare școlară, de a aprecia eficacitatea metodelor educative, de a adapta programele la capacitățile fiecărei vârste. Acest control este asigurat în colaborare cu medicul școlar de către psihologi școlari, formați în instituțiile universitare de psihologie” (Planchard).

La mijlocul anilor 80 ai secolului XX, începe o nouă etapă în evoluția psihologiei școlare franceze. Ulterior, a fost creat un grup de lucru în componența căruia intrau reprezentanții a 5 organizații-membre ale asociației Naționale a Psihologilor (în fr. ANOP). Reprezentanții acestui grup de lucru au colaborat pentru a determina funcțiile psihologului școlar în Franța (*apud* И. Дубровина, 1991). În urma acestei lucrări, s-a ajuns la concluzia că atât psihologul școlar, cât și psihologul practician ar fi util să acorde ajutor psihologic pentru a satisface în primul rând nevoile beneficiarilor. Psihologul școlar are menirea să lucreze cu copilul atât timp, cât el poate contribui la dezvoltarea multiaspectuală a personalității lui și poate include în această activitate părinții și profesorii. În acest context, se menționează că pe parcursul intervenției sale, psihologul poate să modifice unele standarde ale educației, dacă concluzionează că ele dăunează dezvoltării progresive a personalității copilului. Ulterior, în Franța se discută referitor la problema reorganizării practicii de lucru a psihologilor școlari și crearea unui sistem unic al serviciului de asistență psihologică, orientat spre acordarea ajutorului psihologic individual, în grupuri, în cadrul întreprinderilor și vizează următoarele obiective:

- anticiparea eșecului școlar;
- contribuirea la adaptarea și socializarea copilului;
- integrarea în colectivul de elevi a copilului cu deficiență mintală; orientarea școlară și ghidarea în carieră a copilului;
- creșterea nivelului de competență a profesorilor, asistenților sociali, administrației și altor specialiști care activează în cadrul sistemului de învățământ (G.E. Guillemard).

În pofida faptului că măsurarea și testarea se aplică frecvent în practica serviciului psihologic, numeroase personalități din cadrul științei din multiple țări nu erau mulțumiți de activitatea limitată ce le revenea psihologilor școlari. Ei au început să-și revadă ideile cu privire la activitatea de măsurare ca fiind direcția esențială ce ar putea contribui la rezolvarea problemei de acordare a asistenței psihologice copiilor. Se remarcă faptul, că procedura de testare nu permite de a constata perspectivele de dezvoltare a elevilor și rezultatele obținute în urma diagnosticului elevilor din pături sociale vulnerabile, regiuni cu un nivel jos de dezvoltare din punct de vedere cultural, nu sunt relevante. Cu atât mai mult această metodă are tendința de a se axa doar pe latura dotării intelectuale (H. Passow).

Această idee era susținută și de savantul german *I. Miuller* (1960), care menționa faptul că pentru a obține succes în viață și a decide să urmezi o profesie este nevoie de aptitudini și calități, cum ar fi spre exemplu: priceperea de a gândi în mod practic, a poseda aptitudini tehnico-constructive și tehnico-practice, manifestarea activismului emoțional – volitiv în acțiunile sale, insistență și potențial energetic. După părerea savantului, nu este corect de a aprecia ființa umană numai în dependență de capacitățile intelectuale, dar ca fiind o personalitate integră în evoluție.

Psihologii britanici *B. Simon* (1953) și *A. Xeisserman* (1964) exprimă nemulțumirea față de formalitatea testelor psihometrice. Argumentând prin exemple concrete, ei demonstrează caracterul subiectiv, marginalitatea și invalidarea lor științifică. Psihologii menționează un neajuns esențial al testelor: ignorarea totală a sferei emoționale, ce constituie un element important al vieții umane.

Ulterior, în anul 1990 *grupurile de asistență psihopedagogică* au fost înlocuite de rețelele de asistență specializată pentru copiii cu dificultate școlară. Psihologul școlar are un loc stabil în echipă (alături de un specialist în psihomotricitate și de un psihopedagog) și își canalizează activitatea spre prevenirea dificultăților școlare, spre evaluarea eficienței măsurilor individuale și colective aplicate elevilor în dificultate, spre integrarea socială a celor cu handicap. Obiectivul major urmărit de rețele este de a suscita dorința elevului de a învăța și a reuși, ceea ce presupune ajustarea conduitelor emoționale, intelectuale, și corporale, eficientizarea performanțelor în diverse activități propuse de școală, renașterea la copil a stimei de sine. Acțiunile de bază ale psihologului sunt: examinarea și observarea psihologică a elevului în parteneriat cu profesorii și școala. Psihologul școlar asigură de asemenea legăturile cu organismele extrașcolare (instituții medico-pedagogice, instituțiile medico-educative, spitale etc.) și participă la acțiunile de studiu și cercetare (*apud C. Platon, 2001*).

Psihologul școlar în Franța își realizează activitatea și în circumscripțiile departamentale ale învățământului primar, atașat unei circumscripții, este responsabil de un sector școlar ce include un număr variabil de elevi (800-1000). Un studiu recent indică concentrarea unui număr mai mare de psihologi școlari în „zonele de educație prioritară”.

Centrele medico-psihopedagogice nu depind de Ministerul Educației Naționale. Un număr mare de psihologi calificați în psihologia clinică sunt încadrați în activitatea acestor centre. Psihologii școlari activează și în *centrele de asistență psihopedagogică*, în colaborare cu medici și psihoterapeuți, care își desfășoară activitatea în regiunea pariziană (*apud C. Platon, 2001*). Formarea universitară a psihologului școlar în Franța prevede o instruire psihopedagogică, o practică de cel puțin cinci ani și o diplomă de psihologie școlară asigurată de facultățile de științe umane din Paris și din alte orașe ale Franței. În anul 1989 a fost instituită Diploma de Stat în Psihologie Școlară. O solidă formare este precedată de: formarea pedagogică de gradul I (2 ani), cel puțin trei ani de practică pedagogică, licență în psihologie (3 ani) și un an de specializare în psihologia școlară. *Asociația Franceză a Psihologilor Școlari* joacă un rol deosebit în formarea psihologilor școlari prin organizarea congreselor, seminarelor, școlilor de vară, zilelor de studii etc.

1.2. Asistența psihologică în Marea Britanie este instituită la sfârșitul sec. XIX. Astfel, în anul 1884 Galton, fondatorul primului laborator de antropometrie și-a propus să studieze diferențele individuale de natură genetică. Pentru a măsura diferențele psihologice dintre elevi, el a aplicat metode metrice și statistice, care foarte curând au contribuit la formarea metodei testelor mintale. În anul 1899 *Sully*, profesor de psihologie și logică de la Colegiul Universitar din Londra, a creat primul laborator de psihologie din Marea Britanie. În anul 1883 pornind de la lucrările lui *Sully* și a colegilor săi, a fost creată *Asociația Britanică de studiere a copilului* ce avea drept obiectiv studierea sferei normalului și a patologicului la elevi (*apud C. Platon, 2001*).

A. Stouns (1984) evidențiază faptul că în multe școli și colegii din Marea Britanie se mai păstrează metode care divizează elevii pe categorii și care formează o atitudine specifică față de aceste persoane. Aplicarea testelor duce după sine categorizarea elevilor pe criterii în funcție de IQ: elevi cu un nivel înalt al IQ, elevi cu un nivel jos al IQ.

Însă, în ultimul timp, menționează *Stouns*, crește numărul cercetărilor ce se axează pe problemele concrete ale instruirii și pe depistarea cauzelor, naturii apariției lor, și nu pe selectarea și categorizarea elevilor în grupuri după anumite caracteristici asemănătoare (*apud* И. Дубровина, 1991).

În 1913 la Londra este creat *primul serviciu de psihologie școlară*, directorul căruia a devenit *Berte*. El a elaborat o serie de teste individuale și colective pentru elevi și a întreprins o analiză diferențială a factorilor de importanță majoră privind randamentul școlar (programe, metode), personalitatea elevului. Mai târziu, în Marea Britanie și Scoția apar numeroase servicii de psihologie școlară după un model similar cu cel al lui *Berte*. În 1913, *Sirill Berte*, primul psiholog școlar din Marea Britanie, este invitat de autoritățile Londrei pentru consultarea în problemele individuale ale școlărilor și promovarea politicii în legătură cu organizarea învățământului. Activitatea lui *Berte* includea cercetările, psihometria și colaborarea în cadrul școlilor.

După anul 1920, direcții prioritare de cercetare și activitate practică a psihologului școlar devin studierea patologicului. Unele modele pentru dezvoltarea serviciului psihologic din țară au fost preluate din sistemul educațional din SUA.

În anul 1935, în țară își desfășurau activitatea 18 clinici, în anul 1945 existau deja 424 de clinici. Serviciile în clinică erau prestate de un grup de specialiști în componența căruia făceau parte: un psiholog școlar; un psihiatru pentru copii; un asistent social. Grupul de specialiști realiza diverse intervenții clinice și corecționale orientate spre ameliorarea problemelor ce țin de comportamentul copiilor, creșterea performanțelor, lucrul cu părinții. O altă sursă ce a contribuit la dezvoltarea asistenței psihologice școlare a fost experiența de învățător, deoarece de regulă, psihologii școlari, la anumite etape ale carierei profesionale au activat în calitate de profesori. Pe lângă faptul că se mărea numărul de psihologi școlari au apărut și alți factori importanți, ce au contribuit la formarea și dezvoltarea asistenței psihologice din țară. Printre aceștia putem enumera:

- creșterea nemulțumirii față de modelele de educație a copilului existente în țară; promovarea filosofiei „de descoperire a tainei psihologice” foarte populară în anul 1970, a impus psihologii școlari să conlucreze cu părinții și profesorii, pentru dezvoltarea aptitudinilor copilului;
- creșterea numărului psihologilor școlari calificați a contribuit la asigurarea priorității metodelor de instruire specială și influențelor psihologice, față de intervențiile medicale.

Administrația locală din *Sheffield*, un oraș industrial din centrul Marii Britanii, cu populația de aproximativ 500 mii de locuitori, are în subordinea sa 200 de școli primare, 35 de școli secundare și 10 școli speciale și totodată oferă servicii speciale pentru copiii cu probleme de instruire. În serviciile psihologice lucrează: 15 psihologi școlari; 1 manager, 5 psihologi superiori și 9 psihologi de bază.

Psihologii școlari activează în toate școlile regiunii, evaluează copii care sunt orientați la specialist cu permisiunea părinților, de către asistenți sociali, medici. Activitatea serviciului psihologic include lucrul cu beneficiarii și realizarea consultațiilor în școli.

Formele de activitate prioritare în asistența psihologică școlară este diagnosticarea și corecția comportamentului la copii cu diverse probleme de personalitate și cogniție. O altă formă de activitate este asigurarea de către specialiști a instruirii și a cercetării.

În prezent există sistemul de certificate pentru diverse specializări în domeniul psihologiei. Acest sistem a fost studiat de Asociația Britanică a Psihologilor. Un grup de specialiști din cadrul asociației, a propus eliberarea certificatelor într-o consecutivitate specială, după

înregistrare. Psihologii care dețin o calificare specială au dreptul de a primi aceste certificate. Psihologii școlari sunt instruiți în 13 centre: în Wellis -1 centru; în Marea Britanie -11 centre; în cadrul unei clinici din Tavis – 1 centru special.

După absolvirea colegiilor și universităților specialiștii primesc titlul de magistru, iar cei ce sunt instruiți în clinici speciale primesc certificate ale acestor clinici. Toate programele de instruire sunt planificate pentru un an de studiu, o excepție sunt programele universitare care constituie 2 ani de studii.

Formarea psihologilor școlari include: un nivel de calificare în psihologie, calificarea pedagogică, 2 ani de predare în școală după o instruire de bază și activitatea în cadrul unuia din 13 centre psihologice. Astfel, pentru primirea nivelului de calificare, pregătirea minimă constituie 4 ani. Există și o alternativă, ce prevede obținerea profesiei de psiholog școlar în baza unui an de lucru în calitate de învățător, apoi urmează primirea calificării în psihologie și sporirea calificării în continuare.

Activitatea asistenței psihologice în Marea Britanie și Wellis presupune o multitudine de direcții:

➤ **Copiii și familia.** Cu acești beneficiari activează psihologii clinicieni din *Serviciul Național de Sănătate*, psihologii particulari și psihologii școlari cărora le revine cea mai mare parte din volumul de lucru. Psihologii școlari lucrează în serviciile create pe lângă organele de administrare locală a învățământului. Ei poartă responsabilitate juridică pentru stabilirea diagnosticului la copiii cu probleme de instruire și sunt obligați să anunțe administrația locală despre aceste probleme. Psihologii școlari se ocupă și de cercetarea copiilor cu diverse abateri în dezvoltarea sferei emoționale și comportamentale.

➤ **Școlile.** Volumul de lucru ce îi revine școlii este în creștere ascendentă în ultima perioadă. Activitatea psihologului este foarte variată și include: serviciile acordate școlii în calitate de beneficiar și ajutorul acordat profesorilor pentru crearea programelor de includere a părinților în procesul de educație și instruire a copiilor.

➤ **Alți beneficiari.** Psihologii școlari contribuie la crearea unui sistem de ajutorare a copiilor și studiază necesitățile elevilor ce se află în conflict cu legea și sunt luați la evidență de către organele de administrare locală. În asemenea situații rolul principal îi revine asistentului social, iar psihologul școlar își asumă funcția de consultant și se ocupă de depistarea problemelor psihologice și pedagogice a copilului. Psihologii școlari sunt angajați frecvent în instituțiile de sănătate, mai ales în clinicile pediatrie și pedagogice.

Actual psihologii școlari se confruntă cu diverse probleme. Se simte tot mai mult insuficiența pregătirii specialiștilor – reprezentanți ai minorităților naționale. Deoarece crește numărul tinerilor ce fac parte din diferite etnii, se solicită angajarea psihologilor școlari din grupurile etnice.

Structura societății actuale se modifică în legătură cu faptul că se mărește numărul de șomeri, îndeosebi printre absolvenții școlilor. Mica probabilitate că vor obține un loc de muncă, a micșorat motivația tinerilor pentru susținerea în public a examenelor, reduce motivația instructivă și diminuează comportamentul. Prin urmare, se micșorează și natalitatea din țară, cu timpul activează tot mai puține școli și respectiv se reduce și numărul de profesori. Numărul școlilor s-a redus cu 30-40 %, fapt ce s-a reflectat și asupra programelor de studii. Unele școli au fost închise, iar profesorii transferați în alte localități.

Este util să menționăm și unele aspecte pozitive ale asistenței psihologice școlare: a crescut simțitor numărul cercetărilor efectuate de psihologii școlari. În activitatea psihologilor școlari s-au produs și unele modificări. În anul 1970 mulți psihologi școlari refuză utilizarea testelor

clinice. În presă au apărut diverse articole, care descriu noile direcții de activitate. Analiza rezultatelor obținute în urma acestor modificări vor fi utilizate pentru dezvoltarea în perspectivă a asistenței psihologice din țară.

În **cantoanele confederației elvețiene** sistemele școlare variază în legătură cu autonomia și independența cantoanelor. În consecință, în **Elveția** funcționează modelele de acordare a asistenței psihologice elevilor, foarte diferite.

În **cantonul Geneva**, spre exemplu, nu există servicii de psihologie școlară la nivelul școlii primare. Beneficiarii serviciilor de asistență psihologică se adresează la *serviciile medico-pedagogice*, ce nu se atribuie instituțiilor școlare.

Asistența psihologică școlară este instituită din 1962 la nivelul ciclului de orientare și reprezintă o verigă școlară intermediară între școala primară și învățământul secundar superior, care include copiii între 12-15 ani. Psihologii ciclului de orientare au același statut cași profesorii și depind în plan administrativ de director și de decanul școlii care este de asemenea psiholog.

Activitatea psihologului școlar în acest ciclu presupune exercitarea a două roluri importante (*apud* C. Platon, 2001):

1. Rolul de expert-tehnician – prevede activitatea la solicitările formulate de profesori și de autoritățile administrative. Psihologul în acest rol exercită mai multe activități:

Examenul psihologic al elevului care prezintă o tulburare specifică de învățare.

Orientarea elevilor spre diverse secții în funcție de capacitățile lor intelectuale, de motivații și de caracteristicile psihologice.

Examenul elevilor străini, pentru a contribui la o adaptare mai favorabilă și a le asigura orientarea ținând cont de posibilitățile lor intelectuale și de cunoștințele școlare.

2. Rolul de consultant clinic – prevede acordarea consultațiilor părinților, adolescenților și tutelării psihologice a adolescenților care prezintă dificultăți minore de adaptare. La nivelul instituției, psihologul ciclului de orientare participă la adunările de clasă și poate, la solicitările profesorilor, să joace rolul de consultant în problemele unui elev sau a unei clase.

2. Asistența psihologică școlară în SUA

Asistența psihologică școlară din SUA își are începutul în sec. XIX și ulterior a devenit una din cele mai eficiente și importante ramuri ale psihologiei contemporane. În 1891, *Hall* elaborează prima revistă de psihologie dedicată copilului și educației.

Psihologia școlară în SUA s-a constituit la hotarele dintre psihologia copilului, psihologia clinică și psihologia învățământului special. În anul 1896 *L. Witmer*, deschide la Universitatea din Pennsylvania un centru de consiliere psihologică, orientat în mare măsură la soluționarea problemelor de ordin pedagogic. Simultan, în cadrul centrului se organizează cursuri speciale pentru pedagogi și psihologi-experti, care lucrau cu copii ce necesită metode de instruire specială. În anul 1911, *Gesell* creează *Dispensarul din New-Havan*, axat pe problemele dezvoltării copilului.

În următorii 50 de ani psihologia școlară, ca și alte sfere aplicative ale psihologiei progresează încet. În anul 1920, în New-York și apoi și în alte regiuni au fost elaborate primele criterii de licențiere, instruire și standarde profesionale pentru psihologi școlari. Până în anul 1920 în SUA, își desfășoară activitatea 100-150 de specialiști (*Walter; Wallin*), care activau în domeniul psihologiei școlare, însă doar câțiva dintre ei erau psihologi calificați.

Printre primii specialiști practicieni în SUA, au fost psihologii ce își desfășurau activitatea în domeniul psihologiei experimentale și se ocupau de cercetarea problemelor autoeducației. În timp foarte scurt, funcția de bază a asistenței psihologice școlare a devenit măsurarea și testarea

elevilor, iar sarcina principală – selectarea copiilor pentru instruirea după programe speciale (N.E. Cutts). În urma exersării practicii de testare în școli și în special utilizarea testelor de inteligență (I.Q.) a contribuit la constituirea serviciului psihologic consultativ „gaidens” (*guidance* din engleză – „a ghida, a orienta”).

Începând cu anul 1945 și până în anul 1960 specialiștii-consultanți din serviciul „gaidens” utilizau frecvent în activitatea lor baterii de teste. Astfel, aplicarea metodei testelor în calitate de instrument principal în activitatea psihologului, a contribuit la transformarea ei într-un mecanism selectiv al școlii americane (H. Peters, B. Shertzer). Funcțiile de măsurare și testare au apărut cronologic mai devreme și într-o măsură mai mare erau utilizate în practică. Sfera de activitate esențială a psihologului școlar, tradițional se considera măsurarea cu ajutorul testelor standardizate. În activitatea serviciului „gaidens” pot fi evidențiate trei aspecte (C. Platon, 2001):

- *Economic* – evaluarea profesională.
- *Instructiv* – acordarea ajutorului în alegerea disciplinelor accesibile.
- *Social* – studierea personalității și dirijarea dezvoltării ei.

Ajutorul psihologic consultativ includea mai multe servicii:

- a. Serviciul Evidență – acumulează informație despre elev, particularitățile lui individuale.
- b. Serviciul Informație – furnizează elevilor informație în trei domenii: instructiv, personal, socioprofesional.
- c. Serviciul Consultație – acordă elevilor consultații individuale și în grup.
- d. Serviciul Control – ține evidența rezultatelor „programului”, evidența succeselor, insucceselor și a problemelor absolvenților școlii, studiază opinia elevilor privind rolul serviciului „gaidens” în viața școlară (Planchard).

În anul 1960 a fost creată organizația profesională a psihologilor școlari (R.H. Tindall). Un aport semnificativ în dezvoltarea asistenței psihologice școlare a avut Conferința din anul 1973, care s-a desfășurat la Wellis (И. Дубровина). În cadrul conferinței au fost abordate subiecte ce țin de scopurile, rolul asistenței psihologice școlare, bazele etice și juridice, problemele profesionale, conținutul programelor de formare a psihologilor școlari și multe alte subiecte (J.E. Ysseldyke). În anul 1980 a fost fondată *Asociația Națională a Psihologilor Școlari* (N.A.S.P.) (*apud* И. Дубровина, 1991).

Ulterior, mai mulți specialiști din domeniul psihologiei au început să folosească și alte metode de activitate, revizuinđu-și opinia referitor la procesul de măsurare.

Asistența psihologică școlară se divizează în 3 nivele (J. Bardon; D. Bennet):

La I-ul nivel se realiza testarea cu scopul selectării elevilor ce necesită instruire specială. La al II-lea nivel activitatea era direcționată la acordarea ajutorului psihologic elevilor cenenecesită instruire specială, cât și a elevilor care manifestă probleme de comportament și instruire moderate.

La al III-lea nivel se prevedea acordarea ajutorului psihologic direct tuturor beneficiarilor: elevilor, personalului școlar în privința psihologiei dezvoltării.

După părerea lui J.L. Bardon, anume asistența psihologică propriu zisă se realizează începând cu al II-lea nivel, în cadrul căruia se asigură trecerea de la numărarea punctajului și interpretarea rezultatelor testării, la cercetarea psihologo-pedagogică și clinică a elevilor (J. Bardon). Mai mulți specialiști, în prezent, remarcă testarea doar ca un element al unui profil mai larg al activității psihologului, în special al consultației psihologice (J.R. Bergan; S.N. Elliott,

W.C. Piersel; T.B. Gutkin, M.J. Curtis), iar consultația este privită ca o direcție principală de activitate profesională a psihologului școlar (U. Barbanel, J. Hoffenberg-Rutman; V.L. Cook, J.G. Patterson; T.R. Manley, E.T. Manly; M.L. Meacham, P.D. Peckham). În pofida faptului că opiniile referitor la funcțiile atribuite psihologului școlar pe parcursul timpului se modifică (E.B. Rago), totuși măsurarea și diagnosticarea până în prezent sunt considerate elemente de bază în activitatea sa profesională (J.H. Clark, C.R. Reynolds).

În lucrarea lui C.R. Reynolds se reliefează perspectivele de dezvoltare a asistenței psihologice și se analizează bazele teoretico-practice a psihologiei școlare din SUA (C. Reynolds; T. Gutkin). În această lucrare se menționează scopul principal al asistenței psihologice școlare, care prevede contribuirea la sănătatea psihologică și dezvoltarea intereselor instructive a copiilor și adolescenților. Aceasta presupune:

- a) măsurarea psihologică, psihologo-pedagogică și aprecierea „funcționalității” școlare a copiilor și adolescenților;
- b) intervenția activă a psihologului, orientată la asigurarea modului de influență benefică a școlii la dezvoltarea cognitivă, afectivă și socială a elevilor;
- c) ajutor pentru profesori și părinți în educarea copiilor; crearea programelor speciale de instruire a personalului școlii și părinților, directivelor etc.;
- d) activitatea în parteneriat cu personalul școlii și părinții referitor la problemele școlare ale copiilor și problemele angajaților școlii.

Astfel, asistența psihologică școlară bine organizată, fundamentată pe selectare, tot mai frecvent demonstrează tendințe noi și progresive, care își găsesc implementarea în practică.

Asistența psihologică școlară contemporană în SUA. Actualmente, în SUA activează 25-30 mii psihologi, în toate cele 50 de state ale țării. În regiunile mai dens populate ale țării (New-York, Ohio, California etc.) activează cel mai mare număr de psihologi. În localitățile urbane numărul de psihologi este mai mare, decât în cele rurale. Permisivitatea pentru a activa în calitate de psiholog este eliberată de un organ legislativ al învățământului din regiune, sau de un departament psihologic– administrativ al statului.

Interesele psihologilor sunt protejate de *Asociația Americană a Psihologilor* (A.P.A.). Psihologii întemeiază organizația profesională – *Asociația Națională a Psihologilor Școlari* (N.A.S.P.) care enumera 18 mii reprezentanți. În SUA există și alte organizații naționale care conlucrează cu psihologii școlari.

Psihologii școlari sunt ghidați în activitatea sa de anumite valori, principii și norme de etică profesională. *Asociația Psihologilor Americani* a elaborat acte normative care reglementează relațiile cu clienții, pedagogii, angajatorii și organele de drept și a societății în general (Oakland).

Printre acestea se enumără:

1. „Principiile etice ale psihologilor” (1981);
2. „Psihologia ca profesie” (1968);
3. „Principiile etice utilizate în timpul cercetărilor la oameni” (1973);
4. „Standarde ale testării instructive și psihologice” (1985);
5. „Condițiile de angajare a psihologilor” (1972).

Secția psihologiei școlare a elaborat așa acte normative cum ar fi:

1. „Ghidul referitor la condițiile de activitate a psihologilor școlari”;
2. „Normele juridice de stat pentru susținerea serviciului de asistență psihologică”.

Un volum complet de standarde, aprobate de A.P.A. realizează controlul profesional, științific și instructiv al aspectelor etice a activității psihologilor („Standarde de confirmare a nivelului profesional în psihologia școlară”, „Principii de etică profesională” etc.).

Centrele de psihologie școlară pot funcționa ca secții integrate într-un organism (Departamentul de Stat al Educației, instituție școlară publică sau privată etc.) sau ca serviciu specializat, independent de școală. Un centru ce oferă asistență psihologică școlară trebuie să angajeze doar psihologi profesioniști și personal de suport necesar în vederea asigurării serviciilor de calitate.

Asistența psihologică școlară întrunește instituțiile școlare – de la școala primară până la învățământul superior. Zona de activitate, cea mai reprezentativă este „măsurarea psihologică a elevilor”, urmată de zonele „planificarea programelor” și „intervenții pe lângă elev”. Conform unei anchete, realizate de Cook și Paterson, psihologii din Nebraska dedică 47% din tot timpul lor testării și interpretării testelor, observării elevilor și convorbirilor cu ei; 20% – însărcinărilor administrative; 15% – reuniunilor cu profesorii, directorii și personalul auxiliar; 14% – intervențiilor multiple: psihoterapii, intervenții în clasă, recomandări părinților; 4% evaluării activităților (controlul eficienței terapiei, selectării și aplicării testelor etc.) (C. Platon, 2001).

Formarea psihologilor școlari. În SUA există peste 200 de programe de formare profesională a psihologilor școlari: specialiști, magiștri și doctori în știință. Spre deosebire de sistemul de învățământ european, în SUA nu există programe de instruire a psihologilor școlari în cadrul colegiilor și universităților; se pregătesc specialiști numai la nivelul studiilor de masterat.

Profesia psihologului școlar preconizează deținerea competențelor în 16 direcții de activitate:

1. managementul clasei de elevi;
2. organizarea clasei și structura socială;
3. comunicarea interpersonală;
4. consultarea;
5. deprinderi și abilități de instruire;
6. deprinderi principale de viață;
7. abilități sociale și emoționale;
8. colaborarea cu părinții;
9. dezvoltarea sistemică și planificarea;
10. relațiile în comunitatea școlară;
11. dezvoltarea personală;
12. dezvoltarea și instruirea diferențiată;
13. cunoașterea aspectelor etice și juridice a profesiei;
14. testarea, cunoașterea specificului multicultural;
15. activitatea de cercetare și științifică.

Actualmente, în SUA există trei categorii de psihologi (C. Platon, 2001):

- *Psihologi școlari profesionali* – persoane care posedă cunoștințe generale și tehnice pentru a obține doctoratul în psihologia școlară, doar ele sunt în drept să poarte titlul de psiholog școlar;
- *Specialiști în psihologia școlară* – persoane care lucrează fiind supravegheați de psihologii școlari. Ei dețin cel puțin doi ani de pregătire universitară în psihologia școlară, ce prevede un program de cel puțin 1000 de ore de practică supravegheată de un psiholog școlar profesionist, dintre care cel puțin 500 de ore într-o instituție școlară;
- *Examinatori, tehnicieni, asistenți în psihologie și psihometrie școlară* – alte categorii de personal, ce realizează testările sub supravegherea unui psiholog școlar profesional.

Activitatea serviciului psihologic școlar. Activitatea serviciului de asistență psihologică este reglementată de legi federale, legile statului, tradiții locale, strategii și practică, de resursele financiare, de dezvoltare prioritara, stilul de acțiune a fondurilor, standarde naționale, locale și profesionale, și depind de numărul psihologilor școlari și calitatea pregătirii lor.

Asistența psihologică își are specificul său în activitatea desfășurată cu preșcolarii, elevii școlii primare și secundare. Cu referire la datele *Smith* (1984) de obicei, psihologii școlari își distribuie timpul aproximativ în următorul mod:

5% – pentru activitatea cu copiii de vârstă preșcolară (3-5 ani); 60% – pentru activitatea cu elevii școlii primare (6-12 ani);

20% – pentru activitatea cu elevii din ciclul gimnazial (13-15 ani); 15% – pentru activitatea cu elevii din ciclul liceal (16-18 ani).

Lucrul psihologului școlar în principiu ține de instruirea specială: 32% din timp dedică copiilor cu sindromul eșecului școlar; 22% copiilor cu tulburări emoționale și comportamentale; 14% copii cu reținere în dezvoltarea psihică; 16% populației școlare în întregime.

Cu mult mai puțin psihologul lucrează cu copii:

cu defecte în vorbire – 2%; dotați și talentați – 4%; copii cu boli cronice – 3%; cu boli fizice – 2%.

Direcțiile de activitate a psihologilor în SUA sunt:

1. *Testarea individuală* – se realizează cu elevii, ce necesită atenție specială. Se constată nivelul dezvoltării cognitive, emoționale, sociale și caracteristicile lingvistice. Instrumente principale de lucru sunt testele psihologice și de instruire;

2. *Intervenția directă* – presupune dezvoltarea cognitivă, emoțională și socială. Se utilizează așa forme de activitate ca training-ul, instruirea psihologică, consultanța și diverse tipuri de terapii;

3. *Intervenția indirectă* – include lucrul cu părinții, pedagogii, alți specialiști în domeniul pedagogiei. Intervenția indirectă înglobează în sine: testarea, participarea în grupuri instructive, *counseling*, consultarea și cooperarea;

4. *Activitatea științifică și de cercetare;*

5. *Supervizarea și lucrul administrativ:* elaborarea planurilor pentru serviciile psihologice școlare, angajarea la serviciu și supervizarea, calificarea profesională;

6. *Preîntâmpinarea și lichidarea consecințelor negative a comportamentului deviant.*

Aceste programe sunt orientate la elevi cu comportament deviant, dependență narcologică, alcoolică, suicid, abandon școlar, violența școlară, sarcină prematură.

Probleme de bază a asistenței psihologice școlare în SUA. Problemele esențiale în domeniul psihologiei în SUA se reflectă asupra stării asistenței psihologice școlare din țară. Problemele se pot diviza în două tipuri principale:

- Probleme ce țin de pregătirea profesională a psihologilor;
- Probleme ce țin de activitatea practică.

Pregătirea profesională a psihologilor. Sunt necesare crearea mai multor programe pentru pregătirea psihologilor școlari. Profesorii universitari primesc un salariu mic și sunt supraîncărcați cu lucru, de aceea nu le ajunge timp pentru cercetări și activitate științifică. Bursele pentru studenți sunt insuficiente.

Activitatea practică. Un număr mare de specialiști abandonează lucrul după 10 ani de activitate, posibil în legătură cu faptul că salarizarea muncii nu corespunde cu complexitatea și volumul obligațiilor profesionale și muncii prestate. Psihologii practicieni solicită creșterea calificării, îmbogățirea arsenalului metodic, micșorarea efortului tehnic (în lipsa secretarului).

Ameliorarea relațiilor cu colegii. În cele mai dese cazuri psihologii școlari sunt albi și vorbesc cursiv limba engleză. În același timp populația SUA tot mai mult devine bilingvă și crește tot mai mult diversitatea etnoculturală. În consecință, psihologii școlari nu au posibilitatea să satisfacă necesitățile tuturor solicitanților.

3. Asistența psihologică în România.

Abordarea problemei asistenței psihologice include mai multe direcții de organizare și realizare. Unul din aspectele prioritare influente asupra calității serviciului psihologic este modelul de organizare a acestui proces. În România este bine determinată structura de coordonare și monitorizare a psihologilor școlari.

Din punct de vedere al relațiilor instituționale, psihologii școlari sunt implicați într-o rețea vastă de legături având ca scop coordonarea și monitorizarea activității acestora. Activitatea psihologilor școlari este coordonată de Ministerul Educației și Cercetării prin Inspectoratele Școlare Județene, care coordonează la rândul lor cu Centrele Județene de Asistență Psihologică. Din cele trei categorii de instituții aflate sub coordonarea și monitorizarea Centrelor Județene de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE): 1. Centrele Școlare pentru Educație Incluzivă (CSEI); 2. Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică (CJAP); 3. Centrele și cabinetele logopedice interșcolare) anume Centrele Județene de Asistență Psihopedagogică au menirea de a oferi asistență psihopedagogică unui număr de minim 800 de elevi sau minim 400 de preșcolari. În cazul instituțiilor școlare care au sub 800 de elevi sunt constituite cabinete interșcolare, formându-seo catedră pentru un psiholog școlar din mai multe ore de la două-trei instituții. Atât medicii, cât și profesorii acuză numărul scăzut al psihologilor școlari. Media în Uniunea Europeană este de un psiholog școlar la 500 de elevi.

Din investigațiile realizate până în prezent nu a fost găsită vreo evidență a numărului total de psihologi școlari existenți în instituțiile de învățământ publice sau private din România. În schimb este cunoscut că în iulie 2010 numărul psihologilor cu liberă practică în domeniul Psihologiei educaționale, consilierii școlare și vocaționale, atestați de către Colegiul Psihologilor din România era de 1697. Acest lucru nu constituie neapărat o evidență a psihologilor școlari, deoarece atestatul de liberă practică poate fi dobândit de orice absolvent al studiilor de licență în psihologie, neimplicând neapărat și exercitarea profesiei de psiholog școlar.

Gestionarea, administrarea asistenței psihologice sunt și atribuțiile Colegiului Psihologilor din România. Colegiul respectiv este organizat în conformitate cu Legea 213 din 27 mai 2004 – privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică. Înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România a fost aprobată de Parlamentul României și publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 492 din 1 iunie 2004.

Colegiul Psihologilor din România este o organizație profesională, cu personalitate juridică, de drept privat, apolitică, autonomă și independentă, de interes public, cu patrimoniu și buget proprii. Această instituție are rolul de a reprezenta și de a ocroti la nivel național și internațional interesele profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, care își are sediul central în municipiul București. Colegiul se constituie din totalitatea psihologilor cu drept de liberă practică din România. Psihologii cu drept de liberă practică au dreptul, fără nici o îngădire, să adere la alte forme de asociere profesională. Colegiul are obligația de a publica anual Registrul unic al psihologilor cu drept de liberă practică din România.

Atribuțiile Colegiului sunt următoarele: asigură respectarea cadrului organizatoric pentru exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică în condițiile prezentei legi; instituie standarde de calitate a serviciilor psihologice; instituie un cadru de promovare și de dezvoltare a competenței profesionale; instituie și promovează norme deontologice în exercitarea profesiei de

psiholog cu drept de liberă practică; reprezintă interesele membrilor săi în fața autorităților publice și administrative, precum și în organismele profesionale internaționale; atestă dreptul de liberă practică al psihologilor și gestionează Registrul unic al psihologilor cu drept de liberă practică din România.

Forurile de conducere ale Colegiului sunt: a) Convenția națională; b) Consiliul Colegiului; c) Comitetul director; d) președintele Colegiului.

Convenția națională este constituită din reprezentanții membrilor Colegiului, pe baza unei norme de reprezentare, proporțional cu numărul membrilor din fiecare filială.

Consiliul Colegiului este constituit din președintele Colegiului, care este și președinte al Consiliului Colegiului, membrii Comitetului director și președinții filialelor teritoriale.

Comitetul director este constituit din președintele Colegiului, care deține și calitatea de președinte al Comitetului director, președinții comisiilor prevăzute la art. 35/Legea 213 și membrii acestora. Din Comisiile Comitetului director fac parte: Comisii aplicative; Comisiile de metodologie; Comisia de deontologie și disciplină.

Președintele Colegiului ales la Convenția Națională, validat de Comisia de deontologie și disciplină și aprobat în ședința Consiliului Colegiului. Înlouitorul de drept al președintelui Comitetului director, în caz de indisponibilitate, este președintele Comisiei de deontologie și disciplină sau alt președinte de comisie, desemnat de Comitetul director. Președintele Colegiului și președinții comisiilor prevăzute anterior asigură conducerea operativă a Colegiului. Președintele Colegiului are următoarele atribuții: a) reprezintă Colegiul în relațiile cu alte organizații și instituții din țară și din străinătate; b) încheie convenții și contracte în numele Colegiului, cu aprobarea Comitetului director; c) convoacă și conduce ședințele Comitetului director, Consiliului Colegiului și Convenției naționale; d) ordonă cheltuielile bugetare ale Comitetului director.

Comisiile Colegiului Psihologilor din România sunt următoarele:

- Comisia de Psihologie Clinică și Psihoterapie;
- Comisia de Psihologia Muncii, Transporturilor și Serviciilor;
- Comisia de Psihologie Educațională, Consiliere școlară și Vocațională;
- Comisia de Psihologie pentru Apărare, Ordine publică și Siguranță națională;
- Comisia de Metodologie;
- Comisia de Deontologie și Disciplină.

Comisiile enumerate anterior sunt divizate în: Comisii Aplicative (Comisia de Psihologie Clinică și Psihoterapie; Comisia de Psihologia Muncii, Transporturilor și Serviciilor; Comisia de Psihologie Educațională, Consiliere Școlară și Vocațională; Comisia de Psihologie pentru Apărare, Ordine publică și Siguranță națională); Comisia de Deontologie (care este responsabilă de codul deontologic al profesiei de psiholog; codul de procedură disciplinară); Comisia de Metodologie (avizează metodele și tehnicile de asistență psihologică în conformitate cu Normele de avizare a metodelor și tehnicilor de evaluare și asistență psihologică.

Membrii comisiei sunt aleși la Convenția Națională, validați de Comisia de deontologie și disciplină și aprobați în ședința Consiliului Colegiului.

Colegiului Psihologilor din România are 25 de filiale: Filiala Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Brăila, Brașov, București, Buzău, Cluj, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Dolj, Galați, Gorj, Harghita, Hunedoara, Iași, Mureș, Neamț, Olt, Prahova, Sibiu, Timiș, Vâlcea.

Odată cu apariția Legii nr. 213/2004 și a Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea,

organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România, domeniul psihologic a căpătat valențe noi, dezvoltându-se știința psihologică din România.

În data de 10 martie 2006 Comitetul director al Colegiului Psihologilor din România emite Hotărârea nr. 1 privind constituirea, declararea, înregistrarea și funcționarea cabinetelor individuale, cabinetelor asociate, societăților civile profesionale de psihologie, precum și exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică în sectorul public sau privat, în regim salarial.

Serviciile pe care le poate oferi un cabinet de psihologie, fie el individual, asociat sau în cadrul unei societăți civile profesionale de psihologie, în funcție de autorizațiile și atestările pe care le deține, se pot adresa fie individului, fie companiilor și sunt variate: psihologie clinică, consiliere psihologică, psihoterapie, psihologia muncii și organizațională, psihologia transporturilor, psihologia aplicată în servicii, psihologia aplicată în domeniul securității naționale, psihologie educațională, consiliere școlară și vocațională. Acestea urmăresc:

- Evaluarea aptitudinilor generale: nivelul de inteligență generală (stabilirea QI); capacitatea și operativitatea memoriei; spiritul de observație; capacitatea de organizare sub presiunea timpului.
- Evaluarea aptitudinilor psiho-motorii: eficiența și performanța operațional-motorie; eficiența și performanța operațional-executivă; mobilitatea funcțională; starea de vigilență; viteza de reacție; coordonarea; timpul de reacție; siguranța; îndemânarea.
- Evaluarea aptitudinilor tehnice: gândirea tehnică; dexteritatea manuală; precizia mișcării.
- Evaluarea personalității: profilul psihologic; capacitatea de organizare psihică; trăsăturile de temperament și caracter; identificarea manifestărilor psihopatologice în scop diagnostic; indicii de organicitate; indicii de depresie; indicii de anxietate; autocontrolul; echilibrul emoțional; identificarea gradului de integrare socială a indivizilor.
- Consiliere psihologică și psihoterapie.
- Servicii la nivel organizațional: examinarea psihologică pentru autorizarea exercitării meseriilor și profesiilor cu grad mare de risc (izolare, munca la înălțime, zgomot etc.); verificarea periodică a aptitudinilor psiho-profesionale ale solicitanților; evaluarea personalului angajat cu posibilități de prognoză profesională (prevederea reușitei într-o anumită profesie); studiul posturilor de muncă și a profesiunilor – întocmirea de psihoprofesiograme; recrutare, selecție, promovare, orientare și reorientare profesională; rezistență la monotonie și oboseală; identificarea și selectarea calităților manageriale ale personalului; consiliere managerială; analiza inadapțărilor și disfuncționalităților profesionale (manifestate prin stres, oboseală, accidente de muncă); analiza relațiilor interprofesionale și interpersonale în colectivele de muncă, integrarea în muncă și colectiv; diagnoza organizațională; diagnoza stărilor conflictuale în vederea ameliorării climatului psiho-social de muncă; tehnici de negociere; studii de optimizare a locului de muncă din punct de vedere ergonomic.

Potențiali consumatori de servicii psihologice pot fi:

Persoane fizice: persoane fizice care solicită servicii/ profiluri psihologice; candidații la obținerea permisului de conducere (toate categoriile); posesorii de permise de conducere (toate categoriile) care solicită aviz periodic (taximetriști, șoferi amatori și profesioniști, transportatori interni/ externi etc.); persoane fizice care solicită aviz de port armă; persoane fizice care doresc consiliere psihologică în vederea orientării școlare și profesionale; persoane fizice care își desfășoară activitatea în instituții de învățământ preșcolar, școlar, liceal, universitar.

Persoane juridice: societăți comerciale care solicită servicii/ profiluri psihologice; școli de șoferi sau instructori auto independenți; firme de pază care solicită aviz pentru agenți (inclusiv permis de port armă); firme de turism și de transport intern și internațional; firme de distribuție; policlinici și cabinete medicale – medicina muncii; grădinițe, școli, licee și universități; manageri care solicită prognoze profesionale la nivelul angajaților (prevederea reușitei într-o anumită profesie); firme care solicită consultanță managerială în domeniul psihologiei; ziare, posturi de radio și televiziune; instituții ale administrației publice locale; organizații guvernamentale și neguvernamentale.

Evaluarea individuală se finalizează sub forma unui profil psihologic care are caracter confidențial și se înmânează numai persoanei care a solicitat evaluarea.

Evaluări psihologice individuale se pot realiza și angajaților unei companii, în procesul diagnozei organizaționale, iar concluziile se prezintă angajatorului numai cu acceptul persoanelor evaluate.

Aici trebuie făcută diferența dintre evaluare și testare. Evaluarea prevede o examinare mai complexă, cu mai multe instrumente, metode, tehnici și se finalizează la cerere cu un raport psihologic. Testarea se finalizează printr-un aviz psihologic.

Deoarece raportul final conține informații cu caracter confidențial, aceasta se prezintă numai persoanei care a solicitat evaluarea, în baza unui contract semnat anterior și care conține clauze de confidențialitate pentru ambele părți. O diagnoză organizațională este justificată dacă informațiile pe care le oferă stau la baza unui program coerent de acțiune, desfășurat în vederea dezvoltării organizaționale. În ansamblu, serviciile psihologice au apărut și s-au dezvoltat ca urmare a cererii pieței muncii. Deși există legislație de obligativitate în acest sens, Legea 319/2006, a securității și sănătății în muncă, Hotărârea de Guvern nr. 355 din 11.04.2007 privind supravegherea sănătății lucrătorilor atât la angajare, cât și periodic, demersurile de ordin psihologic trebuie interpretate ca o obligativitate ci ca o necesitate, atunci când se urmărește dezvoltarea personală și organizațională.

Actualmente în România sunt înregistrate peste 2149 de Centre de psihologie.

Centrele de psihologie din România oferă diverse servicii:

Psihologie clinică: evaluări și expertize clinice, pentru stabilirea condiției psiho- medicale de către oficiul de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă; investigarea și psihodiagnosticul tulburărilor psihice și al altor condiții de patologie care implică în etiopatogeneza mecanisme psihologice; evaluarea stării de sănătate mentală; evaluări cognitive și neuropsihologice; evaluări comportamentale; evaluări bio-fiziologice; evaluări subiectiv-emoționale; evaluarea personalității și a mecanismelor de coping/ adaptare/ defensive; evaluarea unor aspecte psihologice specifice cuplului, familiei sau altor grupuri; evaluarea contextului familial, profesional, social, economic, cultural în care se manifestă problemele psihologice; evaluarea gradului de discernământ al persoanei; evaluarea dezvoltării psihologice.

Cabinetul oferă și evaluări psihologice pentru pacienții cu afecțiuni psihiatrice: tulburări halucinator-delirante (schizofrenie, tulburare schizo-afectivă și tulburare bipolară), tulburarea depresivă, tipuri de demență.

Consiliere psihologică și psihoterapie: se oferă asistență psihologică pentru următoarele tipuri de disfuncții: tulburări anxioase și atacuri de panică; tulburări fobice; tulburări de dinamică sexuală; tulburări depresive; tulburări obsesiv-compulsive; dependențe (*tutun, alcool, droguri, medicamente*); tulburări de comportament alimentar; probleme legate de stres; dezechilibre ale

factorilor mentali și comportamentali; probleme de cuplu; tulburări psihosomate; tulburări de comportament la copii și adolescenți; dificultăți în orientarea școlară și profesională.

Psihologia muncii și organizațională: examinare psihologică pentru autorizarea exercitării meseriilor și profesiilor cu grad mare de risc (electricieni, fochiști, macaragii, lucru la înălțime etc.); examinare psihologică la reluarea activității; recrutare și selecție; evaluare psihologică în vederea angajării; evaluare periodică; organizare de workshop-uri și training-uri în domeniul resurselor umane; testări și evaluări psihologice pentru determinarea profilului vulnerabilității la stres în organizație sau individual; testarea și evaluarea performanței/ motivației angajaților; analiza muncii în organizație sau sector de activitate; analiza psihologică a activității; analiza și prevenirea accidentelor de muncă; *team work*-uri cu teme specifice; team building; training-uri pentru personal; intervenție psihologică în caz de conflict în organizație; dezvoltare personală; întocmirea fișelor de post; întocmirea psihoprofesiogramelor posturilor; (pentru o mai bună desfășurare a contractelor laboratoarele colaborează cu *Medicina muncii și protecția muncii*).

Psihologia transporturilor: examinarea psihologică a candidaților în vederea obținerii permisului de conducere auto pentru categoriile: A, B, C, C+E, D, TR; examinarea psihologică a personalului cu responsabilități în siguranța circulației specifice fiecărui mod de transport (Obținere licență transport A.R.R), de exemplu coordonatori activitate de transport, șefi de coloane, șefi de autobaze etc.; testare și examinare psihologică pentru instructorii auto și profesorii de legislație rutieră; examinare și consiliere psihologică pentru menținerea în funcție, schimbare de funcție, reexaminare, accident, sesizare, angajare, redobândire permis (suspendat sau anulat); examinare psihologică la angajare și periodică a celor care conduc autovehicule de serviciu sau personale, în interesul firmei și în timpul orelor de serviciu, fie că se deplasează cu acestea între locul de muncă și domiciliu; testarea și evaluarea psihologică a conducătorului auto la solicitarea angajatorului/ instituției abilitate.

Psihologia aplicată în domeniul securității și apărare: Serviciile de Psihologie în domeniul Securității naționale se adresează persoanelor fizice și juridice cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice, siguranței naționale și/ sau similare din România, precum și pentru persoanele fizice și juridice care solicită sau posedă dreptul de procurare/ deținere de port armă. Astfel vin în ajutorul solicitanților pentru meseriile de agent pază, paznic, polițist comunitar, pădurar, să obțină sau să-și mențină permisul de port armă: agenți pază, profesori de tir, sportivi amatori și profesioniști, vânători amatori și profesioniști (deținători de arme de vânatoare), polițiști comunitari, persoane fizice ce dețin arme pentru autoapărare, angajați și administratori ai firmelor care transportă și comercializează arme și muniții, angajați și administratori ai firmelor care comercializează, montează și execută servicii de întreținere a sistemelor de pază și alarmare.

Altfel spus, consilierea/ psihoterapia și serviciile psihologice ne sunt de un real folos atunci când întâlnim o sursă de nefericire, neîmplinire, când manifestăm un comportament dezadaptativ sau atunci când simțim o puternică dorință de schimbare, de maturizare, de dezvoltare personală.

Supervizare/ Practica pentru studenți

Supervizarea în psihologia școlară. Specificarea supervizării de către Colegiul Psihologilor din România indică importanța pe care o are în domeniul psihologic, indiferent de ariile sale de aplicare.

Pentru acei psihologi școlari care doresc să-și îmbunătățească serviciile și să prevină stagnarea în dezvoltarea lor profesională, supervizarea ar putea fi un răspuns, nu doar pentru debutanți. Supervizarea psihologilor școlari devine un proces complex datorită faptului că și domeniul psihologiei școlare este unul complex (și încă nou în România), iar responsabilitățile specialiștilor din domeniu s-au modificat.

Comparativ cu relația de consiliere, relația de supervizare este „mai structurată și ierarhică” (Patton, Kivlighan, 1997).

Supervizarea administrativă versus supervizarea profesională este un aspect foarte important, deoarece trebuie înțeles corect, astfel: supervizarea administrativă (realizată de exemplu, de către directorul unei școli cu cabinet psihologic) se referă doar la îndeplinirea responsabilităților în calitate de angajat a psihologului școlar, iar supervizarea profesională se referă la îndeplinirea responsabilităților în calitate de psiholog școlar (această supervizare trebuie asigurată întotdeauna de persoane calificate).

Psihologul școlar informează organizația despre programul de supervizare pe care îl urmează, precizând că supervizarea activității sale este o cerință pentru dezvoltarea sa profesională. În România este important să explici directorilor de școli că nu ei evaluează activitatea psihologilor școlari, însă rămâne obligația psihologilor de a colabora cu managerii începând de la stabilirea priorităților pe o perioadă de timp și până la evaluarea împreună a rezultatelor programelor de prevenire/ intervenție derulate.

Tehnologiile moderne de comunicare și-au găsit utilitatea și în domeniul psihologic. Administrarea unor probe psihologice cu ajutorul computerului, construirea unor baze de date, prelucrarea statistică, accesarea unor site-uri de specialitate sau comunicarea prin email sunt doar câteva dintre competențele devenite de bază deja pentru psihologii secolului 21. Se întâlnesc specialiști în consilierea carierei prin telefon, se scrie despre consiliere prin e-mail și chiar de supervizare prin internet și videoconferință (e-supervizare). Avantajele și limitele acestui tip de supervizare pot fi luate în calcul atunci când este inițiat un program de supervizare. Persoanele supervizate în acest mod au apreciat cel mai mult faptul că puteau beneficia de acest serviciu, deși se aflau în zone geografice diferite de supervizor și gradul maimare de autonomie și control dat de lipsa prezenței fizice a supervizorului, însă erau nemulțumite de faptul că nu puteau face schimb direct de documente.

Dacă supervizarea în consiliere și terapie are o istorie considerabilă, datând chiar de la grupurile informale de discuție organizate de Freud, supervizarea supervizorilor are o istorie mult mai scurtă (Wheeler, King, 2000). Sesiunile de supervizare a supervizorilor răspund în primul rând nevoii acestora de a-și îmbunătăți serviciile de supervizare, de a asigura calitate supervizării oferite și de a discuta cu cineva despre limitele supervizării oferite de ei.

- Cabinetele de asistență psihopedagogică și cabinetele interșcolare au următoarele atribuții:
- asigură informarea și consilierea preșcolarilor/ elevilor, părinților, educatoarelor, învățătorilor, institutorilor și profesorilor pe diferite subiecte: cunoaștere și autocunoaștere, adaptarea elevilor la mediul școlar, adaptarea școlii la nevoile elevilor, optimizarea relațiilor școală – elevi – părinți;
 - asigură prin intermediul metodelor, procedeele și tehnicilor specifice prevenirea și diminuarea factorilor care determină tulburări comportamentale, comportamente de risc sau disconfort psihic. Tehnicile de intervenție în domeniul psihoterapiei și consilierii psihologice pot fi utilizate doar de profesorul psiholog, conform atestării din partea Colegiului Psihologilor din România;
 - asigură examinarea psihologică atât pentru cadrele didactice, cât și pentru elevi, la cererea părinților, a școlii sau a inspectoratelor școlare, în situații de eșec școlar, abandon școlar, conflicte. Examinarea și testarea psihologică sunt efectuate doar de profesorul psiholog, conform atestării din partea Colegiului Psihologilor din România, pe baza metodologiei unitare elaborate de Colegiul Psihologilor din România și avizate de Ministerul Educației și Cercetării;

- propun și organizează programe de orientare școlară, profesională și a carierei elevilor în școlile unde își desfășoară activitatea, în colaborare cu consilierii educativi;
- asigură servicii de consiliere și cursuri pentru părinți;
- sprijină și asigură asistența și consilierea metodologică a educatoarelor, învățătorilor, institutorilor, profesorilor și diriginților;
- elaborează studii psihosociologice privind opțiunile elevilor claselor terminale vizând calificările profesionale prin învățământul profesional și liceal, precum și tipurile de școli din cadrul rețelei;
- recomandă părinților consultarea altor instituții pentru problemele care nu sunt de competența cabinetului de asistență psihopedagogică (centre logopedice, comisii de expertiză, cabinete medicale, cabinete psihologice etc.);
- colaborează cu mediatorii școlari;
- asigură servicii de consiliere și asistență psihopedagogică pentru copiii cu cerințe educative speciale.

Cabinetele psihologice care oferă psihologie educațională, consiliere școlară și vocațională sunt divizate în:

- a) psihologie educațională, consiliere școlară și vocațională;
- b) psihopedagogie specială.

Psihologii atestați în domeniile *psihologie educațională, consiliere școlară și vocațională și psihopedagogie specială* se numesc psihologi școlari.

Persoanele supervizate în acest mod au apreciat cel mai mult faptul că puteau beneficia de acest serviciu, deși se aflau în zone geografice diferite de supervisor și gradul mai mare de autonomie și control dat de lipsa prezenței fizice a supervisorului, însă erau nemulțumite de faptul că nu puteau face schimb direct de documente.

Psihologii școlari care lucrează în unitățile de învățământ de stat sau particular acreditate au statut de profesor psiholog.

Psihologii școlari își pot desfășura activitatea în:

- sectorul privat: creșe, grădinițe, școli, universități, cabinete sau alte instituții;
- sectorul public: creșe, grădinițe, școli, universități, cabinete și centre de asistență psihopedagogică, centre de consiliere și dezvoltare a carierei, centre de plasament sau alte instituții de profil.

Psihologii școlari care posedă atestat de liberă practică, în funcție de treapta de specializare, pot desfășura următoarele activități specifice:

- a) evaluarea și diagnoza copiilor, tinerilor, membrilor familiei și a cadrelor didactice – preuniversitare și universitare;
- b) consiliere școlară;
- c) consiliere vocațională;
- d) intervenție psihologică;
- e) consultanță;
- f) cercetare;
- g) formare și supervizare în domeniu;
- h) consiliere și intervenție educațională în instituții, organizații și comunitate.

În exercitarea profesiei de psiholog în domeniul *Psihologie educațională, consiliere școlară și vocațională* sunt recunoscute următoarele trepte de specializare:

1. psiholog practicant;
2. psiholog specialist;

3. psiholog principal.

Competențele psihologului școlar pentru diferite trepte de specializare sunt următoarele:

1. Psihologul școlar practicant – are competențe în următoarele tipuri de activități:

a) evaluarea și diagnoza copiilor, tinerilor, membrilor familiei: – să cunoască instrumentele de psihodiagnoză; – să fie capabili să utilizeze instrumente de psihodiagnoză pentru surprinderea dezvoltării cognitive, afective și psiho-sociale a copiilor și tinerilor la nivel individual, de grup;

b) consiliere școlară: – să cunoască metode și tehnici de formare și educare a unor deprinderi și atitudini ce contribuie la învățarea eficientă, a capacităților de integrare în viața comunitară, a conduitelor și atitudinilor sanogene.

c) consiliere vocațională: – să cunoască principalele domenii de profesionalizare în raport cu cerințele pieței; – să cunoască și să aplice metode și tehnici de identificare a aptitudinilor, valorilor și intereselor profesionale; – să formeze capacități de luare a deciziilor privind cariera și a unor deprinderi de integrare pe piața muncii.

d) intervenție psihologică primară: – să realizeze intervenția primară menită a contribui la dezvoltarea următoarelor arii: intelectuală, afectivă, socială, de personalitate, comportamente de adaptare, orientare vocațională; – să realizeze intervenția primară direcționată înspre promovarea stării de bine și prevenirea apariției unor probleme; – să realizeze servicii de consiliere psihoeducațională a copiilor și tinerilor aflați în situații de criză familială, de inadaptare școlară, socială, eșec școlar, abandon școlar, absentism etc., precum și a celor cu tulburări de comportament și disciplină, a părinților, cu privire la importanța climatului familial pentru dezvoltarea optimă a copiilor și tinerilor, optimizarea relațiilor dintre familie și școală.

e) cercetare: – să participe în calitate de colaborator în activități de cercetare specifice domeniului.

2. Psihologul școlar specialist – are competențe în următoarele tipuri de activități:

a) evaluarea și diagnoza copiilor, tinerilor, membrilor familiei, cadrelor didactice: – să cunoască instrumentele de psihodiagnoză; – să fie capabili să utilizeze instrumente de psihodiagnoză pentru surprinderea dezvoltării cognitive, afective și psiho-sociale a copiilor și tinerilor la nivel individual, de grup, precum și a cadrelor didactice; – să interpreteze datele obținute prin aplicarea testelor și probelor psihologice; – să formuleze concluziile examenului psihodiagnostic.

b) consiliere școlară: – să cunoască metode și tehnici de formare și educare a unor deprinderi și atitudini ce contribuie la învățarea eficientă, a capacităților de integrare în viața comunitară, a conduitelor și atitudinilor sanogene; – să cunoască și să utilizeze metode și tehnici de dezvoltare și optimizare personală a copiilor și tinerilor; – să supervizeze diagnoza efectuată de psihologul practicant.

c) consiliere vocațională: – să cunoască principalele domenii de profesionalizare în raport cu cerințele pieței; – să cunoască și să aplice metode și tehnici de identificare a aptitudinilor, valorilor și intereselor profesionale; – să formeze capacități de luare a deciziilor privind cariera și a unor deprinderi de integrare pe piața muncii; – să supervizeze consiliere vocațională efectuată de psihologul practicant.

d) intervenție psihologică: – să realizeze intervenția primară, competență prevăzută și pentru psihologul practicant; – să realizeze intervenția secundară direcționată înspre minimizarea dificultăților care apar într-o primă etapă; – să realizeze intervenția terțiară menită a stabili anumite tulburări de dezvoltare și învățare; – să realizeze servicii de consiliere psihoeducațională a copiilor și tinerilor aflați în situații de criză familială, de inadaptare școlară, socială, eșec școlar,

abandon școlar, absenteism etc., precum și a celor cu tulburări de comportament și disciplină, a părinților, cu privire la importanța climatului familial pentru dezvoltarea optimă a copiilor și tinerilor, optimizarea relațiilor dintre familie și școală, precum și a cadrelor didactice; – să supervizeze intervenția efectuată de psihologul practicant.

- e) consultanță: – să ofere servicii de consultanță care pun accentul pe utilizarea cooperării și colaborării în rezolvarea unor probleme specifice domeniului; – să ofere consultanță cadrelor didactice, personalului administrativ al școlii sau instituției, părinților, liderilor comunitari; – să promoveze cunoștințele de psihologie, de didactica învățării în rândul părinților, cadrelor didactice, personalului administrativ în scopul creării unui climat pozitiv de viață, învățare și de muncă.
- f) activitatea de supervizare a psihologului practicant: – să supervizeze psihologul practicant în activitățile specifice.
- g) cercetare: – să propună și să inițieze activități de cercetare specifice domeniului.
- h) consiliere și intervenție educațională în instituții, organizații și comunitate: – să cunoască și să identifice problemele comunității care necesită consiliere și intervenție educațională; – să cunoască metode, tehnici și strategii de consiliere și intervenție educațională în problemele instituțiilor, organizațiilor comunității.

3. ***Psihologul școlar principal*** – are competențe pentru desfășurarea următoarelor tipuri de activități:

a) evaluarea și diagnoza copiilor, tinerilor, membrilor familiei, cadrelor didactice: – să cunoască instrumentele de psihodiagnoză; – să utilizeze eficient instrumente de psihodiagnoză pentru surprinderea dezvoltării cognitive, afective și psiho-sociale a copiilor și tinerilor, la nivel individual și de grup; – să interpreteze datele obținute prin aplicarea testelor și probelor psihologice; – să formuleze concluziile examenului psihodiagnostic; – să elaboreze strategii de psihodiagnoză; – să supervizeze diagnoza efectuată de psihologul practicant sau specialist.

a) consiliere școlară: – să cunoască metode și tehnici de formare și educare a unor deprinderi și atitudini ce contribuie la învățarea eficientă, a capacităților de integrare în viața comunitară, a conduitelor și atitudinilor sanogene; – să cunoască și să utilizeze metode și tehnici de dezvoltare și optimizare personală a copiilor și tinerilor; – să elaboreze strategii de consiliere și dezvoltare personală a copiilor și tinerilor.

b) consiliere vocațională: – să cunoască principalele domenii de profesionalizare în raport cu cerințele pieței; – să cunoască și să aplice metode și tehnici de identificare a aptitudinilor, valorilor și intereselor profesionale; – să formeze capacități de luare a deciziilor privind cariera și a unor deprinderi de integrare pe piața muncii; – să elaboreze strategii de eficientizare a deciziei privind cariera; – să supervizeze consilierea vocațională efectuată de psihologul practicant.

c) intervenție psihologică: – să realizeze toate formele de intervenție psihologică (primară, secundară, terțiară); – să realizeze servicii de consiliere psihoeducațională prevăzute pentru psihologul specialist; – să elaboreze planuri complexe de intervenție psihologică prin valorificarea la maximum a resurselor de care dispun: copilul, tânărul, familia, grădinița, școala, comunitatea; – să supervizeze intervenția psihologică efectuată de psihologul practicant și psihologul specialist.

d) consultanță: – să ofere servicii de consultanță specifice psihologului specialist prevăzută de Art. 28, litera e) Legea, la care se adaugă: servicii de consultanță în planificarea și evaluarea programelor educaționale, implementarea sistemului de management al calității în

unitățile școlare; – să identifice și să selecteze tehnici moderne de consultanță și să le adapteze serviciilor câmpului educațional.

e) cercetare: – să propună, să inițieze și să coordoneze activități de cercetare.

f) formare și supervizare profesională: – inițierea unor cursuri care să completeze formarea inițială a psihologului școlar, conform normelor metodologice; – dezvoltarea unor programe de formare pe termen scurt sau lung pentru psihologii școlari fără experiență în domeniu în conformitate cu normele metodologice.

g) consiliere și intervenție educațională în instituții, organizații și comunitate: – să cunoască și să identifice problemele comunității care necesită consiliere și intervenție educațională; – să cunoască metode, tehnici și strategii de consiliere și intervenție educațională în problemele instituțiilor, organizațiilor comunității.

Conform Ordinului Ministerului Educației și Cercetării nr. 5418 din 08.11.2005, psihologul școlar care profesează în cabinetele de asistență psihopedagogică are mai multe atribuții, de unde rezultă că rolul psihologului școlar poate fi rezumat prin următoarele concepte cheie: „consultanță”, „evaluare”, „intervenție”, „prevenție” și „cercetare”. În acest fel, activitatea prestată de psihologii școlari servește mai multor grupuri: copiilor, părinților, personalului didactic și auxiliar din școală, dar și propriei dezvoltări personale. Pentru a clarifica ordinea priorităților, într-un raport al *California Association of School Psychologists* (CASP) (2007) se sublinia faptul că în momentul în care psihologul școlar se confruntă cu rezolvarea unor probleme enunțate (în același timp) de grupuri diferite, sprijinirea copiilor este cea care va ocupa locul central în activitatea psihologului școlar. În legătură cu această multitudine de activități pe care trebuie să le îndeplinească psihologul școlar, cercetările arată faptul că satisfacția în muncă a celor implicați în activități diversificate este mult mai mare decât a celor care realizează doar activități de evaluare (Proctor, Steadman). Activitatea profesională a psihologilor școlari din România este caracterizată tocmai de această diversitate, de la activitățile de consiliere individuală la colaborări cu organisme externe instituțiilor de învățământ.

Situația asistenței psihologice în România reliefează nevoile profesionale ale psihologului școlar, după cum urmează.

1. **Nevoi legate de spațiu și materiale terapeutice.** Cabinetul în care își desfășoară activitatea psihologul școlar trebuie să fie organizat astfel încât să corespundă nivelului de vârstă al elevilor cu care lucrează. Erdman și Lampe (1996) afirmă că psihologii școlari trebuie să creeze un mediu fizic și psihologic cât mai confortabil pentru activitatea terapeutică (Vernon). Amenajarea cabinetului trebuie să sugereze bună dispoziție, optimism și căldură. Obiectele de mobilier, jucăriile, jocurile trebuie să fie de calitate și specifice copiilor/adolescenților, dar și părinților (Orton; Vernon,). Așadar, în cabinetul psihologului școlar trebuie să găsim o gamă largă de materiale terapeutice specifice pentru etape diferite de vârstă. Spațiul trebuie organizat ergonomic, astfel încât copiii să se simtă confortabil, bineveniți, să le inspire calm și să-i implice în actul terapeutic.

2. **Nevoi legate de organizarea activității de consiliere.** În general, psihologii școlari petrec peste două treimi din timpul lor în activități de identificare a problemelor cu care se confruntă copiii, respectiv activități de evaluare inițială. Serviciile pe care le oferă sunt foarte mult orientate spre evaluare (50% sau mai mult), deși se constată dorința de a reduce perioada dedicată procesului de evaluare și mărirea perioadei dedicate intervenției și consultărilor (Curtis et al.). În ceea ce privește numărul elevilor la care este normat postul de psiholog școlar amintim că în România, documentele legislative prezintă un număr minim de 800 de elevi/preșcolari pentru care este normat postul de psiholog școlar. Dacă instituțiile de învățământ

(publice sau private) au mai puțin de numărul respectiv de elevi, norma unui singur psiholog școlar se formează prin adunarea acestora. Cu referire la efectele acestei strategii, Proctor și Steadman în 2003 au realizat o cercetare care își propunea să identifice relația dintre satisfacția în muncă, *burnout* și perceperea eficienței la psihologii școlari normați la o singură instituție, respectiv la cei responsabili de mai multe instituții. Rezultatele au arătat că psihologii normați doar la o singură instituție sunt mai satisfăcuți de munca lor și nivelul *burnout*-ului este mai scăzut.

3. **Nevoi legate de relaționare.** Psihologul școlar este implicat într-o rețea complexă derelații formale și informale: Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE), conducerea școlii, cadrele didactice, personalul administrativ al școlii, copiii și părinții. Relațiile stabilite cu colegii din cadrul școlii trebuie să fie caracterizate prin armonie și cooperare. Psihologii școlari trebuie să lucreze ca membri ai unor echipe constituite în cadrul școlii (cu copiii și părinții sau cu conducerea școlii, personalul administrativ, cadrele didactice) sau interinstituționale (cu ceilalți psihologi școlari sau cu persoane din cadrul CJRAE).

4. **Nevoi legate de perfecționare și formare continuă.** Formarea continuă și perfecționarea sunt esențiale pentru asigurarea calității activității profesionale a psihologilor școlari. Perfecționarea acestora se poate realiza fie prin inițierea unor studii/ cercetări în domeniu, fie prin parcurgerea unor cursuri de perfecționare coordonate de organizații atestate: naționale (de exemplu Centrele Județene de Asistență Psihopedagogică – CJAP) sau internaționale (*The International School Psychologists Association – ISPA*, *The National Association of School Psychologists – NASP*); guvernamentale (universitățile, direcțiile și centrele de pregătire și perfecționare) sau non-guvernamentale (Asociația Națională a Psihologilor Școlari – ANPS). Din cei 2097 de consilieri școlari înregistrați în România, doar jumătate sunt absolvenți de psihologie și doar unul din 10 are competențe în psihoterapie sau psihologie clinică, carență ce împiedică oferirea unui ajutor de specialitate profesionist.

b) După cum relatează Drugaș I., Dulău A., Drugaș M. (2010) activitatea profesională a psihologului școlar este dependentă de identificarea nevoilor psihologilor școlari, motivată de varietatea opiniilor vehiculate în instituțiile de învățământ cu privire la rolul psihologului școlar: profesor sau psiholog. Odată cu investigarea nevoilor acestora a fost realizat un portret general al activității profesionale a psihologilor școlari, începând cu dotările cabinetului și finalizând cu natura relațiilor stabilite cu cadrele didactice, cu conducerea școlii etc. Un lucru care poate îngreuna familiarizarea comunității cu statutul real al psihologului școlar poate fi multitudinea de titlaturi atribuite postului de psiholog școlar. Sunt întâlnite mai multe titlaturi pentru psihologul școlar și anume: „consilier școlar”, „profesor psiholog” și

c) „psiholog și logoped”. Pe lângă acestea trei se mai adaugă și „profesor psihopedagog” pentru psihologii din cadrul școlilor de învățământ special (care chiar dacă nu sunt recunoscuți ca psihologi școlari desfășoară de fapt aceleași activități ca și aceștia), „psiholog și sociolog”, și nu în ultimul rând „psiholog școlar”. Prezența unui număr atât de mare de denumiri pentru a descrie psihologul școlar este în detrimentul construirii unei imagini unitare a comunității asupra acestui statut. Studiile realizate au meritul de a identifica un număr relativ mare de nevoi profesionale ale psihologilor școlari, precum și intensitatea acestora. Mai mulți autori susțin statutul aparte al psihologilor școlari în cadrul instituțiilor de învățământ (Davis et al.), aducând însă discuția la nivelul României.

d) Unele surse ne oferă informații conform cărora în România, profesorul-psiholog sau consilierul școlar, cum mai este numit, este cadru didactic și are norma de 18 ore pe săptămână. Din aceste 18 ore, între 2 și 4 ore predă; regulamentul spune: „în specialitatea

înscrisă pe diplomă”, adică psihologie, cel mai des. Dar, dacă centrul este la o școală generală, orele de predare sunt de cultură civică. Unii profesori, chiar de specialitate psihologi, predau logica și argumentare, sau chiar economia, depinde de cum se impun în catedra de socio-umane, la împărțirea orelor. Cele 14-16 ore rămase sunt ore de consiliere. Consilierea se poate face individual la cabinetul de consiliere, sau în clasă, în cadrul orelor de dirigință. În cabinet se pot desfășura și ședințe de consiliere în grup mic (elev – profesor; elev – părinte – profesor; copil – părinte; grup de copii). Persoanele consiliate sunt elevi, părinți și profesori, care ajung în cabinet din proprie inițiativă (mai ales dacă vorbim de elevi de liceu și părinți) sau la solicitarea direcțiunii, diriginților (cazul copiilor sub 13-14 ani sau cazul copiilor etichetați drept „elevi-problemă”).

e) Discuțiile se poartă pe teme diverse: de la stima de sine, la relații cu părinții, de la furt, la tentativa de sinucidere, de la probleme de adaptare școlară și integrare în colectiv, la agresivitate și violența fizică, de la iubire, la boli incurabile.

f) În lucrul cu adolescenții se întâlnesc multe cazuri de crize tipice relațiilor de iubire din această perioadă: gelozie, depresie, furie, chiar tentative de sinucidere. Părinții cer ajutorul consilierului în situații care privesc divorțul, neacceptarea noii personalități a adolescentului, relații tensionate părinți-copii.

g) Profesorii care ajung la consiliere cer sprijin, în general, în probleme personale. Vin și cu probleme educaționale, dar nu ca să afle opinia unui pedagog sau psiholog, ci să-și confirme propriile teorii și metode. Unii elevi mai vin pentru orientare de carieră, să știe dacă drumul pe care și l-au ales deja de mult, li se potrivește; vor mai degrabă o confirmare, decât o îndrumare propriu-zisă. Orele de consiliere de la clasă se fac la solicitarea diriginților sau la propunerea consilierului. Tematica este aleasă de comun acord și cu copiii, din programa de Consiliere și Orientare.

h) Specialiștii din România spun că orice unitate de învățământ ar trebui să aibă un cabinet de psihologie. Elevii cu probleme de învățare, de comunicare, de adaptare sau de comportament pot solicita consiliere pentru a găsi o soluție.

4. Asistența psihologică în Moldova

Serviciul psihologic în Republica Moldova a fost creat în anul 1990, dar abia în 1991 Primul prim-ministru al Republicii Moldova independente, dl Mircea Druc, printr-un ordin, a oficializat și materializat ideea asistenței psihologice școlare în Republica Moldova, plasându-ne astfel în rândul țărilor avansate la acest capitol.

Analizând Ordinul nr. 2, din 02.01.2018, Cu privire la „Aprobarea reperelor metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general”, constatăm că *obiectivele activității de muncă a psihologului sunt:*

- a) Asigurarea suportului psihologic pentru dezvoltarea și formarea unei personalități capabile de autodezvoltare care să posede un sistem de cunoștințe și competențe necesare integrării psihosociale;
- b) Prevenirea și combaterea excluderii/marginalizării copiilor în instituțiile de învățământ general;
- c) Identificarea și intervenția timpurie în cazul copiilor aflați în dificultate, în situații de risc;
- d) Conlucrarea cu administrația instituției, cadrele didactice, alți specialiști care asistă copilul, părinții/reprezentanții legali în crearea mediului educațional favorabil pentru dezvoltarea copilului [4].

La etapa actuală, specialistul psiholog își desfășoară activitatea în baza următoarelor acte normative:

- Legea învățământului din Republica Moldova;
- Codul educației;
- Acte emise de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării;
- Literatura metodică-științifică de specialitate;
- Repere metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general;
- Documentele curente emise de către instituția superioară – Direcția Învățământ, Tineret și Sport, managerul instituției de învățământ, care nu contravin celor elaborate de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării;

Analizând specificul serviciului psihologic la etapa actuală, putem menționa că acesta se desfășoară în următoarele direcții:

- ✓ Activități de prevenție/profilaxie presupune prevenirea dificultăților în dezvoltarea copilului prin identificarea factorilor de risc care ar favoriza apariția problemelor în procesul de dezvoltare și crearea condițiilor favorabile pentru această dezvoltare etc.;
- ✓ Activități de evaluare psihologică și psihodiagnoză care presupune analiza auto/sesizărilor din partea copiilor, cadrelor didactice, cadrelor de conducere, părinților/reprezentanților legali; selectarea instrumentelor de evaluare în funcție de vârstă și particularitățile de dezvoltare a copilului, scopul și obiectivele evaluării;
- ✓ Dezvoltarea și psihocorecția proceselor psihice, terapia și corecția abaterilor în conduită, în sfera emoțională și relațională, formarea capacităților comunicative etc.;
- ✓ Consilierea psihologică prevede realizarea ședințelor de consiliere psihologică cu copiii în vederea prevenirii și diminuării abandonului, inadaptării în procesul educațional, depășirii unor situații conflictuale, optimizării comunicării, relațiilor interpersonale etc., ședințe de consiliere psihologică cu părinții/reprezentanții legali ai copilului, în vederea prevenirii și diminuării dificultăților de învățare, relaționare, comportament, dezvoltarea abilităților parentale etc. [4].

În prezent în Republica Moldova asistența psihologică, conform statelor confirmate de Ministerul Educației, se realizează doar în licee. Unitățile de psiholog școlar care există în școli primare, gimnazii, licee, diverse Centre sau instituții preșcolare sunt instituite de administrația locală sau de unele organizații nonguvernamentale. În funcția de psiholog școlar sunt antrenate cadre cu diferit nivel de pregătire: specialitatea psihologie, studii superioare universitare din perioada prebologna; specialitatea pedagogia și psihologie preșcolară, studii superioare universitare din perioada prebologna; studii superioare, ciclul I și II, perioada postbologna; cursuri de reciclare, 10 luni; cursuri de formare continuă 2 luni.

Activitatea psihologilor din învățământul general se realizează într-un interval zilnic de 7 ore, respectiv 35 ore pe săptămână:

- 18 ore/săptămână care includ activități directe pentru copii: asistență psihologică, desfășurată individual și/sau cu grup de copii, prin activități de prevenție/profilaxie, evaluarea psihologică și psihodiagnoză, consiliere psihologică și activități de dezvoltare personală;
- 17 ore/săptămână care includ: activități de consiliere psihologică cu cadrele didactice, părinții/reprezentanții legali ai copilului, managerii instituției; participarea la ședințe cu părinții, comisiile metodice și consiliile profesoriale.

Salarizarea psihologului se efectuează conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 381 din 13 aprilie 2006 cu privire la condițiile de salarizare a personalului din unitățile bugetare cu modificările și completările ulterioare. Instituția de învățământ asigură pentru buna desfășurare a activității psihologului prin repartizarea unui spațiu adecvat, dotarea cu mobilier, materiale didactice, literatură metodică de specialitate. Administrația instituției asigură desfășurarea

eficiență a activităților psihologului prin implicare la necesitate a cadrelor didactice, a părinților/reprezentanților legali, altor actori care asistă copilul în dezvoltarea lui. [4] Concluzionând, este foarte necesar ca serviciul psihologic să devină o componentă indispensabilă a sistemului de învățământ public, cu direcții de activitate definite și cu specialiști buni, deoarece psihologul prin activitățile ce le desfășoară contribuie la crearea unui climat psihologic favorabil în instituție, pentru realizarea activităților de suport pentru copil, familie, cadre didactice etc. El este membrul al Comisiei multidisciplinare intrașcolare (CMI) și contribuie la organizarea unui proces educațional incluziv, asigurând dreptul la educație de calitate pentru toți copiii. La necesitate ori solicitare, psihologul participă ca membru în diverse comisii create în cadrul instituției de învățământ și/sau în afara ei, cu acordul managerului instituției de învățământ.

Cadrul normativ privind organizarea și desfășurarea activității psihologului în instituțiile de învățământ general

1. Constituția RM.
2. Codul Educației nr. 152 din 17 iulie 2014
3. Convenția cu privire la drepturile copilului adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989
4. Regulamentul cu privire la organizarea și desfășurarea activității psihologului în instituțiile de învățământ general, aprobat prin ordinul nr. 8/1 din 20.06.2018 DGECTS.
5. REGULAMENT de organizare și funcționare a Instituției de învățământ.
6. Legea Nr.45-XVI din 01 martie 2003 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.
7. Legea Nr.60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dezabilități
8. Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului, aprobată prin ordinul Ministerului Educației nr.99 din 26 februarie 2015.
9. Legea nr.133 din 08.07.2011 Privind protecția datelor cu caracter personal
10. Codul familiei al RM Nr. 1316 din 26.10.2000
11. Legea Nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității, art. 1-6, art.9.
12. Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți
13. Legea nr. 30 din 07 martie 2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației
14. Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului (Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08 aprilie 2014)
15. Procedura de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului (Ordinul Ministerului Educației nr. 77 din 22 februarie 2013)
16. Metodologia de aplicare a Procedurii de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ preuniversitar în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului (Ordinul Ministerului Educației nr. 858 din 23 August 2013)
17. Codul de etică al cadrului didactic (Ordinul Ministerului Educației nr. 861 din 07 septembrie 2015)
18. Instrucțiunea privind evaluarea și dezvoltarea comportamentului elevului din învățământul primar și secundar general, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației nr. 1090 din 29 decembrie 2016.

În prezent în Republica Moldova asistența psihologică, conform statelor confirmate de Ministerul Educației, se realizează doar în licee. Unitățile de psiholog școlar care există în școli primare, gimnazii, licee, diverse Centre sau instituții preșcolare sunt instituite de administrația locală sau de unele organizații nonguvernamentale. În funcția de psiholog școlar sunt antrenate cadre cu diferit nivel de pregătire: specialitatea psihologie, studii superioare universitare din perioada prebologna; specialitatea pedagogia și psihologie preșcolară, studii superioare universitare din perioada prebologna; studii superioare, ciclul I și II, perioada postbologna; cursuri de reciclare, 10 luni; cursuri de formare continuă 2 luni.

Activitatea psihologilor din învățământul general se realizează într-un interval zilnic de 7 ore, respectiv 35 ore pe săptămână:

- 18 ore/săptămână care includ activități directe pentru copii: asistență psihologică, desfășurată individual și/sau cu grup de copii, prin activități de prevenție/profilaxie, evaluarea psihologică și psihodiagnoză, consiliere psihologică și activități de dezvoltare personală;
- 17 ore/săptămână care includ: activități de consiliere psihologică cu cadrele didactice, părinții/reprezentanții legali ai copilului, managerii instituției; participarea la ședințe cu părinții, comisiile metodice și consiliile profesoriale.

Salarizarea psihologului se efectuează conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 381 din 13 aprilie 2006 cu privire la condițiile de salarizare a personalului din unitățile bugetare cu modificările și completările ulterioare. Instituția de învățământ asigură pentru buna desfășurare a activității psihologului prin repartizarea unui spațiu adecvat, dotarea cu mobilier, materiale didactice, literatură metodică de specialitate. Administrația instituției asigură desfășurarea eficientă a activităților psihologului prin implicare la necesitate a cadrelor didactice, a părinților/reprezentanților legali, altor actori care asistă copilul în dezvoltarea lui. Concluzionând, este foarte necesar ca serviciul psihologic să devină o componentă indispensabilă a sistemului de învățământ public, cu direcții de activitate definite și cu specialiști buni, deoarece psihologul prin activitățile ce le desfășoară contribuie la crearea unui climat psihologic favorabil în instituție, pentru realizarea activităților de suport pentru copil, familie, cadre didactice etc. El este membrul al Comisiei multidisciplinare intrașcolare (CMI) și contribuie la organizarea unui proces educațional incluziv, asigurând dreptul la educație de calitate pentru toți copiii. La necesitate ori solicitare, psihologul participă ca membru în diverse comisii create în cadrul instituției de învățământ și/sau în afara ei, cu acordul managerului instituției de învățământ.

Activități de autoevaluare

1. Determinați particularitățile serviciului psihologic în diferite țări.
2. Determinați factorii de dezvoltare a serviciului psihologic.
3. Identificați condițiile de evoluție a serviciului psihologic.
4. Descrieți particularitățile serviciului psihologic din România.
5. Ilustrați mecanismele de funcționare a serviciului psihologic pe plan internațional prin intermediul unei hărți conceptuale.
6. Elaborați traseul de dezvoltare a serviciului psihologic din Moldova în accepțiune proprie.

Tema 2. PRINCIPIILE ȘI REGULILE ETICE DE LUCRU A PSIHOLOGULUI PRACTIC

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Structura activității profesionale a psihologului.
2. Principiile etice ale activității psihologului.
3. Calitățile personale și profesionale ale psihologului.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestei teme, studenții vor fi capabili:

- Să definească principiile etice ale activității psihologului;
- Să identifice componentele structurale ale activității profesionale a psihologului;
- Să identifice calitățile personale și profesionale ale psihologului.

1. Structura activității profesionale a psihologului.

Activitatea psihologului, ca orice activitate, are o structură proprie. Să analizăm principalele elemente ale activității. Sursele activității profesionale a unui specialist în psihologie sunt personalitatea, caracteristicile sale individuale, procesele psihofiziologice și mentale, proprietățile, stările, precum și fenomenele sociale și psihologice manifestate în diferite domenii de comportament, activitate și interacțiune a oamenilor.

Conținutul activității profesionale a psihologului rezultă direct din funcțiile activității profesionale a specialistului și include sfere și tipuri de activitate profesională. Un specialist poate îndeplini următoarele funcții:

- stabilirea sarcinilor;
- elaborarea și luarea deciziilor;
- psihodiagnoza;
- psiho-profilaxie;
- motivarea activității;
- previziunea și stabilirea obiectivelor;
- planificarea activității;
- proiectarea;
- organizarea activităților de sprijin a activității și interacțiunea umană;
- adaptare, formare, dezvoltare;
- controlul și evaluarea rezultatelor activităților;
- coordonarea și corectarea activității și a comportamentului.

Sferele de activitate profesională ale unui specialist.

Psihologia modernă combină un întreg sistem de științe și sfere de activitate psihologică practică. Ea poate fi împărțită în două direcții principale: psihologia științifică (academică, fundamentală) și psihologia practică. Acestea diferă semnificativ în ceea ce privește obiectivele principale ale activității profesionale. La intersecția acestor direcții, se distinge psihologia aplicată.

În conformitate cu direcțiile psihologiei, se pot distinge următoarele sfere de activitate ale psihologului:

- ✓ în sfera psihologiei academice, un psiholog poate fi un cercetător teoretic;
- ✓ în sfera psihologiei practice - un psiholog practic;
- ✓ poziția intermediară este ocupată de un psiholog pedagog.

Etica, conform dicționarului este „știința care se ocupă cu studiul principiilor morale, cu legile lor de dezvoltare și cu rolul în viața socială”. Etica profesională impune stabilirea unor reguli în fiecare profesie care pot lua forma bunelor practici sau coduri de etică. Codul este aplicat tuturor persoanelor din sistemul de învățământ general, care în conformitate cu prevederile Codului educației, îndeplinesc funcția de personal de conducere, personal didactic și personal didactic auxiliar din cadrul instituțiilor de învățământ general.

Codul de etică al cadrului didactic, are drept scop:

- Stabilirea unor standarde și reguli de conduită pentru personalul de conducere, personalul didactic și personalul didactic auxiliar din învățământul general;
- Creșterea prestigiului și consolidarea autorității cadrelor de conducere, cadrelor didactice și cadrelor didactice auxiliare.

Codul de etică urmărește realizarea următoarelor obiective:

- autodisciplinarea persoanelor responsabile de instruire și educație;
- menținerea unui grad înalt de profesionalism în exercitarea atribuțiilor și funcțiilor persoanelor care îndeplinesc funcția de cadre didactice;
- reducerea practicilor inadecvate și /sau imorale ce pot apărea în mediul educațional;
- facilitarea promovării și manifestării unor valori și principii aplicabile în mediul școlar, inserabile și în spațiul social;
- ameliorarea calitativă a relațiilor dintre actorii educaționali;
- sprijinirea și promovarea în continuu a climatului de colaborare, respect reciproc, colegialitate amabilitate, încredere, distractie pentru a facilita creșterea calității didactice.

În relațiile cu copiii, cadrele didactice și cadrele didactice auxiliare respectă și aplică următoarele norme de conduită:

- ocrotirea sănătății fizice, psihice și morale a copiilor;
- protecția datelor cu caracter personal ale copiilor;
- responsabilitate în vederea atingerii de către copii a standardelor de performanță prevăzute de curriculumul național;
- neadmiterea propagandei de orice tip (politic, religios) în procesul educațional și implicării copiilor, părinților în acțiuni politice (mitinguri, proteste) de către persoanele responsabile de instruirea și educația copiilor;
- excluderea din relațiile cu copiii a oricărei forme de discriminare, asigurarea egalității de șanse și promovarea principiilor educației incluzive;
- interzicerea oricăror activități care generează corupție sau acte conexe corupției.

2. Principiile etice ale activității psihologului

Activitatea profesională a psihologului este orientată spre lumea interioară a unei persoane. Iar acest obiect necesită respectarea unor principii și reguli speciale de etică. Psihologia are la dispoziție astfel de instrumente, a căror utilizare necesită o atenție deosebită, prudență. În cele ce urmează vom descrie cele mai importante principii de etică profesională ale psihologului.

1) Principiul respectării drepturilor și demnității oricărei persoane. Psihologul va desfășura activitatea, manifestând respect față de trăirile, experiențele, cunoștințele, valorile, ideile, opiniile și opțiunile celorlalți. Nu va manifesta inechitate pe criterii de cultură, naționalitate, etnie, rasă, religie, sex.

2) Principiul competenței profesionale. Psihologul se va angaja numai în acele activități profesionale pentru care are cunoștințele, aptitudinile, atitudinile, experiența și atestarea

necesare. **3) Principiul integrității morale și profesionale în toate relațiile.** Psihologul va prezenta într-o manieră onestă pregătirea și calificările sale oriunde se află în relații profesionale.

4) Principiul respectului colegial. Psihologul va manifesta față de colegii săi de profesie onestitate, corectitudine, loialitate și solidaritate. Este inadmisibil clarificarea relațiilor dintre colegi și colaboratori în prezența clienților.

5) Principiul responsabilității profesionale și sociale sau principiul „Nu dăuna”. Psihologul va manifesta o maximă responsabilitate pentru starea de bine a oricărui individ, familiei, a grupului sau a comunității față de care își exercită rolul de psiholog. El va acționa astfel încât să nu cauzeze daune sănătății, stării generale sau statului social al beneficiarului. Psihologul nu oferă informații care ar putea agrava starea individului, este prudent la recomandările oferite.

6) Principiul inofensivității și caracterului adecvat al metodelor și tehnicilor psihologice aplicate. Tehnicile aplicate trebuie să corespundă scopurilor cercetării, vârstei, studiilor, condițiilor experimentului și să nu fie periculoase pentru sănătatea individului.

7) Principiul imparțialității. Este inadmisibilă atitudinea preconcepută sau neobiectivă față de beneficiar.

8) Principiul colaborării dintre psiholog și individ. Psihologul va informa beneficiarul despre posibilitățile reale ale psihologiei contemporane în problema vizată, despre hotarele competenței și posibilităților sale.

9) Principiul acceptării necondiționate a persoanei (se referă la emoțiile beneficiarului, dar nu la acceptarea oricărui comportament). Psihologul nu face judecăți de valoare sau judecăți morale referitoare la viața beneficiarului, nu va eticheta individul, nu va pronunța aprecieri negative.

10) Principiul confidențialității. Psihologul se angajează să nu divulge informațiile furnizate de beneficiar altor persoane, aducând astfel prejudicii psihologice, morale, juridice beneficiarului. Este obligat să păstreze secretul profesional.

11) Principiul nondirectivității. Psihologul nu decide în locul beneficiarului.

12) Principiul nonexploatării. Psihologul nu va profita de persoanele față de care manifestă un ascendent de autoritate. Va evita hărțuirea, comportamentele de abuz față de cei care sunt antrenați în activitate.

13) Principiul fundamentării și caracterului științific al rezultatelor cercetărilor. Psihologul va formula rezultatele cercetării în termeni și noțiunile acceptate în știința psihologică.

14) Principiul autonomiei. Informația obținută nu va fi discutată cu persoane străine domeniului psihologiei. Psihologul nu transmite metodele și tehnicile de lucru persoanelor incompetente. Va manifesta obiectivitate și corectitudine.

15) Principiul manifestării preocupării față de respectarea standardelor sau principiilor etice. În cazul violării standardelor etice de către unul dintre colegi, psihologul este obligat să atragă, cu maximă discreție și colegialitate, atenția celui coleg asupra conduitei inadecvate, iar în cazul în care comportamentul non-etic persistă se va adresa organelor de resort (Comisia Metodică a Psihologilor a DGETS/minister).

16) Principiul formării și dezvoltării profesionale. Psihologul depune permanent un efort de menținere și dezvoltare profesională prin informarea continuă, prin participarea la programe de formare profesională de specialitate, prin consultări cu specialiștii din domeniu.

17) Principiul instruirii și formării cunoștințelor psihologice la populația Republicii Moldova. În scopul formării unei culturi psihologice generale, a necesității populației de a acumula cunoștințe psihologice pentru educația eficientă a copiilor de orice vârstă, specialistul va promova serviciul psihologic prin participări în mass-media: radio, TV, alte publicații.

Principiile de etică ale psihologului caracterizează cele mai generale prevederi de care acesta trebuie să țină cont în activitatea sa științifică, practică și pedagogică. În același timp, există, de asemenea, probleme speciale în cadrul anumitor tipuri de activitate psihologică profesională. Prin urmare, sunt adesea luate în considerare principii etice specifice importante în cercetarea psihologică, în psihodiagnosticul și în consilierea psihologică.

Cerințele etice pentru un psiholog în domeniul educației sunt extrem de importante:

- psihologul este obligat să presteze numai acele servicii pentru care are pregătirea și calificările necesare;

- psihologul trebuie să fie atent și prudent în alegerea tehnicilor de corecție psihologică și psihodiagnostic, în concluziile și recomandările sale;

- în cazul utilizării unor metode care nu au fost suficient testate sau care nu îndeplinesc pe deplin toate standardele, psihologul trebuie să îi avertizeze pe cei în cauză și să fie deosebit de prudent în concluziile și recomandările sale;

- psihologul trebuie să prevină utilizarea metodelor de psihodiagnostic și de influențare psihologică de către persoane neinstruite din punct de vedere profesional și trebuie să avertizeze pe cei care apelează la serviciile acestora în necunoștință de cauză;

- psihologul nu trebuie să împiedice ca examinarea sau consilierea unui copil, dacă acesta dorește, să se desfășoare în prezența altor persoane, cu excepția cazurilor speciale de examinare prevăzute de lege;

- dacă examinarea sau intervenția psihologică a copilului se efectuează la cererea unei alte persoane - un reprezentant al unei autorități educaționale, un medic, un judecător etc.

În cazul în care examinarea sau intervenția psihologică a copilului este efectuată la cererea unei alte persoane - un reprezentant al unei autorități educaționale, un medic, un judecător etc., psihologul trebuie să informeze părinții copilului sau persoanele care se află în locul acestuia;

- psihologul are dreptul de a dezvălui datele examinării individuale a adolescenților, altor persoane numai cu acordul subiecților înșiși, iar subiecții au dreptul de a ști ce și cui sunt dezvăluite;

- numai datele despre copii care nu pot fi folosite în detrimentul lor pot fi divulgate altor persoane;

- psihologul este personal responsabil pentru păstrarea confidențialității informațiilor despre copiii pe care îi examinează.

3. Calitățile personale și profesionale ale psihologului

Nu orice persoană este potrivită pentru a lucra cu oamenii. În calitate de reprezentant al uneia dintre profesiile de acordare a ajutorului, umane, psihologul este în relație cu o personalitate care posedă o realitate psihică; în același timp, el însuși o posedă.

Caracteristicile importante ale personalității unui psiholog sunt armonia "conceptului de sine", stabilitatea emoțională și adaptabilitatea socială. În structura personalității psihologului, mulți cercetători încearcă să identifice anumite grupuri de calități de bază.

Primul grup include cerințele impuse de activitatea profesională față de procesele cognitive (percepție, memorie, gândire, imaginație); procesele emoțional-volitiv și stările psihoemoționale (autocontrol, stabilitate, rezistență la stres, autocontrol, veselie, intenție, perseverență, determinare, activitate etc.).

Al doilea grup include calități psihanalitice precum autocritica, stima de sine adecvată și nivelul pretențiilor, capacitatea de autoanaliză, autoreglarea, autocontrolul comportamentului.

Al treilea grup include sociabilitatea, empatia, vizualitatea (atractivitatea exterioară) și elocvența ca abilitate de a inspira și convinge.

Rezumând numeroase studii privind trăsăturile de personalitate importante din punct de vedere profesional ale psihoterapeuților și psihologilor (A. Kosevska, 1990; S. Kratochvil, 1973; M. Lieberman, 1966; C. Rogers, 1954; Slawson, 1962; Yalom, 1973, etc.), putem identifica următoarele trăsături de personalitate dezirabile pentru un psiholog specializat:

- Concentrarea asupra clientului și dorința și capacitatea de a-l ajuta;
- deschiderea față de opiniile și judecățile diferite de cele proprii, flexibilitate și toleranță;
- empatie, receptivitate, capacitatea de a crea o atmosferă de confort emoțional;
- Comportament autentic, adică capacitatea de a prezenta grupului emoții și experiențe autentice;
- entuziasm și optimism, credința în capacitatea participanților și a grupului de a se schimba și de a se dezvolta;
- echilibru, toleranță la frustrare și incertitudine, nivel ridicat de autoreglare;
- încredere în sine, relații pozitive cu sine, stimă de sine adecvată, conștientizarea propriilor zone de conflict, nevoi, motivații;
- imaginație bogată, intuiție;
- nivel ridicat de inteligență.

Calitățile profesionale ale psihologului

Profesional și personal în activitatea unui psiholog sunt foarte adesea strâns legate. Este dificil să fii un lucru în personalitate, iar în activitatea profesională complet diferit. Prin urmare, calitățile personale constituie o bază importantă pentru succesul profesional al unui psiholog.

Este posibil să se distingă în structura personalității unui profesionist așa-numitele caracteristici integrale (A.K. Markova):

- a) conștiința de sine profesională a unui specialist, adică un set de percepții ale acestuia despre sine ca profesionist;
- b) stilul individual de activitate și de comunicare, adică o combinație stabilă de sarcini, mijloace și metode de activitate profesională și de comunicare caracteristice pentru un anumit specialist;
- c) potențialul creativ, și anume un complex de abilități personale unice, inclusiv cele creative, care permite rezolvarea sarcinilor profesionale la un nivel non-standard.

Cea mai importantă calitate a activității unui psiholog este competența profesională. Aceasta include: cunoștințe profesionale, abilități, aptitudini, deprinderi și abilități.

Cunoștințele profesionale ale psihologului sunt informații din psihologia generală, psihologia vârstelor, psihologia personalității, psihodiagnoza, psihologia pedagogică și practică, alte discipline profesionale generale și speciale care constituie esența profesiei și care sunt definite de standardul de stat al învățământului respectiv.

Competențele profesionale determină succesul activității practice a unui psiholog, capacitatea acestuia de a aplica cunoștințele psihologice în îndeplinirea sarcinilor sale: acțiuni specifice, metode, "tehnici" psihologice.

Competențele profesionale sunt acțiuni profesionale solidificate, realizate cu ușurință și cu încredere, care permit psihologului să își desfășoare activitatea în mod eficient. Cu cât mai multă experiență, cu atât mai multe competențe profesionale dobândește un specialist.

Competența profesională a psihologului se manifestă în natura creativă a activității sale, în căutarea activă a unor abordări și tehnologii inovatoare, în inițiativa personală și în abilitățile de comunicare profesională.

Tema 3. SERVICIUL PSIHOLAGIC ÎN INDUSTRIE ȘI PRACTICA JURIDICĂ

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Funcțiile psihologului în cadrul organizației.
2. Psihoprofesiograma psihologului industrial.
3. Consiliere psihologică în practica legală.
4. Examenul psihologic criminalistic. Sarcinile, direcțiile de activitate a psihologului.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestei teme, studenții vor fi capabili:

- Să identifice funcțiile psihologului în cadrul organizației;
- Să elaboreze psihoprofesiograme a psihologului industrial și psihologului juridic;
- Să elucideze particularitățile consilierii psihologice în practica legală;
- Să determine particularitățile examenului psihologic criminalistic, sarcinile, direcțiile de activitate a psihologului.

1. Funcțiile psihologului în cadrul organizației

Activitatea psihologului practician în cadrul organizațiilor se concentrează în jurul a **două direcții principale** de activitate:

- asigurarea unui climat psihosocial adecvat care să permită introducerea, asimilarea și funcționarea adecvată a structurilor organizatorice;
- identificarea și sugerarea unor remedii de înlăturare a eventualelor disfuncționalități pentru ameliorarea

și optimizarea activității organizației respective.

Sarcinile practice ale psihologului într-o organizație industrială:

- 1) delimitarea cerințelor corespunzătoare fiecărei profesii și loc de muncă, precum și implicarea lui în elaborarea fișei posturilor;
- 2) alcătuirea bateriilor de teste psihologice utilizate pentru selecție, orientare sau reorientare profesională, sau chiar pentru promovare;
- 3) efectuarea examinărilor psihologice;
- 4) în cazul accidentelor de muncă, a bolilor profesionale, a necesității de reconversie profesională, asigurarea reorientării persoanelor din instituția respectivă;
- 5) evaluarea gradului de risc la nivelul diferitelor posturi și formularea unor recomandări și contraindicații pentru aceste posturi;
- 6) analiza psihologică a eventualelor avarii tehnice;
- 7) participarea la organizarea ergonomică a locului de muncă;
- 8) implicarea în formularea și aplicarea normelor de tehnică a securității muncii;
- 9) participarea la îmbunătățirea dispozitivelor informaționale și a organelor de comandă al echipamentelor tehnice și al tablourilor de comandă pentru a se ține cont de caracteristicile psihofiziologice ale operatorilor;
- 10) elaborarea dosarelor psihologice pentru toate persoanele angajate cu scopul repartizării profesionale, a promovării, evaluării, și a analizei unor conflicte intragrupale.

Cuprinsul unui dosar psihologic trebuie să conțină:

- fișa de primire care este completată la angajarea persoanei, de către psiholog (pregătire și experiență profesională, antecedente medicale, observații după interviu, rezultatele examenului psihologic);

- fișa de apreciere a rezultatelor cursurilor de calificare, pe durata formării profesionale;
- fișa de comportament profesional completată de către psiholog, în urma convorbirilor avute cu superiorii și colegii săi;
- fișa de comportament psihosocial în întreprindere, familie și societate, care include aspecte din cadrul relațiilor interpersonale, abaterile de la normele de conviețuire socială, existența unor eventuale sancțiuni administrative sau penale.

Activitatea psihologului este justificată în fiecare dintre cele trei faze cunoscute ale ciclului funcțional- organizatoric al structurilor de producție, deoarece la oricare din cele trei nivele pot apărea fenomene și problemece țin de competența specialistului în psihologie.

Faza de proiectare a structurilor organizatorice poate sugera intervenția psihologului în următoarele etape:

- stabilirea ponderilor pe care le vor avea diverse activități în cadrul organizației;
- acțiunile de selecție de personal, formarea și promovarea celor angajați, consilierea psihologică;
- stabilirea numărului și a tipurilor de legături dintre compartimentele organizației, asigurândeficiența economică sau psihosocială prin stabilirea liniei ierarhice;
- asigurarea distribuției egale a activităților pe compartimente și angajați;
- îmbunătățirea comunicării interpersonale, fie că este vorba de comunicare pe orizontală, fie verticală.

Faza de implementare a noilor structuri organizatorice presupune implicarea directă a psihologului caefect al:

- apariției unei intensificări a procesului informațional-comunicațional;
- modificărilor statutelor și rolurilor;
- schimbării sistemului de relații, ce presupune trecerea la un alt post de muncă, la un alt grup demuncă, fiind necesară adaptarea și integrarea în grupul respectiv;
- conturării unui climat psihosocial tonic, favorizant (apariția satisfacției în rândul angajaților în urma schimbărilor) sau a unuia inhibant (angajații nu sunt receptivi la nou, sunt neliniștiți în legătură cuschimbările ce vor urma).

La această etapă, fenomenele psihosociale pot constitui drept factori favorizanți sau stimulatori pentruintroducerea noilor structuri organizatorice, iar studierea lor îi poate sugera psihologului nivelul de pregătire a angajaților pentru introducerea a acestor structuri noi. De aceea, ar trebui din timp de informat angajații despre caracteristicile și importanța schimbărilor ce vor fi efectuate.

Faza de asimilare și funcționare a structurilor organizatorice necesită intervenția psihologului prin observații, sugestii, informare cu privire la eventuale stări psihologice ale angajaților, sau la elaborarea organigramei reale, și confruntarea ei cu cea formală și formularea direcțiilor de îmbunătățire, toate acestea având drept scop formularea unor propuneri de ameliorare și corectare a lucrului acestor structuri.

Un loc aparte în cadrul sarcinilor practice ale psihologului îl deține preocuparea pentru relațiile interpersonale. Distincția, ce poate fi realizată în cadrul acestor relații, o constituie cele stabilite cu colegii (peorizontală) și cele stabilite cu șeful ierarhic (pe verticală).

O bună integrare al fiecărui membru al colectivului de muncă, poate fi obținută prin relații bazate pe comunicare între lider și subordonați, între diferite trepte ierarhice, dar și în cadrul grupului restrâns. S-a observat că o repartizare inechitabilă a sarcinilor la locul de muncă afectează coeziunea de grup și produce variațiiindividuale în timpul și ritmul muncii.

Interacțiunea socială existentă între membrii colectivului de muncă, prin conturarea unui profil specific grupului respectiv, deschide calea spre compatibilizare între membrii grupului și implicit

spre sporirea eficienței. Această compatibilitate ține de sistemul motivațional utilizat și de natura motivelor dominante. Cercetările au demonstrat că acei muncitori care își raportează interesele atât la reușita personală, cât și la cea de grup, stabilesc relații optime atât pe verticală, cât și pe orizontală. Când orientările individuale sunt accentuate, se ajunge la competiție, iar când direcția este comună, consecința este colaborarea în grup.

Un alt aspect al grupului, de care psihologul ar trebui să țină cont, este cel al compoziției în funcție de vârstă și de sex. Acești doi factori sunt corelați cu cerințele sarcinii de muncă.

2. Psihoprofesiograma psihologului industrial

Având în vedere complexitatea activităților pe care psihologul le desfășoară în procesul muncii, se pot contura următoarele elemente ale psihoprofesiogramei psihologului:

1. Prezentarea profesiei de psiholog. Boghathy [1] apreciază următoarele elemente ce diferențiază profesia de psiholog de celelalte: condițiile de lucru, specificul meseriei, metodele și tehnicile folosite, cerințele psihologice impuse, în raport cu persoanele ce vor urma să exercite această profesie.

2. Obiectul muncii, în principal, cuprinde elementele: menținerea, corectarea sau restabilirea sănătății psihice, a personalității celor ce sunt implicați în procesul muncii, optimizarea și recăpătarea capacității demuncă.

Psihologul trebuie să se raporteze întotdeauna la fiecare angajat în cadrul relațiilor sale cu ceilalți angajați, având în vedere atât mărirea eficienței lui sociale, cât și a eficienței activității lui în unitatea respectivă. Aceste deziderate pot fi atinse prin activități concrete, precum: îmbunătățirea condițiilor de lucru ale angajaților, orientarea și selecția profesională, participarea la decizia de promovare, consilierea psihologică la nivel individual sau de grup.

3. Condițiile în care își desfășoară activitatea psihologul desemnează două arii principale: în laboratorul psihologic, dar și în secțiile și departamentele întreprinderii. Orice psiholog trebuie să țină cont de mediul sociocultural caracteristic zonei în care își desfășoară activitatea. Psihologul are de stabilit relații armonioase, echilibrate nu numai cu fiecare angajat în parte, ci și cu managerii societății respective, de sprijinul și colaborarea cărora are nevoie.

4. Specificul muncii psihologului presupune următoarele tipuri de activități: administrarea probelor psihologice, prelucrarea datelor rezultate din testare, însușirea cunoștințelor referitoare la specificul muncii în instituția respectivă; conturarea unor sugestii pentru rezolvarea conflictelor în muncă; formularea unor propuneri pentru cei care vor urma cursuri de specializare; acordarea de asistență de specialitate pentru problemele personale ale angajaților. Astfel, sarcinile pe care psihologul le are de îndeplinit sunt: conturarea fișei pentru fiecare post în parte (cerințe specifice și psihosociale); elaborarea psihoprofesiogramelor și a monografiilor profesionale; stabilirea componenței ansamblului de probe psihologice care vor fi utilizate fie în recrutarea de personal, fie în reorientarea profesională; sugerarea măsurilor de reorientare sau de automatizare și chiar informatizare, atunci când s-au constatat accidente de muncă; determinarea criteriilor de validare, conturare a programelor de examinare pentru fiecare post.

5. Metodele, tehnicile și instrumentele utilizate de psiholog se aleg în funcție de situația de examinare, de criteriile urmărite pentru postul respectiv, precum și în funcție de persoanele ce vor fi examinate. În consecință, psihologul poate utiliza teste psihologice (de personalitate, de aptitudini speciale); probe a căror administrare presupune o bună cunoaștere a regulilor de aplicare, corectare, interpretare; observația psihologică, interviul, convorbirea; chestionare în cazul unor investigații psihosociologice; altă categorie din instrumentarul psihologului practician o constituie aparatura de laborator, simulatoarele sau probele de informatizare.

6. Cerințele profesiei de psiholog industrial. În continuare, vom prezenta viziunea lui A. Dicu [5] care prezintă trăsăturile esențiale pe care este indicat să le dețină psihologul industrial:

- gândirea psihologică operațională, capacitatea de analiză a problemelor legate de organizarea și conducerea producției, precum și a tuturor factorilor ce pot influența randamentul;
- capacitatea de cercetare, prin care să identifice nivelul diferitelor variabile, precum și posibilitățile de control ale acestora;
- cunoașterea sarcinilor operaționale ale conducerii și modalitățile de eficientizare a activității întreprinderii.

Având în vedere complexitatea muncii pe care o desfășoară psihologul practician, este recomandabil ca acesta să dețină un nivel superior al flexibilității, pentru a putea trece cu ușurința de la un ritm la altul, în funcție de specificul activității respective.

7. Codul deontologic al psihologului. Acest cod desemnează ansamblul normelor ce delimitează cadrul moral în care se va desfășura profesia de psiholog, constituindu-se, astfel, reguli de comportament în cadrul exercitării acestei profesii, care se referă la respectarea demnității personale, a vieții personale, a intereselor și libertății sale. O primă formă a acestui cod a fost conturată în 1961, de către Societatea Franceză de Psihologie, având sediul la Sorbona și care stabilea următoarele direcții:

- raportarea permanentă a psihologului la etica impusă de profesia sa, atunci când sunt implicate normele etice existente în societate;
- păstrarea obiectivității;
- păstrarea secretului profesional în legătură cu rapoartele de examinare;
- evitarea atitudinii sau limbajului care ar putea leza demnitatea persoanelor cu care acestalucreează;
- informarea permanentă asupra progreselor obținute în psihologie, precum și implicarea în aceste progrese;
- asumarea responsabilității în privința stabilirii bateriei de teste ce va fi folosită în evaluare psihologică;
- neacceptarea condițiilor de lucru ce ar veni în contradicție cu principiile deontologice ale profesiei de psiholog.

În urma unei dezbateri largi, lansată în 1992 în Statele Unite ale Americii, la care au participat 679 de specialiști, Asociația Americană de Psihologie (APA) a adoptat o nouă formă a codului deontologic, aplicabil de la 1 decembrie 1992.

În această formulă, codul cuprinde principiile generale și standardele etice.

Principiile generale sunt următoarele: competența și integritate, responsabilitatea științifică și profesională; respectul pentru semeni; dreptatea și demnitatea; interesul pentru bunăstarea altora; responsabilitatea socială.

Standardele etice menționate în acest cod sunt: generale; evaluare, cunoaștere, intervenție; avertizare și alte declarații publice; terapie; intimitate și confidențialitate; predare, îndrumarea pregătirii, cercetare și publicații; activități juridice; rezolvarea problemelor etice (American Psychologist, 1992, nr. 12).

După cum se vede, codul deontologic, într-o formă sau alta, cuprinde referiri la constrângeri de conduită morală: păstrarea secretului profesional, respectul celorlalți, sporirea calificării profesionale, autonomia tehnică și cea profesională, sancționarea utilizării psihologiei ca instrument de represiune socială sau politică.

3. Organizarea laboratorului psihologic

Una din condițiile esențiale pentru desfășurarea activității psihologului într-o unitate industrială este existența unui laborator psihologic, ce are două direcții majore: măsuri aplicative imediate, pentru rezolvarea unor sarcini proprii, dar și participarea la unele probleme ce țin de alte departamente (analiza accidentelor demuncă, mărirea randamentului în muncă). A. Tabachiu subliniază chiar necesitatea organizării unui laborator de psihosociologie, întrucât o societate comercială poate fi prezentată ca un organism economic-social, iar problemele cu care se va confrunta sunt de natură socioumană și, ca atare, psihologul va lucra cu indivizii ce fac parte din echipe, departamente, secții de producție, având un evident conținut psihosocial [4].

Locul laboratorului în cadrul întreprinderii

În organigrama întreprinderii laboratorul psihologic este subordonat departamentului de resurse umane, care, la rândul său, este condus de un specialist în științe socioumane. Putem considera că laboratorul este locul în care își desfășoară activitatea psihologul, având rol de consilier al managerului de departament, sau chiar al întregii unități. În cazul în care aceste relații între psiholog și factorii decizionali sunt directe, nemijlocite, se poate vorbi de circulația operativă și adecvată a informațiilor între cele două departamente. În plus, acest gen de relații, nemijlocite, sunt stabilite cu toate celelalte departamente ale unității: cele funcționale (organizarea muncii, contabilitate, aprovizionare, desfacere, administrativ); departamentul de producție, cabinetul de protecție a muncii, atelierul de proiectare, cabinetul medical, secția de școlarizare, centrul de calcul, organizațiile sindicale, salariații întreprinderii. Aceste relații variate care se stabilesc cu toate departamentele și cu toți angajații îi oferă psihologului posibilitatea să evalueze toate caracteristicile întreprinderii și, de asemenea, să păstreze un nivel adecvat al relațiilor dintre membrii sau compartimentele acesteia.

Activitatea laboratorului psihologic

În privința locului de organizare a laboratorului specialiștii consideră că sunt necesare câteva condiții importante: izolarea fonică a încăperii unde au loc examinările, interviurile, existența unui mobilier adecvat, condiții ambientale favorabile desfășurării activităților specifice psihologului.

Obiectivele urmărite de fiecare laborator psihologic, precum și specificul posturilor din instituția respectivă, sunt factorii care determină configurația pe care laboratorul o va avea din punct de vedere al dotării tehnice. Întrucât există un avantaj larg de examinări pe care psihologul le poate derula sunt necesare cât mai multe categorii de probe, Boghathy amintindu-le pe următoarele [2]:

- aparate psihologice (timp de reacție, coordonare manuală, memorie, gândire tehnică, spațială, motricitate, acuitate vizuală);
- teste psihologice generale (de aptitudini, inteligență, dexteritate manuală);
- teste de personalitate (M.M.P.I., Chestionarul de anxietate Cattell, Woodworth-Matheus, TAT, instabilitate emoțională);
- chestionare psihosociale (de motivații, anchete de opinii).

La această listă s-ar impune și adăugarea unor teste sociometrice, foarte utile în evaluarea caracteristicilor grupurilor mici și, eventual, a tensiunilor ce se pot manifesta în cadrul acestor grupuri.

Ca momente ale zilei, se recomandă ca examinările psihologice să se desfășoare dimineața, apoi se poate continua cu cercetarea de teren și asistența psihologică.

3. Consiliere psihologică în practica legală

Psihologia juridică se ocupă cu aplicarea cunoștințelor psihologice în domeniile investigativ, judiciar și corecțional. În consecință, se subdivizează în psihologie criminologică, judiciară și penitenciară (corecțională).

Psihologia criminologică se ocupă de problemele psihologice ale comportamentului și formării personalității infractorului, motivele infracțiunii.

Psihologia criminalistică explorează caracteristicile psihologice ale comportamentului participanților la procesul penal, în special psihologia mărturiilor, comportamentul acuzatului, factorii psihologici ai interogatoriului. În domeniul activității judiciare, psihologii profesioniști sunt adesea contactați pentru examinare psihologică.

Mulți psihologi lucrează în sistemul Departamentului de Afaceri Interne (ATC) sau direct în instituțiile de corecție. Psihologia penitenciarului (sau corecțional) studiază psihologia deținutului. Specialiștii din domeniul psihologiei penitenciarelor sunt angajați în corectarea psihologică a comportamentului și personalității condamnaților, efectuează teste psihologice. Psihologii ajută, de asemenea, personalul de corecție în munca lor cu condamnații, în depășirea stresului și a situațiilor cu ostacoli. În afara instituțiilor de corecție, în activitatea psihologilor se pune accent pe reabilitare și munca preventivă.

Manualele de psihologie juridică din ultimii ani caracterizează următoarele domenii principale de activitate ale psihologilor: psihologia penală, psihologia victimei, psihologia minorilor,

fundamentele psihologice ale cercetării prealabile, psihologia activității judiciare, psihologie penitenciară.

Utilizarea cunoștințelor psihologice contribuie la dezvăluirea și investigarea infracțiunilor și la reeducarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni. Prin urmare, un psiholog este adesea folosit ca consultant într-un caz în timpul unei investigații preliminare. În practica anchetatorilor în soluționarea cauzelor penale complexe, există multe situații, a căror rezolvare cu succes este facilitată de ajutorul unui psiholog în calitate de consultant de specialitate sau expert. În unele cazuri (de exemplu, rezolvarea crimelor în serie comise pe motive sexuale, planificarea descoperirii activităților unui grup infracțional organizat), o astfel de asistență este principalul factor care determină succesul în soluționarea acestor infracțiuni. Un psiholog poate oferi informații de fundal despre trăsăturile tipice ale percepției, memoriei și gândirii copiilor de o anumită vârstă sau persoanelor în vârstă, despre efectul caracteristic asupra proceselor mentale și comportamentului uman al diferitelor stări mentale - intoxicație cu alcool sau droguri, stres, frică puternică, lipsă de timp. Se pot da sfaturi și în cauze penale specifice, de exemplu, un psiholog poate stabili direcția de studiu a personalității acuzatului, în funcție de tipul infracțiunii pe care a comis-o, sugerează posibile surse de informare despre o persoană, dați recomandări privind stabilirea contactului psihologic cu ea.

Pentru a pătrunde în sfera suspectului inconștient, de exemplu, se poate folosi un experiment asociativ. În același timp, persoanei i se oferă să răspundă rapid la cuvintele prezentate cu orice cuvânt care îi vine în minte. Se dovedește că după câteva zeci de încercări, în răspunsurile subiectului încep să apară cuvinte asociate cu experiențele sale ascunse.

Colaborarea cu un psiholog câștigă din ce în ce mai mult importanță în cercetarea cazurilor de criminalitate organizată și infracțiuni de grup. Un psiholog poate ajuta la identificarea structurii grupului, a afla distribuția existentă a rolurilor, a liderilor acestuia, poate ajuta la găsirea unei legături vulnerabile și a unei modalități eficiente de a-l influența în procesul de investigare a unui caz.

Cooperarea unui investigator cu un psiholog nu se limitează la interacțiunea în timpul investigației. **Activitatea investigatorului** face solicitări sporite asupra rezistenței sale la stres, autoreglării stării mentale, performanței. Prin urmare, un psiholog poate ajuta un investigator să depășească stările emoționale negative și să prevină dezvoltarea deformării profesionale.

Rolul psihologului ca specialist este reglementat de articolul relevant din Codul de procedură penală. Un psiholog poate fi implicat în producerea acțiunilor de investigație

- interogatoriu, percheziție, inspecție a locului. Rezultatele activității specialistului se consemnează în procesul-verbal de acțiune investigativă.

Legea prevede participarea unui profesor la interogatoriul minorilor și minorilor. Această funcție poate fi încredințată unui psiholog copil în calitate de specialist cu cunoștințe științifice în domeniul psihologiei copiilor și adolescenților, care are abilități profesionale în comunicarea cu aceștia. Aici, psihologul poate corecta formularea întrebărilor anchetatorului pentru percepția lor adecvată de către copil, poate oferi informații pe care anchetatorul le poate folosi pentru a evalua mărturia unui martor minor. Un psiholog poate sugera tactici de interogare, poate ajuta la crearea unei atmosfere informale, netezi starea posibilă a copilului de constrângere, vigilență, neîncredere, depăși poziția negativistă a unui adolescent, rușinea și jena unei victime minore a agresiunii sexuale.

Sarcini similare sunt rezolvate de un psiholog în producerea de acțiuni de investigare împotriva persoanelor cu semne de retard mintal.

4. Examenul psihologic criminalistic

Evaluarea identității învinutului, victimei sau martorului este una dintre sarcinile importante ale procesului judiciar și de investigare. De exemplu, în Germania, Polonia și Republica Cehă, caracteristicile psihologice generale ale unei persoane sunt o componentă necesară a oricărui tip de investigație criminalistică. Un loc semnificativ în activitățile experților psihologi din aceste țări îl ocupă studiul delincvențelor minore pentru a determina capacitatea acestora de a-și asuma răspunderea penală pentru faptele lor. În alte țări europene, de exemplu în Polonia, caracteristicile psihologice individuale ale martorilor, condițiile în care au perceput anumite fapte, conținutul mărturiei și alte circumstanțe sunt supuse examinării de către un psiholog expert. Examenul psihologic criminalistic este un studiu efectuat de un expert pe baza unor cunoștințe speciale în domeniul psihologiei. Una dintre condițiile pentru o opinie obiectivă a expertului este fiabilitatea științifică a metodelor utilizate. Sarcina unui psiholog expert poate fi o caracteristică psihologică generală a unei persoane (așa-numitul portret psihologic). Un expert, pe baza cunoștințelor sale profesionale, dezvoltă calitățile unei persoane, permițându-i să tragă o concluzie despre aspectul psihologic al unei persoane.

Este important să se țină seama de motivele crimei. Cu toate acestea, această împrejurare, în comparație cu altele, este cea mai dificil de studiat, deoarece motivele nu sunt întotdeauna recunoscute de infractor, sau sunt înlocuite de motivații acceptabile din punct de vedere social. În unele cazuri, există puține sau deloc dovezi directe ale motivului crimei. Pentru a le stabili, dovezile obișnuite nu sunt suficiente. Astfel de infracțiuni sunt adesea menționate ca fiind nemotivate. Dar din moment ce nu există infracțiuni complet nemotivate, cunoștințele speciale din domeniul psihologiei pot fi folosite pentru a determina motivul crimei.

Examenul psihologic judiciar ajută la o mai bună înțelegere a personalității acuzatului și a motivelor comportamentului său criminogen. Pentru a reduce greșelile comise uneori de instanțele de judecată în calificarea infracțiunilor, este indicat să se efectueze o astfel de examinare în cazurile de infracțiuni juvenile, cu motive „inconștiente” ale infractorilor adulți și

dacă există dovezi care dau motive să se creadă că infracțiunea a fost cauzată de un motiv afectiv. Cu ajutorul unei expertize psihologice medico-legale se poate explica comportamentul inculpatului, se poate afla atitudinea psihologică a acestuia și stimulentele care l-au determinat să acționeze.

Examinarea psihologică legală poate fi efectuată și în timpul cercetării accidentelor și accidentelor de circulație. În același timp, de exemplu, poate fi studiată prezența sau absența unei stări mentale la o persoană care operează un dispozitiv tehnic care i-a afectat semnificativ capacitatea de a controla acest dispozitiv tehnic (în transport, în producție).

Scopul examinării este o concluzie, care, după verificarea și evaluarea corespunzătoare a acesteia de către anchetator sau instanță, va constitui probă în dreptul penal. Scopul examinării este o concluzie, care, după verificarea și evaluarea corespunzătoare a acesteia de către anchetator sau instanță, va constitui probă într-o cauză penală. Însă activitatea de expertiză a unui psiholog, spre deosebire de activitatea instanței și a investigației, nu este de natură social evaluativă. Competența unei expertize psihologice criminalistice nu include aprecierea semnelor juridice ale laturii subiective a infracțiunii, calificările juridice, evaluarea morală a personalității și comportamentului subiectului și soluționarea problemelor de diagnostic medical.

Temeiul legal pentru producerea unei examinări medico-legale este decizia relevantă a anchetatorului sau hotărârea Curții.

Competența examinării psihologice criminalistice include:

- stabilirea capacității inculpaților minori cu semne de retard mintal de a fi pe deplin conștienți de semnificația acțiunilor lor și determinarea în ce măsură sunt capabili să le controleze;

- Stabilirea capacității acuzatului, victimelor și martorilor să perceapă în mod adecvat circumstanțele relevante pentru caz și să depună mărturie corectă despre acestea;

- Stabilirea capacității victimelor în cazuri de viol (inclusiv minori și minori) să înțeleagă corect natura și semnificația acțiunilor comise cu aceștia și să reziste;

- stabilirea prezenței sau absenței unei stări de pasiune sau a altor stări emoționale nepatologice (frică severă, depresie, stres emoțional, frustrare) la subiect la momentul săvârșirii infracțiunii, care îi pot afecta semnificativ conștiința și activitatea;

- Stabilirea prezenței unei persoane, probabil care s-a sinucis, în perioada premergătoare morții sale, o stare psihică predispunând la sinucidere, și determinând posibilele cauze ale acestei stări;

- stabilirea motivelor conducătoare în comportamentul uman și motivarea acțiunilor individuale;

- stabilirea caracteristicilor psihologice individuale caracteristicile subiectului care îi pot afecta semnificativ comportamentul și formarea intenției sale de a comite o infracțiune;

- stabilirea structurii unui grup infracțional și a relațiilor în cadrul acestuia pe baza datelor disponibile privind caracteristicile psihologice ale membrilor acestui grup (Vasiliev, 1997, pp. 534-535).

La numirea unei expertize medico-legale, întrebările care se pun expertului trebuie să fie corect formulate. Ele nu ar trebui să depășească sfera competenței sale profesionale. Deci, de exemplu, este inacceptabilă înlocuirea conceptelor psihologice („afect”, „stare emoțională”, „emoțional! reacție”) cu cele legale („excitare emoțională puternică a trezit brusc”).

Examenul psihologic judiciar este unul dintre mijloacele de asigurare a respectării legii de procedură penală în cursul cercetării prealabile și examinării cauzei în instanță. Avizul expertului, împreună cu alte date de fapt, servesc drept probă într-un dosar penal. Semnificația penală-juridică a examinării psihologice criminalistice constă în faptul că aceasta contribuie la stabilirea trăsăturilor de personalitate care sunt incluse ca elemente ale unei infracțiuni: vârstă, emoție puternică bruscă, starea de neputință a victimei, mobilul crimei. Expertiza este în măsură să dea o caracterizare completă a personalității învinuitului, fără al cărei studiu este imposibil să se stabilească motivul legal al săvârșirii unei infracțiuni în anumite categorii de cauze.

Datele obținute în cadrul unui studiu de expertiză ajută și la organizarea corectă a procesului de asigurare a unui impact corectiv asupra unei persoane care a comis o infracțiune. Judecătorii interesați în determinarea măsurii pedepsei și a tacticii de corectare a unei infracțiuni trebuie să-și caracterizeze personalitatea nu numai din punct de vedere juridic, ci și psihologic. Proprietăți precum incontinența emoțională a psihopaților, sugestibilitatea oligofrenicilor, oboseala și explozivitatea afectivă a persoanelor cu efecte reziduale ale leziunilor organice ale creierului, sensibilitatea crescută a persoanelor care suferă de nevroză, pot determina tendința acestora la excese, o atitudine necritică față de sugestiv. influențe ale mediului imediat și o slăbire a reglementării volitive a comportamentului. Acești indivizi dezvoltă un sentiment de vinovăție într-un mod diferit, precum și specificul percepției asupra sancțiunilor de putere asociate cu pedeapsa. Aceste proprietăți sunt importante de luat în considerare pentru aplicarea rezonabilă a măsurilor specifice de influență.

Sarcinile psihologului

Un psiholog juridic poate participa la procedurile penale din partea reclamantului sau pârâtului, poate fi ofițer de aplicare a legii sau poate lucra ca expert independent.

El studiază personalitatea infractorilor, precum și factorii care influențează motivele și comportamentul acestora.

La serviciile psihologilor juridici se apelează dacă este necesar să se efectueze un examen psihologic și să se obțină o opinie asupra stării psihologice a suspectilor.

În plus, psihologii desfășoară activități corecționale și educaționale cu deținuții din instituțiile de corecție. Ei selectează programe pentru corectarea psihologică a comportamentului și reabilitarea condamnaților.

Principalele responsabilități ale specialiștilor includ:

1. Diagnosticul psihologic
2. Corectarea abaterilor mentale
3. Evaluarea stării de sănătate mintală
4. Efectuarea cercetărilor de specialitate
5. Definirea condițiilor de tratament și reabilitare
6. Pregătirea opiniilor experților
7. Participarea la ședințele de judecată
8. Consultanța juriștilor și avocaților

Serviciul psihologic din organele de drept are două sarcini principale:

- ❖ Prima este de a crește fiabilitatea psihologică a angajaților și de a valorifica mai bine potențialul lor psihologic,
- ❖ a doua este de a oferi asistență psihologică angajaților în rezolvarea sarcinilor operative.

În conformitate cu aceste sarcini, serviciul psihologic desfășoară două domenii de activitate:

1. suport psihologic pentru lucrul cu oamenii legii.
2. suport psihologic pentru sarcini operaționale.
3. Prima direcție presupune:
4. orientarea profesională și selecția psihologică a personalului;
5. acordarea de asistență psihologică în plasarea și adaptarea profesională a tinerilor angajați;
6. îmbunătățirea competenței psihologice și a dezvoltării personale a angajaților;
7. diagnosticarea climatului moral și psihologic în echipă și prevenirea fenomenelor distructive;
8. suport psihologic al muncii cu o rezerva de personal pentru promovare și participare la certificarea angajaților; consultanță în management;
9. consiliere psihologică pentru angajați și familiile acestora.

A doua direcție - acordarea de asistență psihologică angajaților în rezolvarea sarcinilor operative - cuprinde: studiul fenomenelor socio-psihologice din regiune care afectează starea de drept și ordine în regiune;

10. consilierea psihologică a angajaților în rezolvarea sarcinilor operative curente;
11. efectuarea unui examen psihologic criminalistic;
12. suport psihologic pentru serviciul în condiții extreme;
13. sprijinul psihologic al activității de negociere în situație de luare de ostateci și sub amenințarea unor acte teroriste;
14. Elaborarea profilurilor psihologice de personalitate ale ucigașilor în serie;
15. implementarea activității individuale de prevenție;
16. suport psihologic al procesului penitenciar în instituțiile penitenciare etc.

Activitatea profesională modernă a psihologilor este multiplană și multivariată.

- Are drept scop asistarea managerilor de la diferite niveluri în optimizarea sistemului de management și a politicii de personal,
- încadrarea de înaltă calitate a organelor de afaceri interne, îmbunătățirea climatului socio-psihologic în echipele de servicii,
- prevenirea și rezolvarea conflictelor interpersonale,
- prevenirea psihologică a comportamentului deviant,
- adaptarea, instruirea și sprijinirea, dezvoltarea personalității angajaților și formarea calităților importante din punct de vedere profesional,
- introducerea metodelor și tehnicilor psihologice progresive în munca lor.

Unde poate activa psihologul juridic

- Psihologi în organe de drept;
- În serviciile personale din procuratură;
- În instituții de isprăvire a pedepsei;
- Colaboratori în servicii profilactice, inclusiv în secții de combatere a criminalității juvenile;
- Specialiști în servicii de reabilitare în domeniul social;
- Metodiști, coordonatori, consultanți în cadrul instituțiilor de învățământ ce au specialitatea DREPT;
- În cadrul psihologiei juridice, ei studiază psihologia juridică (aspecte psihologice ale dreptului), penală (aspectele psihologice ale unei infracțiuni), psihologia calomniei și sperjurului,

- cercetare prealabilă (aspecte psihologice ale cercetării infracțiunilor, examen psihologic etc.), psihologie penitenciară (aspecte psihologice ale resocializării deținuților).

Profilarea penală

Fondatorul profilării criminale este Hans Gross, care și-a propus să ia în considerare identitatea infractorului prin prisma infracțiunii pe care a comis-o.

El a fondat teoria precum că fiecare acțiune este o reflectare a caracteristicilor caracterului unei persoane, a gândurilor, valorilor și credințelor sale.

Dr. Phillips a folosit pentru prima dată metoda de profilare în timpul investigației cazului Jack Spintecătorul. A aplicat tehnica de analiză a modelului plăgii.

La examinarea cadavrelor victimelor maniacului, anchetatorul a sugerat că astfel de răni au fost provocate de o persoană cu studii medicale.

James Brussel, pe baza multor ani de experiență într-o clinică de psihiatrie, a identificat anomalii psihice și caracteristici comportamentale ale presupusului infractor, studiind probele lăsate la locul crimei.

Doctorul a reușit să întocmească un portret psihologic exact al „teroristului nebun” care a organizat 37 de explozii la New York.

- Tehnicile de profilare criminală sunt utilizate în prezent de Biroul Federal de Investigații al SUA (FBI). În această organizație, a fost creat un departament special, ale cărui sarcini includ compilarea profilurilor presupușilor criminali. De asemenea, specialiștii departamentului de profilare consiliază anchetatorii cu privire la căutarea infractorilor și la interogatoriu.
- altă organizație care dezvoltă activ tehnologii de profilare este Academia de Profilare Comportamentală, reprezentată de filiale în diferite țări europene. Specialiștii Academiei desfășoară anchete private și cursuri de formare în profilare.
- Profilarea este indispensabilă atunci când se investighează o serie de crime, violuri, atacuri teroriste. Tehnologiile de profilare ajută la descoperirea infracțiunilor de violență domestică și a infracțiunilor comise de persoanele bolnave mintal. Studii recente confirmă eficacitatea utilizării metodelor de profilare pentru prevenirea acțiunilor ilegale în domeniul protecției informațiilor.
- În crearea profilului, Profuratorul folosește surse de informații precum:
 - -reconstituirea infracțiunii săvârșite
 - -refacerea acțiunilor infractorului și a victimei acestuia înainte, în timpul și după săvârșirea faptei ilicite.
 - Reconstituirea se realizează în funcție de depozițiile martorilor și a victimei, a mărturisirilor infractorului, a probelor găsite și a rezultatelor înregistrării foto și video;
- analiza rănilor provocate - caracterizează infractorul, oferă informații despre relația sa cu victima, motivele săvârșirii infracțiunii.
- Profuratorul creează două profiluri: a criminalului și a victimei.
- Prima descrie specificul comportamentului, accentuările de personalitate, motivele săvârșirii infracțiunilor, „scrisul” infractorului. Un studiu de expertiză restrânge cercul suspectilor și poate fi folosit ca probă în timpul unei ședințe de judecată.
- Profilul victimei descrie caracteristicile sale personale, specificul comportamentului victimei. Profuratorul studiază, de asemenea, riscurile de victimizare și criminalitate - examinează stilul de viață, cercul social, activitatea de muncă a infractorului și a victimei.

- Pe baza rezultatelor profilării, se întocmește un document final scris care conține o descriere a profilului presupusului infractor.
- Profilatorul creează două profiluri: a criminalului și a victimei.
- Prima descrie specificul comportamentului, accentuările de personalitate, motivele săvârșirii infracțiunilor, „scrisul” infractorului. Un studiu de expertiză restrânge cercul suspectilor și poate fi folosit ca probă în timpul unei ședințe de judecată.
- Profilul victimei descrie caracteristicile sale personale, specificul comportamentului victimei. Profilatorul studiază, de asemenea, riscurile de victimizare și criminalitate - examinează stilul de viață, cercul social, activitatea de muncă a infractorului și a victimei.
- Pe baza rezultatelor profilării, se întocmește un document final scris care conține o descriere a profilului presupusului infractor.
- Studiarea caracterului și a caracteristicilor comportamentale ale criminalului, stilul de viață, precizarea comportamentului în situații periculoase permit profilerului să aleagă cea mai bună metodă de căutare și reținere a suspectului.

În MOLDOVA, profilarea criminală nu este utilizată, dar experiența colegilor străini confirmă eficacitatea tehnologiilor de profilare în creșterea numărului de crime violente în serie rezolvate, precum și în reducerea numărului acestora. Profilarea penală poate fi dovadă în instanță, motive pentru reținerea unui suspect. Avantajul profilării criminale este versatilitatea, obiectivitatea și aplicarea largă.

Activități de autoevaluare

1. Determinați particularitățile activității psihologului în cadrul organizației.
2. Ierarhizați în viziune proprie funcțiile psihologului în cadrul organizației, argumentându-vă punctul de vedere.
3. Determinați particularitățile examenului psihologic criminalistic, sarcinile, direcțiile de activitate a psihologului. Identificați și caracterizați particularitățile consilierii psihologice în practica legală.
4. Elaborați psihoprosiografe a psihologului industrial și psihologului juridic.

Tema 4. SERVICIUL PSIHOLOGIC ÎN SPORT ȘI MEDICINĂ

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Serviciul psihologic în sport: dimensiuni, sarcini, factori, domenii.
2. Modalități de organizare a serviciului psihologic în domeniul medical.
3. Domeniile prioritare de activitate ale psihologilor medicali.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestei teme, studenții vor fi capabili:

- Să identifice particularitățile serviciului psihologic în sport;
- Să determine modalități de organizare a serviciului psihologic în domeniul medical;
- Să stabilească domeniile prioritare de activitate ale psihologilor medicali.

1. Psihologul sportiv este un profesionist care, după ce și-a obținut diploma în studiul psihologiei, s-a instruit, prin cursuri care au durat mai mulți ani, în aplicarea studiului minții în sport.

Ce face psihologul sportiv?

Psihologul sportiv se ocupă de susținerea sportivilor, echipelor, personalului, antrenează dinamici mentale utile pentru îmbunătățirea performanțelor pe teren.

Principalele domenii de activitate din cadrul sportului sunt:

- Managementul anxietății și emoțiilor;
- Antrenarea dinamicii cognitive (atenție, concentrare, focus etc.);
- Activități practice pentru coeziunea echipei;
- Sesiuni de lucru cu antrenorii, părinții, etc..

Psihologul sportiv, de fapt, se ocupă cu aplicarea cunoștințelor sale pe teren pentru stimularea și antrenarea abilităților sportivilor. Deși există și o parte a muncii individuale, aceasta diferă de activitatea colegilor clinicieni, deoarece tratează abilitățile de consolidare și formare, mai degrabă decât rezolvarea problemelor legate de dinamica mentală.

Diferența față de antrenorii mentali constă în faptul că aceștia din urmă se ocupă doar de o mică parte din munca de antrenament mental (coaching mental), lăsând în afara toate dinamicile care se învârt în jurul minții. Fără a uita însă că antrenamentul mental este încă un instrument pe care psihologul sportiv îl folosește în profesia sa.

Cui se adresează?

Domeniul principal de activitate îl reprezintă sportivii, dar este important să poți interfața cu toate figurile de referință din domeniul sportului (părinți, antrenori, personal, conducere, etc ...).

Psihologul sportiv în fotbal a crescut tot mai mult în ultimii ani. Este prezent atât în sportul de înaltă performanță dar, din ce în ce mai mulți colegi lucrează în sectoarele de tineret în echipe mai mult sau mai puțin profesionale. Poate că un punct critic este încă cifra care nu este încă bine poziționată, spre deosebire de alte țări europene în care fiecare companie profesională are unul sau mai mulți psihologi care lucrează de la echipele de juniori până la sectoare de performanță.

Ceea ce este important să clarificăm este că relația care se stabilește între psihologul sportiv și antrenor este o relație importantă, având încredere că nu există o suprapunere între roluri, care sunt diferite și bine definite.

Definiția psihologiei sportului, (Federația Europeană de Psihologie Sportivă, 1995)

Mai multe studii au scos în evidență importanța și receptarea psihologiei sportului. Cu toate acestea, la întrebarea cu privire la natura reală a psihologiei sportului este dificil să se

găsească un răspuns simplu. Deși au fost sugerate mai multe variante, până acum nu a existat o definiție unanimă și acceptată la nivel internațional privind psihologia sportului. Există, prin urmare, nevoia unei descrieri clare și a unei definiții pentru acest domeniu de o importanță tot mai mare.

FEPSAC (European Federation of Sport Psychology) propune o definiție care ia în considerare (a) rădăcinile istorice ale psihologiei sportului european, (b) complexitatea domeniului și (c) utilizatorul potențial al psihologiei sportului.

Deși unele culturi și limbi folosesc termeni diferiți pentru diferite tipuri de activitate fizică, în această declarație termenul de „sport” este folosit ca termen generic, incluzând toate tipurile de exerciții fizice, preocupări și activități sportive și fizice.

Ce este psihologia sportului

Psihologia sportului are în vedere bazele psihologice, procesele și consecințele psihologice ale reglementărilor specifice activităților sportive asupra uneia sau mai multor persoane care acționează în calitate de subiect(e) în cadrul activității sportive. Orientarea poate fi asupra comportamentului sau spre diferite dimensiuni psihologice ale comportamentului uman, de exemplu, cel afectiv, cognitiv, motivațional sau asupra dimensiunilor senzorio-motorii.

Activitatea fizică poate avea loc în medii competitive, educative, recreative, de prevenire și de reabilitare și include exerciții fizice legate de sănătate. Subiecții sunt reprezentați de toate persoanele implicate în diferite poziții legate de domeniul sportiv și al activității fizice (sportivi, antrenori, oficiali, profesori, fizioterapeuți, părinți, spectatori etc.) .

Ce conține domeniul psihologiei sportive?

Ca disciplină științifică și domeniu profesional, psihologia sportului este asociată cu, și în același timp se bazează pe cele trei domenii privind (1) practica sportului, (2) psihologia generală și (3) alte științe care au legătură cu sportul. Aceste domenii sunt considerate ca având un grad de validitate echivalent. Toate acestea au un influență asupra subiectelor dezbătute, asupra fundamentelor teoretice, a abordărilor metodologice și standardelor științifice și etice ale psihologiei sportului.

Interrelațiile dintre aceste domenii sunt descrise pe scurt după cum urmează:

Psihologia sportului – practica sportivă:

Psihologia sportivă se confruntă cu probleme care apar în practica sportivă. Domeniul psihologiei sportive încearcă să înțeleagă mai bine cerințele specifice și încearcă să ofere asistență în îndeplinirea acestor cerințe.

Psihologia sportului – psihologie generală:

Psihologia sportului este o subdisciplină aplicată care face parte din domeniul mai larg al psihologiei. Se bazează parțial pe acumulările adoptate din diferite ramuri ale psihologiei și contribuie la înțelegerea mai profundă a psihologiei, în general.

Psihologia sportului – alte științe care au conexiune cu sportul:

Psihologia sportului este o disciplină care face parte din științele sportive. Pe măsură ce psihologia sportului dezvoltă cunoștințe specifice prin cercetări empirice în domeniul sportului și activității fizice, rezultatele și metodele altor științe sportive trebuie să fie reevaluate și explicate. La unele întrebări se poate răspunde doar prin abordări interdisciplinare.

Cu ce poate contribui psihologia sportivă în domeniul sportului?

Psihologia sportului ca disciplină științifică și domeniu profesional promovează înțelegerea sportului. Analizează, evaluează și direcționează activitatea în toate aspectele legate de sport prin intermediul înțelegerii proceselor psihologice. Astfel, psihologia sportului are o mare responsabilitate pentru bunăstarea, atingerea și menținerea sănătății, precum și

îmbunătățirea performanțelor. Psihologia sportului poate sprijini sportivul sau grupul din care face parte, prin clarificarea scopului care presupune faptul că acțiunile subiectului îndeplinesc solicitările specifice ale obiectivului, se potrivesc cu cerințele și constrângerile situaționale și sunt adecvate în raport cu abilitățile și nevoile subiectului.

Psihologia sportului oferă o gamă largă de cunoștințe care contribuie atât la dezvoltarea personală și dezvoltarea sportivului, cât și la crearea condițiilor în care exercițiile fizice și sportul se desfășoară.

FEPSAC folosește termenul de „psiholog sportiv” într-un sens larg, referindu-se la toate persoanele calificate care lucrează în domeniu, independent de educația lor academică.

Psihologii sportivi au trei sarcini interdependente:

Cercetare:

Cercetarea este necesară pentru a înțelege regulile psihologice implicate în activitățile din domeniul sportului. În domeniul sportiv sunt efectuate următoarele tipuri de cercetări: teoretică sau empirică, de nivel de bază și aplicată, studii de laborator și de teren. Toate contribuie la dezvoltarea unei baze specifice de cunoștințe.

Educație:

Psihologia sportivă este un domeniu important în educația fiecărei persoane implicate în sport. Trei grupuri diferite de persoane ar putea beneficia de cunoștințele și competențele acumulate de psihologia sportului: a) *la nivel academic, studenții* care studiază domeniul psihologiei, științele sportive și educația fizică; b) *la nivel profesional, psihologii* care abordează domeniul sportului, antrenori, formatorii, oficiali și administratori din cadrul cluburilor sportive, și în cele din urmă, c) *persoanele implicate în activitatea sportivă*, de exemplu, sportivii de nivel de top, persoanele responsabile de programele privind promovarea sănătății, participanții la sporturi extreme, sau pacienți aflați în programe de reabilitare / convalescență.

Aplicativitate:

Cunoștințele și competențele în psihologia sportului pot fi aplicate în două direcții principale, și anume: (1) *diagnosticare și evaluare* (de exemplu, detectarea talentelor, testarea cognitivă sau a abilităților senzorio-motorii, sau evaluarea nevoilor participanților) , și (2) *intervenție* (de exemplu, asistență în cadrul unor programe de cooperare cu alte persoane cu responsabilități în domeniu, consiliere sau consultanță în probleme situaționale speciale).

Obiectivele principale ale psihologiei sportive sunt studiul tiparelor psihologice de formare a sportivilor și a calităților la sportivi și echipe necesare pentru participarea la competiții, precum și dezvoltarea unor metode de antrenament și pregătire pentru competiții.

Atingerea acestor obiective presupune rezolvarea următoarelor sarcini specifice:

1. Studiarea impactului activităților sportive asupra psihicului la sportivi:
 - a) analiza psihologică a competițiilor (generală și specifică sporturilor individuale);
 - b) dezvăluirea naturii influenței competițiilor asupra sportivilor;
 - c) determinarea cerințelor impuse de competiții asupra psihicului unui sportiv;
 - d) determinarea (împreună cu reprezentanți ai altor științe sportive) a totalității calităților morale, voliționale și de altă natură psihologică necesare sportivilor pentru a performa cu succes la competiții;
 - e) analiza psihologică a condițiilor activității de antrenament și a vieții sportive.

2. Dezvoltarea condițiilor psihologice pentru îmbunătățirea eficienței antrenamentului sportiv. Se apelează la psihologia sportului pentru a dezvălui mecanismele și modelele de îmbunătățire a situației sportivului, modalități de formare a cunoștințelor, aptitudinilor speciale,

precum și condițiile care asigură succesul acțiunilor colective ale sportivilor. Toate acestea necesită de la psihologi:

a) fundamentarea psihologică a metodelor și mijloacelor existente de antrenament sportiv și căutarea altor noi;

b) identificarea modalităților de maximizare a valorificării capacităților corpului sportivului, atât prin dezvoltarea funcțiilor mentale, cât și prin crearea unor metode instrumentale de antrenament (de exemplu, utilizarea sistemelor „biofeedback”);

c) elaborarea unor metode de descriere psihologică a sporturilor individuale (psihograme), metode de psihodiagnosticare a abilităților sportive, structura socială și climatul psihologic al echipei;

d) dezvoltarea unor metode fundamentate științific de modelare a situației concurențiale în condiții de pregătire.

3. Dezvoltarea fundamentelor psihologice ale antrenamentului precompetitiv al sportivilor. În prezent, conținutul și natura antrenamentului precompetitiv al sportivilor se schimbă radical. Pentru performanțe de succes în competiții, nu mai este suficient doar un nivel ridicat de pregătire fizică și tactică. Alături de abilitățile și abilitățile motorii senzorio-motorii, abilitățile intelectuale, precum și abilitățile de acțiuni colective, devin importante. Prin urmare, diferite procese și stări mentale încep să joace un rol din ce în ce mai important în pregătirea precompetitivă. Crescând importanța factorilor psihologici și, ca urmare, pregătirea psihologică a sportivilor pentru participarea la competiții. Dezvoltarea metodelor și tehnicilor pentru un astfel de antrenament este una dintre principalele funcții ale psihologiei sportului. Implementarea acestei funcții presupune:

a) studiul legilor de funcționare a psihicului în condițiile competițiilor și elaborarea unor metode de creștere a stabilității și fiabilității activității concurențiale;

b) studiul stărilor psihice care se dezvoltă în condiții precompetitive și competitive;

c) dezvoltarea psihoprofilaxiei, formarea tehnicilor, metodelor și modalităților de întărire psihologică a sportivilor, creșterea rezistenței acestora la efectele psihotraumatice.

4. Studiul fenomenelor socio-psihologice la o echipă sportivă. Psihologia sportului studiază trăsăturile funcționării echipelor sportive și caracterizează legile psihologice care guvernează activitățile acestora. Rezolvarea acestei probleme presupune:

a) studiul originilor și mecanismelor de formare a fenomenelor intragrup, colective (sentimente, atitudini, tradiții etc.), precum și dezvoltarea unor metode de gestionare a acestora în vederea creării unui climat psihologic favorabil în echipele sportive;

b) studiul aspectelor psihologice și modelelor de comunicare interpersonală în echipele sportive și elaborarea criteriilor de compatibilitate psihologică a sportivilor;

c) identificarea motivelor socio-psihologice ale comportamentului și activităților sportivilor;

d) studiul influenței personalității antrenorului și a stilului conducerii acestuia asupra reușitei activității și psihologiei echipei sportive.

În ultimele decenii, psihologia sportului a devenit obligatorie în educația psihologică a studenților din instituțiile de cultură fizică. Acest curs se predă la facultăți pedagogice, sportive, de corespondență și la facultăți de perfecționare. Psihologia sportului a devenit parte a disciplinelor care oferă educație psihologică studenților, precum și la facultățile de educație fizică ale universităților și universităților pedagogice. Psihologia sportului se predă și în toate școlile sportive secundare.

Activitățile sportive moderne necesită participarea psihologilor profesioniști la rezolvarea multor probleme, prin urmare, s-a introdus specializarea studenților în domeniul psihologiei sportului.

Un psiholog sportiv are cerințe profesionale ridicate în domeniul psihologiei practice. ***Sarcina lui este de a oferi suport psihologic pentru pregătirea unui sportiv și activități sportive. Această activitate include:***

1. Psihodiagnostic;
2. Recomandări psihologico-pedagogice și psihoigiene;
3. Pregătirea psihologică;
4. Managementul situațional al stării și comportamentului unui sportiv

1. Psihodiagnostica în sport presupune utilizarea metodelor psihologice pentru a evalua acele procese mentale, stări și calități ale sportivilor de care depinde succesul activităților sportive. Psihodiagnosticul are ca scop studierea sportivului și a capacităților sale în anumite condiții ale activității sportive, în special:

- 1) caracteristici ale manifestării și dezvoltării proceselor mentale;
- 2) stări mentale (actuale și dominante);
- 3) trăsături de personalitate;
- 4) caracteristicile socio-psihologice ale activității.

O gamă largă de metode posibile pentru o astfel de muncă de psihodiagnostic poate fi găsită în manuale speciale. Psihodiagnosticul se realizează în scopul selecției sportive, în procesul de antrenament și în timpul competițiilor. Se realizează pentru a formula ulterior recomandări psihologice, pedagogice și psihoigiene, a planifica și a implementa mai eficient un sistem de influență asupra sportivului.

După cum G.D. Gorbunov, în cursul psihodiagnosticului, un atlet este afectat. Acest lucru trebuie luat în considerare și utilizat. Ce să-i spună sportivului din datele primite, când și sub ce formă? Nu trebuie să uităm că psihodiagnosticul incorect sau prost organizat poate avea un impact negativ asupra elevului. Adesea, doar selecția unui atlet dintr-un grup pentru un fel de testare poate provoca fără să vrea un tren inutil de gândire și o schimbare a stărilor sale. Mai mult, recomandările ar trebui să se bazeze pe cunoașterea condițiilor de activitate, a modelelor generale de manifestare a psihicului în aceste condiții și caracteristicile psihologice individuale ale sportivilor.

2. Recomandări psihologico-pedagogice și psihoigiene. Se pot adresa antrenorului, sportivului, managerilor, terapeutului de masaj, medicului, familiei, camarazilor - toți cei care intra în contact cu sportivul și cuvintele și acțiunile acestora îi pot afecta starea psihică. Recomandările psihologico-pedagogice și psihoigiene se pot referi la selecția studenților pentru un anumit sport, o anumită sesiune sau ciclu de antrenament, competiții sau un anumit concurs și regim sportiv.

3. Pregătirea psihologică. Alocați pregătirea psihologică a antrenorului și a sportivului. La rândul său, în pregătirea psihologică a unui sportiv se disting patru tipuri: a) pregătirea psihologică pentru un proces de antrenament de sarcină pe termen lung; b) pregătirea psihologică generală pentru concursuri; c) pregătire psihologică specială pentru un anumit concurs; d) corectarea stărilor psihice la etapa finală a pregătirii pentru competițiile responsabile.

4. Managementul situațional al stării și comportamentului unui sportiv. Un astfel de management se realizează în cazurile în care se constată deficiențe în pregătirea psihologică și este necesar un impact urgent asupra stării psihice a sportivului. Managementul poate fi efectuat cu o zi înainte de competiție sau în ziua competiției, imediat înainte de începere (secunde), între exerciții

competitive (și uneori în timpul implementării acestora), precum și după competiție. La fel, la antrenament: înainte de oră, la efectuarea exercițiilor individuale, după oră sau într-un anumit ciclu de antrenament.

Conceptul de „sprijin psihologic” în sine prevede o gamă largă de probleme de cercetare, științifice, practice și organizaționale, unde sarcinile psihologiei, pedagogiei și disciplinelor conexe sunt împletite.

Potrivit lui G.D. Gorbunova, un psiholog sportiv nu ar trebui să fie doar un specialist în diagnosticare, ci și un profesor-psiholog. Conceptele moderne ale profesionalismului unui psiholog necesită de la el nu numai aprofundarea cunoștințelor teoretice și stăpânirea metodelor de studiu a unei persoane, ci și capacitatea de a oferi cu tact și în timp util unui atlet, antrenor informații eficiente și utile. Pentru aceasta, psihologul trebuie să stăpânească metodele de influență la fel cum deține metodele de cercetare. Sportul are nevoie de un psiholog care, fiind în cantonament de mult timp, să se înțeleagă cu sportivii, să organizeze echipa și starea de spirit din ea.

El trebuie să educe trăsăturile de personalitate care sunt semnificative pentru sport, să creeze stările mentale necesare, să înlăture consecințele monotoniei; desfășurați ședințe de hipnoză, relaxare sugerată, heterotraining, psihotraining de grup. El poate preda sportivilor tehnici de autoreglare; purtați discret conversații cu sportivii despre antrenament și competiție (precum și despre studii, muncă, dragoste, muzică, cinema, teatru, cărți etc.). El trebuie să fie capabil să rezolve conflicte, al doilea în competiții, să organizeze restul sportivilor, să creeze și să mențină tradițiile echipei și să facă o mulțime de alte lucruri care ar părea ciudate pentru un psiholog, dar destul de firesc pentru un profesor și pentru orice altă persoană care dorește să ajute un sportiv în viața sa sportivă dificilă (Gorbunov, 1986, pp. 17-18).

Psihologii interesați completează educația de bază cu ani de muncă independentă și autoeducație, stăpânesc, testează și îmbunătățesc metodele de influență în activitățile lor practice. Dacă un psiholog nu trece de la metodele de cercetare la metodele de influență, este puțin probabil să primească o evaluare măgulitoare de la atlet și antrenor.

Principalul criteriu pentru activitatea unui psiholog sportiv practic este acela de a fi util sportivului și antrenorului, de a contribui la creșterea rezultatelor sportive și la îmbunătățirea personalității sportivului prin participarea sa directă. Această utilitate și productivitate a activității unui psiholog sportiv este determinată de sistemul de legături individuale ale pregătirii sale profesionale: 1) educație teoretică, psihologică și pedagogică de bază; 2) însușirea metodelor de cercetare psihologică și interpretarea competentă a datelor obținute; 3) însușirea metodelor de influență psihologică și pedagogică. Psihologia practică a sportului, conform lui G.D. Gorbunov, poate fi numit psihologie sportiv-pedagogică sau pedagogie sportiv-psihologică, dar este cel mai bine pentru percepție și mai precis în esență - psihopedagogia sportului (Gorbunov, 1986, p. 19).

Obiectivele susținerii psihologice pe parcursul competițiilor sportive

Scopul psihologului la evenimentele sportive este **să susțină atleții** pentru a fi în cea mai bună formă mentală posibilă în timpul desfășurării acestora. Prin interacțiunile pe care le are cu sportivii, psihologul crează contextele potrivite pentru maximizarea performanței prin utilizarea optimă a mecanismelor psihice și prin reducerea interferențelor. Printre cele mai importante obiective ale antrenamentului psihologic la competiții se numără:

- conectarea psihică la mediul competițional;
- orientarea și menținerea atenției pe fiecare etapă a competiției, pe tot parcursul desfășurării

acesteia (focus pe proces, rezultatul este o consecință);

- reglarea motivațională;
- gestionarea emoțiilor;
- menținerea încrederii în sine la nivel optim.

Specificul activității de susținere psihologică la competiții sportive

Obişnuiesc să spun că este o activitate full contact, având în vedere dimensiunile spațială, temporală și relațională. Există mai multe părți implicate: **sportivi, antrenor(i)**, ceilalți **membri** ai delegației (medic, preparator fizic, membri din conducerea clubului etc.), **părinți** (în cazul cluburilor de copii), iar interacțiunile cu acestea (planificate sau neplanificate) se desfășoară unde și când este nevoie. Interacțiunile și colaborarea dintre psiholog și părțile implicate se bazează pe ceea ce au construit împreună în sesiunile de pregătire psihologică și întâlnirile anterioare competiției.

Planificarea activității de pregătire psihologică este realizată în funcție de programul competițional și de nevoile specifice ale sportivilor/ echipei, ale antrenorilor și ale celorlalte părți implicate. Evaluarea capacității psihice a sportivilor pe parcursul evenimentului sportiv, în diferitele etape ale acestuia, este realizată "din mers". Intervențiile psihologice sunt realizate printr-o serie de activități despre care te invit să citești în continuare.

Componentele activității psihologului sportiv la competiții

Activitatea psihologului sportiv în cadrul unei competiții are mai multe componente, dintre care consider că cele mai importante sunt următoarele:

- a. Observația
- b. Identificarea oportunităților de optimizare psiho-comportamentală
- c. Sesiunile de lucru
- d. Interacțiunile non-formale
- e. Prezența la activitățile comune ale echipei/ lotului de sportivi

Dupa cum vei observa în continuare, acestea sunt interconectate.

a. Observația

Observ cu mare atenție sportivii, evitând să devin intruziv. Acest lucru este relativ ușor de realizat în condițiile în care aplic un principiu preluat din activitatea psihologilor militari integrați în serviciile speciale. Ei își desfășoară activitatea preponderent împreună cu echipele operaționale, fapt care contribuie semnificativ la acceptarea și integrarea lor facilă în echipă. Științific, acest tip de observație poartă denumirea de observație participativă cu observator uitat. Sportivii sunt suficient de obișnuiți cu mine astfel încât componenta observațională a activității mele trece... aproape neobservată.

b. Identificarea oportunităților de optimizare psiho-comportamentală

Caut continuu oportunitățile de optimizare psiho-comportamentală la nivel individual și de echipă și resursele de care dispun sportivii, pentru a le fructifica. Pe parcursul interacțiunii cu sportivii mă aflu în permanentă vânatoare de resurse, pe care le utilizez mai apoi, împreună cu ei, în activitățile de pregătire psihologică.

Ce sunt resursele? Pe scurt, resursele sunt situațiile de succes din istoria personală a sportivului și trăirile pozitive asociate lor. Uneori acestea sunt trecute cu vederea pe principiul – de multe ori neconstientizat – succesul este normal, insuccesul este dramatic. **Atenție! Insucces, nu eșec.** Desigur, tot resurse sunt și aptitudinile (înăscute) și abilitățile (dezvoltate prin antrenament -pregătire fizică, tehnico-tactică, psihologică), dar experiențele de succes

reprezintă validarea comportamentală subiectivă a competențelor personale. În același timp, nu exclud din câmpul observației secvențele de comunicare și comportament care necesită acordarea unui feedback corectiv orientat constructiv.

c. Sesiunile de lucru

În funcție de obiectiv, sesiunile de lucru sunt întâlniri formale desfășurate împreună cu: antrenorii; sportivii; sportivii și antrenorii în același timp.

Întâlnirile cu antrenorii au ca obiectiv dezvoltarea unor perspective comune asupra provocărilor pe care este necesar să le abordăm în pregătirea psihologică a sportivilor. În cadrul acestora sunt calibrate observațiile – ale psihologului și ale antrenorului – și sunt identificate nevoile de pregătire psihologică țintită la nivel individual și/sau de echipă. De asemenea, ofer antrenorilor feedback cu privire la posibilitățile de optimizare a relațiilor cu sportivii/ echipa, sugestii și recomandări cu privire la creșterea eficienței interacțiunii cu sportivii prin comunicare constructivă etc.

Sesiunile de lucru cu sportivii sunt adaptate în funcție de contextul specific al competiției, de întrecerile care urmează în ziua respectivă sau în zilele următoare, de ceea ce s-a întâmplat în ziua anterioară și/sau de la începutul competiției. Principalul obiectiv al sesiunilor de pregătire psihologică efectuate cu sportivii/ echipa este să dobândească starea psihică optimă, care să le permită să își folosească maximal competențele fizice și tehnico-tactice, reducând interferențele (factori potențial sau în mod real perturbatori). În sesiunile individuale, dincolo de aspectele specifice abordate în funcție de nevoile sportivului, fiecare interacțiune este un prilej de întărire a încrederii în forțele proprii prin accentuarea într-o manieră directă sau indirectă a resurselor succesului. De asemenea, abordarea echilibrată a situațiilor problematice prin comunicare constructivă conduce la (re)construcția performanței în cel mai scurt timp posibil.

În **sporturile de echipă** este stimulată coeziunea echipei și comunicarea constructivă între membrii acesteia (chiar între toți membrii delegației clubului – sportivi, staff tehnic, conducere, alte persoane care însoțesc delegația, după caz). Activitățile de pregătire psihologică desfășurate concomitent cu sportivii și antrenorii pot avea obiective diverse, dintre care menționez:

- observarea și înțelegerea dinamicii curente a relațiilor dintre antrenor și sportivi din multiple perspective: antrenor – echipă/ lot de sportivi; antrenor – sportivi (la nivel individual); sportivi antrenor (la nivel individual și de grup/ echipă).
- dezvoltarea abilităților psihologice ale sportivilor prin sesiuni de lucru în care tehnicile de antrenament psihologic sunt integrate în pregătirea tehnico-tactică.
- familiarizarea antrenorului cu tehnicile de antrenament psihologic.

d. Interacțiunile non-formale

Nu sunt obligatorii, dar în măsura în care sunt realizate reprezintă un factor ce contribuie la succesul intervenției psihologice. Iată cum:

- Prin **comunicare non-formală**, psihologul sportiv cunoaște mai bine sportivii, iar aspectele descoperite pe această cale pot fi utilizate (de cele mai multe ori indirect) în susținerea psihologică a acestora.
- **Interacțiunile non-formale** le completează pe cele formale, contribuind la dezvoltarea unor relații autentice cu sportivii. Conform studiilor științifice relația interpersonală are o contribuție

mult mai mare în reușita intervenției psihologice decât tehnicile specifice utilizate.

- În condițiile cunoșterii psihosociale și a relațiilor autentice cu sportivii, în contextul interacțiunilor non-formale psihologul sportiv poate planta unele semințe, care să contribuie ulterior tot mai mult la **dezvoltarea comportamentelor orientate către performanța sportivă.**

e. **Prezența la activitățile comune ale echipei/ lotului de sportivi**

În afara sesiunilor de pregătire psihologică, participarea psihologului sportiv la celelalte activități comune ale echipei/ lotului are mai multe avantaje. Menționez aici două, pe care le consider foarte importante:

- Psihologul sportiv se menține la curent în mod nemijlocit cu felul în care se desfășoară activitățile din perspectiva psihosocială (în special dinamica grupului) și din perspectiva felului în care se implică sportivii în acestea.

- Integrarea în echipă și recunoașterea psihologului sportiv ca membru al echipei. Astfel, rolul formal (explicit) devin tot mai mult unul implicit.

Activitățile comune ale echipei/ lotului de sportivi sunt formale (antrenamente, sedințe tehnice etc.) și non-formale (servirea mesei împreună, activități de recreere – vizitarea unor obiective turistice în cazul deplasărilor în locuri noi, întâlniri de celebrare a victoriilor organizate de club etc.). Este foarte important ca psihologul sportiv să gestioneze optim atât relațiile formale, cât și pe cele non-formale, cu sportivii, antrenorii și cu toți cei implicați în cadrul competiției, astfel încât să își îndeplinească eficient rolul formal.

Concluzii

Cea mai eficientă modalitate de a susține sportivii este prin interacțiunea directă în mediul în care își desfășoară activitatea, fie că este spațiul în care se antrenează sau cel în care au loc competițiile. Dincolo de componenta spațială, cea relațională este esențială. Prin poziționarea adecvată și dezvoltarea optimă a relațiilor interpersonale, susținerea psihologică a sportivilor la antrenamente și competiții accelerează procesul de dezvoltare a abilităților psihice implicate în obținerea performanței sportive și adaptarea continuă la noile situații și contexte competiționale.

2. **Activitatea psihologilor din medicină este asociată în primul rând cu dezvoltarea și aplicarea metodelor de psihodiagnostic.** Psihologia are un mare potențial în acest sens (*Burlachuk, Morozov, 1999; Bleicher, Kruk, Bokov, 1996*).

Diagnosticul psihologic este una dintre principalele activități ale unui psiholog medical. Scopul diagnosticului în practica clinică este de a folosi diferite metode de examinare pentru a dezvălui o imagine destul de completă a caracteristicilor psihologice ale unei persoane, pentru a studia schimbarea proceselor mentale ale persoanelor cu diferite tulburări mintale. În procesul de diagnosticare, sunt identificate cauzele unui anumit fenomen psihologic (sau încălcarea acestuia), a căror cunoaștere este necesară pentru a oferi asistență adecvată. Studiul anumitor funcții psihice ale pacientului și personalitatea acestuia facilitează foarte mult diagnosticul bolii.

Sarcinile cele mai importante ale activității unui psiholog medical sunt de a studia caracteristicile psihologice ale intelectului, sfera emoțional-volițională și personalitatea pacientului, precum și cauzele psihologice ale bolii acestuia. Datorită faptului că în psihologie au fost dezvoltate o mulțime de metode eficiente pentru obținerea unor astfel de informații, ***un psiholog profesionist este util în medicină atunci când întocmește o anamneză (istorie***

medicală), efectuează un examen medical și psihologic, precum și un examen medical și psihologic. consultare.

Diagnosticul clinic este utilizat nu numai în instituțiile medicale, ci și în activitatea centrelor de consiliere psihologică, precum și în instituțiile de învățământ.

Diagnosticul clinic diferă de testele standardizate cu indicatori normativi. În urma testării, este posibil să se dezvăluie profilul dezvoltării unei persoane, în timp ce un examen clinic permite obținerea unei descrieri detaliate și a caracteristicilor calitative ale caracteristicilor activității sale mentale. Diagnosticul clinic diferă de cercetarea experimentală psihologică convențională printr-un număr mare de metode utilizate. Diagnosticul clinic se bazează pe generalizarea diferitelor date dintr-o examinare intensivă a unui singur caz, iar diagnosticul în sine pornește de la principiul unei analize calitative a trăsăturilor unui fenomen mental, spre deosebire de sarcina doar a unei măsurători cantitative. Evaluarea rezultatelor cercetării psihologice în diagnosticul clinic se realizează de obicei fără proceduri statistice, (Gurevici, Borisova, ed. 1997).

Principalele funcții ale unui diagnostician clinic sunt de a colecta, analiza și rezuma un număr mare de date necesare. Informațiile despre viața clientului, unele fapte din biografie ajută la găsirea bazei înțelegerii sale și conduc la o mai mare eficacitate a diagnosticului psihologic, extinde posibilitățile de a oferi asistență. Acest lucru vă permite să explorați mai complet și mai cuprinzător orice manifestări ale activității mentale. Luarea în considerare a rezultatelor testelor, analiza istoricului medical, contactul personal cu clientul fac posibilă formularea de ipoteze sub forma unei concluzii.

Principalele metode de studiu medical și psihologic al pacientului sunt conversația clinică, observația și testarea.

Conversația ca metodă de diagnosticare permite obținerea de informații despre procesele interne, experiențele subiective și caracteristicile comportamentului uman care nu pot fi detectate prin metode obiective. Conversația servește ca mijloc de stabilire a contactului personal cu clientul și este adesea folosită nu doar ca metodă de diagnostic, ci și ca tehnică psihoterapeutică (*ibid.*).

Stabilirea unor relații personale pozitive între participanții la conversație necesită o „tehnologie” specială pentru desfășurarea acesteia, care include organizarea locului, capacitatea de a câștiga interlocutorul, folosind tehnicile psihoterapiei orientate spre personalitate (K. Rogers). , V.N. Myasishchev, B.D. Karvasarsky) . Eficacitatea unei conversații ca metodă de diagnosticare clinică depinde de nivelul de competență profesională a unui psiholog practic, precum și de proprietățile sale personale, cum ar fi sociabilitatea, „concentrarea pe altul”, empatia, tact. Psihologul are nevoie de observație și de capacitatea de a analiza situația. Ele vă permit să navigați mai bine în situația de comunicare și să alegeți tactica optimă de interacțiune.

Metoda de observare este una dintre cele mai importante în diagnosticul clinic. Observația poate însoți orice altă metodă de diagnosticare: observație în timpul testării, în timpul unei conversații etc. Ca metodă clinică de diagnostic independentă, observația include un sistem de tehnici speciale care oferă cel mai mare conținut de informații și acuratețe a observației. Pentru a folosi toate avantajele acestei metode, diagnosticianul clinic trebuie să sistematizeze procesul de observare folosind diverse scheme, hărți și eșantioane. Ca exemplu, putem cita Harta de observare a lui D. Stott, care este folosită în munca psihologilor practicieni. Această tehnică se bazează pe fixarea formelor de comportament inadapate al școlarii pe baza observației pe termen lung (*ibid.*).

Crearea unei imagini mai precise a caracteristicilor individuale este facilitată de utilizarea **informațiilor despre istoria vieții unei persoane - anamneză**. În caz contrar, această metodă poate fi numită biografică, adică implicând colectarea de date privind biografia unei persoane. Diferența constă în faptul că diagnosticienii vorbesc despre anamneză în legătură cu diferite tipuri de boli, punându-și sarcina de a identifica originile acestora. Metoda biografică servește și sarcinii de a găsi cauzele unei anumite schimbări mentale în comportamentul sau personalitatea unei persoane. Metoda biografică este utilizată ca metodă suplimentară în psihoterapia de grup, ajutând la clarificarea naturii și mecanismelor tulburărilor psihogene (*ibid.*).

Testarea este utilizată și în diagnosticul clinic. Această procedură implică o măsurare standardizată a anumitor caracteristici individuale. Adevărat, trebuie să aveți întotdeauna în vedere că chiar și cele mai fiabile teste, a căror validitate a fost dovedită, nu oferă date exacte pentru diagnosticarea cazurilor individuale. Cu toate acestea, capacitatea de a reutiliza testarea vă permite să detectați diferite manifestări și modificări în cursul bolii.

În diagnosticul clinic, testarea este mai des efectuată individual cu clientul. În patopsihologie, este folosit pentru a detecta atât caracteristicile mentale modificate, cât și păstrate ale intelectului și personalității clientului. În diagnosticul clinic, se folosesc adesea teste individuale de inteligență precum testul Wechsler, testele Binet, testele Kraepelin, tabelele lui Schulte, metoda afaziei lui K. Goldstein etc. (*ibid.*). Testele de personalitate utilizate în diagnosticul clinic sunt adesea proiective (proiective), adică bazată pe manifestarea (proiectarea) involuntară a calităților personale ale clientului în procesul îndeplinirii unei sarcini de psihodiagnostic. Acestea sunt, de exemplu, testul Rorschach, testul de apercepție tematic (TAT), testul de apercepție pentru copii (CAT), testul Rosenzweig, testul de completare a propoziției incomplete etc. Psihologii clinicieni compară rezultatele testelor unui anumit pacient cu standardul indicatori pentru acest test. Discrepanța lor face posibilă calcularea unui „indice de deteriorare”, care se obține ca diferență între valorile comparate.

Diagnosticul clinic este construit ca un diagnostic operațional, rapid și, de regulă, se **termină cu scrierea unei concluzii clinice**. Uneori concluzia poate fi prezentată oral la conversația finală cu clientul. Dar, cel mai adesea, psihologii clinicieni au nevoie de o opinie scrisă. O concluzie scrisă este etapa finală a acțiunilor de diagnostic generalizare ale clinicianului. În concluzie, este indicat scopul studiului diagnostic, sunt reflectate proprietățile distinctive ale unui anumit individ. Include toate datele de care dispune psihologul-diagnostician, atât de test, cât și altele. Conținutul concluziei constă în interpretarea datelor și concluziilor obținute (înregistrările testelor și alte date pot fi atașate separat pentru ilustrare sau explicație). În concluzie, de obicei sunt date recomandări cu privire la tipul de tratament, programele de antrenament (*ibid.*).

Rezultatele studiilor clinice pot fi utilizate în scopuri diferite, destinate diferiților specialiști (medici, defectologi) sau clientului însuși și familiei sale.

Posibilitatea participării active a psihologilor medicali la procesul de tratament în medicina casnică este de obicei limitată. Aceasta este considerată munca profesională a psihiatrilor. Doar ei pot prescrie medicamente, recomandă fizioterapie. Psihologii medicali nu au dreptul să prescrie medicamente psihotrope pentru a corecta abaterile din sfera psihică a pacienților. Uneori le este interzis să conducă chiar și psihoterapie. Acest lucru este de obicei făcut de medici. Este recunoscut în țara noastră și în străinătate că o persoană fără studii medicale nu are dreptul să se angajeze în nici un fel de activitate medicală.

În același timp, unul dintre cele mai importante domenii ale muncii medicale este **psihoterapia - utilizarea metodelor de influență psihologică pentru a trata pacientul, pentru a îmbunătăți sentimentul de bunăstare psihologică a clientului**. Termenul de „psihoterapie” este adesea considerat medical. Psihoterapia ca metodă de tratament în Rusia este în mod tradițional inclusă în competența medicinei (*Karvasarskiy*(ed. gen.), 1998, p. 448). De mulți ani se discută despre posibilitatea utilizării agenților psihoterapeutici de către psihologii medicali. În acest sens, termenul „psihocorecție” a fost introdus în Rusia. O caracteristică comună esențială atât a psihoterapiei, cât și a psihocorecției poate fi considerată un impact psihologic care vizează normalizarea sau îmbunătățirea activității mentale și a funcțiilor neurosomatice ale corpului uman (*Kabanov, Lichko, Smirnov*,1983). În același timp, același impact psihologic în Rusia este cel mai adesea numit psihoterapie, dacă este efectuată de un medic, și psihocorecție, dacă este folosită de un psiholog. Împărțirea acestor concepte care a apărut în psihologia rusă nu este legată de particularitățile muncii, ci de poziția înrădăcinată și legalizată conform căreia numai persoanele cu o educație medicală specială se pot angaja în psihoterapie. Această limitare este artificială, deoarece psihoterapia implică non-medicament, adică impact psihologic.

Termenul „psihoterapie” este internațional și în majoritatea țărilor lumii este folosit fără echivoc în raport cu metodele de lucru efectuate de psihologi profesioniști (vezi: *Menovshchikov*, 1998, p. 6). Potrivit multor experți de top, psihoterapia diferă de alte metode de tratament în cel puțin trei moduri:

- 1) se folosesc mijloace psihologice de schimbare a personalității, bazate pe utilizarea fundamentelor psihologiei (spre deosebire de mijloacele folosite în medicină, farmacologie, pedagogie, sociologie și jurisprudență);
- 2) aceste mijloace și metode sunt utilizate profesional, adică. specialiști și personal instruiți care acționează conștient și intenționat, capabil să-și fundamenteze științific acțiunile, să le reproducă în cursul psihoterapiei cu diverși pacienți și să le evalueze;
- 3) cu ajutorul psihoterapiei se tratează persoanele care suferă de tulburări psihice (pit. după *Karvasarsky* (ed. gen.), 1998, p. 448).

Posibilitatea utilizării psihoterapiei în activitatea psihologilor este evidențiată și de conținutul Declarației privind psihoterapie, adoptată de Asociația Europeană pentru Psihoterapie la 21 octombrie 1990 la Strasbourg. Conform acestei declarații:

- 1) psihoterapia este o disciplină specială din domeniul științelor umaniste, a cărei ocupație este o profesie liberă și independentă;
- 2) educația psihoterapeutică necesită un nivel ridicat de pregătire teoretică și clinică;
- 3) este garantată o varietate de metode psihoterapeutice;
- 4) educația în domeniul uneia dintre metodele psihoterapeutice să se desfășoare integral; include teorie, experiență terapeutică personală și practică sub îndrumarea unui supervisor, dobândind în același timp o înțelegere largă a altor metode;
- 5) accesul la o astfel de educație este posibil cu condiția unei pregătiri preliminare extinse, în special în domeniul științelor umaniste și sociale (*ibid.*, p. 447). Astfel, **atât un medic, cât și un psiholog care utilizează profesional metode de psihoterapie în activitățile lor pot fi considerați psihoterapeut**. Chiar și metodele psihoterapeutice teritoriale sunt din ce în ce mai folosite în afara clinicilor, în mediul extraspital. Psihoterapia ca specialitate a psihologiei este recunoscută în lume, dar la noi nu face decât să-și câștige drepturile. Un psiholog poate lucra ca psihoterapeut într-un cadru medical sau non-medical.

Desigur, pentru ca orice medic sau psiholog să fie eligibil să efectueze psihoterapie, are nevoie de educație și pregătire specială. Educația medicală generală sau psihologică oferă cunoștințe numai despre elementele de bază ale psihoterapiei. Cursuri speciale în afara învățământului profesional general sunt organizate pentru a preda diferite tehnici de psihoterapie. În multe țări, precum Anglia, Germania, Danemarca, Norvegia, Statele Unite ale Americii, absolvenții universitari care au primit o educație psihologică trebuie să finalizeze obligatoriu programe de formare de specialitate în domeniul psihologiei clinice pentru a obține calificarea profesională corespunzătoare. Admiterea la munca psihoterapeutică devine o diplomă sau un certificat de calificări relevante. Psihoterapeuții în activitatea lor de tratament trebuie să fie conștienți de măsura responsabilității față de personalitatea pacientului, deoarece sunt angajați în reconstrucția acestuia și sunt responsabili pentru recuperarea persoanei. Psihoterapeuții lucrează cel mai adesea cu nevroze, stări limită și boli psihosomatice.

Psihogenă, psihoprofilaxie și reabilitare în munca unui psiholog medical

Igiena mentală este o ramură a psihologiei medicale, care este un set de cunoștințe medicale și psihologice relevante pentru păstrarea și întărirea sănătății neuropsihice a unei persoane.

Igiena mentală include:

- 1) igiena psihică legată de vârstă (o importanță deosebită este igiena mintală a copiilor și a vârstnicilor);
- 2) igiena mintală a vieții de zi cu zi (controlul de sine emoțional, prevenirea alcoolismului);
- 3) psihoigiena activității și pregătirii muncii (crearea unui climat psihologic favorabil în colectivul de muncă, prevenirea conflictelor, estetica industrială, igiena psihică a muncii psihice);
- 4) igiena psihică a vieții de familie (climatul psihologic al familiei).

Psihoprofilaxia este un sistem de măsuri care vizează reducerea morbidității neuropsihice și prevenirea apariției bolilor psihice. Psihoprofilaxia include dezvoltarea și implementarea măsurilor legislative care vizează protejarea sănătății mintale, îmbunătățirea producției și a condițiilor de viață ale oamenilor. Un mijloc important de psihoprofilaxie este promovarea cunoștințelor psihoigiene și a unui stil de viață sănătos, educația psihologică. În scopul psihoprofilaxiei, este important să se identifice simptomele inițiale ale bolii mintale. În acest scop, în sistemul de sănătate există psihodispensare care se ocupă de înregistrarea, depistarea și tratarea bolilor. Psihologii medicali participă și ei la activitățile lor.

Psihologii medicali sunt implicați și în reabilitarea psihologică și socială a pacienților. Șederea îndelungată a pacienților într-un spital duce la „spitalism”, manifestată prin pierderea legăturilor sociale și a competențelor profesionale. Reabilitarea constă în realizarea unui complex de măsuri medicale, pedagogice, profesionale, psihologice care vizează refacerea capacității de muncă, a statutului personal și social a persoanelor care au suferit o boală. Influența psihoterapeutică ocupă un loc important în acest complex de măsuri. Scopul principal al psihoterapiei în această etapă este acela de a restabili activitatea pierdută a pacientului, capacitatea acestuia de a trăi o viață activă, de a ajuta pacientul în evaluarea corectă a capacităților sale. O ședere îndelungată într-un spital provoacă la pacienți astenie severă, o creștere a simptomelor dureroase, tensiune emoțională, un sentiment de teamă în timpul trecerii de la repaus la pat la mișcări active. La mulți pacienți, din cauza bolii, capacitatea de muncă este pierdută, devine necesară adaptarea la noua muncă și viață. Ca urmare, apar temeri, crește anxietatea.

Prin urmare, principalele sarcini ale psihoterapiei în etapa de reabilitare se reduc la educarea pacienților cu optimism, încredere în sine, pregătire pentru o viață activă și contacte pozitive cu ceilalți.

Tratamentul cu sanatoriu și spa poate fi folosit și ca măsuri psihoprofilactice și de reabilitare.

Pe lângă factori de vindecare ai naturii, cum ar fi un climat favorabil, apele minerale, nămolul terapeutic, kinetoterapie, exerciții de fizioterapie, masaj și psihoterapie sunt de asemenea utilizate pe scară largă. Un rol important al psihologului medical în acest caz poate fi acela de a organiza ședințe psihoterapeutice, de a conduce ședințe de relaxare, auto-training și muzicoterapie. Consecințele psihologice asociate obținerii unui handicap, problemele de adaptare socială și psihologică a persoanelor cu dizabilități, au fost studiate foarte puțin (*Modern Psychology*, 1999, pp. 617-618).

În ultimele decenii, psihologii medicali s-au implicat din ce în ce mai mult în rezolvarea științifică și practică a problemelor stresului traumatic și post-traumatic. Dezastrele naturale (cutremure, inundații), dezastrele tehnologice (accidente, incendii), situațiile de violență și amenințări la adresa vieții, conflictele militare sunt factori puternici de stres. Și ajutorul psihologic în astfel de situații este foarte relevant. Stresul post-traumatic se numește schimbări emoționale, personale, comportamentale care apar la o persoană după ce a părăsit o situație traumatică. În mintea unei persoane, imaginile și experiențele asociate cu trauma sunt reproduse în mod persistent, nivelul de excitabilitate fiziologică și psihologică crește. Ajutorul unui psiholog în depășirea acestor probleme poate fi de mare ajutor.

Au fost recunoscute domeniile prioritare de activitate ale psihologilor medicali:

- 1) munca în domeniul protecției maternității și copilăriei;
- 2) domeniul medicinei extreme (ajutor persoanelor prinse în dezastre naturale, diverse catastrofe);
- 3) servicii legate de acordarea de îngrijiri medicale în secțiile somatice ale spitalelor;
- 4) activitatea psihologilor medicali din dispensarele oncologice, neuropsihiatrice (*Shchedrina*, 1991, p. 177).

Pentru dezvoltarea serviciilor psihologice în sistemul de sănătate este nevoie de psihologi medicali calificați. Formarea lor de mulți ani a fost efectuată numai la departamentele de psihologie ale Universităților de Stat din Moscova și Sankt Petersburg. În ultimii ani, pregătirea psihologilor medicali a început și într-o serie de alte universități din țară, în unele școli de medicină și în institute de perfecționare a medicilor. Se discută cine ar trebui să formeze psihologi medicali: de la medici sau de la psihologi. Psihologii absolvenți ai universităților sunt adesea insuficient pregătiți pentru munca practică în clinică. Prin urmare, doar o parte din psihologii medicali și-au găsit aplicația în sălile de patopsihologie ale clinicilor de psihiatrie. Aici tulburările sferei mentale a pacienților sunt încălcarea cea mai evidentă, iar legitimitatea participării psihologilor la diagnosticul lor nu provoacă controverse. Necesitatea muncii unui psiholog pare destul de clară. În clinicile somatice, acești specialiști nu erau solicitați.

Psihologii medicali pot lucra în spitale, centre de sănătate, stațiuni de sănătate și pot vizita oamenii acasă. Psihologii din domeniul sănătății lucrează de obicei în echipe, cum ar fi asistenți sociali, medici și alți profesioniști din domeniul sănătății. Majoritatea lucrează în sistemul de sănătate, unele pot fi în practică privată.

Psihologii medicali lucrează și cu oameni sănătoși. Munca lor are ca scop prevenirea apariției bolilor, ajutând oamenii să-și îmbunătățească starea mentală. Psihologii sanitari pot lucra în centre de sănătate mintală sau în cabinete de consultații. În acest caz, au de-a face cu

oameni care se plâng de anxietate, tulburări emoționale, precum și de necazurile vieții de zi cu zi. Dificultatea unei astfel de munci este că populația nu are abilitățile necesare pentru a solicita asistență medicală și psihologică profesională.

Sarcinile curente și viitoare ale dezvoltării serviciilor psihologice în sistemul de sănătate (Guldan, Nazarenko, 1991):

1. Crearea unui serviciu medical și psihologic pentru copii și adolescenți. Psihologii medicali sunt implicați în examinarea medicală a copiilor de vârstă preșcolară și școlară pentru detectarea și corectarea în timp util a întârzierilor și distorsiunilor în dezvoltarea mentală. În acest scop, se creează cabinete medicale și psihologice în policlinici pentru copii, spitale, sanatorii, centre de consiliere medicală și psihologică pentru copii și adolescenți. Sarcinile activităților lor sunt depistarea precoce și corectarea anomaliilor dezvoltării mentale, asistența consultativă în creșterea copiilor și adolescenților cu dizabilități de dezvoltare; identificarea și corectarea psihologică a patologiei psihosomatice și somatopsihice.

2. Dezvoltarea asistenței medicale și psihologice extraspitalicești. În acest scop, se creează săli medicale și psihologice în clinici generale, dispensare neuropsihiatrice și narcologice și centre de consultanță și diagnosticare de psihologie medicală. Sarcinile activității lor sunt identificarea și corectarea psihologică a patologiei psihosomatice și somatopsihice, a tulburărilor neuropsihiatrice borderline, a altor boli și afecțiuni premorbide care necesită asistență medicală și psihologică.

3. Crearea unui serviciu de reabilitare medicală și psihologică a pacienților cu patologie somatică, neurologică și neuropsihiatrică. Psihologii medicali din personalul spitalelor somatice, neurologice, psihiatrice și narcologice sunt chemați să rezolve următoarele sarcini de reabilitare medicală și psihologică: diagnosticul neuropsihologic și patopsihologic al funcțiilor psihice și cerebrale afectate, aspectele pierdute ale personalității și refacerea acestora, diagnosticul de aspectele păstrate ale personalității în vederea activării acestora în procesul de tratament de reabilitare, diagnosticare și psihocorecție a tulburărilor funcționale secundare la pacienții somatici, participarea la rezolvarea problemelor de expertiză a muncii, efectuarea de lucrări psihoterapeutice și psihocorecționale în rândul pacienților cu patologie psihosomatică și somatopsihică.

4. Crearea unui serviciu de asistență medicală și psihologică de urgență. Pe baza centrelor de asistență medicală de urgență se organizează echipe de asistență medicală și psihologică de urgență, care acordă asistență medicală și psihologică profesională persoanelor afectate de dezastre naturale și tehnologice, accidente în transportul feroviar, aviatic, rutier și maritim, ca urmare a incendiilor. Asistența psihologică profesională este necesară și pentru persoanele care au comis tentative de sinucidere, victimele atacurilor criminale, victimele conflictelor sociale. Sarcinile muncii psihologilor sunt diagnosticarea expresă a stărilor reactive, tulburările psihogene la victime, călătoria în locuri naturale, dezastre

Activități de autoevaluare

1. Determinați particularitățile activității psihologului în domeniul sportiv.
2. Determinați în viziune proprie activitățile prioritare ale serviciului psihologic în sport; în medicină. Argumentați punctul de vedere.
3. Comparați modalități de optimizare a serviciului psihologic în sport și domeniul medical.
4. Identificați și caracterizați în ce activități, pe lângă psihodiagnostic și psihoterapie, sunt implicați psihologii medicali?

Tema 5. ORGANIZAREA SERVICIULUI PSIHOLOGIC ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Treptele de realizare a serviciului psihologic în sistemul de învățământ.
2. Activitatea psihologului școlar practician.
3. Direcțiile de activitate a psihologului școlar.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestui capitol, studenții vor fi capabili:

- Să definească treptele de realizare a serviciului psihologic în sistemul de învățământ.
- Să elucideze principiile activității serviciului psihologic în domeniul învățământului.
- Să identifice particularitățile activității psihologului școlar practician.
- Să elaboreze strategii creative pentru realizarea direcțiilor de activitate a psihologului școlar.

1. Referindu-ne la conceptul de *activitate psihologică* menționăm că este ansamblu de servicii psihologice oferite în baza principiilor psihologice, cunoștințelor, modelelor și metodelor psihologice aplicate într-un mod etic și științific, pentru a promova dezvoltarea, bunăstarea și eficiența indivizilor, grupurilor, organizațiilor și societății, inclusiv totalitatea demersurilor desfășurate în vederea asigurării capacității optime de funcționare a individului, familiei sau grupului social din punct de vedere al factorilor psiholo-gici, sociali și comportamentali.

Conceptul de *asistență psihologică* denotă activitățile întreprinse de psiholog îndreptate spre rezolvarea unor situații de criză, sociale, profesionale sau familiale, în vederea valorificării resurselor personale ale beneficiarului și conștientizarea de către acesta a propriilor nevoi și limite. Psihologul este persoana specializată în studiul psihologiei, care analizează stările psihice atât în normă, cât și înafara ei, în domeniile: cognitiv, afectiv și comportamental. Psihologul care activează în sistemul de învățământ general acționează ca membru al echipei comunitare integrate în relație cu școala, asigură furnizarea de servicii de consiliere educațională în cadrul echipei comunitare integrate, prin aria educației, pentru reduce-rea suprapunerilor, armonizarea resurselor și crearea unui proces sustenabil de integrare socială eficientă. Psihologul educațional trebuie să sprijine participarea tuturor copiilor din comunitate în învățământul obligatoriu, să încurajeze implicarea părinților în educația copiilor și în activitatea școlii, să faciliteze cooperarea dintre familii.

În Republica Moldova începând cu anul 1990 au început să fie întreprinse primele acțiuni cu privire la asigurarea activității psihologice în sistemul educațional. Totodată menționăm că sunt foarte puține lucrări care să prezinte informații cu privire la aceste aspecte.

Actualmente, după o perioadă îndelungată de 30 de ani, exercitarea profesiei de psiholog în Republica Moldova nu este reglementată de acte normative concrete și suficiente.

Învățământul general cuprinde:

1. educația timpurie: – grupele antepreșcolare, pentru copiii cu vârsta de la 0 la 2 ani; – grupele preșcolare, pentru copiii cu vârsta de la 2 la 6 (7) ani, inclusiv grupele pregătitoare;
2. învățământul primar: clasele I – a IV-a;
3. învățământul gimnazial: clasele a V-a – a IX-a;
4. învățământul liceal: clasele a X-a – XII-a (XIII-a).

Învățământul general include, de asemenea, învățământul special, învățământul extrașcolar, alternativele educaționale. Instituțiile de învățământ general poartă răspundere pentru respectarea drepturilor și pentru securitatea vieții și sănătății copiilor și elevilor în timpul aflării acestora în cadrul instituției.

Instituțiile de învățământ general au următoarele atribuții: asigură tuturor copiilor și elevilor educație de calitate, îngrijire și sprijin; identifică copiii și elevii cu dificultăți de învățare și le acordă ajutorul și asistența individuală necesară în procesul de învățare; asigură oportunități de dezvoltare personală copiilor și elevilor cu aptitudini deosebite în anumite domenii; acordă asistența necesară copiilor și elevilor aflați în dificultate, în colaborare cu instituțiile de asistență socială; asigură armonizarea componentei școlare a curriculumului cu cerințele, interesele și preferințele educaționale ale copiilor și elevilor.

În învățământul general, instituțiile de învățământ pot organiza, în caz de necesitate, prestarea de servicii logopedice, de asistență psihopedagogică etc., în modul stabilit de Guvern. Conform articolul 53 al aceluiași cod

se menționează că personalul din învățământul general este constituit din personal de conducere, personal didactic, personal didactic auxiliar și personal nedidactic. Respectiv, conform articolului dat **funcția de psiholog este considerată funcție didactică.**

Instituții responsabile de coordonarea și monitorizarea activității psihologice în învățământul general din Republica Moldova

Activitatea psihologului școlar practicant

Scopul activității psihologului școlar constă în prevenirea, identificarea și intervenția psihologică în vederea dezvoltării personalității copilului, atins prin realizarea obiectivelor privind:

- asigurarea suportului psihologic pentru dezvoltarea și formarea unei personalități capabile de autodezvoltare, care să posede un sistem de cunoștințe și competente necesare integrării psihosociale;
- prevenirea și combaterea excluderii/marginalizării copiilor în instituțiile de învățământ general;

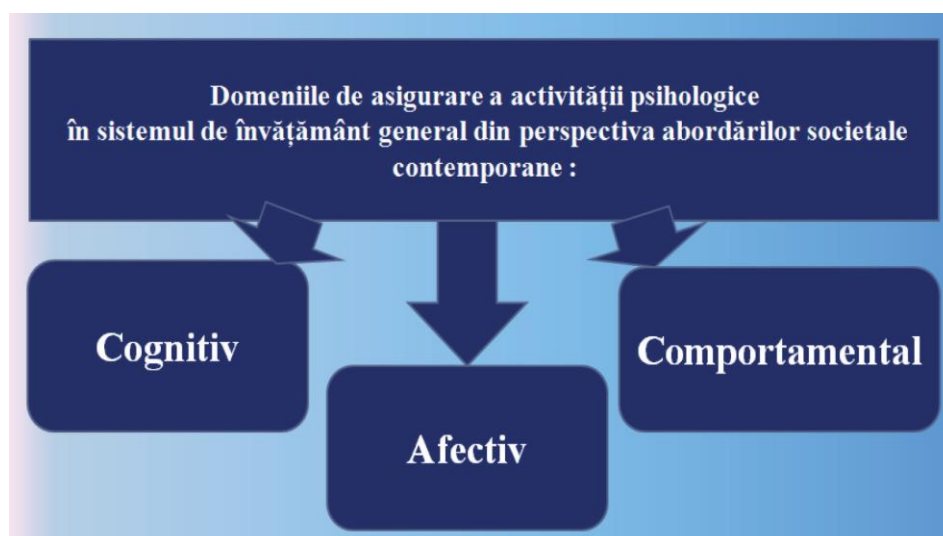
- identificarea și intervenția timpurie în cazul copiilor aflați în dificultate, în situație de risc;
- conlucrarea cu administrația instituției, cadrele didactice, alți specialiști care asistă copilul, părinții/reprezentanții legali în crearea mediului educațional favorabil pentru dezvoltarea copilului.

Beneficiari ai serviciilor psihologului școlar sunt:

- toți copiii, indiferent de starea materială a familiei, mediul de reședință, apartenența etnică, limba vorbită, sex, vârstă, starea de sănătate, potențialul de învățare, antecedente penale, sau alte categorii de copii care, din diferite motive, sunt marginalizați sau excluși din proces;
- accederii și realizării unui program de educație obligatoriu;
- cadrele didactice, cadrele de conducere, alți actori implicați în procesul educațional;
- părinții/reprezentanții legali ai copilului.

Modelul general al asigurării activității psihologice

Componente ale domeniilor de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general:

Domeniul cognitiv

- memoria, gândirea, limbajul (procese psihice cognitive) elevului, atenția (fenomen psihic) elevului;

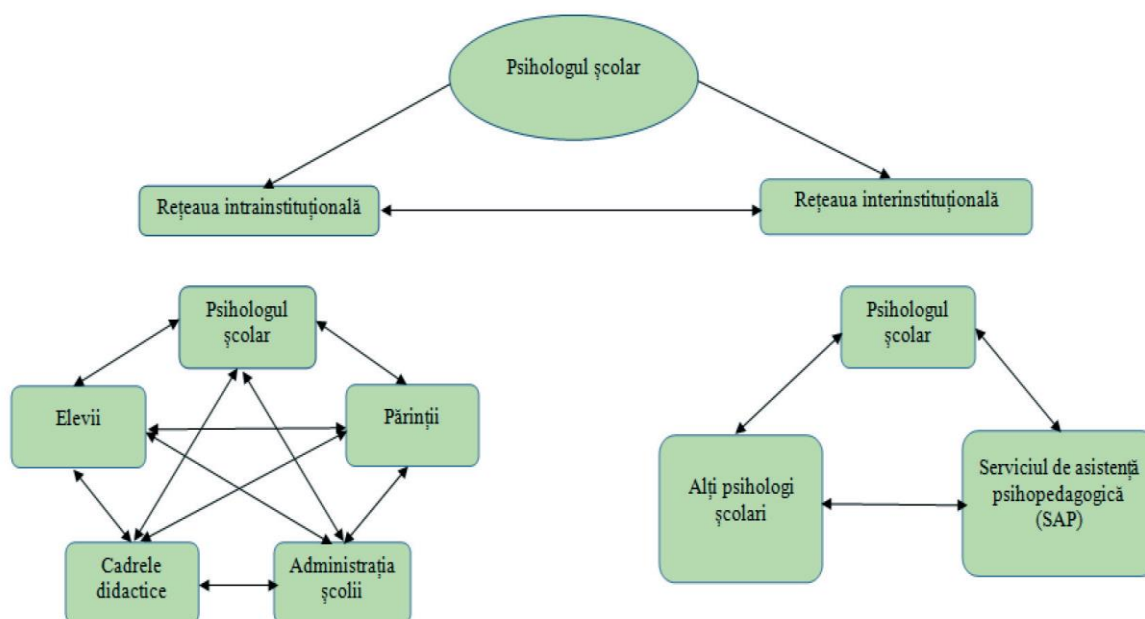
Domeniul afectiv

- afectivitatea elevilor (emoționalitatea / procesele afective / procesele emoționale) – starea de bine emoțională;

Domeniul comportamental

- adaptarea psihologică și socială a elevului; valorificarea potențialului comunicării; comportamentul antisocial al elevului; dezvoltarea sferei relaționale a elevilor; motivația elevului; depășirea situației de criză, conflict și risc la elevi; resursele personale ale elevilor.

Rețeaua de relații ale psihologului școlar

Direcțiile de activitate a psihologului școlar

Sarcinile și rolul psihologului școlar în cadrul sistemului de învățământ general presupune câteva direcții:

– **Activitatea de prevenție și profilaxie**, care reprezintă un sistem de măsuri de prevenire a dificultăților în dezvoltarea psihică a elevilor, cât și în dezvoltarea personalității, precum și de creare a condițiilor psihologice favorabile pentru această dezvoltare. Potrivit *Regulamentului cu privire la serviciul de asistență psihologică din instituțiile de învățământ preuniversitar*,

activitatea de psihoprofilaxie vizează realizarea de către psiholog a următoarelor acțiuni concrete:

- contribuie la facilitarea procesului de adaptare școlară a elevilor la noile condiții de viață și activitate;
- examinează sistematic sarcinile școlare, raportându-le la particularitățile de vârstă și întreprinde acțiuni pentru respectarea normativelor dreptului la muncă și odihnă ale elevului;
- analizează activitățile planificate și realizate prin prisma corespunderii cu particularitățile de vârstă și sarcinile actuale ale dezvoltării copilului;
- contribuie la prevenirea stresului școlar și celui cauzat de condițiile sociale;
- stimulează crearea în cadrul școlii a unui climat psihologic favorabil, prin oferirea de noi forme de comunicare eficientă (elev-profesor, copil-părinte-profesor etc);
- participă activ la prevenirea conflictelor în colectivul profesoral și de elevi,
- ameliorează relațiile existente între diverși subiecți ai procesului educațional;
- organizează activități de informare în orientarea profesională a elevilor;
- efectuează activități cu cadrele didactice de diminuare a arderii profesionale.

Sarcinile psihoprofilaxiei

- Responsabilitate pentru respectarea în școală a condițiilor psihologice necesare pentru dezvoltarea psihică adecvată și formarea personalității elevilor la diferite etape de vârstă;
- Evidențierea timpurie a particularităților copilului, care pot favoriza apariția dificultăților, dereglărilor atât în dezvoltarea intelectuală, atât și a personalității lui;
- Preîntâmpinarea posibilelor dificultăți la trecerea elevilor în următoarea etapă de vârstă.

Consilierea psihologică reprezintă o direcție importantă în activitatea psihologului școlar. În cadrul acestei activități, psihologul, utilizând cunoștințe profesionale, științifice speciale, creează condiții specifice pentru client, în care acesta ar putea să-și conștientizeze posibilitățile proprii pentru soluționarea problemelor psihologice personale. În opinia autoarei I. Holdevici, consilierea reprezintă un proces intensiv de abordare a asistenței pentru persoanele normale, care doresc să-și atingă obiectivele și să funcționeze mai eficient. O condiție necesară pentru organizarea consilierii este acordul benevol al clientului, atitudinea de încredere față de consultant, atitudinea activă și creativă a clientului față de sine și față de problema sa.

Sarcinile de bază ale consilierului sunt:

- acceptarea și înțelegerea celui consultat;
- conștientizarea propriului „eu”;
- susținerea clientului în rezolvarea propriilor probleme;
- reflecția asupra propriilor emoții, gânduri, intenții apărute pe parcursul consilierii.

Activitatea de consiliere a psihologului școlar se deosebește de cea din centrele de consiliere, deoarece psihologul școlar se află nemijlocit în mediul în care apar, există și se dezvoltă atât elemente pozitive, cât și negative ale relațiilor interpersonale dintre elevi și profesori, anumite particularități ale personalității elevilor, succesele și insuccesele lor. El percepe fiecare elev sau profesor ca un sistem de relații, interacțiuni și realizează consilierea în comun cu alte direcții de activitate. Sensul psihologic al consilierii este de a-l ajuta pe client ca el singur să-și soluționeze problema.

Sarcinile psihologului în școală sunt următoarele:

- Acordă consilieri individuale și de grup administrației școlii, învățătorilor, părinților privind problemele instruirii și educației copiilor;
- Realizează ședințe de consiliere individuală cu elevii pentru a pune în discuție anumite aspecte ale situației școlare, dificultăți de învățare, dezvoltare, autodeterminare, autoeducare;
- Acordă consilieri grupurilor de elevi/claselor privind autoeducația, orientarea profesională, cultura muncii intelectuale etc.;
- Contribuie la dezvoltarea culturii psihologice a pedagogilor și părinților pe calea realizării consilierilor individuale și de grup, întrunirilor metodice, ședințelor cu părinții. Sarcina de bază a consilierii în școală este de a contribui cu o intensitate optimă la dezvoltarea psihică și la formarea personalității fiecărui elev.

Consilierea psihologică (individuală și/sau de grup) presupune:

- ședințe de consiliere psihologică cu copiii în vederea prevenirii și diminuării abandonului, inadapării în procesul educațional, depășirii unor situații conflictuale, optimizării comunicării, relațiilor interpersonale, depășirii eșecului școlar, problemelor de comportament etc.;
- consilierea elevilor în luarea deciziilor legate de carieră, oferirea de suport în elaborarea traseului educațional privind ghidarea în carieră;
- ședințe de consiliere psihologică cu părinții/reprezentanții legali ai copilului în scopul prevenirii și diminuării dificultăților de învățare, relaționare, comportament, dezvoltarea abilităților parentale, optimizarea relațiilor părinte-copil etc.;
- ședințe de consiliere cu cadrele didactice și cadrele de conducere în vederea stabilirii dificultăților/problemelor specifice vârstei, grupei/clasei de copii, particularităților individuale de dezvoltare a copilului, identificării cauzelor acestora și implicarea în soluționarea lor etc.

Activitatea de dezvoltare personală, presupune:

- selectarea și elaborarea programelor de intervenție pe diverse domenii de dezvoltare (cognitiv, comunicare, socio-emoțional, comportament adaptativ etc.);
- implementarea programelor de intervenție în vederea dezvoltării proceselor psihice; formării competențelor pro-sociale – de comunicare, colaborare/cooperare, negociere, relaționare, adaptare la situațiile solicitante ale vieții, rezolvarea problemelor și luarea deciziilor;
- dezvoltării capacităților individuale de autocunoaștere, autoevaluare și dezvoltare personală, depășirii situațiilor de criză, conflict și risc etc.

Activitatea de evaluare psihologică și psihodiagnoză reprezintă o formă de activitate complexă a psihologului școlar din sistemul învățământului preuniversitar, orientată spre studierea psihologică aprofundată a copilului pe parcursul perioadei de instruire, pentru cunoașterea particularităților psihice individuale și capacităților personale prin intermediul metodelor și tehnicilor psihologice, în vederea identificării cauzelor și mecanismelor insuccesului școlar, inadapării școlare etc.

Activitatea de evaluare psihologică și psihodiagnoză (individuală și de grup) ce presupune:

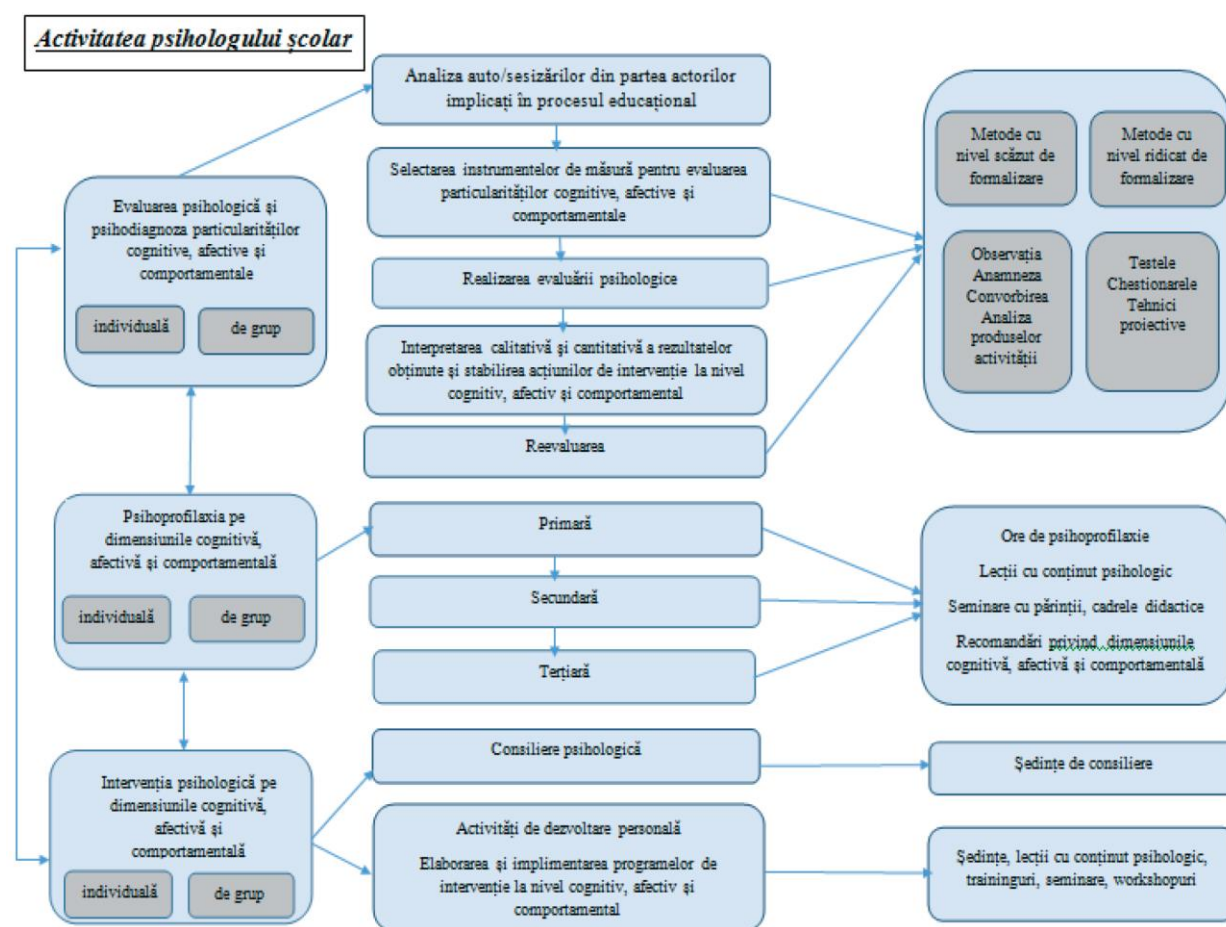
- analiza auto/sesizărilor din partea copiilor, cadrelor didactice, cadrelor de conducere, părinților/reprezentanților legali, alți actori implicați în procesul educațional;
- selectarea instrumentelor de evaluare în funcție de vârsta și particularitățile de dezvoltare ale copilului, scopul și obiectivele evaluării;

- realizarea evaluării psihologice cu acordul părinților/reprezentanților legali ai copilului, în limba maternă a copilului pentru asigurarea obiectivității și gradului de înțelegere adecvată;
- organizarea și desfășurarea evaluării psihologice a copiilor la solicitare sau necesitate în vederea:
 - determinării nivelului actual de dezvoltare a copilului/elevului, a potențialului și a necesităților de dezvoltare;
 - stabilirii nivelului de adaptare a copilului/elevului la condițiile socio-psihologice noi, în scopul prevenirii inadaptării;
 - determinării intereselor, aptitudinilor, deprinderilor elevului, în vederea orientării în carieră;
 - stabilirii climatului psihologic, relațiilor interpersonale în colectivul de copii, cadre didactice;
 - identificării copiilor în situații de risc, aflați în situații de dificultate etc.;
 - interpretarea calitativă și cantitativă a rezultatelor obținute în urma evaluării psihologice și stabilirea acțiunilor de intervenție în cores-pundere cu necesitățile copilului;
 - întocmirea Raportului de evaluare psihologică, notelor informative la solicitarea administrației instituției, Comisiei multidisciplinare intrașcolare;
- reevaluarea copiilor în scopul constatării progreselor sau regreselor în dezvoltarea copilului și/sau proiectarea unor noi acțiuni de intervenții.

Organizarea și desfășurarea evaluării psihologice a elevilor la solicitare sau necesitate presupune:

- determinarea nivelului actual de dezvoltare a elevului, a potențialului și a necesităților de dezvoltare;
- stabilirea nivelului de adaptare a elevului la condițiile socio-psihologice noi în scopul prevenirii inadaptării;
- determinarea intereselor, aptitudinilor, deprinderilor elevului în vederea orientării în carieră;
- stabilirea climatului psihologic, relațiilor interpersonale în colectivul de elevi sau de cadre didactice;
- identificarea elevilor în situații de risc, aflați în situații de dificultate. consiliere psiho-logică și activități de dezvoltare personală.

Modelul asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general

Activități de autoevaluare

1. Definiți treptele de realizare a serviciului psihologic în sistemul de învățământ.
2. Explicați cum înțelegeți sintagma *serviciu psihologic școlar*.
3. Dați exemple de activități a serviciului psihologic în domeniul învățământului.
4. Descrieți principiile și direcțiile de activitate a psihologului școlar.

Tema 6. ORGANIZAREA SERVICIULUI PSIHOLAGIC ÎN CLASELE PRIMARE

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Sarcini ale serviciului psihologic în clasele primare.
2. Susținerea psihologică a activității de învățare: participarea la formarea "capacității de a învăța".
3. Asistență în rezolvarea problemelor de socializare și formarea abilităților de viață.
4. Sprijinul psihologic al tranziției la un nou nivel educațional și al adaptării la o nouă etapă de învățământ;
5. Asistență în formarea unei orientări către un stil de viață sănătos.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestui capitol, studenții vor fi capabili:

- Să determine aspectele psihologice ale serviciului psihologic în ciclul primar.
- Să elucideze deosebirile dintre sarcinile serviciului psihologic în clasele primare.
- Să identifice particularitățile psihologice ale serviciului psihologic în ciclul primar.
- Să elaboreze strategii creative pentru o adaptare școlară eficientă.

Sarcini ale serviciului psihologic în clasele primare.

1. Scopul principal al activităților psihologice în perioada de educație a copilului la un nou nivel de învățământ este de a crea condiții pedagogice și socio-psihologice care să permită copilului să se adapteze și să se dezvolte cu succes în noul mediu pedagogic (sistemul de relații școlare). Scopul este atins prin rezolvarea consecventă a următoarelor sarcini de către personalul pedagogic și psihologii școlari:

1. Efectuarea examenului diagnostic al școlarii (identificarea particularităților activității cognitive a copiilor; trăsăturile psihologice ale personalității; starea emoțională și particularitățile adaptării la școală; identificarea sistemului de relații).

2. Efectuarea unei activități de corecție și dezvoltare individuală și de grup cu copiii "la risc" în vederea corectării problemelor psihologice identificate prin studiul psihodiagnostic. În această etapă, se rezolvă următoarele subatribuții:

- Dezvoltarea abilităților și aptitudinilor cognitive ale copiilor, necesare pentru o învățare de succes în școala primară;

- Dezvoltarea abilităților sociale și comunicative necesare pentru stabilirea relațiilor interpersonale cu colegii și a unor relații de rol adecvate cu cadrele didactice;

- Formarea unei motivații stabile de învățare pe fondul unui "concept de sine" pozitiv al copiilor.

3. Efectuarea unui consult psihologic, medical și pedagogic pentru evaluarea stării psihologice și pedagogice a copilului și pentru determinarea strategiei de sprijin, a modalităților de rezolvare a problemelor de adaptare, învățare și dezvoltare personală a copilului.

4. Realizarea de consultații individuale sau de grup pentru părinți pe problematica asistării copilului în adaptarea sa la școală, pe caracteristicile de vârstă ale copiilor.

5. Realizarea de consultații individuale sau de grup pentru cadrele didactice în vederea creării unei situații de cooperare, recomandări privind modul de ajutorare și sprijinire a copiilor care au probleme în adaptarea la școală și în învățarea în cadrul acesteia.

Principalele domenii de activitate sunt:

- susținerea psihologică a activității de învățare: participarea la formarea "capacității de a învăța";
- suportul psihologic pentru activitatea educațională, dezvoltarea personală și socializarea elevilor: asistență în rezolvarea problemelor de socializare și formarea abilităților de viață.
- sprijinul psihologic al tranziției la un nou nivel educațional și al adaptării la o nouă etapă de învățământ;
- suport psihologic pentru păstrarea și consolidarea sănătății elevilor: asistență în formarea unei orientări către un stil de viață sănătos.

Susținerea psihologică a activităților de învățare: participarea la formarea de "abilități de învățare"

Educație psihologică:

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- specificul și regularitățile desfășurării activității de învățare la etapa primară a școlii (motivația învățării și cognitivă, acțiunile universale de învățare, capacitatea de acceptare, obiective de învățare, capacitatea de a planifica, controla și evalua activitățile de învățare și rezultatele acestora, construirea de relații în colectivul de copii și cu cadrele didactice în realizarea activităților de învățare);

- aplicarea și utilizarea adecvată a metodelor, tehnicilor, tehnologiilor, abordărilor, metodelor psihologice și pedagogice în activitățile de învățare, în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, (perioada de formare a motivației de învățare și cognitive, acțiunile universale de învățare, dezvoltarea spirituală și morală, responsabilă), cerințele pentru rezultatele educaționale disciplinare, metadisciplinare și personale (disponibilitatea și capacitatea elevilor de autodezvoltare și autodeterminare personală, stăpânirea unui sistem de valori sociale și culturale semnificative și capacitatea de a se dezvolta și de a se dezvolta personal).

Forme de activitate: activitate metodologică - elaborarea de programe preventive și recomandări; cursuri practice cu copii, părinți și profesori; seminarii, traininguri, discuții cu profesori și părinți; cursuri de master, mese rotunde, cluburi de discuții, consilii pedagogice deschise.

Diagnosticare psihologică:

- Identificarea particularităților motivației de învățare, a nivelului de formare a componentelor activității de învățare în procesul de învățare în școala primară, participarea la evaluarea rezultatelor meta-subiectului și a rezultatelor personale de învățare la etapa de absolvire a școlii primare;- Diagnosticarea elevilor la etapa de intrare în școală;- Identificarea elevilor cu probleme, identificarea dificultăților cognitive, reglatorii și personale și determinarea cauzelor acestora;

- Identificarea particularităților și influenței relațiilor copil-părinte asupra formării comunicative și personale, opinia părinților despre procesul educațional (satisfacție, eficiență, calitate etc.);- determinarea nivelului de competență psihologică și pedagogică a cadrelor didactice în probleme de cunoaștere și utilizare a tehnologiilor și metodelor psihologice și

pedagogice în activitățile educaționale în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, precum și cu cerințele;

- diagnosticarea influenței stilului de activitate pedagogică și a comunicării pedagogice asupra obținerii rezultatelor educaționale la nivel de disciplină, metadisciplină și personal;

- participarea la evaluarea rezultatelor învățării meta-subiectului și personale la etapa de absolvire a școlii primare, evaluarea nivelului de formare a IDS cognitive, reglatorii, personale, a nivelului de formare a competențelor generale de învățare ale elevilor, identificarea dificultăților în însușirea acestora.

Forme de lucru: diagnosticul psihologic poate fi realizat de către specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Corecție și dezvoltare psihologică:

- dezvoltarea și implementarea orelor de dezvoltare de grup privind dezvoltarea abilităților și competențelor cognitive necesare pentru o învățare de succes în școala primară, dezvoltarea abilităților creative ale elevilor, dezvoltarea și implementarea programelor de corecție individuală, recomandări pentru profesori și părinți ai unui copil care se confruntă cu dificultăți de învățare;

- desfășurarea de cursuri în "grupuri de dezvoltare" pentru corectarea metodelor iraționale și/sau insuficient dezvoltate de activitate de învățare la copii, lucrul la dezvoltarea motivației de învățare, a proceselor cognitive, a abilităților creative ale elevilor și formarea "capacității de a învăța";

- sprijin psihologic pentru cadrele didactice aflate într-o situație dificilă legată de schimbări fundamentale în organizarea procesului educațional. Organizarea de cursuri de formare pentru dezvoltarea competențelor profesionale și personale ale cadrelor didactice.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consilierea cadrelor didactice cu privire la următoarele aspecte:

- selectarea modalităților și metodelor de construire a activității pedagogice ținând cont de vârstă și de caracteristicile individuale ale elevilor (motivație, stabilirea obiectivelor, evaluare, organizare etc.);

Dificultățile de învățare ale copiilor, cauzele acestora și modalitățile de depășire a lor, construirea de trasee educaționale individuale, abordări privind organizarea activităților de învățare, inclusiv construirea de relații în procesul activităților de învățare;

- Sprijin psihologic pentru cadrele didactice aflate într-o situație dificilă legată de schimbări fundamentale în organizarea procesului educațional;

Consultarea părinților, profesorilor și, în unele cazuri, a elevilor cu privire la formarea competențelor generale de învățare, a motivației pentru învățare și a autoorganizării;

Consilierea părinților cu privire la următoarele aspecte:

- particularitățile programului de studiu ales la instituția de învățământ, modalități de dezvoltare a abilităților copiilor ce au dificultăți individuale de învățare, cauze posibile, metode și modalități de depășire a acestora; particularitățile dezvoltării sferei cognitive a școlarului mai mic, opțiuni pentru stabilirea unor relații constructive cu profesorul și copilul, ținând cont de caracteristicile de vârstă ale copiilor.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru copii, părinți, cadre didactice și administrația grădiniței.

Proiectare socială și psihologică:

- Participarea la elaborarea programului educațional principal al școlii, care prevede dezvoltarea competențelor disciplinare și metadisciplinare în cadrul activităților de clasă și extrașcolare, participarea la elaborarea și implementarea unui program de dezvoltare la nivelul școlii, ținând cont de regularitățile psihologice și de vârstă ale formării acestora, la elaborarea măsurilor de creare a unei dezvoltări de măsuri pentru a crea un mediu psihologic sigur și în curs de dezvoltare, inclusiv căutarea, discuția comună cu profesorii, selectarea de tehnologii pedagogice moderne și eficiente de activități educaționale împreună cu administrația și profesorii;

- planificarea și proiectarea în comun cu administrația a activităților educaționale, ținând cont de specificul tipului și al tipului de instituție de învățământ, de obiectivele dezvoltate și de rezultatele planificate, de vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor;

- selectarea unor tehnologii eficiente care să creeze o atmosferă confortabilă și în curs de dezvoltare pentru activitățile de învățare;

- elaborarea unei strategii de planificare a traseelor educaționale individuale pentru elevi.

Forme de muncă: muncă informativă și metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și consultativă (evaluarea programelor, metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.).

Expertiza socială și psihologică:

- evaluarea conformității programelor de lecții, a programelor de activități extrașcolare și extrașcolare, a auxiliarelor didactice cu nivelul de dezvoltare intelectuală și personală a copiilor, a gradului de pregătire a cadrelor didactice pentru punerea lor în aplicare;

- Examinarea condițiilor, metodelor, tehnicilor și formelor activităților de învățare în funcție de criterii (conformitatea cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, scopurile și obiectivele activităților de învățare, cerințele față de competențele-cheie ale unui profesor modern); - evaluarea eficacității utilizării tehnologiilor pedagogice și a conformității din școala primară.

Forme de lucru: activități de consiliere analitică și metodologică și de expertiză, analiza psihologică și pedagogică a lecțiilor.

Monitorizare socială și psihologică:

- Asistență pentru administrație, cadre didactice în elaborarea unui sistem de monitorizare a rezultatelor educaționale, pregătirea psihologică pentru monitorizarea rezultatelor educaționale la nivel de disciplină, metadisciplină și personal, monitorizarea formării acțiunilor universale de învățare ale elevilor și evaluarea rezultatelor obținute și planificate anterior;

- participarea la monitorizarea implementării standardelor educaționale federale de stat în școlile primare;

- urmărirea nivelului de competență psihologică și pedagogică a cadrelor didactice în probleme de cunoaștere și utilizare a tehnologiilor și metodelor psihologice și pedagogice în activitățile de învățare în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor cu cerințele speciale, pregătirea psihologică pentru implementarea CES;

- urmărirea și diferențierea solicitărilor și nevoilor părinților care acționează în calitate de clienți ai serviciilor educaționale.

Forme de muncă: organizatorică și metodologică, analitică și de consiliere. Ajutor în rezolvarea problemelor de socializare, dezvoltarea abilităților de viață

Educație psihologică:

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- socializarea în familie și în instituția de învățământ, dezvoltarea spirituală și morală, comportamentul responsabil, atingerea rezultatelor personale ale educației, inclusiv: pregătirea și disponibilitatea și capacitatea elevilor la autodezvoltare și autodeterminare personală, un sistem de relații sociale și interpersonale semnificative, atitudini valoroase și semnificative, capacitatea de a-și stabili obiective și de a-și face planuri de viață; o atitudine respectuoasă față de muncă, dezvoltarea experienței de participare la o muncă semnificativă din punct de vedere social; o atitudine conștientă, respectuoasă și binevoitoare față de o altă persoană, față de părerea sa, viziunea sa asupra lumii, cultura, limba, credința, poziția civilă, față de istoria, cultura, religia, tradițiile, limbile, valorile popoarelor din Rusia și ale popoarelor lumii; stăpânirea normelor sociale, a normelor sociale și a valorilor și dezvoltarea unei atitudini responsabile din punct de vedere social față de alte persoane.

- Educarea specialiștilor din sistemul educațional și a părinților cu privire la cele mai presante probleme sociale și psihologice pe baza datelor de monitorizare;

- informarea părinților și a cadrelor didactice cu privire la serviciile psihologice, pedagogice și de asistență medicală și socială. - informarea părinților și a cadrelor didactice cu privire la serviciile de asistență psihologică, pedagogică și medico-socială.

- participarea (împreună cu cadrele didactice) la educația psihologică a elevilor pe probleme de dezvoltare spirituală și morală a acestora, dezvoltarea unei atitudini respectuoase față de ceilalți și față de sine, informarea cu privire la comportamentele sociale dezadaptative.

Forme de lucru cu copiii: lecții practice, conversații, consiliere informativă.

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, mese rotunde, întâlniri ale părinților, cluburi, educație generală, universități pentru părinți, consultații individuale și tematice, cursuri de formare; acordarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: întâlniri ale asociațiilor metodologice, prelegeri și cursuri practice (consilii pedagogice, consultări pedagogice, cursuri de formare, ateliere de lucru, discuții); seminarii de formare, ateliere de coaching, consultații individuale și tematice; furnizarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Prevenție psihologică:

- Participarea la organizarea și punerea în aplicare a evenimentelor, programelor, proiectelor care vizează prevenirea și evitarea comportamentelor deviante și delincvente, promovarea conștientizării importanței familiei în viața umană și socială, acceptarea valorii vieții de familie, asistență în învățarea regulilor de comportament sigur individual și colectiv, precum și crearea condițiilor pentru dezvoltarea conștiinței morale și competența în rezolvarea problemelor morale pe baza alegerii personale, formarea sentimentelor morale și a comportamentului moral, atitudinea conștientă și responsabilă față de propriile acțiuni.

- Elaborarea și implementarea unui sistem de măsuri menite să prevină și să elimine factorii de impact negativ al mediului educațional asupra dezvoltării personalității studenților, elevilor, inclusiv violența psihologică. Asigurarea securității psihologice a mediului educațional și, ca o consecință, protecția și menținerea sănătății psihice a participanților la acesta, se bazează pe dezvoltarea sferelor fizice, emoționale, intelectuale, sociale și spirituale ale conștiinței școlarii, pe principiul protecției psihologice a personalității fiecărui subiect al procesului educațional. Cel neprotejat trebuie să beneficieze de o resursă, de sprijin psihologic și de

protecția drepturilor la interacțiune în condiții de siguranță, este necesar să se dezvolte un set de competențe socio-psihologice care să permită unei persoane să aleagă în mod competent calea sa de viață, să rezolve problemele în mod independent, să fie capabil să analizeze situația și să aleagă un comportament adecvat care să nu încalce libertatea și demnitatea celuilalt, excluzând violența psihologică și contribuind la autodezvoltarea individului;

- elaborarea și punerea în aplicare a recomandărilor adresate elevilor și părinților cu privire la dezvoltarea funcțiilor de adaptare la copii, la eliminarea (reducerea) anxietății și creșterea rezistenței la stres, la formarea competențelor și calităților necesare pentru o adaptare și o învățare reușită în școala primară. - elaborarea de recomandări pentru cadrele didactice din învățământul primar privind stilul de predare ales, interacțiunea cu clasa și corectarea stilului inefficient de interacțiune, formarea motivației cognitive pentru învățare, dezvoltarea unei abordări individuale a elevilor, variabilitatea stilului de predare și a interacțiunii cu clasa, ținând cont de particularitățile vârstei școlare primare, tehnicile de formare a echipei și de coeziune a clasei, regulile psihologice ale ședințelor cu părinții.

Metodele de lucru: lucru metodologic - lucru metodologic - lucru metodologic - lucru metodologic cu copii cu semne de inadaptare (hiperactivi, anxioși, agresivi etc.).

Formele de lucru: munca metodologică - elaborarea de programe și recomandări preventive; lecții practice cu copii, părinți și cadre didactice; seminarii, traininguri, convorbiri cu profesorii și părinții.

Diagnosticare psihologică:

- identificarea stării emoționale, a sistemului de relații, a stării socio-psihologice a elevilor;

- Identificarea trăsăturilor psihologice ale personalității școlarului gimnazial în conformitate cu competențe (iubindu-și națiunea, regiunea și patria; respectând și acceptând valorile familiei și ale societății; curios, activ și interesat de cunoașterea lumii; posedând elementele de bază ale abilităților de învățare, capabil să își organizeze propriile activități; pregătit să acționeze independent și să fie responsabil pentru acțiunile sale în fața familiei și a societății; binevoitor, capabil să asculte și să audă interlocutorul, să își justifice poziția, să își exprime opinia; respectând regulile unui mod de viață sănătos și sigur pentru sine și pentru ceilalți;

- Determinarea nivelului și dinamicii dezvoltării trăsăturilor de personalitate ale elevilor mici care influențează comportamentul deviant (valori, motive de comportament, orientarea personalității, trăsături de caracter);

- Determinarea stilurilor de educație parentală, a climatului psihologic al familiei, a particularităților relațiilor copil-părinte;

- identificarea stilului de interacțiune pedagogică, trăsăturile psihologice ale personalității profesorului, care influențează bunăstarea climatului psihologic al clasei.

Forme de lucru: diagnosticul psihologic poate fi realizat de specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Dezvoltarea personală include:

- Participarea la elaborarea și implementarea activității corectiv-dezvoltare și de prevenire cu copiii care prezintă semne de comportament social dezadaptativ (minciună, furt, agresivitate, hiperactivitate);

- Dezvoltarea la elevi a abilităților sociale și comunicative necesare pentru stabilirea unor relații interpersonale constructive cu colegii, profesorii, părinții și tutorii, dezvoltarea

modalităților de înțelegere reciprocă, predarea autoreglementării, cooperării, abilităților de rezolvare a problemelor, abilităților de depășire a lenei, minciunii, furtului;

- Formarea unei motivații stabile de învățare pe fondul unui "concept de sine" pozitiv al copiilor; - Lucrul cu părinții (reprezentanții legali) privind corectarea și dezvoltarea poziției părinților în vederea cooperării, formarea de abilități de sprijin psihologic în perioada de educație a copilului în școala generală;

- Organizarea de cursuri de formare pentru dezvoltarea competențelor profesionale și personale ale cadrelor didactice în vederea oferirii de sprijin psihologic cadrelor didactice aflate într-o situație dificilă legată de schimbările fundamentale în organizarea procesului educațional.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consilierea cadrelor didactice și a părinților cu privire la următoarele aspecte:

- Educația copilului, interacțiunea cu acesta, dezvoltarea atitudinilor morale, a valorilor, a calităților personalității elevilor, stipulate de cerințele pentru personalitatea elevilor de gimnaziu (dezvoltarea spirituală și morală, comportamentul responsabil, obținerea de rezultate educaționale personale, inclusiv: disponibilitatea și capacitatea elevilor de autodezvoltare și autodeterminare personală, un sistem de relații sociale și interpersonale semnificative, atitudini valorice și semnificative, capacitatea de a-și stabili obiective și de a-și face planuri de viață; atitudine respectuoasă atitudine respectuoasă față de muncă, dezvoltarea experienței de participare la o muncă semnificativă din punct de vedere social; o atitudine informată, respectuoasă și binevoitoare față de o altă persoană, față de părerea sa, viziunea asupra lumii, cultura, limba, credința, poziția civilă, istoria, cultura, religia, tradițiile, limbile, valorile popoarelor din Rusia și ale popoarelor lumii; stăpânirea normelor sociale, a regulilor de conduită, a rolurilor și a formelor de viață socială în grupuri și comunități, inclusiv a adulților și a comunităților sociale); stăpânirea normelor sociale, a regulilor de conduită, a rolurilor și a formelor de viață socială în grupuri și comunități, inclusiv la adulți și în comunități sociale);

- modalități și metode de prevenire și corectare a comportamentelor sociale dezadaptative (minciuna, furtul, agresivitatea, hiperactivitatea).

Consilierea cadrelor didactice cu privire la următoarele aspecte:

- Determinarea metodelor și tehnologiilor de lucru educațional ținând cont de caracteristicile individuale, de vârstă, culturale și atitudinale ale elevilor și ale familiilor acestora,

- Realizarea de consultații individuale și de grup pentru cadrele didactice în vederea creării unei situații de cooperare,

- elaborarea de recomandări comune privind asistența și sprijinul pentru copiii cu probleme de adaptare și învățare la școală.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru părinți (în unele cazuri, împreună cu copiii), cadre didactice și administrația grădiniței.

Proiectare socială și psihologică: - Asistență acordată administrației și cadrelor didactice în planificarea, proiectarea activităților intrașcolare care contribuie la dezvoltarea personalității, care vizează formarea unei poziții sociale pozitive, a abilităților sociale ale elevilor, dezvoltarea conștiinței morale și a competenței în rezolvarea problemelor morale pe baza alegerii personale, formarea sentimentelor morale și a comportamentului moral, atitudinea conștientă și responsabilă față de propriile acțiuni;

- participarea la elaborarea unui program școlar pentru dezvoltarea și educarea spirituală și morală a elevilor;

- Participarea la dezvoltarea unui sistem de măsuri sociale, pedagogice și psihologice pentru a crea un mediu educațional sigur din punct de vedere psihologic și în curs de dezvoltare. Componenta psihologică în proiectarea educațională este menită să păstreze și să consolideze sănătatea și bunăstarea mentală și socială a tuturor participanților la schimbările proiectului, să asigure formarea, educarea și dezvoltarea elevilor, studenților, ținând cont de vârsta și caracteristicile individuale ale acestora, de susceptibilitatea la diverse tehnologii pedagogice, de capacitatea de asimilare a cantității de informații propuse, de bunăstarea emoțională, etc.

Forme de muncă: muncă de informare și metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și consultativă (evaluarea programelor, metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.).

Expertiza socială și psihologică:

- evaluarea metodelor, formelor, tehnicilor, tehnologiilor, programelor care vizează dezvoltarea personalității, formarea unei poziții sociale pozitive, a competențelor și abilităților sociale ale elevilor;

- evaluarea conformității orientării și conținutului temelor activităților școlare și extrașcolare cu vârsta și caracteristicile personale de dezvoltare și autodezvoltare a elevilor, ținând cont de mediul social al acestora.

- Efectuarea unui consult psihologic, medical și pedagogic pentru a evalua starea psihologică și pedagogică a copilului și pentru a determina strategia de sprijin și modalitățile de rezolvare a problemelor de adaptare și dezvoltare personală a copilului;

- Evaluarea eficacității și eficienței măsurilor de prevenire a comportamentelor sociale dezadaptative;

- evaluarea conformității mediului educațional cu sarcinile de dezvoltare și educaționale stabilite, precum și cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, precum și evaluarea competenței psihologice în realizarea unei expertize psihologice și pedagogice complete a activităților profesionale ale specialiștilor din instituțiile de învățământ.

Forme de muncă: muncă analitică și metodologică și de expertiză și consultanță.

Monitorizare socială și psihologică:

- monitorizarea caracteristicilor și a rezultatelor procesului de socializare - formarea unei orientări sociale pozitive, a unei poziții active în viață, a unui comportament responsabil, a rezultatelor educaționale personale (disponibilitatea și capacitatea elevilor de a se dezvolta și de a se autodetermina personal, autoeducația, alegerea conștientă și construirea traiectoriei individuale ulterioare de educație pe baza orientării în lumea profesiilor și a preferințelor profesionale, ținând cont de interesele cognitive stabile, nivelul de formare a unor interese binevoitoare comportamentului, rolurilor; acceptarea valorii vieții de familie, formarea unui sistem de relații sociale și interpersonale semnificative, atitudini valoroase și semnificative, capacitatea de a stabili obiective și de a face planuri de viață);

- urmărirea rezultatelor formării și socializării personalității elevilor;

- monitorizarea și analiza caracterului de dezvoltare și a siguranței mediului educațional, a eficienței programelor educaționale (de formare, de dezvoltare, educaționale), a nivelului de dezvoltare și a competenței socio-psihologice a elevilor.

Forme de muncă: organizatorică și metodologică, analitică și de consiliere.

Adaptarea la școală, cerințele școlare, depășirea crizei școlarizării

Educația psihologică

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- Adaptarea copiilor în condițiile școlii primare (particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor, particularitățile adaptării la etapa de intrare într-un mediu social nou, mecanismele și regularitățile adaptării în timpul trecerii de la instituția de învățământ preșcolar la școală, posibilitățile de corectare și prevenire psihologică și pedagogică a factorilor de dezadaptare, factorii care contribuie la adaptarea eficientă (particularitățile de dezvoltare a MDS), caracteristicile personale care împiedică adaptarea, stilurile de educație parentală și activitățile pedagogice care influențează

- conținuturile și cerințele în școala gimnazială, particularitățile tranziției la un nou nivel de învățământ (modalități de dezvoltare a sferei cognitive a copiilor, importanța susținerii comprehensive a copiilor de către cadrele didactice din învățământul primar și gimnazial, continuitatea programelor educaționale și cerințele privind rezultatele învățării pentru elevii din învățământul primar și gimnazial, posibilitatea de dezvoltare și îmbogățire ulterioară a competențelor personale și metadisciplinare dobândite în școala primară);

- informarea părinților și a cadrelor didactice cu privire la serviciile psihologice, pedagogice și de asistență medicală și socială; - Atragerea atenției administrației și a cadrelor didactice asupra importanței susținerii cuprinzătoare a copiilor de către personalul instituției de învățământ;

Îmbunătățirea cunoștințelor psihologice ale elevilor mai mici în problemele legate de adaptarea în condițiile școlii de bază, tranziția la un nou nivel educațional, alegerea strategiilor de comportament de succes în sarcini și situații complexe.

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, "mese rotunde", întâlniri cu părinții, cluburi, educație generală, universități ale părinților, consultații individuale și tematice, traininguri; acordarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: întâlniri ale asociațiilor metodologice, prelegeri și cursuri practice (consilii pedagogice, consultări pedagogice, traininguri, ateliere, discuții); seminarii de formare, ateliere de coaching, consultații individuale și tematice; furnizarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Dezvoltarea personală:

- Participarea la elaborarea și (sau) punerea în aplicare a programelor de prevenire și a măsurilor psiho-igienice la nivelul școlii, menite să prevină situația de inadaptare a copiilor și posibilele abateri în dezvoltarea intelectuală și personală a elevilor; - elaborarea de recomandări pentru cadrele didactice din învățământul primar cu privire la stilul de predare ales, la interacțiunea cu clasa și corectarea unui stil ineficient de interacțiune, la formarea motivației cognitive pentru învățare, la formarea și dezvoltarea funcțiilor psihice superioare, la dezvoltarea unei abordări individuale a elevilor, la variabilitatea stilului de predare și interacțiune cu clasa ținând cont de particularitățile vârstei școlare primare, la tehnicile de formare a echipei și de coeziune a clasei, la regulile psihologice de desfășurare a ședințelor părinți-profesori. Interacțiunea cu copiii cu semne de inadaptare (hiperactivi, anxioși, agresivi etc.);

- elaborarea și implementarea de recomandări pentru elevi și părinți privind dezvoltarea funcțiilor de adaptare la copii, eliminarea (reducerea) anxietății și creșterea rezistenței la stres, formarea de abilități și calități necesare pentru o adaptare și învățare reușită în școala primară și pentru o tranziție reușită la școala principală;

- elaborarea de recomandări pentru administrația școlii cu privire la modul de organizare a unei tranziții eficiente de la învățământul preșcolar la școala primară și de la școala primară la școala principală, ținând cont de continuitate și de cerințe;

- elaborarea și desfășurarea de cursuri cu elevii, profesorii și părinții, menite să îmbunătățească eficiența tranziției la școala principală. Forme de muncă: muncă metodologică - elaborarea de programe preventive și recomandări; cursuri practice cu copii, părinți și profesori; seminarii, traininguri, conversații cu profesori și părinți.

Diagnosticare psihologică:

- Identificarea copiilor "supuși riscului" în timpul perioadei de adaptare;

- Diagnosticarea gradului și particularităților de adaptare a copilului la școală, a cauzelor nerealizării și eșecului. Subiectul diagnosticului poate fi stima de sine, nivelul anxietății școlare, poziția în grupul de colegi, trăsăturile motivației, trăsăturile sferei cognitive, nivelul comportamentului arbitrar etc.;

- Identificarea particularităților comportamentului elevilor în situațiile de învățare: atitudinea față de subiectele academice, activitatea în timpul lecțiilor, comportamentul în timpul pauzelor (în prezența profesorului și în absența acestuia), contactul elevilor și conținutul acestor contacte cu adulți noi pentru ei, determinarea "statutului social" al elevului. Identificarea unui potențial "grup de risc", adică a elevilor a căror educație și educație ulterioară este asociată cu dificultăți semnificative;

- Determinarea (împreună cu profesorul) a gradului de pregătire pentru a studia în liceu: nivelul de dezvoltare, atitudinea elevilor față de școală, conținutul intereselor curriculare și extracurriculare,

particularitățile stimei de sine academice și nivelul pretențiilor, statutul sociometric al elevului, gradul de succes în comunicare.

Forme de lucru: diagnosticul psihologic poate fi realizat de către specialiști atât individual, cât și în formă de grup. Corecție și dezvoltare psihologică:

- activitatea de dezvoltare cu elevii vizează dezvoltarea calităților necesare pentru adaptarea școlarii de gimnaziu la noile cerințe educaționale (dezvoltarea abilităților sociale și comunicative ale elevilor necesare pentru stabilirea relațiilor interpersonale cu colegii și a unor relații de rol adecvate cu profesorii, învățarea elevilor a abilităților de cooperare academică cu profesorul și colegii de clasă, formarea unei motivații stabile de învățare pe fundalul unui "concept de sine" pozitiv);

- dezvoltarea personală individuală și de grup și muncă de dezvoltare cu copiii "la risc" pentru a corecta problemele psihologice identificate prin cercetări psihodiagnostice, și muncă psihocorectivă cu elevii care au probleme de adaptare și învățare;

- Participarea la formarea și dezvoltarea abilităților de comportament în grupul de egali (abilități de comunicare, cooperare cu colegii și adulții), formarea activităților de învățare universală, dezvoltarea sferelor cognitive și emoțional-volitive, lucrul în "grupuri de dezvoltare" care vizează dezvoltarea abilităților sociale și emoționale și dezvoltarea abilităților sociale și dezvoltarea abilităților sociale.

"Grupuri de dezvoltare" menite să îi ajute pe elevi să atingă un nivel de dezvoltare mentală care să le permită să studieze normal la școală;

- Lucrul cu părinții (reprezentanți legali) privind corectarea și dezvoltarea atitudinilor parentale care vizează cooperarea, precum și formarea abilităților de sprijin psihologic în timpul adaptării copilului la școala primară; - Sprijin psihologic și pedagogic pentru cadrele didactice și părinți, pentru a-i învăța cum să formeze și să dezvolte la copii calitățile necesare pentru adaptarea la școală și pentru continuarea studiilor în școala de bază.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consilierea cadrelor didactice și a părinților cu privire la adaptarea elevilor.

Consilierea părinților cu privire la următoarele aspecte:

- educația familială ca factor care influențează adaptarea, specificul cerințelor școlii primare, problema ajutorării copilului în adaptarea sa la școală, dificultățile tranziției copilului la un nou nivel de educație, caracteristicile de vârstă ale copiilor.

Consilierea cadrelor didactice cu privire la următoarele aspecte:

- Realizarea de consultații individuale și de grup pentru cadrele didactice în vederea creării unei situații de cooperare, recomandări privind acordarea de ajutor și sprijin copiilor care au probleme de adaptare la școală și de învățare în cadrul acesteia;

- Consilierea cadrelor didactice, a absolvenților și a elevilor din clasele de absolvire și de primire, a părinților și, în unele cazuri, a elevilor cu privire la tranziția la un nou nivel de educație.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru părinți, cadre didactice și administrația. Proiectare socială și psihologică:

- Participarea la dezvoltarea unui sistem de activități și condiții de mediu care vizează adaptarea elevilor (împreună cu administrația, profesorii, părinții și elevii înșiși).

- Dezvoltarea (împreună cu profesorii din școala primară și din școala de bază) a unui sistem de norme și cerințe convenite pentru tranziția copilului de la școala primară la școala de bază;

- participarea la crearea unui sistem de continuitate între școala primară și școala de bază, asistență în asigurarea continuității;

- asistarea administrației în planificarea și conceperea unui program educațional care să țină seama de specificul școlii primare.

Forme de activitate: informare și activitate metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și consultativă (evaluarea programelor, a metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.).

Expertiza socială și psihologică:

- Participarea la lucrările consiliului psihologic-medical-pedagogic privind dinamica învățării și nivelul de adaptare socială în procesul de integrare a elevului în instituția de învățământ (cu implicarea cadrelor didactice și a părinților în calitate de experți pentru evaluarea nivelului de adaptare socială și psihologică), evaluarea stării psihologice și pedagogice a copilului și determinarea strategiei de sprijin, a modalităților de rezolvare a problemelor de adaptare, învățare și dezvoltare personală a copilului; - Expertiza caracteristicilor mediului legate de tranziția elevilor la școala secundară, inclusiv evaluarea conformității stilului de activitate și a metodelor de interacțiune dintre profesorii din școala primară și cei din școala de bază cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, sistemul de continuitate între școala primară și cea de bază etc.

- evaluarea capacităților copilului (caracteristici psihologice individuale) de a stăpâni programele educaționale, posibilitatea unui traseu individual (în cazul în care copilul are dificultăți extreme în stăpânirea unui anumit program);

- evaluarea conformității planurilor de învățământ și a programelor educaționale cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor.

Forme de muncă: muncă analitică, metodologică și de consiliere.

Monitorizare socială și psihologică:

- Monitorizarea nivelului de formare a a competențelor disciplinare, metadisciplinare și personale ale elevilor;

- monitorizarea caracteristicilor de adaptare a mediului educațional și a bunăstării psihologice a elevilor la etapa gimnazială.

Forme de muncă: organizatorică și metodologică, analitică și de consiliere.

Activități de autoevaluare

1. Explicați sarcinile serviciului psihologic în clasele primare.
2. Identificați și descrieți susținerea psihologică a activității de învățare: participarea la formarea "capacității de a învăța".
3. Descrieți avantajele asistenței în rezolvarea problemelor de socializare și formarea abilităților de viață.
4. Exemplificați sprijinul psihologic al tranziției la un nou nivel educațional și al adaptării la o nouă etapă de învățământ;
5. Elaborați strategii creative pentru asistență în formarea unei orientări către un stil de viață sănătos.

Tema 7. ORGANIZAREA SERVICIULUI PSIHOLOGIC ÎN CLASELE GIMNAZIALE

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Activitatea psihologului la treapta gimnazială.
2. Particularitățile serviciului psihologic în clasele gimnaziale.
3. Direcții de evaluare a serviciului psihologic la treapta gimnazială.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestui capitol, studenții vor fi capabili:

- Să determine aspectele psihologice ale serviciului psihologic în ciclul gimnazial.
- Să elucideze deosebiriile dintre sarcinile serviciului psihologic în ciclul gimnazial.
- Să identifice particularitățile psihologice ale serviciului psihologic în ciclul gimnazial.
- Să elaboreze strategii creative pentru o adaptare școlară eficientă.

Conținutul activității psihologului educațional la etapa de învățământ general de bază (preadolescență, 11-15 ani)

Scopul principal al activității psihologice și pedagogice în perioada de educație a copilului la nivelul învățământului general de bază este de a crea condiții pedagogice și socio-psihologice care să permită copilului să funcționeze și să se dezvolte cu succes într-un nou mediu și sistem de relații. Scopul este atins prin rezolvarea consecventă a următoarelor sarcini de către personalul pedagogic și psihologii școlari:

1. Efectuarea unei anchete diagnostice a școlarii (identificarea particularităților activității cognitive a copiilor; trăsăturile psihologice ale personalității; starea emoțională și particularitățile adaptării la școala de bază; identificarea sistemului de relații).

2. Efectuarea unei activități de corecție și dezvoltare individuală și de grup cu copiii "de risc" în vederea corectării problemelor psihologice identificate prin cercetarea psihodiagnostică. În această etapă, se rezolvă următoarele subatribuții:

- Dezvoltarea abilităților și aptitudinilor cognitive ale copiilor, necesare pentru o învățare reușită în școala de bază și trecerea la liceu;

- Dezvoltarea abilităților sociale și comunicative necesare pentru stabilirea unor relații interpersonale constructive cu colegii și profesorii;

- formarea unei motivații stabile de învățare pe fondul unui "self-concept" pozitiv al elevilor.

3. Efectuarea unui consult psihologic, medical și pedagogic pentru a evalua starea psihologică și pedagogică a copilului și pentru a stabili strategia de sprijin, modalitățile de rezolvare a problemelor de adaptare, educație și dezvoltare personală a copilului, autodeterminarea profesională a acestuia.

4. Efectuarea de consultații individuale sau de grup pentru părinți cu privire la problematica ajutorării copilului într-un mediu nou și la caracteristicile de vârstă ale copiilor.

5. Realizarea de consultații individuale sau de grup pentru cadrele didactice în vederea creării unei situații de cooperare, recomandări privind modul de ajutorare și sprijinire a copiilor care au probleme de adaptare la școala de bază și la învățare.

Adaptarea la școala de bază și învățarea în cadrul acesteia, autodeterminarea profesională a elevului.

Principalele domenii de activitate ale psihologului educațional la nivelul învățământului general de bază sunt

- susținerea psihologică a activității de învățare: participarea la asigurarea eficienței activității de învățare;
- susținerea psihologică a dezvoltării personale și a socializării elevilor: asistență psihologică în rezolvarea problemelor de autodeterminare și autodepășire personală și valorică, asistență în rezolvarea problemelor de socializare și de formare a abilităților de viață;
- sprijinul psihologic al adaptării la o nouă etapă de învățământ și al tranziției la un nou nivel educațional: sprijin pentru adaptarea la școala de bază, sprijin pentru tranziția la liceu; □ susținerea psihologică a activităților de conservare și întărire a sănătății elevilor: promovarea orientării spre un stil de viață sănătos, prevenirea și corectarea consumului de substanțe psihoactive, prevenirea nevrozelor;
- sprijin psihologic pentru autodeterminarea profesională și formarea pre-profilului.

Luarea în considerare a cerințelor la nivelul învățământului general de bază ne permite să identificăm direcția-cheie - sprijinul psihologic pentru dezvoltarea personalității și socializarea elevilor: asistență psihologică în rezolvarea problemelor de autodeterminare și autodezvoltare personală și valorică, inclusiv dezvoltarea acțiunilor de învățare universală care determină realizarea cerințelor standardului pentru absolventul școlii de bază, reflectate în "portretul absolventului școlii de bază": iubirea regiunii și a Patriei, cunoașterea limbii ruse și a limbii materne, respectul față de familie, societate și Patrie, respectarea drepturilor și îndatoririlor familiei, societății și Patriei. respectul față de ceilalți, capacitatea de a purta un dialog constructiv, de a ajunge la o înțelegere reciprocă, de a coopera pentru a obține rezultate comune; respectarea conștientă a regulilor unui stil de viață sănătos și ecologic, sigur pentru ființe umane și pentru mediu; orientarea în lumea profesiilor, înțelegerea importanței activității profesionale pentru ființe umane în interesul dezvoltării durabile a societății și a naturii.

Serviciul psihologic în activitatea de învățare: participarea la asigurarea eficienței activității de învățare

Educația psihologică:

Creșterea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- specificul și regularitățile activității de învățare în etapa școlii de bază (corelația dintre motivația școlară și cea extrașcolară: posibilități de creștere a motivației școlare prin includerea în alte tipuri de activități; stabilirea scopurilor și obiectivelor de învățare imediate și îndepărtate, planificarea și organizarea activității de învățare, selectarea strategiilor de succes în sarcini și situații complexe;

-evaluarea și autoevaluarea rezultatelor activităților de învățare, luarea în considerare a activității de conducere - comunicare pentru construirea de relații în clasă și cu profesorii, regularități și principii de stăpânire a competențelor activităților de cercetare și de proiect);

- aplicarea și utilizarea adecvată a metodelor, tehnicilor, tehnologiilor, abordărilor, metodelor psihologice și pedagogice în activitățile de învățare, în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor (perioada de formare a capacității de a gândi independent, de a-și organiza activitatea cognitivă, de a-și stabili singuri sarcini de învățare, de a alege metode și modalități raționale de rezolvare a sarcinilor de învățare, de a-și controla și evalua activitatea),

precum și luarea în considerare a cerințelor privind rezultatele disciplinare și metaeducaționale ale învățământului (disponibilitatea de a lucra în domeniul educației).

- Conținutul nou al învățământului general de bază și pregătirea pentru punerea în aplicare a acestuia, aspectele psihologice și pedagogice ale formării și urmăririi rezultatelor disciplinare, metadisciplinare și personale în noile standarde educaționale.

Îmbunătățirea cunoștințelor psihologice ale elevilor cu privire la următoarele aspecte: - motivația pentru învățare și extrașcolară, oportunități de creștere a motivației pentru învățare prin includerea în alte activități, stabilirea de scopuri și obiective de învățare imediate și îndepărtate, planificarea și organizarea activităților de învățare, alegerea strategiilor de succes în sarcini și situații complexe, precum și evaluarea și autoevaluarea rezultatelor activităților de învățare.

Forme de lucru cu copiii: lecții practice, antrenamente, selecție de literatură, organizarea de standuri tematice.

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, mese rotunde, întâlniri cu părinții, cluburi, educație generală, universități ale părinților, consultații individuale și tematice, cursuri de formare; asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: *întâlniri ale asociațiilor metodologice, cursuri și lecții practice (consilii pedagogice, consultații pedagogice, cursuri de formare, ateliere de lucru, discuții); ateliere de coaching, consultații individuale și tematice; furnizarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).* Prevenție psihologică:

- Elaborarea de recomandări pentru cadrele didactice și părinți privind organizarea unei interacțiuni eficiente cu elevul, construirea unor relații constructive, abilități de ajutor reciproc și sprijin reciproc în timpul activităților de învățare, dezvoltarea acțiunilor universale de învățare ale copiilor, abilități de organizare a propriilor activități de învățare, dobândirea de cunoștințe și abilități practice pentru a menține și consolida o motivație pozitivă stabilă de a învăța, prevenirea adolescenților de a dezvolta o motivație negativă persistentă de a învăța prin stăpânirea unor abilități de strategii de abordare a sarcinilor complexe și a situațiilor dificile, precum și asistență în construirea unor trasee educaționale individuale.

- Participarea la elaborarea și implementarea de programe și activități cu toți participanții la procesul educațional (profesori, părinți, elevi), având ca scop prevenirea stresului de examen, a eșecului și a nereușitei școlare, dezvoltarea sferelor motivaționale și cognitive ale elevilor în vederea obținerii de rezultate educaționale, rezistența generală la stres la toate formele de control și tipurile de autoprezentări publice (la discursuri, olimpiade, lucrări independente, de control), pentru a crea condiții favorabile formării deprinderilor și abilităților elevilor preșcolari. *Forme de activitate:* activitate metodologică - elaborarea de programe preventive și recomandări; cursuri practice cu copii, părinți și profesori; seminarii, traininguri, discuții cu profesori și părinți; cursuri de master, mese rotunde, cluburi de discuții, consilii pedagogice deschise.

Diagnosticare psihologică:

- Identificarea particularităților motivației de învățare, corelarea motivației de învățare și a motivației extracurriculare, participarea la evaluarea rezultatelor învățării metadisciplinare și personale la etapa de absolvire a școlii de bază, evaluarea nivelului de formare a competențelor cognitive, reglatorii, personale (capacitatea de a gândi independent, de a-și organiza activitatea cognitivă, de a-și fixa sarcini de învățare, de a alege tehnici și modalități raționale de rezolvare a problemelor de învățare, de a-și controla și evalua activitatea, competența comunicativă, competența informațională și

- Identificarea dificultăților de învățare apărute în rândul elevilor și determinarea cauzelor acestora, precum și determinarea nivelului de pregătire pentru ciclul liceal;

- Identificarea particularităților relațiilor copil-părinte și a influenței acestora asupra formării comunicative și personale, culegerea de date privind opinia părinților despre procesul educațional (satisfacție, eficiență, calitate etc.); - determinarea nivelului de competență psihologică și pedagogică a cadrelor didactice în ceea ce privește cunoașterea și utilizarea tehnologiilor și metodelor psihologice și pedagogice în activitățile educaționale, în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, precum și cu cerințele noi;

- diagnosticarea influenței stilului de activitate pedagogică și a comunicării pedagogice asupra obținerii rezultatelor educaționale la nivel de disciplină, metadisciplină și personal;

- participarea la evaluarea rezultatelor educaționale meta-subiect și personale, evaluarea nivelului de formare cognitive, regulatorii, personale, a nivelului de formare a competențelor generale de învățare ale elevilor, identificarea dificultăților în însușirea acestora.

Forme de lucru: diagnosticul psihologic poate fi realizat de către specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Dezvoltarea personală:

- elaborarea și aplicarea programelor de corecție și dezvoltare care vizează schimbarea metodelor iraționale și (sau) dezvoltarea unor metode insuficient formate de activitate de învățare, dezvoltarea abilităților și deprinderilor cognitive necesare pentru o învățare reușită în școala de bază, de reglementare, de comunicare, lucrul la dezvoltarea motivației cognitive, a proceselor psihice, a capacităților creative ale elevilor, participarea la formarea capacității elevilor de a-și organiza activitățile; - desfășurarea de cursuri în "grupuri de dezvoltare" pentru a corecta metodele iraționale și (sau) a dezvolta metode insuficient formate de activitate de învățare la copii, a lucra la dezvoltarea motivației de învățare, a proceselor cognitive, a abilităților creative ale elevilor,

- dezvoltarea deprinderilor de comportament încrezător în activitățile de învățare, în situații de stres în timpul controlului extern (verificarea cunoștințelor, răspuns la tablă, lucrări de control, examene) și în formele publice de autoprezentare (discursuri, olimpiade, concursuri);

- sprijin psihologic pentru cadrele didactice aflate într-o situație dificilă legată de schimbări fundamentale în organizarea procesului educațional. Organizarea de cursuri de formare pentru dezvoltarea competențelor profesionale și personale ale cadrelor didactice.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consilierea cadrelor didactice cu privire la următoarele aspecte:

- selectarea modalităților și metodelor de construire a activității pedagogice ținând cont de vârstă și de caracteristicile individuale ale elevilor (motivație, stabilirea obiectivelor, evaluare, organizare etc.), abordări privind organizarea activităților de învățare, inclusiv construirea de relații în procesul activităților de învățare;

Consilierea părinților cu privire la următoarele aspecte:

- Alegerea clasei de profil, dezvoltarea abilităților copiilor de autoorganizare a activităților de învățare, autoevaluarea rezultatelor activităților de învățare, construirea unor relații constructive, abilități de asistență reciprocă; optimizarea stilului parental de educație în conformitate cu particularitățile adolescenței (democrație, relații de încredere, toleranță, control);

Consilierea elevilor pe următoarele teme:

- Dezvoltarea abilităților de comportament încrezător și rezistent la stres, dezvoltarea sferei cognitive, depășirea cauzelor eșecului și nereușitei școlare, susținerea formării bazelor valorice ale autodeterminării în timpul activităților academice și extracurriculare, reducerea riscului de dezvoltare a "neputinței învățate", a fricii de "doi", dificultățile de învățare, cauzele și modalitățile de depășire a acestora.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru copii, părinți, cadre didactice și administrația grădiniței. Proiectare socială și psihologică:

- participarea la elaborarea programului educațional principal al școlii, care prevede dezvoltarea competențelor disciplinare și metadisciplinare în cadrul activităților la clasă și extracurriculare, participarea la elaborarea și implementarea unui program la nivelul școlii pentru dezvoltare, ținând cont de regularitățile psihologice și de vârstă ale formării acestora, la elaborarea măsurilor de creare a unui mediu psihologic sigur, în dezvoltare, inclusiv căutarea, discuția comună cu profesorii, selectarea de tehnici pedagogice moderne și eficiente împreună cu administrația și profesorii

- planificarea și proiectarea în comun cu administrația a activităților educaționale, ținând cont de specificul tipului și al tipului de instituție de învățământ, de reperele țintă elaborate și de rezultatele planificate, de vârstă și de rezultatele dezvoltării individuale.

rezultatele planificate, vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor;

- participarea la elaborarea unui sistem de măsuri pentru crearea unui mediu educațional sigur din punct de vedere psihologic și în curs de dezvoltare;

- selectarea unor tehnologii eficiente care să creeze o atmosferă confortabilă și în dezvoltare pentru activitățile de învățare.

- elaborarea unei strategii de planificare a traseelor educaționale individuale ale elevilor.

Forme de muncă: muncă informativă și metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și consultativă (evaluarea programelor, metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.). Expertiza socială și psihologică:

- evaluarea conformității programelor de lecții, de activități extrașcolare, extracurriculare, de activități extrașcolare, de auxiliare didactice cu nivelul de dezvoltare intelectuală și personală a copiilor, a nivelului de pregătire a cadrelor didactice pentru implementarea acestora;

- Examinarea condițiilor, metodelor, tehnicilor, formelor activităților de învățare în funcție de criterii (conformitatea cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, scopurile și obiectivele activităților de învățare, cerințele moderne ale FSES față de rezultatele stăpânirii programei educaționale de bază a învățământului general de bază - personal, disciplinar și metadisciplinar, cerințele față de competențele-cheie ale unui profesor modern);

- evaluarea eficacității utilizării tehnologiilor pedagogice și a conformității acestora cu învățământul general de bază.

Forme de lucru: activități de consiliere analitică și metodologică și de expertiză, analiza psihologică și pedagogică a lecțiilor.

Monitorizare socială și psihologică:

- Asistență administrației, cadrelor didactice în elaborarea unui sistem de monitorizare a rezultatelor educaționale, în pregătirea psihologică pentru monitorizarea rezultatelor educaționale disciplinare, metadisciplinare și personale, precum și monitorizarea și evaluarea rezultatelor obținute;

- Participarea la monitorizarea implementării standardelor educaționale federale de stat în școala de bază; - urmărirea nivelului de competență psihologică și pedagogică a cadrelor didactice în probleme de cunoaștere și utilizare a tehnologiilor și metodelor psihologice și

pedagogice în activitățile de învățare în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, precum și cu cerințele, influența stilului de activitate pedagogică și a comunicării pedagogice asupra obținerii rezultatelor educaționale la discipline și metadiscipline;

- urmărirea și diferențierea solicitărilor și nevoilor părinților care acționează în calitate de clienți ai serviciilor educaționale.

Forme de muncă: organizatorică, metodologică și de consiliere.

Asistență psihologică în rezolvarea problemelor de autodeterminare și autodezvoltare personală și valorică, asistență în rezolvarea problemelor de socializare, formarea abilităților de viață

Educație psihologică:

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- autodeterminarea și autodezvoltarea personală și valorico-senzorială și autodezvoltarea elevilor, în primul rând specificul de vârstă al adolescenței;

- socializarea elevilor, inclusiv importanța activității sociale în familie și la școală, dezvoltarea spirituală și morală, comportamentul responsabil, acceptarea personală a valorilor spirituale și a tradițiilor naționale de bază; disponibilitatea și capacitatea de a exprima și de a-și apăra poziția publică, informarea cu privire la comportamentele sociale dezadaptative (deviante și delincvente);

- Includerea unităților de învățământ privind cele mai presante probleme sociale și psihologice, pe baza datelor de monitorizare, în programele de formare, recalificare și dezvoltare profesională a specialiștilor din sistemul de învățământ și în programele de educație parentală;

- informarea părinților și a cadrelor didactice cu privire la serviciile psihologice, pedagogice și de asistență medicală și socială.

Îmbunătățirea cunoștințelor psihologice ale adolescenților cu privire la următoarele aspecte:

- drepturile și îndatoririle omului, norme de comportament și moralitate, probleme de relaționare, conștientizarea propriei persoane ca subiect de activitate, dezvoltarea spirituală și morală, dezvoltarea unei atitudini respectuoase față de ceilalți și față de sine, comportamente sociale inadaptate, libertate și responsabilitate, poziție civică, autorealizare, dezvoltarea intereselor, activități de petrecere a timpului liber, rolul comunicării în viața umană, comunicare fără conflicte, etc.

Forme de lucru cu copiii: discuții, traininguri, cluburi de discuții, asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice).

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, mese rotunde, întâlniri ale părinților, cluburi, educație generală, universități pentru părinți, consultații individuale și tematice, cursuri de formare; asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: întâlniri ale asociațiilor metodologice, cursuri și lecții practice (consilii pedagogice, consultații pedagogice, cursuri de formare, ateliere de lucru, discuții); ateliere de coaching, consultații individuale și tematice; asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Dezvoltarea personală:

- Participarea la organizarea și desfășurarea de evenimente, programe și proiecte care vizează prevenirea comportamentelor deviante și delincvente, promovarea conștientizării importanței familiei în viața umană și socială, acceptarea valorii vieții de familie, asistență în

învățarea regulilor de comportament individual și colectiv în condiții de siguranță, crearea condițiilor pentru dezvoltarea conștiinței morale și a competenței de rezolvare a problemelor morale pe baza alegerii personale, formarea sentimentelor morale și a comportamentului moral, atitudinea conștientă și responsabilă față de familie, precum și dezvoltarea unui sistem de măsuri care vizează prevenirea și eliminarea factorilor de impact negativ al mediului educațional asupra dezvoltării personalității elevilor și studenților, inclusiv a violenței psihologice.

- Dezvoltarea și implementarea unui sistem de măsuri care vizează prevenirea și eliminarea impactului negativ al mediului educațional asupra dezvoltării personalității studenților și elevilor, inclusiv a violenței psihologice. Asigurarea psihologică a mediului educațional și, ca urmare, protecția și menținerea sănătății psihice a participanților la acesta, se bazează pe dezvoltarea sferelor fizice, emoționale, intelectuale, sociale și spirituale ale conștiinței școlarii, pe principiul protecției psihologice a personalității fiecărui subiect al procesului educațional (cel neprotejat trebuie să primească resurse, sprijin psihologic și protecția drepturilor la interacțiune în siguranță, este necesară dezvoltarea unui set de competențe socio-psihologice care să dea posibilitatea de a alege în mod competent dacă să participe sau nu la procesul educațional).

- participarea la elaborarea și punerea în aplicare a programelor și activităților care vizează dezvoltarea sferei voinței, depășirea influenței negative a conformismului, dezvoltarea unui nivel de aspirații adecvat capacităților personale, recunoașterea valorii adulților și dezvoltarea unei atitudini respectuoase față de aceștia;

- desfășurarea de grupuri de creștere personală, participarea la organizarea și desfășurarea de activități extracurriculare, tabere de muncă și de timp liber pe timp de vară, programe și proiecte care vizează socializarea elevilor și creșterea satisfacției acestora cu privire la locul lor în societate și în colectivitate; formarea și dezvoltarea încrederii în sine, a stabilității emoționale, a autoreglementării, a stabilirii obiectivelor, a cunoașterii de sine și a reflecției, susținerea și dezvoltarea dorinței de autonomie, recunoașterea valorii propriei personalități;

- promovarea formării și dezvoltării atitudinilor și valorilor civile, etice, estetice, spirituale și morale, a calităților unei personalități pregătite pentru viața într-o lume de înaltă tehnologie și competitivă (reflexivă, autonomă din punct de vedere personal, comunicativă, cu o stimă de sine adecvată, cu abilități de autoreglementare, cu o poziție socială pozitivă, care utilizează în mod flexibil diverse roluri sociale, capabilă de autodeterminare și de căutare activă a propriului loc în societate; autorealizare).

Forme de lucru: muncă metodologică - elaborarea de programe și recomandări preventive; cursuri practice cu copii, părinți și cadre didactice; seminarii, cursuri de formare, discuții cu cadre didactice și părinți; cursuri de măiestrie, mese rotunde, cluburi de discuții, consilii pedagogice deschise.

- participarea la elaborarea și punerea în aplicare a programelor și activităților care vizează dezvoltarea sferei voinței, depășirea influenței negative a conformismului, dezvoltarea unui nivel de aspirații adecvat capacităților personale, recunoașterea valorii adulților și dezvoltarea unei atitudini respectuoase față de aceștia;

- desfășurarea de grupuri de dezvoltare personală, participarea la organizarea și desfășurarea de activități extrașcolare, tabere, programe și proiecte de muncă de vară și de petrecere a timpului liber.

Diagnosticarea psihologică:

- Determinarea stării socio-psihologice a elevului în perioada de criză a preadolescenței, repertoriul rolurilor și funcțiilor implementate în colectivul de grup sau de clasă, particularitățile de manifestare și cauzele comportamentului deviant;

- diagnosticul rezultatelor personale ale procesului educațional în școala generală de bază
- particularitățile dezvoltării conștiinței de sine personale și valorice a prepreadolescentului (reflexivitate, analiticitate, predictibilitate) în perioada crizei adolescenței, calitățile comunicative, volitive, morale și alte calități personale;

- Diagnosticarea nivelului și dinamicii dezvoltării trăsăturilor de personalitate ale adolescenților care influențează comportamentul deviant (valori, motive de comportament, orientare de personalitate, trăsături de caracter);

- Diagnosticarea caracteristicilor relațiilor profesor-elev și a climatului psihologic al clasei;

- Determinarea stilurilor de educație parentală, a climatului psihologic al familiei, a particularităților relațiilor copil-părinte. e ale personalității profesorului care afectează bunăstarea climatului psihologic al clasei.

Forme de lucru: diagnosticul psihologic poate fi realizat de specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Dezvoltarea personală:

- Participarea la elaborarea și implementarea muncii corectiv-dezvoltare și preventive cu copiii care prezintă semne de comportament social dezadaptativ (minciună, furt, agresivitate, hiperactivitate);

- Dezvoltarea competenței de comunicare, a toleranței, a spiritului de inițiativă, a capacității de a gândi creativ și de a găsi soluții independente la probleme în diferite tipuri și sfere de activitate etc. Asistarea elevilor în rezolvarea problemelor de autodeterminare socială, construirea unor relații constructive cu părinții și profesorii, dezvoltarea formelor și abilităților de comunicare într-un grup de colegi, a modalităților de înțelegere reciprocă, predarea abilităților de autoreglare și cooperare;

- Formarea unei motivații stabile de învățare pe fondul unui "concept de sine" pozitiv al copiilor;

- Formarea aptitudinilor primare de autoanaliză și reflecție ale adolescenților (dorința de a-și înțelege capacitățile și acțiunile), dezvoltarea unor forme adecvate și eficiente de afirmare de sine în rândul colegilor, dezvoltarea unei personalități capabile de autoactualizare (consolidarea autonomiei personale, dezvoltarea stimei de sine, asistență în dezvoltarea criteriilor interne de autoevaluare, dezvoltarea capacității de a se baza pe punctele forte ale propriei personalități); - lucrul cu părinții (reprezentanții legali) privind corectarea și dezvoltarea poziției părinților în vederea cooperării, formarea competențelor de sprijin psihologic în perioada de educație a copilului în școala de bază;

- organizarea de cursuri de formare pentru dezvoltarea competențelor profesionale și personale ale cadrelor didactice în scopul de a oferi sprijin psihologic cadrelor didactice aflate într-o situație dificilă legată de schimbările fundamentale în organizarea procesului educațional.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consilierea cadrelor didactice cu privire la următoarele aspecte:

- Determinarea metodelor și tehnologiilor de lucru educațional ținând cont de caracteristicile individuale, de vârstă, culturale și atitudinale ale elevilor și ale familiilor acestora, efectuarea de consultații individuale și de grup pentru cadrele didactice în vederea creării unei situații de cooperare, elaborarea de recomandări comune privind acordarea de asistență și sprijin copiilor cu probleme de învățare și comportamentale.

Consilierea părinților cu privire la următoarele aspecte:

- Educația copilului, interacțiunea cu copilul, dezvoltarea atitudinilor și valorilor civice, etice, estetice, spirituale și morale, a calităților de personalitate stipulate de cerințele FSES; modalități și metode de prevenire și corectare a comportamentelor deviante;

Consilierea psihologică a adolescenților pe următoarele teme:

- autodezvoltarea și autocunoașterea, atitudinea față de sine, față de lume, relațiile cu alte persoane (colegi și adulți), atitudini de sens valoric, probleme existențiale, activități de petrecere a timpului liber, dezvoltarea intereselor, competența socială, autodeterminarea, depășirea dificultăților de comportament etc.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru copii, părinți, profesori și administrația.

Proiecție socială și psihologică:

- asistență pentru administrație și cadre didactice în planificarea, proiectarea activităților intrașcolare care contribuie la dezvoltarea personalității, care vizează formarea unei poziții sociale pozitive, abilitățile sociale ale elevilor, dezvoltarea conștiinței morale și a competenței în rezolvarea problemelor morale pe baza alegerii personale, formarea sentimentelor morale și a comportamentului moral, atitudinea conștientă și responsabilă față de propriile acțiuni;

- participarea la elaborarea unui program de dezvoltare și educare spirituală și morală a elevilor;

- participarea la elaborarea unui sistem de măsuri pentru crearea unui mediu educațional sigur din punct de vedere psihologic și în curs de dezvoltare, care vizează dezvoltarea personalității elevilor, formarea poziției sociale pozitive a acestora, a competențelor și abilităților sociale.

Forme de muncă: muncă de informare și metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și de consiliere (evaluarea programelor, metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.).

Expertiza socială și psihologică:

- Evaluarea metodelor, formelor, tehnicilor, tehnologiilor, programelor care vizează dezvoltarea personalității, formarea unei poziții sociale pozitive, a competențelor și abilităților sociale ale elevilor;

- evaluarea conformității orientării și conținutului temelor activităților școlare și extrașcolare cu vârsta și caracteristicile personale de dezvoltare și autodezvoltare a elevilor, ținând cont de mediul social al acestora;

- efectuarea unui consult psihologic, medical și pedagogic pentru a evalua starea psihologică și pedagogică a copilului și pentru a determina strategia de sprijin și modalitățile de rezolvare a problemelor de adaptare și dezvoltare personală a copilului;

- Evaluarea eficacității și eficienței măsurilor de prevenire a comportamentelor sociale inadaptate;

- evaluarea conformității mediului educațional cu sarcinile de dezvoltare și educaționale stabilite, precum și cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, precum și evaluarea

competenței psihologice în realizarea unei expertize psihologice și pedagogice complete a activităților profesionale ale specialiștilor din instituțiile de învățământ.

Forme de muncă: muncă analitică și metodologică și de expertiză și consultanță.

Monitorizare socială și psihologică:

- monitorizarea caracteristicilor și rezultatelor procesului de socializare - formarea unei orientări sociale pozitive, a unei poziții active în viață, a unui comportament responsabil, a rezultatelor educaționale personale (disponibilitatea și capacitatea elevilor de autodezvoltare și autodeterminare personală, autoeducație, alegerea conștientă și construirea traiectoriei individuale ulterioare de educație pe baza orientării în lumea profesiilor și a preferințelor profesionale, ținând cont de interesele cognitive stabile, de nivelul de formare a unor interese binevoitoare

- urmărirea rezultatelor formării personalității și socializării elevilor;

- monitorizarea și analiza caracterului de dezvoltare și a siguranței mediului educațional, a eficienței programelor educaționale (de formare, de dezvoltare, educaționale), a nivelului de dezvoltare și a competenței socio-psihologice a elevilor.

Forme de muncă: organizatorică, metodologică și de consiliere.

Adaptarea la o nouă etapă de învățământ și trecerea la un nou nivel de învățământ: asistența psihologică pentru adaptarea școlară și pentru trecerea la liceu

Educație psihologică:

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- adaptarea elevilor în condițiile școlii de bază (caracteristicile individuale și de vârstă ale copiilor, mecanismele și modelele de adaptare socio-psihologică, modalități de dezvoltare a sferelor cognitive și emoțional-regulatorii ale copiilor, depășirea cauzelor eșecului școlar), tranziția la un nou nivel educațional (caracteristicile de vârstă și individuale ale copiilor, caracteristicile învățării în liceu: încărcătură intelectuală, emoțională, susținerea perioadelor de pre și post-examinare, dezvoltarea abilităților de rezistență la stres cu încredere

- conținutul și cerințele învățământului general de bază și pregătirea pentru implementarea acestuia, aspecte psihologice și pedagogice de formare și urmărire a competențelor disciplinare, metadisciplinare și personale ale elevilor în noile standarde educaționale;

- informarea părinților și a cadrelor didactice cu privire la serviciile psihologice, pedagogice și de asistență medicală și socială;

- Sprijin psihologic și pedagogic pentru profesori și părinți pentru a-i învăța cum să formeze și să dezvolte la copii calitățile necesare pentru adaptarea la școala generală principală și pentru continuarea studiilor în liceu.

Îmbunătățirea cunoștințelor psihologice ale adolescenților în următoarele domenii:

- adaptarea în condițiile școlii de bază, tranziția la un nou nivel educațional, alegerea unui profil de studiu în liceu, alegerea strategiilor de comportament de succes în sarcini și situații complexe.

Forme de lucru cu copiii: lecții practice, antrenamente, selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice.

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, mese rotunde, întâlniri cu părinții, cluburi, educație generală, universități pentru părinți, consultații individuale și tematice, traininguri;

Acordarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, realizarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: întâlniri ale asociațiilor metodologice, prelegeri și cursuri practice (consilii pedagogice, consultații pedagogice, cursuri de formare, ateliere de lucru, discuții); ateliere de coaching, consultații individuale și tematice; furnizarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Prevenție psihologică:

- Participarea la elaborarea și punerea în aplicare a unor programe și activități preventive menite să prevină situația de inadaptare a adolescenților și eventualele devieri în dezvoltarea intelectuală și personală a elevilor;

- elaborarea de recomandări pentru cadrele didactice din școala de bază privind dezvoltarea unei abordări individuale a elevilor, variația stilului de predare și interacțiune cu clasa ținând cont de particularitățile adolescenței, corectarea stilului de predare și interacțiune cu clasa ineficientă.

- elaborarea și punerea în aplicare a recomandărilor adresate părinților cu privire la dezvoltarea calităților de adaptare necesare la copii și interacțiunea cu adolescenții în timpul tranziției către un nou nivel educațional;

- elaborarea de recomandări pentru elevi privind formarea abilităților și calităților necesare pentru o adaptare reușită la școala principală, privind ameliorarea (reducerea) anxietății și creșterea rezistenței la stres, creșterea repertoriului de modalități adecvate de exprimare de sine, depășirea crizei de identitate;

- Elaborarea de recomandări pentru administrația școlii cu privire la modul de organizare a unei tranziții eficiente de la școala primară la școala principală și de la școala principală la liceu, ținând cont de continuitate și de cerințele standardelor educaționale federale de stat pentru rezultatele educaționale personale;

- dezvoltarea și implementarea de lecții cu profesorii, părinții și elevii, menite să prevină posibilele probleme de adaptare, aspirație la experimente sociale inadecvate.

Forme de lucru: muncă metodologică - elaborarea de programe și recomandări preventive; lecții practice cu copii, părinți și profesori; seminarii, traininguri, discuții cu profesori și părinți; master-class-uri.

profesori și părinți; cursuri de măiestrie, mese rotunde, cluburi de discuții, consilii pedagogice deschise.

Diagnosticare psihologică:

- Identificarea "grupului de risc" în funcție de criteriul de inadaptare școlară;

- Diagnosticarea gradului și particularităților de adaptare a prepreadolescentului la școala secundară; Subiectul diagnosticului poate fi reprezentat de cauzele inadaptării și de potențialul de adaptare al adolescenților: trăsăturile individuale-psihologice ale elevilor, particularitățile activității cognitive, formarea abilităților academice generale, nivelul de dezvoltare a arbitrariului și a stabilității emoționale, poziția în grup, abilitățile de cooperare cu colegii, statutul sociometric al școlarii, gradul de succes în comunicare, atitudinea față de ei înșiși, atitudinea față de părinți, profesori, școală, abilitățile de autoorganizare etc.;

- Determinarea caracteristicilor personale ale elevilor, identificarea aptitudinilor și abilităților acestora;

- determinarea gradului de pregătire pentru studii liceale, a nivelului de dezvoltare a acțiunilor de învățare universală, determinarea gradului de pregătire pentru continuarea studiilor la un profil sau altul. Conținutul pregătirii este determinat de un set de competențe ale elevului.

Forme de lucru: diagnosticul psihologic poate fi realizat de către specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Dezvoltare personală:

- participarea la formarea și dezvoltarea calităților necesare pentru adaptarea la noile cerințe educaționale, la formarea abilităților de comunicare, de cooperare cu colegii și adulții, formarea acțiunilor universale de învățare, dezvoltarea sferei cognitive și emoțional-volitive, formarea unei motivații stabile de învățare pe fondul unui "concept de sine" pozitiv;

efectuarea unei activități de remediere cu un grup de elevi care prezintă semne de inadaptare pronunțată, ținând seama de caracteristicile individuale ale elevilor, care contribuie și (sau) împiedică adaptarea, formarea și dezvoltarea calităților care contribuie la o adaptare reușită;

- participarea la formarea meta-subiectului și a rezultatelor educaționale personale necesare pentru tranziția la liceu (stabilirea obiectivelor, abilități de comunicare, organizarea propriilor activități etc.);

- Lucrul cu părinții (reprezentanții legali) privind corectarea și dezvoltarea poziției părinților în vederea cooperării, acceptării și înțelegerii, formarea abilităților de sprijin psihologic în perioada de adaptare a elevilor în școala principală și în perioada de examinare;

- Sprijin psihologic și pedagogic pentru profesori și părinți pentru a-i învăța cum să formeze și să dezvolte la adolescenți calitățile necesare pentru adaptare și continuarea studiilor în școala secundară.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consilierea profesorilor și a părinților cu privire la următoarele aspecte:

- particularitățile adaptării elevilor, prevenirea și depășirea dezadaptării în tranziția unui copil la o nouă etapă de învățământ, conținutul și cerințele.

Consilierea părinților cu privire la următoarele aspecte: - educația în familie ca factor care influențează adaptarea, problema de a ajuta un copil să se adapteze la școală, dificultățile în tranziția copilului la un nou nivel de educație și caracteristicile de vârstă ale copiilor.

Consilierea cadrelor didactice cu privire la următoarele aspecte:

- Efectuarea de consultații individuale și de grup pentru profesori în vederea creării unei situații de cooperare, recomandări privind modul în care să ajute și să sprijine copiii care au probleme de adaptare la școală și de învățare în cadrul acesteia;

- Consilierea cadrelor didactice, a cadrelor didactice din clasele de absolvire și de primire, a părinților și, în unele cazuri, a elevilor cu privire la tranziția la un nou nivel de educație.

Consilierea elevilor cu privire la următoarele aspecte:

- adaptarea la învățare (cu participarea eventuală a părinților, a profesorilor), determinarea traiectoriei lor educaționale (în tranziția către un nou nivel de învățământ), relațiile cu colegii și adulții etc.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru copii, părinți, cadre didactice și administrația grădiniței.

Proiectare socială și psihologică:

- Participarea la elaborarea unui sistem de activități și condiții de mediu care vizează adaptarea elevilor cu EI (împreună cu administrația, cadrele didactice, părinții și elevii înșiși);

- dezvoltarea (împreună cu profesorii din școala primară, de bază și de liceu) a unui sistem de norme și cerințe convenite pentru tranziția copilului de la școala primară la școala de bază și de la școala de bază la liceu, în conformitate cu cerințele;

- Participarea la crearea unui sistem de continuitate între școala primară, școala de bază și liceu, asistență în asigurarea continuității între școala de bază și liceu. Asistență pentru personalul didactic în crearea condițiilor de tranziție la un nou nivel educațional;

- Asistența administrației în planificarea și conceperea programului educațional ținând cont de specificul școlii de bază.

Forme de muncă: muncă de informare și metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și consultativă (selectarea și evaluarea programelor, metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.).

Expertiza socială și psihologică:

- Participarea la lucrările consiliului psihologic-medico-pedagogic (PMPK) privind dinamica învățării și nivelul de adaptare socială în procesul de trecere a elevului la un nou nivel de învățământ (cu implicarea cadrelor didactice și a părinților în calitate de experți pentru evaluarea nivelului de adaptare socio-psihologică), evaluarea stării psihologice și pedagogice a copilului și determinarea strategiei de sprijin, a modalităților de rezolvare a problemelor de adaptare, învățare și dezvoltare personală a copilului;

- examinarea caracteristicilor mediului legate de asigurarea tranziției elevilor la nivelul superior; evaluarea conformității planurilor de învățământ și a programelor educaționale de pregătire pre-profil și de profil cu caracteristicile individuale ale elevilor și cu ordinea socială, evaluarea conformității traseelor educaționale individuale ale elevilor cu caracteristicile personale și cu ordinea socială; evaluarea conformității programelor educaționale individuale ale elevilor cu caracteristicile personale și cu ordinea socială.

Evaluarea dezvoltării personale a elevilor, orientarea profesională, aptitudinile și interesele acestora - evaluarea caracteristicilor de adaptare a mediului educațional, conformitatea formelor și metodelor de lucru ale profesorului cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, etc. Implicarea cadrelor didactice și a părinților în calitate de experți pentru evaluarea nivelului de adaptare socio-psihologică;

- Evaluarea conformității planurilor de învățământ și a programelor educaționale de formare a profilului cu caracteristicile individuale ale elevilor și cu ordinea socială;

- evaluarea conformității traseelor educaționale individuale ale elevilor cu caracteristicile personale, orientarea profesională, aptitudinile, interesele, abilitățile acestora.

Forme de muncă: analitică și metodologică și de expertiză și consultanță.

Monitorizare socială și psihologică:

- monitorizarea nivelului de formare în conformitate cu cerințele noi, precum și a competențelor disciplinare, metadisciplinare și personale ale elevilor;

- monitorizarea caracteristicilor de adaptare a mediului educațional, a caracteristicilor mediului legate de tranziția elevilor la nivelul superior.

Forme de muncă: organizatorică, metodologică și de consiliere.

Formarea orientării spre un stil de viață sănătos, prevenirea consumului de substanțe psihoactive, prevenirea nevrozelor.

Educație psihologică:

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- Interpretarea conceptului de sănătate, diferite tipuri de sănătate. (fizică, psihologică, socială, morală, spirituală), măsuri de responsabilitate pentru păstrarea tipurilor de sănătate mentală (medic) și psihologică (psiholog);

- criteriile de sănătate psihologică și socială (depășirea cu succes a crizelor vârstei, adaptarea la societate, manifestări nevrotice în comportament etc.), elemente de dezavantaj în sănătatea psihologică (anxietate, agresivitate, stimă de sine scăzută, incapacitatea de a controla emoțiile);

- consecințele unui stil de viață nesănătos: dependențe de ecrane (calculator, televizor) și jocuri, traumatisme, nevroze, alcoolism, fumat, HIV/SIDA;

- modalități și metode de păstrare și consolidare a sănătății psihologice, sociale și morale a adolescenților;

- posibile cauze intrapersonale care predispun la comportamente deviate, fumat, alcoolism (nivel scăzut de pretenții, motivație slabă pentru obținerea de rezultate, stimă de sine inadecvată, accentuarea caracterului, nivel scăzut de reflecție și complexitate cognitivă etc.);

- factori intrafamiliali care afectează sănătatea psihologică (stiluri parentale, particularități ale climatului psihologic al familiei, particularități ale relațiilor copil-părinte);

- luarea în considerare a vârstei și a caracteristicilor individuale ale copiilor atunci când se construiesc activități de conservare și promovare a sănătății.

Informarea părinților și a cadrelor didactice cu privire la serviciile psihologice, pedagogice și de asistență medicală și socială.

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice și a administrației cu privire la următoarele aspecte:

- direcțiile prioritare în activitățile de conservare a sănătății dintr-o instituție de învățământ de un anumit tip;

- Tehnologii moderne de formare a atitudinilor și abilităților de păstrare a diferitelor tipuri de sănătate la adolescenți (metode active de învățare, jocuri de rol, utilizarea comunicării cu colegii ca activitate principală în care se formează și se dezvoltă funcțiile și neoformațiile psihice superioare, inclusiv competențele de salvare a sănătății);

- modalități de păstrare a sănătății psihologice (capacitatea de a reprima agresivitatea, capacitatea de a gestiona emoțiile, modalități de comunicare constructivă, capacitatea de a alege un grup de referință, recunoașterea manifestărilor "periculoase" pentru sănătate ale subculturilor tinerilor);

- modalități de întărire a sănătății psihologice (modalități de concentrare rapidă a atenției, o mai bună memorare a materialului, dezvoltarea gândirii, metode de planificare rezonabilă a propriei zile, rezistență la stres în timpul pregătirii pentru examenul de stat, viziune pozitivă asupra lumii, satisfacție din partea activităților preferate, posibilitatea de a găsi timp pentru acestea).

Forme de lucru cu părinții: seminarii, "mese rotunde", întâlniri ale părinților, cluburi, educație generală, universități ale părinților, consultații individuale și tematice, traininguri; acordarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: prelegeri și cursuri practice (consilii pedagogice, consultări pedagogice, cursuri de formare, ateliere de lucru, discuții); consultații individuale și tematice; furnizarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Forme de lucru cu adolescenții: lecții, ore de curs, mese rotunde, consultații individuale și tematiche, discuții, cluburi de hobby, traininguri.

Dezvoltarea personală:

- Participarea la planificarea, dezvoltarea și (sau) punerea în aplicare a activităților de stimulare a valorilor și abilităților unui stil de viață sănătos, formarea de abilități pentru un stil de viață sănătos (implicând resursele familiilor, centrele PPMS și alte structuri sociale);

- Elaborarea de recomandări pentru părinți și cadre didactice cu privire la modalitățile de păstrare și consolidare a sănătății psihologice a copiilor (prevenirea și reducerea anxietății, transformarea agresivității într-o direcție constructivă, susținerea unei stime de sine adecvate, a capacității de gestionare a emoțiilor, trecerea cu succes prin crizele vârstei și adaptarea la societate);

- desfășurarea de sesiuni cu cadrele didactice, părinții și copiii care vizează prevenirea elementelor de sănătate psihologică precară (anxietate, agresivitate, stimă de sine scăzută);

- elaborarea (sau transmiterea) și desfășurarea de cursuri cu profesorii, părinții și copiii în vederea prevenirii consumului de substanțe, a dependenței de ecrane (calculator, televiziune) și jocuri, a traumelor, a nevrozelor, a alcoolismului, a fumatului (cu excepția prevenirii bolilor cu transmitere sexuală), a HIV/SIDA;

- participarea la activități de optimizare a activităților de învățare (repartizarea sarcinii de studiu, cantitatea de teme pentru acasă, intensitatea lecțiilor), prevenirea stresului;

- orientarea către serviciile care se ocupă de lucrul (corecția) cu elevii "la risc" în funcție de criteriile de sănătate psihologică (depășirea nereușită a crizelor de vârstă, inadaptare sau adaptare prelungită la societate, manifestări nevrotice în comportament etc.).

Forme de muncă: muncă metodologică - elaborarea de programe și recomandări preventive; seminarii, traininguri, convorbiri cu profesorii și părinții, ore practice cu copiii.

Diagnosticare psihologică: - Determinarea particularităților sănătății psihologice a adolescenților, nivelul și dinamica dezvoltării parametrilor sănătății psihologice a adolescenților;

- Identificarea atitudinilor și percepțiilor de bază ale unui stil de viață sănătos în rândul diferiților participanți la procesul educațional (adolescenți, părinți, profesori);

- Diagnosticul inițial al dependenței de calculator, jocuri și televiziune;

- Identificarea posibilelor cauze intrapersonale care predispun la comportamente deviate, fumat, alcoolism (nivel scăzut de pretenții, motivație slabă pentru obținerea de rezultate, stimă de sine inadecvată, accentuarea caracterului, nivel scăzut de reflecție și complexitate cognitivă etc.);

- identificarea diferitelor grupe de copii cu elemente de mal-sănătate psihologică (anxietate, agresivitate, stimă de sine scăzută, incapacitatea de a gestiona emoțiile);

- identificarea "grupurilor de risc" în funcție de criteriile de sănătate psihologică (depășirea fără succes a crizelor de vârstă, dezadaptare sau adaptare prelungită la societate, manifestări nevrotice în comportament, tensiune internă, rezistență scăzută la stres în timpul pregătirii pentru GIA, rezistență scăzută la conflicte, viziune negativă asupra lumii);

- Identificarea factorilor intrafamiliali care afectează sănătatea psihologică a adolescenților (stiluri de educație parentală, particularități ale climatului psihologic al familiei, particularități ale relațiilor copil-părinte).

Forme de lucru: Diagnosticul psihologic poate fi realizat de specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Dezvoltarea personală implică participarea la

- la formarea unei poziții de viață orientate spre un stil de viață sănătos, la abilități de viață sănătoasă, la tehnici și metode de autoreglare, contribuind la menținerea sănătății psihologice etc;

- formarea unei rezistențe psihologice la diverse dependențe, alcoolism, fumat, HIV/SIDA;

- dezvoltarea motivației pentru un stil de viață sănătos și conștient;

- munca corectivă și de dezvoltare cu elevii care prezintă elemente de sănătate psihologică precară (anxietate, temeri, agresivitate, stimă de sine inadecvată);

- corectarea anumitor caracteristici ale comportamentului deviant;

- dezvoltarea strategiilor și abilităților de autoconservare a comportamentului la adolescenți (evaluarea situației sociale și asumarea responsabilității pentru comportamentul lor, evitarea situațiilor amenințătoare, capacitatea de a spune "nu" etc.);

- formarea și dezvoltarea unei stime de sine adecvate și a unei identități holistice, a orientării de gen și a capacității de a face alegeri;

- dezvoltarea abilităților de comunicare cu semenii și cu adulții.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în formă de grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Profesori pe probleme de păstrare a sănătății psihologice, inclusiv:

- Reducerea anxietății în echipa de elevi și modalități de ameliorare a tensiunii la elevi în timpul școlarizării, prevenirea nevrozelor;

- prevenirea traumatismelor;

- reducerea agresivității și modalități de transfer a agresivității în procesul educațional într-o direcție constructivă, analizarea cauzelor și consecințelor agresivității adolescenților, identificarea modalităților de interacțiune cu adolescenții agresivi din echipă;

- particularități ale formării responsabilității pentru propriul comportament, orientat spre un stil de viață sănătos, formarea atitudinilor și orientărilor valorice spre un stil de viață sănătos;

- prevenirea diferitelor tipuri de dependențe, a consumului de substanțe psihoactive, a alcoolismului, a fumatului, a HIV/SIDA, formarea orientării spre un stil de viață sănătos;

- privind problemele psihologice ale elevilor legate de consumul de substanțe etc.;

- particularitățile de dezvoltare emoțională și psihofiziologică a adolescenților care favorizează și împiedică îndeplinirea regulilor unui stil de viață sănătos și sigur pentru ei și pentru ceilalți;

- selectarea metodelor de influențare, ținând cont de caracteristicile individuale identificate ale elevilor.

Acordarea de asistență psihologică cadrelor didactice în prevenirea și depășirea epuizării psihice, inclusiv prin utilizarea metodelor de diagnosticare a nivelului de tensiune psihologică, a rezistenței la stres și a epuizării emoționale.

Părinții (reprezentanți legali) pe probleme de păstrare a sănătății psihologice, inclusiv:

- reducerea anxietății și modalități de ameliorare a tensiunii la adolescenți în timpul școlarizării, prevenirea nevrozelor;

- reducerea agresivității și modalități de transfer al agresivității într-o direcție constructivă;

- stima de sine inadecvată și dezvoltarea unei atitudini pozitive față de propria persoană;

- influența constructivă și educația în cazul tulburărilor de comportament ale adolescenților (lene, minciună, furt, absenteism) și al manifestărilor de hiperactivitate;

- particularități ale formării responsabilității pentru propriul comportament, orientat spre un stil de viață sănătos, formarea atitudinilor și orientărilor valorice spre un stil de viață sănătos;
- modalități de comunicare constructivă;
- probleme psihologice ale elevilor legate de consumul de substanțe psihoactive și altele;
- particularități ale dezvoltării emoționale și psihofiziologice a copiilor adolescenți;
- crearea în familie a unor condiții care să împiedice formarea diferitelor tipuri de dependențe;
- consumul de substanțe psihoactive, alcoolismul, tabagismul și HIV/SIDA.

Formarea unei orientări spre un stil de viață sănătos.

Educarea elevilor cu privire la aspectele legate de păstrarea sănătății psihologice, inclusiv:

- reducerea anxietății și modalitățile de ameliorare a tensiunii în timpul școlarizării;
- reducerea agresivității și modalitățile de a transfera agresivitatea într-o direcție constructivă, apărarea psihologică împotriva agresiunii din partea altora;
- formarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți;
- comunicarea constructivă;
- depășirea tulburărilor de comportament (lenea, minciuna, furtul, absenteismul) și gestionarea hiperactivității și a emoțiilor negative;
- prevenirea diferitelor dependențe, a consumului de substanțe, a alcoolismului, a fumatului, a fumatului, a HIV/SIDA;

- formarea responsabilității pentru propriul comportament orientat spre un stil de viață sănătos, formarea atitudinilor și orientărilor valorice spre un stil de viață sănătos.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru părinți, profesori și administrație.

Proiectarea socială și psihologică presupune participarea la elaborarea unui program pentru un mediu educațional care să salveze și să promoveze sănătatea: - un sistem de măsuri de prevenire și promovare a sănătății psihologice (reducerea anxietății în timpul tranziției la liceu, formarea unei stime de sine adecvate și a unei identități holistice, orientarea de gen, capacitatea de a face alegeri, îmbunătățirea abilităților de comunicare cu colegii și adulții);

- un sistem de măsuri de prevenire a comportamentelor deviante, a consumului de substanțe psihoactive, a dependențelor de ecran (calculator, televizor) și de jocuri, a leziunilor, a nevrozelor, a alcoolismului, a fumatului, a HIV/SIDA și a formării unei motivații durabile pentru un stil de viață sănătos și informat;

- asistență în elaborarea unui program de dezvoltare a abilităților pentru un stil de viață sănătos în condițiile unei anumite instituții de învățământ (un set de turnee, competiții, evenimente deschise, excursii, concursuri și chestionare);

- cursuri de formare și sesiuni practice pentru a dezvolta strategii și abilități de comportament de autoconservare la adolescenți: asumarea responsabilității pentru comportamentul lor, evitarea situațiilor amenințătoare legate de abuzul de substanțe, capacitatea de a spune "nu" etc.; și

- Participarea la elaborarea unui program de formare a unei culturi a unui stil de viață sănătos și sigur care vizează formarea valorii unui stil de viață sănătos (sănătate prin sport, teatru, cor, activități de voluntariat), retransmiterea experienței activităților de salvare a sănătății ale instituției la nivel de școală, raion, oraș;

- participarea la elaborarea unui program de formare a unei culturi a unui stil de viață sănătos și sigur, care vizează formarea valorii unui stil de viață sănătos (sănătate prin sport, teatru, cor, activități de voluntariat), retransmiterea experienței activităților salutare ale instituției la nivel de școală, raion, oraș;

- participarea la dezvoltarea proiectului de formare a unei culturi a stilului de viață sănătos și sigur.

Forme de muncă: muncă de informare și metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și de consiliere (evaluarea programelor, metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.).

Expertiză socială și psihologică:

Expertiza psihologică a orientării spre sănătate a mediului educațional:

- Identificarea conformității programelor de salvare a sănătății utilizate în procesul educațional, a programelor de prevenire și corectare a consumului de substanțe etc. cu normele de vârstă, individuale și morale și etice;

- Examinarea metodelor, formelor și tehnicilor din activitățile cadrelor didactice care vizează promovarea stilurilor de viață sănătoase, prevenirea comportamentelor deviate și a consumului de substanțe, din punctul de vedere al conformității cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor;

- Expertiza eficienței și eficacității implementării programului de formare a competențelor de formare a stilului de viață sănătos în condițiile instituției.

Forme de muncă: muncă analitică, metodologică și de consiliere.

Monitorizare socială și psihologică:

- asistență în organizarea și realizarea monitorizării condițiilor de sănătate din mediul educațional și a rezultatelor activităților de sănătate;

- monitorizarea diferitelor aspecte ale sănătății psihologice a participanților la procesul educațional.

Autodeterminare profesională

Educație psihologică:

Pregătirea și desfășurarea de evenimente pentru copii, părinții acestora și cadrele didactice în vederea extinderii bazei de informații pentru autodeterminarea profesională:

- privind semnificația activității profesionale pentru rezolvarea problemelor personale, publice, de stat și naționale;

- factorii unei autodeterminări profesionale bine fundamentate;

- structura economiei, tipurile de activitate economică, clusterelor economice;

- clasificarea tipurilor de muncă pe diferite criterii;

- particularitățile diferitelor sfere de activitate profesională, componentele sociale și financiare ale diferitelor profesii;

- particularitățile cererii locale, regionale, rusești și internaționale pentru diferite tipuri de activitate profesională;

- activitatea serviciilor de ocupare a forței de muncă;

- despre piața modernă a serviciilor educaționale;

- algoritmul general, regulile și greșelile de alegere a unei profesii;

- formarea pre-profil și educația de profil

- oportunitățile și modalitățile de obținere a educației profesionale;

- calitățile personale necesare pentru o alegere bine fundamentată a profesiei;

- influența sănătății asupra alegerii profesiei;

informarea copiilor și a părinților cu privire la posibilitățile de activități suplimentare în cadrul cercurilor, secțiilor, activităților utile din punct de vedere social, practicii sociale etc., pentru a dezvolta interese și a dobândi experiență în desfășurarea diferitelor tipuri de muncă.

Forme de lucru cu copiii: cursuri teoretice și practice, antrenamente în lecții și activități extracurriculare, selectarea de literatură din surse de pe internet, materiale audio și video, organizarea de standuri tematice, jocuri de orientare profesională, muncă independentă de căutare și sistematizare a informațiilor necesare etc.

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, mese rotunde, întâlniri ale părinților, cluburi, universități ale părinților, consultații tematice individuale și de grup, acordarea de asistență metodologică pentru selectarea literaturii din surse de pe internet, materiale audio și video etc.

Forme de lucru cu cadrele didactice: asociații metodologice, prelegeri și cursuri practice (consilii pedagogice, consultații pedagogice, ateliere de lucru, discuții); consultații tematice individuale și de grup; acordarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, a surselor de internet, a materialelor audio și video; organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri) etc.

Dezvoltarea personală:

Elaborarea și (sau) implementarea de programe, activități, cursuri cu profesori, părinți, elevi, menite să prevină eventualele riscuri, dificultăți și greșeli în situația de autodeterminare profesională inadecvată.

Autoevaluare inadecvată, plan de acțiune intern inadecvat; valoare scăzută a muncii; dificultăți în stabilirea și implementarea obiectivelor, idee limitată (nestructurată) despre lumea profesiilor; puțină experiență în realizarea probelor profesionale etc.

Forme de activitate: activitate metodologică - elaborarea de programe preventive și recomandări; cursuri practice cu copii, părinți și profesori; seminarii, traininguri, discuții cu profesori și părinți; cursuri de master, mese rotunde, cluburi de discuții, consilii pedagogice deschise.

Diagnosticare psihologică:

Identificarea pregătirii pentru autodeterminarea profesională: interese și preferințe conducătoare, orientare profesională, formarea criteriilor de preferință profesională; formarea bazei informaționale a autodeterminării profesionale (cunoașterea pieței muncii și a profesiilor, posesia conceptelor de bază etc.); abilitățile și oportunitățile elevilor, calitățile personale ale acestora care influențează autodeterminarea profesională, formarea planurilor și intențiilor profesionale.

Forme de lucru: diagnoza poate fi realizată de specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Dezvoltarea personală. Participarea la formarea bazelor valorice ale autodeterminării, conștientizarea importanței muncii în viața omului și a societății, înțelegerea importanței alegerii bine fundamentate a profesiei și a autorealizării profesionale.

Participarea la formarea și dezvoltarea intereselor profesionale, disponibilitatea de a continua educația, autoeducația și alegerea bine fundamentată a profilului de studiu.

Învățarea modalităților și tehnicilor de căutare a informațiilor necesare pentru o autodeterminare profesională rațională.

Facilitarea acumulării bazei informaționale a autodeterminării; dezvoltarea capacității de autodeterminare, proiectarea viitorului traseu de viață și profesional.

Formarea calităților și abilităților personale necesare pentru realizarea unei autodeterminări profesionale conștiente și fundamentate.

Asistență și sprijin în extinderea experienței sociale și personale și în realizarea încercărilor profesionale.

Forme de lucru: corecția și dezvoltarea psihologică pot fi realizate de specialiști atât individual, cât și în formă de grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consiliere la cererea copiilor și a părinților acestora, a cadrelor didactice și a administrației IE.

Asistarea cadrelor didactice, a copiilor și a părinților acestora în rezolvarea situațiilor individuale de autodeterminare: acumularea bazei informaționale, formarea bazelor valorice pentru alegere, formarea și dezvoltarea calităților personale, dobândirea experienței sociale și a experienței încercărilor profesionale, etc.

Consilierea copiilor și a părinților cu privire la alegerea cursurilor opționale ca parte a pregătirii pre-profilare, a profilului de educație, alegerea conținutului și formei de educație suplimentară pentru copil.

Consilierea cadrelor didactice cu privire la dezvoltarea formelor și metodelor de lucru, ținând cont de particularitățile elevilor și de cerințele situației socio-economice în schimbare.

În procesul de consiliere, pot fi folosite datele de diagnostic și expertiză.

Proiecție socială și psihologică

Asistență în planificarea activității de orientare în carieră în școlile secundare.

Participarea la elaborarea pregătirii pre-profilului și a educației de profil ținând cont de caracteristicile elevilor și de cerințele situației socio-economice în schimbare.

Participarea la proiectarea unui mediu educațional în dezvoltare care să creeze condiții pentru asigurarea calității pregătirii de pre-profil, a autodeterminării profesionale, a creării de variante și trasee educaționale individuale.

Forme de lucru: informațional și metodologic, consultativ și de proiectare.

Expertiză socială și psihologică:

Expertiza mediului educațional, a programelor, formelor și metodelor care asigură rezolvarea sarcinilor de orientare profesională în învățământul secundar. Forme de lucru: analitică, metodologică și de consiliere.

Monitorizare socială și psihologică:

Monitorizarea mediului (condițiilor) de realizare a probelor sociale și profesionale, realizarea programelor de orientare profesională în liceu.

Participarea la studierea nevoilor educaționale (inclusiv cele legate de autodeterminarea profesională) și a nivelului de satisfacție cu privire la implementarea acestora.

Participarea la monitorizarea planurilor profesionale, nivelul de pregătire pentru autodeterminare profesională.

Forme de muncă: muncă analitică, metodologică și de consiliere.

Monitorizare socială și psihologică:

Monitorizarea mediului (condițiilor) de desfășurare a încercărilor sociale și profesionale, implementarea programelor de orientare profesională în liceu.

Participarea la studierea nevoilor educaționale (inclusiv cele legate de autodeterminarea profesională) și a gradului de satisfacție în ceea ce privește implementarea acestora.

Participarea la monitorizarea planurilor profesionale, nivelul de pregătire pentru autodeterminare profesională.

Forme de muncă: organizatorică și metodologică, analitică și de consiliere.

Activități de autoevaluare

1. Explicați activitatea psihologului la etapa gimnazială
2. Identificați direcțiile de realizare a asistenței psihologice la ciclul gimnazial.
3. Elucidați principiile activității psihologului practic la etapa dată de școlarizare.
4. Evaluați experiențele elevilor în procesul de învățare la ciclul gimnazial.
5. Descrieți modalitățile de activitate a psihologului cu elevii, cadrele didactice și părinții.

Tema 8. ORGANIZAREA SERVICIULUI PSIHOLAGIC ÎN CLASELE LICEALE

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Conținutul activității psihologului la nivelul învățământului liceal.
2. Particularitățile serviciului psihologic în dezvoltarea personalității elevilor din ciclul liceal.
3. Asistența psihologică în orientarea profesională.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestui capitol, studenții vor fi capabili:

- Să determine aspectele psihologice ale serviciului psihologic în ciclul liceal.
- Să elucideze deosebirile dintre sarcinile serviciului psihologic în liceu.
- Să identifice particularitățile psihologice ale serviciului psihologic în dezvoltarea personală a adolescenților.
- Să elaboreze strategii creative pentru o orientare profesională eficientă.

1. Conținutul activității psihologului la nivelul învățământului liceal (vârsta 15-18 ani)

Scopul principal al activității psihologice și pedagogice în perioada de studiu la nivelul învățământului secundar general este de a crea condiții pedagogice și socio-psihologice care să permită elevului din ultimul an de liceu să funcționeze și să se dezvolte cu succes într-un nou mediu și sistem de relații. Scopul este atins prin rezolvarea consecventă a următoarelor sarcini de către personalul pedagogic și psihologii școlari:

1. Efectuarea unei examinări diagnostice a elevilor (identificarea trăsăturilor psihologice ale personalității; starea emoțională și trăsăturile adaptării la liceu; identificarea sistemului de relații).

2. Efectuarea unei activități de corecție și dezvoltare individuală și de grup cu elevii "la risc" în vederea corectării problemelor psihologice identificate prin studiul psihodiagnostic. În această etapă se rezolvă următoarele subatribuții:

- Dezvoltarea abilităților sociale și comunicative ale elevilor, necesare pentru stabilirea unor relații interpersonale constructive cu colegii și profesorii;

- Formarea unei motivații stabile de învățare pe fondul unui "concept de sine" pozitiv al elevilor;

- dezvoltarea abilităților de autodeterminare eficientă în viață și în viața profesională, de rezistență la stres și de găsire a unor soluții constructive la problemele complexe ale vieții;

- dezvoltarea unor forme adecvate de afirmare de sine în rândul colegilor, dezvoltarea unei personalități capabile să se autoactualizeze (consolidarea autonomiei personale, dezvoltarea stimei de sine, asistență în dezvoltarea criteriilor interne de stimă de sine, dezvoltarea capacității de a se baza pe punctele forte ale personalității proprii).

4. Realizarea de consultații individuale sau de grup pentru părinți pe problematica asistării elevilor de liceu în autodeterminarea lor profesională și personală, pe caracteristicile de vârstă ale elevilor de liceu.

5. Realizarea de consultații individuale sau de grup pentru cadrele didactice în vederea creării unei situații de cooperare, recomandări privind acordarea de asistență și sprijin elevilor de liceu care au probleme de învățare și autodeterminare.

Domeniile principale de activitate sunt:

- susținerea psihologică a activităților de învățare: participarea la asigurarea eficienței activităților de învățare;
- suportul psihologic al adaptării la o nouă etapă de educație: suportul psihologic al adaptării la liceu;
- suportul psihologic al activităților de conservare și consolidare a sănătății elevilor: asistență în formarea unei orientări spre un stil de viață sănătos, prevenirea și corectarea consumului de substanțe psihoactive, prevenirea nevrozelor;
- sprijinul psihologic pentru dezvoltarea personală și socializarea elevilor: asistență psihologică în asigurarea procesului de dezvoltare personală în adolescență;
- sprijinul psihologic al autodeterminării profesionale, educație de profil.

Luarea în considerare a cerințelor la nivelul învățământului liceal ne permite să identificăm direcția-cheie: - suportul psihologic pentru dezvoltarea personalității și socializarea elevilor: asistență psihologică în rezolvarea problemelor de autodeterminare și autodezvoltare personală și valorico-senzorială, inclusiv dezvoltarea acțiunilor de învățare universală, care determină realizarea cerințelor Standardului pentru absolventul unei școli generale complete, reflectate în "portretul absolventului școlii": iubirea regiunii și a patriei sale, respectarea poporului său, a culturii și tradițiilor spirituale ale acestuia iubindu-și regiunea și patria, respectându-și poporul, cultura și tradițiile spirituale ale acestuia; conștient și acceptând valorile tradiționale ale familiei, ale societății civile ruse, ale poporului rus multinațional, ale umanității, realizând implicarea sa în destinul Patriei; gânditor creativ și critic, învățând în mod activ și intenționat despre lume, conștient de valoarea educației și a științei, a muncii și a creativității pentru om și societate; posedând elementele de bază ale metodelor științifice de cunoaștere a lumii din jurul său; motivat de creativitate și inovație; motivat să învețe despre lume și despre lumea din jurul său.

Educație psihologică:

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- specificul și regularitățile activității de învățare la etapa școlii medii (complete) (stabilirea obiectivelor și sarcinilor educaționale și profesionale imediate și îndepărtate, planificarea și organizarea activității de învățare în funcție de viitoarele priorități profesionale, selectarea strategiilor de succes în sarcini complexe și situații dificile; selectarea criteriilor de eficiență și eficacitate a activității de învățare adecvate cerințelor, evaluarea și autoevaluarea rezultatelor activității de învățare, ținând cont de procesul de formare și alegere a valorilor de viață de păstrat

- aplicarea și utilizarea adecvată a metodelor, tehnicilor, tehnologiilor, abordărilor, metodelor psihologice și pedagogice în activitatea de învățare în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor (perioada de formare a sentimentelor superioare, a identității, a valorilor și a viziunii asupra lumii), precum și luarea în considerare a cerințelor pentru rezultatele educaționale la nivel de disciplină și metadisciplină și personale (disponibilitatea și capacitatea de a evalua și interpreta critic o varietate de informații, abilități de reflecție, stabilirea de noi obiective cognitive).

- conținutul învățământului secundar general (complet) și pregătirea pentru punerea în aplicare a acestuia, aspectele psihologice și pedagogice ale formării și urmăririi rezultatelor disciplinare, metadisciplinare și personale ale elevilor în noile standarde educaționale.

Îmbunătățirea cunoștințelor psihologice ale elevilor cu privire la următoarele aspecte:

- motivația academică și extracurriculară, posibilități de creștere a motivației academice prin includerea în alte activități, stabilirea de scopuri și obiective de învățare imediate și îndepărtate, planificarea și organizarea activităților de învățare, selectarea strategiilor de succes în situații dificile, evaluarea și autoevaluarea rezultatelor activităților de învățare.

Forme de lucru cu elevii: ore practice, traininguri, selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice.

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, mese rotunde, reuniuni ale părinților, cluburi, educație generală, universități ale părinților, consultații individuale și tematice, cursuri de formare; asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: întâlniri ale asociațiilor metodologice, cursuri și lecții practice (consilii pedagogice, consultații pedagogice, cursuri de formare, ateliere de lucru, discuții); ateliere de coaching, consultații individuale și tematice; asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Prevenție psihologică:

- elaborarea de recomandări pentru profesori și părinți privind organizarea unei interacțiuni eficiente cu elevul, construirea unor relații constructive, abilități de ajutor reciproc și sprijin reciproc în timpul activităților de învățare, promovarea dobândirii de abilități practice pentru menținerea și consolidarea unei motivații pozitive stabile pentru învățare, prevenirea apariției motivației negative pentru învățare la elevii de liceu prin stăpânirea abilităților de stabilire a obiectivelor educaționale și profesionale imediate și îndepărtate, de planificare și organizare a studiilor.

- participarea la elaborarea și realizarea de programe și activități cu toți participanții la procesul educațional (profesori, părinți, elevi), având ca scop prevenirea stresului de examen, dezvoltarea sferelor motivaționale și cognitive ale elevilor, rezistența generală la stres la toate formele de control și tipurile de autoprezentări publice (la discursuri, concursuri, lucrări independente, de control), pentru a crea condiții favorabile formării rezultatelor educaționale subiective, meta-subiective.

Forme de activitate: activitate metodologică - elaborarea de programe preventive și recomandări; cursuri practice cu copii, părinți și profesori; seminarii, traininguri, discuții cu profesori și părinți; cursuri de master, mese rotunde, cluburi de discuții, consilii pedagogice deschise.

Diagnosticare psihologică:

- Identificarea particularităților motivației pentru învățare, a nivelului de formare a competențelor și abilităților generale de învățare ale elevilor la etapa de liceu (capacitatea de a gândi independent, de a-și organiza activitatea cognitivă, de a-și stabili sarcini de învățare, de a alege tehnici și metode raționale de rezolvare a sarcinilor de învățare, de a-și controla și evalua activitatea, competența comunicativă, competența informațională etc.);

- diagnosticarea nivelului de pregătire psihologică pentru a susține bacalaureatul;

- identificarea dificultăților în formarea proceselor cognitive, reglatorii și personale, precum și determinarea cauzelor acestora;

- identificarea particularităților și influenței relațiilor copil-părinte asupra pregătirii psihologice pentru examene;

- determinarea nivelului de competență psihologică și pedagogică a cadrelor didactice în problemele de cunoaștere și utilizare a tehnologiilor și metodelor psihologice și pedagogice în

activitățile educaționale în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, precum și cu cerințele noi;

- diagnosticarea influenței stilului de activitate pedagogică și a comunicării pedagogice asupra obținerii rezultatelor educaționale la disciplină și metadisciplină, asupra eficienței promovării bacalaureatului.

- identificarea de obiective educaționale - Identificarea nevoilor educaționale ale elevilor și ale părinților acestora în legătură cu alegerea sferei de activitate profesională ulterioară, studierea opiniei elevilor, părinților cu privire la organizarea procesului educațional și educațional (satisfacția, satisfacția față de program).

organizarea procesului educațional (satisfacție, eficiență, calitate etc.);

Forme de lucru: diagnoza psihologică poate fi realizată de specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Dezvoltarea personală:

- Proiectarea și realizarea programelor de corecție și dezvoltare care vizează corectarea irațională și (sau) dezvoltarea tehnicilor insuficient formate ale activității de învățare (UUD), dezvoltarea motivației cognitive, a proceselor și abilităților cognitive, participarea la formarea capacității elevilor de a-și organiza activitățile, a capacităților creative ale elevilor, formarea "capacității de a alege viitorul";

- dezvoltarea competențelor elevilor în domeniul activităților de învățare - intelectuale, personale, comunicative, reflexive, active, creative și emoționale.

- dezvoltarea deprinderilor de comportament încrezător în activitățile de învățare, în situații de stres în timpul controlului extern (verificarea cunoștințelor, răspuns la tablă, lucrări de control) și în formele publice de prezentare de sine (discursuri, olimpiade, concursuri, susținerea unor lucrări de cercetare, de proiect sau de creație);

- sprijin psihologic pentru cadrele didactice aflate într-o situație dificilă legată de schimbări fundamentale în organizarea procesului educațional. Organizarea de cursuri de formare pentru dezvoltarea competențelor profesionale și personale ale cadrelor didactice.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consilierea cadrelor didactice cu privire la următoarele aspecte:

- selectarea modalităților și metodelor de construire a activității pedagogice ținând cont de vârstă și de caracteristicile individuale ale elevilor (motivație, stabilirea obiectivelor, evaluare, organizare etc.), dificultățile de învățare, cauzele acestora și modalitățile de depășire a lor, construirea unor trasee educaționale individuale etc.

Consilierea elevilor și a părinților acestora cu privire la următoarele aspecte:

- alegerea cursurilor opționale în cadrul pregătirii pre-profilului, profilul de învățare, construirea unui traseu educațional individual ținând cont de interese și oportunități, de tipul de activitate ales, dezvoltarea abilităților de autoorganizare în activitățile de învățare, autoevaluarea rezultatelor activităților de învățare, sprijin pentru formarea bazelor valorice ale autodeterminării în timpul activităților academice și extracurriculare;

Consilierea elevilor în următoarele aspecte:

- (cu eventuala participare a părinților, profesorilor) organizarea activităților de învățare, dezvoltarea sferei cognitive; dezvoltarea abilităților de comportament încrezător și rezistent la stres, dezvoltarea sferei cognitive, confruntarea cu următoarele probleme.

- (cu participarea eventuală a părinților și a cadrelor didactice) organizarea activităților de învățare, dezvoltarea sferei cognitive; dezvoltarea abilităților de a avea un comportament încrezător și rezistent la stres, dezvoltarea sferei cognitive, depășirea cauzelor eșecului și nereușitei școlare, susținerea formării bazelor valorice ale autodeterminării în timpul activităților de învățare și extrașcolare, dificultățile în învățare, cauzele și modalitățile de depășire a acestora.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru copii, părinți, cadre didactice și administrația grădiniței.

Proiectare socială și psihologică:

- participarea la elaborarea programului educațional principal al școlii, care prevede dezvoltarea competențelor disciplinare și metadisciplinare în cadrul activităților la clasă și extracurriculare, participarea la elaborarea și implementarea unui program la nivelul școlii pentru dezvoltare, ținând cont de modelele psihologice și de vârstă de formare a acestora;

- împreună cu administrația, planificarea și proiectarea activităților educaționale, ținând cont de specificul tipului și al tipului de instituție de învățământ, de obiectivele dezvoltate și de rezultatele planificate, de vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor;

- participarea la dezvoltarea unui sistem de activități pentru a crea un mediu educațional sigur din punct de vedere psihologic și în curs de dezvoltare;

- selectarea unor tehnologii eficiente menite să rezolve sarcinile educaționale ale elevilor de liceu, creând o atmosferă confortabilă și în dezvoltare a activității de învățare.

- dezvoltarea unei strategii de planificare a traseelor educaționale individuale pentru elevi.

Forme de lucru: muncă de informare și metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și de consiliere (evaluarea programelor, a metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.), metode, analiza lecțiilor deschise, selecția și analiza criteriilor etc.).

Expertiza socială și psihologică:

- evaluarea conformității programelor educaționale de bază și suplimentare, a auxiliarelor didactice cu nivelul de dezvoltare intelectuală și personală a elevilor, a nivelului de pregătire a cadrelor didactice pentru punerea în aplicare a acestora;

- Examinarea condițiilor, metodelor, tehnicilor, formelor activităților de învățare în funcție de criterii (conformitatea cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, scopurile și obiectivele activităților de învățare, cerințele moderne ale FSES, la rezultatele stăpânirii programului educațional al învățământului secundar (complet) general - personal, tematic și metatehnic, cerințele față de competențele-cheie ale unui profesor modern);

- evaluarea eficacității utilizării tehnologiilor pedagogice și a conformității acestora cu FSES din învățământul secundar (complet) general.

Forme de muncă: muncă analitică și metodologică și de expertiză și consultanță.

Monitorizare socială și psihologică:

- Asistență pentru administrație, cadre didactice în elaborarea unui sistem de monitorizare a rezultatelor educaționale, pregătire psihologică pentru monitorizarea rezultatelor educaționale la nivel de disciplină, metadisciplină și personal, monitorizarea și evaluarea rezultatelor obținute și planificate anterior;

- Participarea la monitorizarea introducerii standardelor educaționale federale de stat în învățământul secundar (integral). - urmărirea nivelului de competență psihologică și pedagogică a cadrelor didactice în probleme de cunoaștere și utilizare a tehnologiilor și metodelor psihologice și pedagogice în activitățile de învățare în conformitate cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, precum și cu cerințele noii FSES, influența stilului de activitate

pedagogică și a comunicării pedagogice asupra obținerii rezultatelor educaționale la discipline și metadisciplin;

- urmărirea și diferențierea solicitărilor și nevoilor părinților care acționează în calitate de clienți ai serviciilor educaționale.

Forme de muncă: organizatorică și metodologică, analitică și de consiliere.

Un copil care îndeplinește și promovează în mod conștient regulile de comportament sănătos și sigur.

Forme de muncă: organizatorică, analitică și de consiliere; îndeplinește și promovează în mod conștient regulile unui mod de viață sănătos, sigur și ecologic; pregătit să își aleagă în cunoștință de cauză profesia, înțelegând importanța activității profesionale pentru individ și societate; motivat pentru educație și autoeducație pe tot parcursul vieții.

Asistența psihologică în asigurarea procesului de dezvoltare a personalității în adolescență

Educație psihologică:

Îmbunătățirea competenței psihologice a cadrelor didactice, a administrației și a părinților (reprezentanți legali) cu privire la următoarele aspecte:

- Dezvoltarea personală în adolescență, inclusiv aspecte legate de vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, dezvoltarea spirituală și morală, comportamentul responsabil, acceptarea de către individ a valorilor spirituale și a tradițiilor naționale de bază; disponibilitatea și capacitatea de a exprima și de a-și apăra poziția publică, prevenirea comportamentelor sociale dezadaptative (deviante și delincvente);

- includerea în programele de formare, recalificare și dezvoltare profesională a specialiștilor din sistemul de învățământ și în programele de educație parentală ale unităților de învățământ a celor mai stringente probleme sociale și psihologice, pe baza datelor de monitorizare;

Informarea părinților și a cadrelor didactice cu privire la serviciile psihologice, pedagogice și de asistență medicală și socială.

Îmbunătățirea cunoștințelor psihologice ale elevilor din clasele liceale cu privire la următoarele aspecte:

- drepturile și îndatoririle omului, norme de comportament și moralitate, probleme de relaționare, conștientizarea propriei persoane ca subiect de activitate, dezvoltarea spirituală și morală, dezvoltarea respectului față de ceilalți și față de sine, informații despre comportamente sociale inadecvate, libertate și responsabilitate, poziție civică, autoactualizare, dezvoltarea intereselor, activități de petrecere a timpului liber, rolul comunicării în viața umană, comunicare fără conflicte etc.

Forme de lucru cu copiii: discuții, traininguri, cluburi de discuții, asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice).

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, mese rotunde, întâlniri cu părinții, cluburi, educație generală, universități pentru părinți, consultații individuale și tematice, traininguri;

Acordarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, realizarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: întâlniri ale asociațiilor metodologice, prelegeri și cursuri practice (consilii pedagogice, consultații pedagogice, cursuri de formare, ateliere de

lucru, discuții); ateliere de coaching, consultații individuale și tematiche; furnizarea de asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Dezvoltarea personală:

- Participarea la organizarea și desfășurarea de activități, programe, proiecte care au ca scop prevenirea comportamentelor deviate și delincvente, promovarea conștientizării importanței familiei în viața unei persoane și a societății, acceptarea valorii vieții de familie, asistarea în însușirea regulilor de comportament sigur individual și colectiv, crearea condițiilor pentru dezvoltarea conștiinței morale și a competenței în rezolvarea problemelor morale pe baza alegerii personale, formarea sentimentelor morale și a comportamentului moral, atitudini conștiente și responsabile față de familie și dezvoltarea familiei, inclusiv a violenței psihologice

- dezvoltarea și implementarea unui sistem de măsuri menite să prevină și să elimine factorii de impact negativ al mediului educațional asupra dezvoltării personalității studenților și elevilor, inclusiv violența psihologică. (Asigurarea securității psihologice a mediului educațional și, în consecință, protecția și menținerea sănătății psihice a participanților la acesta se bazează pe dezvoltarea sferelor fizice, emoționale, intelectuale, sociale și spirituale ale conștiinței școlărilor, pe principiul protecției psihologice a personalității fiecărui subiect al procesului educațional. Cel neprotejat trebuie să primească o resursă, un sprijin psihologic și protecția drepturilor la interacțiune în condiții de siguranță, este necesar să se dezvolte un set de abilități socio-psihologice care să permită unei persoane să facă o alegere competentă a drumului său de viață, rezolvarea independentă a problemelor, capacitatea de a analiza situația și de a alege modul adecvat de viață. Prevenție psihologică: rezolvarea independentă a problemelor, capacitatea de a analiza situația și de a alege un comportament adecvat care să nu încalce libertatea și demnitatea celorlalți, să excludă violența psihologică și să promoveze autodezvoltarea personalității);

- Participarea la elaborarea și punerea în aplicare a programelor și activităților care vizează dezvoltarea sferei voinței, depășirea influenței negative a conformismului și dezvoltarea capacității de a participa la elaborarea și punerea în aplicare a programelor și activităților care vizează dezvoltarea sferei voinței, depășirea influenței negative a conformismului, dezvoltarea unui nivel de aspirații adecvat capacităților personale, recunoașterea valorii adulților și dezvoltarea unei atitudini respectuoase față de aceștia;

- desfășurarea de grupuri de creștere personală care vizează formarea și dezvoltarea încrederii în sine, a stabilității emoționale, a autoreglementării, a stabilirii obiectivelor, a cunoașterii de sine și a reflecției, susținerea și dezvoltarea dorinței de autonomie, recunoașterea valorii propriei personalități, participarea la organizarea și desfășurarea de activități extrașcolare, tabere de vară, programe și proiecte care vizează socializarea elevilor și creșterea satisfacției acestora cu privire la locul lor în societate și în colectivitate;

- promovarea formării și dezvoltării unor atitudini și valori civice, etice, estetice, spirituale și morale, a unor calități ale personalității pregătite pentru viața într-o lume tehnologizată și competitivă (reflexiv, autonom personal, comunicativ, cu o stimă de sine adecvată, cu abilități de autoreglare, cu o poziție socială pozitivă, utilizând în mod flexibil diferite roluri sociale, capabil de autodeterminare și de căutare activă a propriului loc în societate; autorealizare).

Forme de activitate: activitate metodologică - elaborarea de programe preventive și recomandări; cursuri practice cu copii, părinți și profesori; seminarii, traininguri, discuții cu profesori și părinți; cursuri de master, mese rotunde, cluburi de discuții, consilii pedagogice deschise.

Diagnosticare psihologică:

- Determinarea stării socio-psihologice a elevului în perioada de finalizare a studiilor în învățământul secundar general, repertoriul de roluri și funcții realizate în colectivul de grup sau de clasă;

- Diagnosticarea rezultatelor personale ale procesului educațional și de instruire în școala generală secundară (completă) - determinarea nivelului de dezvoltare a componentelor conștiinței de sine (stima de sine, atitudinea față de propriile nevoi și capacități, impulsuri și motive de comportament, trăiri, gânduri etc.), prioritățile în sfera valorico-senzorială și motivațional-consumatoare, nivelul de formare a competențelor sociale, comunicative, volitive, morale și a altor calități personale;

- Diagnosticarea nivelului și dinamicii de dezvoltare a trăsăturilor de personalitate care influențează comportamentul deviant (valori, motive de comportament, orientare a personalității, trăsături de caracter), particularitățile de manifestare și cauzele comportamentului deviant;

- determinarea stilurilor de educație parentală, a climatului psihologic al familiei și a particularităților relațiilor dintre copii și părinți.

- identificarea stilului de interacțiune pedagogică, a trăsăturilor psihologice ale personalității profesorului, care influențează bunăstarea climatului psihologic al clasei.

Forme de lucru: diagnosticul psihologic poate fi realizat de specialiști atât individual, cât și în grup.

Dezvoltarea personală:

- Participarea la proiectarea și implementarea muncii de corecție și dezvoltare cu elevii care prezintă semne de comportament social dezadaptativ (minciună, furt, agresivitate, hiperactivitate);

- Dezvoltarea competenței sociale, a toleranței, a spiritului de inițiativă, a capacității de a gândi creativ și de a găsi soluții independente la probleme în diferite tipuri și sfere de activitate. Ajutarea elevilor să rezolve probleme de autodeterminare socială, să construiască relații constructive cu părinții și profesorii, să dezvolte forme și abilități de comunicare într-un grup de colegi, modalități de înțelegere reciprocă, predarea abilităților de autoreglare și cooperare;

- Sprijinirea și dezvoltarea unor tendințe precum dorința de a-și forma propria viziune asupra lumii, acceptarea de sine, determinarea propriului viitor profesional și de viață, consolidarea sentimentului de maturitate, dezvoltarea și consolidarea independenței și a responsabilității;

- dezvoltarea abilităților de autoanaliză și de reflecție la elevii de liceu (capacitatea de a-și înțelege abilitățile și acțiunile), dezvoltarea unor forme adecvate și eficiente de afirmare de sine în rândul colegilor, dezvoltarea unei personalități capabile de autoactualizare (consolidarea autonomiei personale, dezvoltarea stimei de sine, asistență în dezvoltarea criteriilor interne de autoevaluare, dezvoltarea capacității de a se baza pe punctele forte ale propriei personalități); - lucrul cu părinții (reprezentanții legali) privind corectarea și dezvoltarea poziției părinților în vederea cooperării, formarea competențelor de sprijin psihologic în perioada de educație a copilului în școala de bază;

- organizarea de cursuri de formare pentru dezvoltarea competențelor profesionale și personale ale cadrelor didactice în scopul de a oferi sprijin psihologic cadrelor didactice aflate într-o situație dificilă legată de schimbările fundamentale în organizarea procesului educațional.

Forme de lucru: corecția psihologică poate fi efectuată de specialiști atât individual, cât și în grup: cursuri practice și traininguri.

Consiliere psihologică

Consilierea cadrelor didactice cu privire la următoarele aspecte:

- Determinarea metodelor și tehnologiilor de lucru educațional ținând cont de caracteristicile individuale, de vârstă, culturale și de viziune asupra lumii ale elevilor și ale familiilor acestora, efectuarea de consultații individuale și de grup pentru profesori în vederea creării unei situații de cooperare, elaborarea de recomandări comune privind acordarea de asistență și sprijin copiilor cu probleme de învățare și comportamentale.

Consilierea părinților cu privire la următoarele aspecte:

- Educația copilului, interacțiunea cu copilul, dezvoltarea atitudinilor și valorilor civice, etice, estetice, spirituale și morale, a calităților de personalitate stipulate de cerințele FSES; modalități și metode de prevenire și corectare a comportamentelor deviate;

consilierea psihologică a elevilor pe următoarele teme: - Consilierea psihologică a elevilor:

- capacitatea de a face alegeri și de a-și asuma responsabilitatea pentru propriile decizii, autodezvoltarea, autocunoașterea, atitudinea față de sine, față de lume, față de ceilalți, relațiile cu alte persoane (colegi și adulți), atitudini valorice și semnificative, probleme existențiale (viață și moarte, valori universale - bunătate, iubire etc.); timpul liber, dezvoltarea intereselor, competența socială, autodeterminarea, depășirea dificultăților de comportament etc.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru copii, părinți, profesori și administrația.

Dezvoltarea personală:

- asistență pentru administrație și cadre didactice în planificarea, proiectarea activităților intrașcolare care contribuie la dezvoltarea personalității, care vizează formarea unei poziții sociale pozitive, abilitățile sociale ale elevilor, dezvoltarea conștiinței morale și a competenței în rezolvarea problemelor morale pe baza alegerii personale, formarea sentimentelor morale și a comportamentului moral, atitudinea conștientă și responsabilă față de propriile acțiuni;

- participarea la elaborarea unui program de dezvoltare și educare spirituală și morală a elevilor;

- participarea la elaborarea unui sistem de măsuri pentru crearea unui mediu educațional sigur din punct de vedere psihologic și în curs de dezvoltare, care vizează dezvoltarea personalității elevilor (împreună cu administrația, profesorii, părinții și elevii înșiși). Componenta psihologică în proiectarea educațională este concepută pentru a păstra și consolida sănătatea și bunăstarea mentală și socială a tuturor participanților la schimbările proiectului, pentru a asigura formarea, educația și dezvoltarea studenților, elevilor, ținând cont de vârsta și caracteristicile lor individuale, de susceptibilitatea la diferite tehnologii pedagogice, de capacitatea de a absorbi cantitatea propusă de informații, de bunăstarea emoțională etc.

Forme de muncă: muncă informativă și metodologică (selectarea literaturii, selectarea metodelor) și consultativă (evaluarea programelor, metodelor, analiza lecțiilor deschise, selectarea și analiza criteriilor etc.).

Expertiza socială și psihologică:

- evaluarea metodelor, formelor, tehnicilor, metodelor, tehnologiilor, programelor care vizează dezvoltarea personalității, formarea unei poziții sociale pozitive, a competențelor sociale ale elevilor;

- evaluarea conformității orientării și conținutului tematicii activităților școlare și extrașcolare cu vârsta și caracteristicile personale de dezvoltare și autodepășire a elevilor, ținând cont de mediul social al acestora;

- evaluarea eficacității și eficienței măsurilor de prevenire a comportamentelor sociale dezadaptative; - evaluarea conformității mediului educațional cu obiectivele de dezvoltare și educaționale stabilite, precum și cu vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor, precum și evaluarea competenței psihologice în realizarea unei expertize psihologice și pedagogice cuprinzătoare a activităților profesionale ale specialiștilor din instituțiile de învățământ;

- evaluarea eficacității metodelor, formelor, tehnicilor și tehnologiilor utilizate în procesul educațional care vizează formarea deprinderilor de comportament reflexiv, dezvoltarea conștiinței de sine și a competenței sociale.

Scopul expertizei psihologice este de a asigura un mediu sigur, în dezvoltare, confortabil din punct de vedere psihologic, în care o persoană crește, învață și este educată; de a umaniza mijloacele și metodele de influență educațională asupra personalității în dezvoltare; de a proteja "spațiul copilăriei" de influențele educaționale și psihologice distructive.

Forme de muncă: muncă analitică și metodologică, de expertiză și de consiliere.

Monitorizare socială și psihologică:

- Monitorizarea nivelului de dezvoltare a calităților personale care asigură realizarea de sine, adaptarea, socializarea, calitățile care stau la baza autodeterminării și autodepășirii valorilor-sens și a autodepășirii;

- monitorizarea caracteristicilor și a rezultatelor procesului de socializare - formarea unei orientări sociale pozitive, a unei poziții active în viață, a unui comportament responsabil, a rezultatelor educaționale personale (disponibilitatea și capacitatea elevilor de autodezvoltare și autodeterminare personală, autoeducație, alegerea conștientă și construirea traiectoriei educaționale individuale ulterioare pe baza orientării în lumea profesiilor și a preferințelor profesionale, ținând cont de interesele cognitive stabile, de nivelul de formare a unor atitudini binevoitoare și prietenoase, de nivelul de dezvoltare personală a elevilor).

- Urmărirea rezultatelor formării și socializării personalității elevilor;

- monitorizarea și analiza caracterului evolutiv și a siguranței mediului educațional, a eficienței programelor educaționale (de formare, de dezvoltare, educaționale), a nivelului de dezvoltare și a competenței socio-psihologice a elevilor.

Forme de muncă: organizatorică și metodologică, analitică și de consiliere.

Serviciul psihologic în autodeterminarea profesională, educație de profil

Educație psihologică:

Pregătirea și desfășurarea de evenimente pentru copii, părinți și cadre didactice în vederea extinderii bazei informaționale a autodeterminării profesionale:

- despre piața muncii și piața profesiilor;

- perspectivele de dezvoltare a economiei locale, regionale și mondiale;

- programe de servicii de ocupare a forței de muncă pentru tineri

- despre piața modernă a serviciilor educaționale;

- despre educația la nivel de profil;

- algoritmi pentru construirea de traiectorii profesionale și educaționale;

- tipuri de activități, profesii și specializări corespunzătoare profilului de formare (profesia/profesiunea aleasă);

- modalități de construire a unui proiect profesional și educațional, de proiectare a perspectivelor de viață și profesionale.

Informarea copiilor și a părinților despre posibilitățile de activități suplimentare în cadrul cercurilor, secțiilor, activităților de utilitate socială, practicii sociale etc. Formele de lucru cu copiii: lucrul teoretic și teoretic cu copiii, precum și elaborarea unui proiect profesional educativ.

Formele de lucru cu elevii: lecții teoretice și practice în cadrul orelor de curs și al activităților extracurriculare, cursuri de formare, asistență în selectarea literaturii, a surselor de internet, a materialelor audio și video, excursii la întreprinderi, servicii de ocupare a forței de muncă, servicii de personal etc., întâlniri și conversații cu reprezentanți ai diferitelor profesii, pregătirea de standuri tematice, jocuri de orientare profesională, muncă independentă de căutare și sistematizare a informațiilor necesare etc.

Forme de lucru cu părinții: seminarii de formare, mese rotunde, întâlniri ale părinților, cluburi, universități ale părinților, consultații tematice individuale și de grup, asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Forme de lucru cu cadrele didactice: asociații metodologice, prelegeri și cursuri practice (consilii pedagogice, consultații pedagogice, ateliere de lucru, discuții); consultații tematice individuale și de grup; asistență metodologică (selectarea literaturii, organizarea de standuri tematice, editarea de broșuri).

Dezvoltarea personală:

Elaborarea și (sau) implementarea de programe, activități, desfășurarea de cursuri cu profesori, părinți, elevi, menite să prevină posibilele riscuri, dificultăți și erori în situația de autodeterminare: disponibilitate scăzută pentru autodeterminare profesională; motive de alegere și criterii de preferință a alegerii educaționale și profesionale nedeformate; nivel scăzut al abilităților de planificare, proiectare a traseului educațional și profesional; capacitatea de a ține cont de situația reală de pe piața muncii și de educație profesională.

Forme de muncă: muncă metodologică - elaborarea de programe preventive și recomandări; ore practice cu copii, părinți și cadre didactice; seminarii, traininguri, discuții cu cadre didactice și părinți; master-class-uri cu copii, părinți și părinți; ateliere de lucru, traininguri și discuții cu cadre didactice și părinți.

Diagnosticarea psihologică:

Identificarea nivelului de formare a proiectului profesional-educațional: studierea conformității orientării profesionale a personalității, a capacităților sale (inclusiv a stării de sănătate), a cerințelor moderne și a perspectivelor de dezvoltare a pieței muncii și a profesiilor cu planurile profesional-educaționale formate.

Identificarea gradului de satisfacție față de profilul de educație ales, etc.

Forme de lucru: diagnosticul poate fi realizat de specialiști atât individual, cât și în formă de grup.

Dezvoltarea personală:

Asistență și sprijin în extinderea experienței sociale și personale, realizarea încercărilor profesionale.

Participarea la dezvoltarea metodelor de căutare și selectare independentă a informațiilor în conformitate cu scopurile și obiectivele stabilite; extinderea bazei informaționale a autodeterminării profesionale.

Formarea și dezvoltarea calităților și abilităților personale necesare pentru realizarea autodeterminării profesionale conștiente și justificate și pentru trecerea la vârsta adultă: independență, reflecție, abilități de comunicare, responsabilitate etc. Sprijinirea dezvoltării unui proiect profesional-educațional: formarea înțelegerii importanței alegerii independente, justificate a profesiei și a autorealizării profesionale; dezvoltarea bazelor valorice și a criteriilor de autodeterminare profesională, desemnarea și extinderea perspectivelor de viață, construirea unei imagini a viitorului profesional; luarea în considerare a posibilelor opțiuni și scenarii de

avansare profesional-educațională; corectarea strategiilor iraționale, ineficiente de autodeterminare profesională, p

Forme de lucru: corecția și dezvoltarea psihologică poate fi realizată de specialiști atât individual, cât și în formă de grup: cursuri practice, traininguri.

Consiliere psihologică:

Consiliere la cererea copiilor și a părinților acestora, a cadrelor didactice și a administrației.

Asistarea cadrelor didactice, a copiilor și a părinților acestora în rezolvarea situațiilor individuale de autodeterminare: acumularea bazei informaționale, formarea bazelor valorice pentru alegere, formarea și dezvoltarea calităților personale, dobândirea experienței sociale și a experienței încercărilor profesionale, etc.

Consilierea copiilor și a părinților privind alegerea (schimbarea) profilului de învățământ, alegerea (schimbarea) conținutului și formei educației suplimentare a copilului, alegerea examenelor finale, ținând cont de traseul profesional și educațional în curs de formare. Consultarea cadrelor didactice cu privire la alegerea formelor și metodelor de lucru, ținând cont de caracteristicile elevilor și de cerințele situației socio-economice în schimbare.

În procesul de consiliere, pot fi utilizate datele de diagnostic și expertiză.

Forme de lucru: consultații individuale și de grup pentru copii, părinți, profesori și administrație.

Proiectare socio-psihologică: presupune participarea la elaborarea unui program de salvare a sănătății și de promovare a sănătății în mediul educațional:

Asistență în planificarea activității de orientare profesională în liceu.

Participarea la proiectarea unui mediu educațional în dezvoltare care să creeze condiții pentru asigurarea calității educației de profil, construirea unui proiect profesional-educațional care să țină cont de caracteristicile individuale ale elevilor și de situația de pe piața muncii și de pe piața învățământului profesional.

Forme de lucru: informațional și metodologic, consultativ și de proiectare.

Expertiză socială și psihologică:

Expertiza mediului educațional, a programelor, formelor și metodelor care asigură rezolvarea sarcinilor de orientare profesională în liceu.

Forme de muncă: analitică-metodologică și expertiză-consultativă.

Monitorizare socială și psihologică:

Monitorizarea mediului (condițiilor) de realizare a probelor sociale și profesionale, realizarea programelor de orientare profesională în liceu. Participarea la studiul nevoilor educaționale (inclusiv cele legate de autodeterminarea profesională) și nivelul de satisfacție cu privire la implementarea acestora.

Participarea la monitorizarea planurilor profesionale ale absolvenților, a nivelului de pregătire pentru autodeterminare profesională, a proiectelor profesionale și educaționale.

Monitorizarea vieții și a evoluției profesionale a absolvenților după absolvire.

Forme de muncă: organizatorică și metodologică, analitică și de consiliere.

Activități de autoevaluare

6. Explicați activitatea psihologului la etapa liceală
7. Identificați direcțiile de realizare a asistenței psihologice în ciclul liceal.
8. Elucidați principiile activității psihologului practic la etapa liceală.
- 9.** Evaluați experiențele elevilor în procesul de învățare în liceu.
10. Descrieți modalitățile de activitate a psihologului cu elevii, cadrele didactice și părinții.

Tema 9. ACTIVITATEA PSIHOLOGULUI CU BULLYING-UL ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Fenomenul bullying în instituția educațională.
2. Asistența psihologică a elevilor, părinților, profesorilor în bullying.
3. Strategii eficiente de intervenție psihologică în bullying.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestui capitol, studenții vor fi capabili:

- Să determine caracteristicile psihologice ale situației de bullying în instituția educațională.
- Să identifice tipurile de bullying.
- Să identifice caracteristicile psihologice ale participanților la bullying.
- Să determine particularitățile activității psihologului cu elevii, părinții și profesorii în situații de bullying.
- Să elaboreze strategii eficiente de intervenție psihologică în bullying.

Fenomenul bullying în instituția educațională

Hărțuirea copiilor de către colegi („bullying”) este o problemă actuală și foarte răspândită în școli și alte colectivități de copii, bullying-ul generează numeroase fenomene și consecințe distructive: crește riscul de tendințe suicidare și autoagresive în rândul adolescenților, duce la creșterea agresivității și violenței în grup și la școală, scăderea performanțelor școlare, probleme emoționale - risc crescut de tulburări anxioase și depresive.

În prezent, problema cercetării și prevenirii bullying-ului se bucură de o atenție deosebită. La nivel mondial, ONU estimează că, în fiecare an, fiecare al doilea copil cu vârsta cuprinsă între 2 și 17 ani este supus unei forme de violență. La nivel mondial, aproximativ 300 de milioane de copii cu vârste cuprinse între 2 și 4 ani sunt supuși în mod regulat unor măsuri disciplinare severe de către adulți, o treime dintre elevii cu vârste cuprinse între 11 și 15 ani suportă acte de hărțuire din partea colegilor lor, iar unul din trei copii suferă de abuz emoțional (Raportul Organizației Națiunilor Unite privind starea lumii în ceea ce privește prevenirea violenței împotriva copiilor 2020).

Rădăcinile etimologice ale cuvântului *bullying* se pot regăsi în secolul al XVI-lea, când *my bully* însemna *dragul meu, iubitul meu*, provenind din cuvântul danez *boele*. Un secol mai târziu a apărut pentru prima dată cu sensul actual, dar abia în sec. al XX-lea acest cuvânt a dobândit definițiile academice folosite astăzi. Ca verb, *to bully* înseamnă: *a intimida, a speria, a domina*. *Bully* este o persoană care își folosește puterea și tăria sa pentru a speria sau răni persoanele mai slabe.

Cercetătorul în psihologie din Norvegia, prof. dr. Dan Olweus, este considerat pionier în ceea ce privește studierea fenomenului de bullying, dedicând acestuia aproape 40 de ani de cercetare, implementare și evaluare a programelor de prevenire. Definiția sa afirmă: „Un elev este supus bullying-ului atunci când el/ea este expus, în mod repetat în timp, unor acțiuni negative din partea unuia sau mai multor elevi... O acțiune negativă este situația în care o persoană provoacă intenționat sau intenționează să provoace durere fizică sau disconfort unei alte persoane, prin contact fizic, cuvinte sau alte modalități.”

Bullying-ul este una dintre cele mai complexe forme de comportament agresiv care **se manifestă în relațiile din- tre elevi**. Cu toate acestea, nu fiecare act de agresivitate este o acțiune de bullying. Bullying-ul în rândul copiilor este definit ca fiind acțiuni intenționate, repetate, jignitoare, manifestate prin cuvinte sau comportamente, cum ar fi: numire, amenințare și/sau intimidare, comise de unul sau mai mulți copii împotriva altuia, răspândire a zvonurilor, atacare fizică sau verbală sau excludere intenționată a unui copil

dintr-un grup etc. Bullying-ul implică un dezechilibru de putere real sau perceput, iar comportamentul se repetă sau are potențialul de a fi repetat în timp. Persoana care are un comportament de bullying obține plăcere, bună dispoziție, putere, statut, respect din această situație; persoana care este rănită nu doar că nu obține nici un beneficiu social, dar înregistrează și multe pierderi (ex., imagine, stimă de sine, statut, popularitate etc.). Însă ambii copii, atât cel care a fost supus bullying-ului, cât și cel care a agresat, pot avea probleme serioase și de durată.

Definiția bullying-ului include trei elemente esențiale care disting bullying-ul de un conflict între colegi:

- este un **comportament agresiv făcut cu intenția de a răni**, nu este accidental sau rezultat al trăirilor unor emoții de furie;
- implică un **dezechilibru de putere** observat sau perceput – copiii care agresează, rănesc, umilesc sau înjosec intenționat au un avantaj de putere față de cei care sunt răniți, ei folosesc puterea lor – cum ar fi forța fizică, accesul la informații jenante sau popularitatea, pentru a controla sau a face rău altora. Dezechilibrul de putere se poate schimba în timp și în diferite situații, chiar dacă implică aceiași copii;
- nu se întâmplă doar o dată, ci de mai multe ori, **se repetă** sau există potențial de repetare a comportamentelor agresive de intimidare.

Cea mai importantă trăsătură caracteristică a bullying-ului este relația de putere asimetrică și dezechilibrată dintre cei care agresează și cei care sunt agresați. În plus, bullying-ul nu este ocazional sau un eveniment singular, ci un tipar comportamental care se repetă în timp împotriva aceleași persoane cu o diferență evidentă de putere. Prin diverse acte de bullying, elevul mai puternic (ex., fizic, prin statut social, apartenența la un grup sau prin cunoașterea unor aspecte legate de vulnerabilitățile personale etc.) țintește în mod sistematic, crud și intenționat să rănească, să sperie sau să intimideze persoana mai slabă. Puterea persoanei care manifestă comportamente de bullying vine de la audiența/martorii care asistă la situația de bullying. Adolescenții care rănesc au nevoie de audiență pentru a obține un anumit statut sau a-și arăta puterea. Bullying-ul implică o interacțiune dinamică între cel care rănește intenționat și cel care este rănit. Cel care rănește își crește puterea, în timp ce cel care este rănit și-o pierde.

Bullying-ul este un tip specific de violență manifestată sub forma hărțuirii agresive a unui membru al colectivității de către alți membri ai colectivității (sau o parte a acesteia), caracterizată prin sistematicitate și regularitate. Se poate manifesta prin violență fizică, amenințări, agresiune verbală, umilire.

Se disting următoarele caracteristici specifice ale bullying-ului:

1) bullying-ul este asimetric - pe de o parte se află agresorul, care deține puterea sub forma forței fizice și/sau psihologice, iar pe de altă parte se află victima, care nu are o astfel de putere și care are nevoie urgentă de sprijin și asistență din partea unor terțe persoane;

2) hărțuirea este realizată în mod deliberat, cu scopul de a provoca suferință fizică și psihică persoanei vizate;

3) bullying-ul subminează încrederea în sine a victimei, distruge sănătatea, respectul de sine și demnitatea umană;

4) bullying-ul este un proces de grup care afectează nu numai agresorul și victima, ci și martorii violenței, întreaga clasă (grup) în care are loc;

5) bullying-ul nu se oprește niciodată de unul singur: întotdeauna este nevoie de protecție și asistență pentru toate părțile implicate în conflict: victimele, inițiatorii bullying-ului (agresorii) și martorii.

În cazul bullying-ului, există întotdeauna o victimă care nu se poate apăra singură, iar bullying-ul este sistematic. Bullying-ul nu apare atunci când doi elevi cu aceleași abilități fizice se ceartă sau se luptă, atunci când „tachinările” au loc într-un mod prietenos și jucăuș. Bullying-ul are întotdeauna scopul de a hărțui, speria, demoraliza, umili și subjuga victima. În instituțiile

de învățământ, hărțuirea are loc între colegi și este adesea săvârșită împotriva elevilor mai tineri de către elevii mai mari. Angajații unei instituții de învățământ pot fi victime ale hărțuirii din partea colegilor sau a conducerii.

Hărțuirea în școli este un fenomen larg răspândit și se produce uneori de către elevi împotriva profesorilor și uneori chiar invers. O caracteristică importantă a bullying-ului este implicarea tuturor participanților în colectiv. Chiar dacă nu sunt participanți activi (agresor, victimă), aceștia acționează ca observatori și nu sunt mai puțin responsabili pentru ceea ce se întâmplă.

Există semne de bază ale bullying-ului care nu vor permite confundarea acestuia cu alte tipuri de comportament agresiv și vor ajuta la recunoașterea lui. Printre acestea se numără: intenționalitatea, repetiția și dezechilibrul de putere (dezechilibrul de putere în relația dintre participanți).

Astfel, principalele criterii ale bullying-ului sunt:

- 1) Conflictul dobândește forme stabile, se consolidează.
 - 2) Dintre cele două părți aflate în conflict, una (cel mai adesea o singură persoană) se află în poziția celei mai slabe.
 - 3) Această persoană este atacată și hărțuită des și pentru o perioadă lungă de timp.
 - 4) Persoana respectivă are puține sau nici o șansă de a face față situației pe cont propriu.
- Aceste criterii sunt valabile atât pentru adulți, cât și pentru copii.

TIPURI DE Bullying

Bullying-ul poate fi:

- *direct sau indirect* – cel direct implică un contact direct cu copilul supus bullying-ului, de ex., un elev aruncă ceva asupra unui coleg sau strigă cuvinte jignitoare în adresa unui coleg etc. Bullying-ul indirect nu presupune un contact direct dintre copilul țintă a bullying-ului și cel care manifestă un comportament de bullying, de ex., răspândirea zvonurilor despre un coleg de clasă etc.;
- *fizic* – implică întotdeauna contactul fizic cu cealaltă persoană. Acest lucru poate însemna contact corp la corp, dar poate însemna și aruncarea obiectelor, împiedicarea sau provocarea altora la agresiune fizică asupra unui elev (ex., lovituri, piedici, îmbrânciri, distrugere/furt de obiecte personale etc.);
- *verbal* – implică utilizarea oricărei forme de limbaj pentru a provoca suferință celorlalte persoane (ex., utilizarea de porecle, umilire, amenințare, jignire, intimidare, tachinare, etc.);
- *emoțional* – implică utilizarea modalităților de a provoca răni, suferințe emoționale unei alte persoane. Aceasta poate include următoarele: să spui sau să scrii lucruri dureroase, să îi faci pe ceilalți să se alăture unui individ, ignorând intenționat pe altul sau să răspândești zvonuri. (ex., excluderea din grup, răspândirea minciunilor, zvonurilor, bârfelor etc.);
- *sexual* – se referă la orice tip de bullying, efectuat în orice mod, care este legat de sexul sau sexualitatea unei persoane. Exemplele pot include forțarea cuiva să comită acte intime, formularea de comentarii cu tentă sexuală sau atingeri nedorite etc.
- *cibernetice* – reprezintă orice fel de bullying care are loc în mediul online, prin utilizarea tehnologiei moderne; se poate manifesta prin comentarii umilitoare pe rețelele de socializare, imagini sau informații personale transmise pe Internet, precum și mesaje private înșelătoare etc.

CARACTERISTICILE PERSONALE ALE PARTICIPANȚILOR LA BULLYING

Atunci când are loc bullying în clasă, se construiește o ierarhie specifică sau o structură de bullying, care este un sistem social cu tipuri (roluri) fixe de participanți:

1) Copilul - agresor /Bully (lider, atacator în colectivul de copii). Agresorii sunt cel mai adesea copiii care:

- sunt siguri că obiectivele lor pot fi atinse prin dominare și supunere;
- sunt incapabili să simpatizeze cu victimele lor;
- copii puternici din punct de vedere fizic, ușor excitabili și foarte impulsivi;
- prezintă un comportament violent și chiar agresiv.

2) Copii care participă la bullying (urmează comportamentul liderului, se alătură bullying-ului).

3) Copilul „victimă” (obiectul bullying-ului).

Aproape orice copil poate fi o victimă a bullying-ului. De exemplu, un copil care, din anumite motive, a schimbat școala/clasa sau un copil care diferă în vreun fel de ceilalți copii (înfățișare, performanțe școlare bune, statut socio-economic etc.). Cu toate acestea, copiii slab socializați, cu o inteligență emoțională scăzută sau în conflict cu lumea înconjurătoare (externă) sunt cel mai adesea supuși batjocurii și hărțuirii din partea colegilor lor. Astfel de copii nu știu cum să se prezinte în societate și ce fel de reacție așteaptă oamenii de la ei și, uneori, nici măcar nu-și dau seama că se râde de ei, deoarece nu sunt întotdeauna capabili să distingă o glumă normală de una răutăcioasă.

4) Martori (susținători - copii care aprobă partea agresorilor, îi încurajează; observatori - copii care doar se adună și privesc și/sau evită situațiile de hărțuire fără a lua partea cuiva; simpatizanți - care vor să ia apărarea victimei de hărțuire, dar se tem pentru că agresorul este puternic sau un lider).

Prezența unui număr mare de copii martori vorbește despre fixarea formei de comportament pe comportamentul corespunzător în situații similare, ceea ce va determina ulterior apariția în societate a martorilor indiferenți la agresiune.

5) Protectorii (copii care iau o poziție evidentă împotriva bullying-ului, fie că se opun în mod activ agresorilor și iau măsuri pentru a opri bullying-ul, fie că liniștesc și susțin victima).

Bullying-ul nu trece fără urmă pentru fiecare dintre participanții săi, chiar dacă acesta este un observator pasiv, și are un impact asupra dezvoltării emoționale și sociale a copiilor și adolescenților, formează specificul socializării școlare (adaptarea copiilor la societate), poate avea consecințe psihologice grave, în primul rând pentru participanții săi activi.

Fără îndoială, întreaga greutate a consecințelor cade în primul rând asupra copilului care se află în rolul de victimă. Victimele hărțuirii întâmpină dificultăți în ceea ce privește sănătatea și performanțele școlare, sunt de trei ori mai predispuse decât colegii lor să prezinte simptome de anxietate și tulburări depresive, apatie, dureri de cap și sunt statistic mai predispuse la tentative de suicid. „Agresorii” școlari ai bullying-ului pot dezvolta sentimente de vinovăție la vârsta adultă și pot dezvolta un risc ridicat de a intra în bande criminale.

Activitatea psihologului în situații de bullying.

1. Identificarea și diagnosticarea implicării în bullying.

Principalele modalități de diagnosticare a implicării în bullying a unui anumit elev, precum și a prevalenței bullying-ului în școală sunt:

- 1) chestionaează;
- 2) interviul personal cu elevul;
- 3) observarea activităților elevului.

Lucrând în școală cu adolescenți, nu se poate exclude și o serie de activități cu profesorii și administrația școlii, cu părinții.

Prin desfășurarea de activități psihologice cu diferite categorii de persoane implicate în situații de bullying școlar, este posibilă reducerea în continuare a numărului de cazuri de bullying. Atunci când lucrează cu adulții, psihologul trebuie să acorde atenție activităților educaționale, deoarece cunoștințele despre bullying disponibile în viața de zi cu zi nu coincid întotdeauna cu prevederile științifice, iar uneori acțiunile adulților nu fac decât să complice situația.

Acest material metodologic se concentrează pe lucrul cu elevii, dar exemple de lucru cu adulții includ următoarele:

- a) discuții personale cu părinții victimei și ai agresorului;
- b) scurte prelegeri sau masterclass-uri pentru personalul didactic cu privire la ceea ce este hărțuirea și la modul de abordare a unor astfel de situații;
- c) întâlniri de discuții pentru adulții interesați cu privire la problema hărțuirii școlare;
- d) organizarea unui grup de lucru care să includă toate categoriile de adulți (administrație, cadre didactice, părinți) pentru a elabora o strategie unitară la nivelul școlii pentru a contracara bullying-ul școlar etc.

Atunci când se utilizează chestionarea, trebuie să se decidă în prealabil dacă chestionarul va căuta doar informații despre implicarea copilului în acte de hărțuire sau dacă va colecta informații suplimentare.

Este util să concepeți chestionarul astfel încât să conțină întrebări despre diferite tipuri de hărțuire: fizică, verbală, socială și cyberbullying.

Exemple de astfel de întrebări sunt:

- a) Ai fost bătut, amenințat, ți-au fost luate sau deteriorate bunurile (bullying fizic). b) Ai fost poreclit, ți s-a râs în fața tuturor, ți s-au spus lucruri urâte despre înfățișarea ta, ți s-au spus lucruri urâte despre aspectul tău, despre familie, despre succesul tău academic etc. (bullying verbal). (bullying verbal).
- c) Nu au vrut să vorbească cu tine, nu te-au scos la plimbare, au răspândit zvonuri despre tine care s-ar putea să nu fie adevărate (agresiune socială).
- d) Ați primit mesaje amenințătoare sau jignitoare pe rețelele de socializare, prin e-mail, pe internet, au fost postate online fotografii și videoclipuri cu dumneavoastră fără permisiune (cyberbullying).

Este util să includeți în chestionar itemi care să reflecte dacă copilul a fost victimă în astfel de situații, le-a observat sau le-a inițiat.

Ar trebui stabilită perioada de timp în care va fi evaluată experiența de bullying (o sugestie universală ar fi ca copilul să își evalueze experiența de bullying pe parcursul ultimei săptămâni sau luni, fără a include vacanțele).

Din experiența cercetărilor privind hărțuirea în școli, pare important să se includă în chestionar o definiție a hărțuirii care să preceadă chestionarul.

Iată un exemplu de astfel de definiție:

"În școală, se întâmplă uneori ca cineva mai puternic să atace pe cineva care are dificultăți în a se apăra; o face intenționat și de mai multe ori. Acest comportament se numește adesea bullying. Se poate spune că un elev face bullying dacă un alt elev (sau mai mulți alți elevi) se comportă astfel: spune lucruri rele și dureroase despre el/ea, râde de el/ea, îl/ea înjură, îl/ea ignoră complet sau îl/ea exclude din compania în care se află, îl/ea lovește, îl/ea lovește, îl/ea lovește, îl/ea împinge, îl/ea închide într-o cameră, îl/ea amenință, îl/ea minte despre el/ea

sau răspândește bârfe, încearcă să-i facă pe ceilalți să nu-l/ea placă. Dar! Nu numim bullying o situație în care atacatorul și cel atacat sunt egali în forță (de exemplu, când doi prieteni se ceartă între ei și se prefac că se bat) și este făcută ca parte a unui joc sau a unei glume".

În plus, chestionarul poate include itemi despre cât de confortabil și de sigur se simte elevul la școală, dacă i se pare ușor să intre în contact cu profesorii, dacă crede că sistemul de reguli școlare este corect și are aceleași consecințe pentru toți elevii și dacă adulții și copiii tratează școala cu respect.

Pe scurt, obțineți din sondaj indicatori ai climatului școlar, despre care cercetările arată că influențează puternic prevalența fenomenului de bullying într-o instituție de învățământ.

De asemenea, poate fi utilă includerea unor itemi care să reflecte nivelul actual de agresivitate al copiilor, cum ar fi chestionarul Bass-Darkey.

Atunci când copiii sunt rugați să completeze chestionarul, acesta ar trebui să fie însoțit de o scurtă instrucțiune, care ar putea fi după cum urmează:

"Dorim să aflăm ce se întâmplă cu elevii din școala noastră.

Chestionarul pe care te rugăm să îl completezi are diferite opțiuni pentru ceea ce ți s-ar fi putut întâmpla ție sau unuia dintre colegii tăi de clasă în ultima săptămână".

Trebuie să citiți primul paragraf cu voce tare și să arătați cum se completează chestionarul. Copiii din școala primară pot avea nevoie de ajutor suplimentar. Este important ca copiii să lucreze individual și să nu tragă cu ochiul la răspunsurile vecinului lor.

Discuțiile din timpul chestionarului nu sunt acceptabile. Este important să acordați fiecăruia dintre elevi cât mai multă intimitate pe durata chestionarului.

Un sondaj anonim scade caracterul dezirabil din punct de vedere social al răspunsurilor date de subiecți, dar nu face posibilă cunoașterea implicării unui anumit copil în acte de hărțuire.

O soluție posibilă este interviuarea individuală a elevilor (care sunt suspectați de a fi victime sau instigatori ai bullying-ului).

Atunci când se realizează interviuri, este important să nu uitați că relația dintre intervievator și elev poate afecta onestitatea răspunsurilor. Interviul trebuie să se desfășoare într-un loc liniștit, unde nimeni nu va deranja intervievatorul și elevul. Pe ușa biroului psihologului, de exemplu, puteți agăța un afiș pe care să scrie „Vă mulțumesc că nu mă deranjați. Realizăm o activitate".

Atunci când un elev intră în cameră, trebuie să fie întâmpinat cu căldură și să încercați să îl faceți să se simtă cât mai relaxat posibil.

Este important să explicați scopul interviului și conținutul acestuia. Fiți pregătiți să dedicați o parte din întâlnire consilierii. Nu îl obligați pe elev să repete poreclele pe care i le-au dat infractorii sau să povestească în detaliu bârfele care au fost răspândite despre el sau ea. Încheiați interviul într-o notă pozitivă.

Evaluarea locurilor sigure și nesigure din școală.

Elevilor li se poate da un plan al școlii (atât etaj cu etaj, cât și incluzând zona înconjurătoare). Ar trebui apoi să li se ceară să marcheze locurile în care se produce mai des hărțuirea sau în care nu se simt în siguranță.

O altă opțiune este să faceți fotografii ale diferitelor locuri din școală și din jurul acesteia, să le imprimați și să le agățați pe tablă. Sub fiecare fotografie pot fi plasate două plicuri, unul cu o față zâmbitoare și unul cu o față tristă. Fiecare elev este rugat să pună o „fisă” într-unul dintre plicuri. O numărare directă a jetoanelor pentru fiecare locație va da o indicație a frecvenței cu care se produce bullying acolo.

Cum puteți determina cine din clasă este inițiatorul bullying-ului?

Fiecare elev primește o foaie de hârtie. Pe ea li se cere să scrie numele a trei fete și trei băieți din clasă care au:

- au mulți prieteni
- cărora le place să fie la școală;
- care sunt deseori agresati de alți elevi;
- care sunt adesea agresati de alți elevi. Aceeași persoană poate fi menționată de mai multe ori.

Trebuie acordată atenție elevilor care sunt cel mai des menționați la ultimele două puncte. Aceștia sunt cei mai susceptibili de a fi cei implicați în acte de hărțuire.

Asistența psihologică a elevilor.

Lucrul individual cu o victimă a bullying-ului.

Consilierea muncii individuale a unui psiholog școlar cu un copil care a devenit victima bullying-ului, ca de altfel cu orice alt copil, începe cu etapa de stabilire a contactului.

Dificultățile din această etapă pot apărea din cauza:

A) Lipsa de dorință a copilului de a vorbi despre ceea ce se întâmplă. Acest lucru poate rezulta din faptul că:

- el/ea este intimidat(ă) de agresori;- este convins/ă că va fi un „turnător” dacă povestește ceea ce se întâmplă;

- el/ea crede că intervenția adulților nu va face decât să înrăutățească situația.

B) Copilul poate fi într-o stare de șoc ca urmare a unei traume psihologice, care poate fi de natură șocantă (dacă întâlnirea cu agresorii a fost foarte intensă și recentă) sau de natură cronică.

C) Copilul poate fi convins că este vinovat pentru ceea ce se întâmplă și chiar se așteaptă să fie pedepsit pentru comportamentul său.

Principalele principii de lucru cu copilul în faza de stabilire a contactului și de clarificare a detaliilor a ceea ce s-a întâmplat sunt următoarele:

- În primul rând, ocupați-vă de propriile emoții legate de situație, separați propriile temeri și îngrijorări de sentimentele copilului.

- Evaluați dacă copilul se află într-o stare de șoc (dezorientare, dificultăți în formularea răspunsurilor la întrebări, „căderea” din dialog etc.).

- Clarificați-i copilului că nu există niciun element de „turnătorie” sau de „trădare” față de ceilalți participanți la eveniment.

- Fiți sensibil la faptul că copilul poate fi jenat să împărtășească unele dintre detaliile a ceea ce s-a întâmplat - situațiile de hărțuire pot fi foarte umilitoare.

- Recunoașteți faptul că copilul poate vedea ceea ce s-a întâmplat ca pe un „eșec social” al său, o situație în care nimeni nu îl poate ajuta.

- Permiteți-i copilului să preia inițiativa în dialog. Este posibil ca el sau ea să dorească ca dumneavoastră să fiți doar un ascultător în primele etape.

- Spuneți-i clar copilului că sunteți pregătit să îl ascultați foarte atent atât timp cât este necesar (utilizați tehnici de ascultare activă) și că nimic din ceea ce spune nu vă va șoca.

- Pregătiți-vă ca emoțiile copilului să includă frică, rușine, neputință, furie și răzbunare.

- Evitați, pe cât posibil, să folosiți întrebări închise la care copilul poate răspunde cu un singur cuvânt „da” sau „nu”.

- Încercați să puneți întrebări la persoana a treia: „Povestește-mi despre hărțuirea la școală”.

„Spuneți-mi ce fel de lucruri se pot întâmpla în școala noastră cuiva care este hărțuit.”

Stabiliți punctele importante de interacțiune.

- Evitați să dați sfaturi. Ajutați victima să își dezvolte propria abordare a rezolvării problemelor, pe care să o poată aplica în viitor.

- Nu întrerupeți.

- Încercați să nu vă așezați mai sus decât copilul.

- Așezați-vă ușor în diagonală față de copil: o poziție față în față poate fi percepută ca fiind amenințătoare.

- Păstrați o postură deschisă, nu vă încrucișați brațele și nu vă aplecați în față.

- Vorbiți pe un ton calm, nu repede.

- Încercați să-i faceți copilului cât mai multe „complimente strategice”, cum ar fi faptul că a reușit să-și păstreze calmul într-o situație dificilă, că a fost curajos, că a gândit corect etc.

- Demonstrați că vă dați seama că și a vorbi despre ceea ce s-a întâmplat necesită mult curaj.

- Încercați să clarificați ce fel de ajutor așteaptă copilul în această situație și obțineți-i permisiunea înainte de a întreprinde orice acțiune.

După cum s-a menționat de multe ori mai sus, este adesea foarte dificil pentru victimă să vorbească despre ceea ce i s-a întâmplat sau i se întâmplă. De obicei, disponibilitatea de a vorbi vine treptat și trece prin mai multe etape, pentru care psihologul trebuie să fie pregătit în activitatea sa:

- negarea - victima spune că nu a existat niciun act de intimidare;

- dezvoltarea parțială - spune că a existat hărțuire, dar că nu este o victimă a hărțuirii;

- recunoaște că este o victimă, dar numește acest lucru neimportant;

- dezvoltarea și acceptarea - victima este pregătită să vorbească;

- dorința de a aborda problema.

Discuțiile despre modul în care copilul poate face față bullying-ului trebuie să fie orientate către soluții. Acest lucru îl face pe copil să se simtă imediat mai încrezător, deoarece conversația începe aproape imediat să vorbească despre ceea ce se poate face chiar acum pentru a îmbunătăți situația.

Metoda orientată spre soluții este potrivită pentru consilierea școlară, deoarece este pe termen scurt și chiar și prima întâlnire cu copilul poate fi foarte benefică.

Inițial, conversația ar trebui să fie despre lucruri care stârnesc interesul copilului, găsiți ceva ce admirați și respectați cu adevărat (astfel de trăsături, hobby-uri, abilități sau vise pot fi găsite la orice copil).

Odată ce considerați că victima este pregătită să vorbească direct despre situația de bullying, conversația va urma punctele de mai jos:

- Care este problema?

- Cum te simți în legătură cu aceasta?

- Oferiți un feedback prescurtat pentru clarificare și pentru ca victima să se simtă ascultată.

- Care dintre lucrurile pe care le-ați încercat (a) au avut succes, cel puțin parțial?

- Ce ați mai putea încerca să faceți?

- Ce opțiuni aveți pentru un comportament ulterior?

- Care ar fi consecințele fiecăreia dintre aceste opțiuni?

- Care opțiune vi se pare cea mai bună?

- Cum aveți de gând să o faceți?

- Recunoașteți că această conversație a fost dificilă, mulțumiți pentru curaj!

Lucru individual cu inițiatorul bullying-ului.

Inițiatorul bullying-ului are adesea nevoie de ajutor la fel de mult ca și victima. În același timp, lucrul cu aceștia poate fi mult mai dificil, deoarece psihologul poate experimenta emoții negative puternice față de ei.

Principalele aspecte ale lucrului cu inițiatorul bullying-ului

- clarificarea pentru copii a diferențelor dintre conducere și dominație - este posibil să fii un lider pentru alți copii, fără a încerca să îi înjosești sau să îi umilești;

- mulți agresori au abilități excelente de comunicare și de conducere. Acestea ar trebui folosite în bine: pot conduce unele cercuri, pot organiza evenimente școlare, pot ajuta la studiu pe cei care au nevoie;

Important: ar trebui să se ocupe mai mult de cei mai în vârstă: le va fi mai ușor să își mențină comportamentul în linie.

- Uneori, cauza bullying-ului este pur și simplu plictiseala! Merită să vă gândiți unde pot fi direcționate energia și atenția copilului;

- uneori, preadolescentului îi lipsesc abilități sociale importante: empatie, capacitatea de a negocia, de a face față emoțiilor negative. Ca urmare, se caracterizează printr-un egocentrism puternic și o incapacitate de a recunoaște nevoile celorlalți. Soluția la această situație este formarea abilităților emoționale și sociale, care poate fi realizată fie în grup, fie individual;

- se întâmplă ca unii copii să încerce să-și facă prieteni prin acest comportament, fără să realizeze că nu este cea mai bună cale. Adesea, acest lucru se întâmplă ca o consecință a faptului că, anterior, copilul a fost expus el însuși la atacuri. El și-a construit o anumită strategie de adaptare (legată de umilirea celorlalți) și acum o folosește în comunicare, adesea atacând „primul” și gândindu-se că acesta este un indicator de „sânge rece” care îi va face pe ceilalți să dorească să comunice cu el;

- în rândul agresorilor, unii (o proporție mică) au tulburări de personalitate legate de insensibilitatea față de suferința altor persoane și de bucuria pe care o provoacă. Poate fi necesară o consiliere psihiatrică. Importanța diagnosticării la timp (folosind, de exemplu, testul *Accentuations of Character*, А.Е. Личко);

- hărțuirea poate fi provocată de invidie sau gelozie, mai ales atunci când sunt implicate fete. În acest caz, este necesară identificarea cauzei acestora;

- copiii îi atacă adesea pe cei pentru care observă aceleași defecte și greșeli („articulații”) ca și pentru ei înșiși;

- bătașul poate avea o lipsă de încredere în sine;

- bullying-ul este pentru mulți copii o modalitate de a atrage atenția asupra lor, astfel încât trebuie să învețe alternativele disponibile;

- bullying-ul poate părea o glumă amuzantă, amuzantă pentru unii dintre agresori;

- hărțuirea poate fi folosită pentru a „fura” prietenii de la alți elevi pentru că altfel se tem să nu rămână singuri (mai frecvent în rândul fetelor).

O abordare la nivel de școală pornește de la ideea că bullying-ul este o problemă socială sistemică și că găsirea unei soluții este responsabilitatea colectivă a tuturor celor din școală. Prevenirea sistemică necesită schimbarea culturii întregii școli mai degrabă decât (în plus față de) concentrarea asupra comportamentului indivizilor sau grupurilor implicate în mod direct în incidente de bullying. Această abordare necesită o conștientizare sporită a naturii problemei, o monitorizare sporită și răspunsuri sistematice și consecvente la incidentele de bullying. De ex., elevilor li se cere să își creeze propriile reguli cu privire la bullying și li se oferă informații despre strategiile de abordare a bullying-ului și oportunitățile

de discuții în clasă despre experiențele lor. Profesorii și personalul școlii primesc instruire care include strategii de prevenire a problemelor asociate bullying-ului.

Intervențiile la nivel școlar nu dau rezultate atunci când profesorii și administrația școlii sunt reticenți să facă intervenții la scara întregii școli, deoarece fie consideră că nu există suficient timp și spațiu în curriculum, fie că dezvoltarea atitudinilor anti-bullying este, după opinia lor, responsabilitatea părinților. Cele mai reușite exemple de intervenții de succes la nivel de școală sunt acelea care se bucură de un sprijin larg din partea direcțiilor pentru educație, a profesorilor, administratorilor, părinților și elevilor.

Spre deosebire de abordările la nivelul întregii școli care se adresează nevoilor tuturor, majoritatea intervențiilor vizează comportamentele disfuncționale cunoscute ale acelor copii care agresează alți colegi. O constatare de cercetare foarte bine documentată este că agresorii au tendința de a crede că colegii le cauzează rău în mod intenționat, în special în situații ambigue. Această tendință a fost numită „prejudecată atribuțională ostilă”. Imaginați-vă, de exemplu, că stați la coadă și primiți în mod neașteptat o împingere de la persoana din spatele vostru. Deși poate fi neclar, dacă persoana a făcut-o intenționat sau nu, agresorii sunt mai predispuși să deducă că împingerea a fost „intenționată” (adică persoana este responsabilă) și să răspundă cu furie și agresivitate.

Intervenția la nivel școlar și intervențiile țintă, deși complementare, reprezintă diferite școli de gândire și fiecare are avantajele și dezavantajele sale. Programele la nivel școlar își propun să construiască reziliența la toți copiii și să creeze un climat școlar mai pozitiv, în timp ce abordările specifice se concentrează pe cauzele care stau la baza comportamentului de bullying la nivelul agresorului individual. Fidelitatea și sustenabilitatea, două componente importante ale intervențiilor bune, sunt susceptibile de a fi realizate diferențial în întreaga școală față de abordările țintă. Fidelitatea sau consistența cu care sunt implementate toate componentele intervenției este mai ușor de monitorizat și de realizat în abordări specifice, deoarece există mai puțini adulți și copii de urmărit. În programele la nivelul întregii școli există activități multiple la diferite niveluri care implică mai multe părți interesate și este mai dificil să se monitorizeze fidelitatea intervenției. Pe de altă parte, durabilitatea poate fi mai ușor de realizat în cadrul programelor la nivelul întregii școli. Schimbările sistemice ale colegilor, clasei, școlii și comunității sunt necesare pentru a construi bazele în vederea prevenirii pe termen lung a bullying-ului. Intervențiile țintă, de obicei importate din exterior și puse în aplicare de școală, sunt adesea prea de scurtă durată pentru a atinge acel tip de suport de bază.

Cu certitudine, nu există „soluție universală” pentru prevenirea bullying-ului sau a altor forme de violență în școală. Abordarea comprehensivă a fenomenului este cea mai promițătoare în a contribui la crearea unui mediu școlar sigur, care va ajuta copiii să crească din punct de vedere academic și social. Înainte de a pune în aplicare orice eforturi de combatere a bullying-ului sau a altor forme de violență în școală, administrația școlii ar trebui să țină cont de faptul că:

În mod ideal, eforturile ar trebui să înceapă devreme, începând cu grădinița și să continue pe tot parcursul educației formale a unui copil.

Programele eficiente necesită un leadership consolidat și un angajament continuu din partea personalului școlii.

Dezvoltarea și formarea continuă a personalului sunt importante pentru susținerea programelor de prevenire a bullying-ului și a altor forme de violență din școală.

Programele ar trebui să fie sensibile din punct de vedere cultural la problemele diversității elevilor și re- vante nivelului de dezvoltare a acestora.

Implicarea părinților și a comunității în planificarea și implementarea unor astfel de programe este esențială.

Programul „Steps to Respect” (Pașii Respectului)

Programul are două componente: (1) crearea mediului pozitiv în școală; (2) formarea competențelor sociale și emoționale ale elevilor. Programul are un dublu focus – bullying și prietenie și este conceput pentru a reduce bullying-ul în școală și pentru a ajuta elevii să construiască relații pozitive, bazate pe susținere reciprocă. În cadrul programului sunt abordate rolurile participative din bullying. Programul se concentrează pe dezvoltarea abilităților profesorilor, părinților și altor adulți pentru a elabora o politică școlară privind prevenirea bullying-ului. Pentru elevi focusul este axat pe dezvoltarea competențelor de formare și menținere a prieteniiilor, precum și pe recunoașterea, rezistarea și raportarea comportamentelor de tip bullying.

Activitatea psihologului cu părinții.

Părinții copiilor care sunt victime ale hărțuirii trebuie să se confrunte cu o serie întreagă de sentimente negative și gânduri tulburătoare.

Atunci când solicitați consiliere, este important să înțelegeți ce simte părintele în legătură cu ceea ce se întâmplă. Una dintre sarcinile importante ale psihologului este de a normaliza experiențele părintelui (evitând, bineînțeles, să le devalorizeze).

În cadrul constrângerilor de timp ale consilierii școlare, este util ca psihologul să fie echipat cu un set de tehnici pe care le poate oferi părinților, astfel încât aceștia să le poată folosi pentru a-și sprijini copilul.

Să enumerăm câteva dintre acestea:

- Petrecerea timpului împreună făcând lucruri plăcute pentru amândoi: poate fi o excursie la pădure sau la munte, sau o vizită la stadion. Activitățile comune vă aduc mai aproape, iar sentimentul de apropiere față de părinte, pe de altă parte, îi permite copilului să fie mai încrezător că acesta din urmă este pregătit să îl protejeze în situații neplăcute de ciocnire cu colegii.

- Asigurați-vă că acasă există o atmosferă calmă și prietenoasă, astfel încât casa să devină un „refugiu” psihologic.

- Dacă copilul nu se supără, contactul fizic sub formă de îmbrățișări, mângâieri, sărutări etc. este foarte important.

- Este important să arătați respect față de copil. Părintele ar trebui să găsească ceva în comportamentul copilului într-o situație dificilă pentru care îl poate lauda. Uneori, se pare că copilul a „eșuat” pe toate fronturile, dar chiar și în acest caz este posibil să se găsească unele lucruri mici pentru care poate fi laudat.

- Un părinte poate aranja mici surprize pentru copil: de exemplu, să-i facă plăcinta preferată.

- Dacă un părinte își dorește de mult timp să se apuce de sport, acum este momentul să înceapă să meargă la sală, la stadion sau pur și simplu să alerge dimineața - și să ia copilul cu dvs. la cursuri.

Cum poate un părinte să ajute un copil să-și dezvolte stima de sine.

1. Zâmbiți mai des (în situațiile în care este potrivit).
2. Vorbiți într-un limbaj pozitiv și vorbiți mai des despre viitor, fără să vă blocați în raționamente despre trecut.

3. Părinții pot derula un întreg program pentru a construi încrederea de sine a copilului. Obiectivul principal al acestui program este de a integra copilul într-un mediu de colegi în care se simte bine. În cazul unui adolescent introvertit, care este deja nesigur pe el, a-l trimite cu forța la o discotecă nu este cea mai productivă soluție.

Este bine să se înceapă integrarea treptată a copilului în societate cu un grup mixt, în care sunt atât adulți, cât și copii. Bineînțeles, fiecare familie alege un astfel de grup în mod independent, iată câteva exemple posibile: cursuri de autoapărare, diverse ateliere (sculptură în lemn, broderie și cusut, desen), cursuri de floristică, fotografie, cursuri de cluburi sportive.

În aceste grupuri mixte, copilul are ocazia de a primi îndrumare și sprijin din partea adulților și de a-și exersa abilitățile de autoprezentare. Există, de asemenea, posibilitatea de a împărtăși idei și informații, de a învăța despre opiniile celorlalți și de a exersa modul de a răspunde la acestea.

De obicei, adulții sunt capabili să observe copilul suficient de precis din exterior și să ofere feedback neofensiv atunci când este necesar.

Faptul că părinții sunt apropiați de copilul din grup este foarte încurajator și creează un mediu sigur pentru ca acesta să încerce noi modalități de interacțiune.

După ce ați reușit să stăpâniți cu succes comunicarea într-un grup mixt, puteți trece la un grup de colegi. Este mai bine să începeți cu un grup unit de faptul că există un interes comun pentru un anumit subiect: poate fi un fan club al fanilor unor seriale TV, o organizație de voluntariat care implică tineri, ajutor în lucrul cu animalele (de exemplu, într-un adăpost pentru animale) etc.

Următoarea etapă este includerea într-un grup de egali, în care sunt prezente interacțiuni sociale intensive, dar cu sprijinul și supravegherea adulților. Într-un astfel de grup, copilul are posibilitatea de a interacționa într-un mod și atât timp cât se simte confortabil. Un bun exemplu este un grup psihologic pentru adolescenți, un club de film, etc. După aceea, copilul este pregătit să se alăture unui grup natural, poate deja în cadrul școlii, și este bine dacă este ajutat de un copil mai mare.

cu ajutorul unui copil mai mare. După aceea, în cele din urmă, copilul poate încerca să iasă în mod complet independent în locuri precum un club sportiv sau o discotecă (dacă este acceptabil pentru vârsta sa).

Mesajul important pe care psihologul îl transmite părinților este că nu putem schimba lumea, dar putem pregăti copilul, oferindu-i cele mai bune strategii de adaptare și abilități comportamentale și de comunicare.

Ce să nu spui când vorbești cu copilul tău despre bullying:

- De ce se comportă în acest fel cu tine - ce ai făcut? Înlocuiește: Să ne gândim împreună la ce putem face în această privință.

- Mă duc la școală să mă ocup de asta.

Înlocuitor: Ce vrei să fac? Vrei să mă duc la școală?

Adesea, victimele nu doresc publicitate, ci apreciază faptul că cineva știe și că le va sprijini dacă este nevoie.

- Toți copiii se comportă în acest fel.

Înlocuitor: Unii dintre colegii tăi se comportă așa dacă sunt furioși sau geloși.

- Ce s-a întâmplat? Ați fost cei mai buni prieteni!

Înlocuitor: Spune-mi, când a început? Ce ați observat? Cum a început? Putem face ceva?

- Nu au vrut să te rănească, doar exagerezi.

Înlocuitor: Cum te poți asigura că nu este o glumă din partea lor?

Cea mai bună protecție pe care părinții o pot oferi copiilor care sunt implicați într-un conflict fie manifestând un comportament de bullying, fie fiind supus bullying-ului, este să încurajeze încrederea și independența copilului lor și să fie dispuși să ia măsuri atunci când este necesar. În continuare vom puncta

unele sugestii pe care școala ar trebui să le ofere părinților, pentru a-i ajuta să identifice răspunsuri adecvate la conflictele trăite de copiii lor la școală:

Observați semnele care indică implicarea copilului în situație de bullying – aceste semnale pot fi fizice (răni, haine rupte, recuzită școlară distrusă), cât și psihocomportamentale (apetit alimentar scăzut, insomnie, momente de tristețe, depresie, anxietate, teama de a frecventa școala). Odată ce ați observat aceste semne, încercați să purtați o discuție sinceră și deschisă cu copilul Dvs. despre experiențele sale școlare și despre persoanele cu care are interacțiuni sociale pozitive sau negative. În timpul discuțiilor, încercați să-i transmiteți copilului mesajul că-l sprijiniți necondiționat și că nu-l veți blama pentru cele întâmplate. Nu transmiteți unui copil care este supus bullying-ului că ceva nu este în regulă cu el sau că merită un astfel de tratament. Atunci când un copil este supus bullying-ului din partea colegilor săi, nu este corect să învinuim abilitățile sociale ale copilului. Respectul este un drept de bază: toți copiii au dreptul la un tratament amabil și respectuos. Convingeți copilul că nu are nici o vină și că comportamentul celui care a agresat este sursa problemei.

Stabiliți limite cu privire la utilizarea tehnologiei – această strategie presupune atât supravegherea activității copilului în mediul online, cât și educarea acestuia cu privire la utilizarea lui. Părinții îi pot învăța pe copii deprinderi precum: protejarea datelor personale (parola de acces la rețelele de socializare), pasivitatea constructivă (a ignora mesajele sau email-urile cu conținut jignitor sau amenințător), utilizarea responsabilă a timpului liber și a tehnologiei multimedia. Totodată, părinții au sarcina de a monitoriza și limita accesul la aceste tehnologii cu scopul protejării copilului de informații periculoase prin strategii precum: utilizarea parolei de acces pentru calculator sau telefonul mobil, utilizarea filtrelor de restricționare a accesului la anumite pagini web, stabilirea unei perioade de timp în care copilul nu are voie să utilizeze aceste tehnologii.

Interacționați zilnic cu copilul dvs. – comunicați liber și deschis cu copilul dvs. Discutați cu acesta despre experiențele sale școlare sau extrașcolare. Interesul ar trebui exprimat prin formulări specifice și nu generale (în loc de „Cum a fost azi la școală?” putem întreba „Te-ai simțit bine în pauză?”, „Ce ai învățat astăzi nou?”). Întrebările trebuie formulate într-o manieră care să comunice copilului deschidere și interes din partea Dvs. față de preocupările și experiențele sale.

Contactați școala, dacă copilul Dvs. este implicat într-un conflict fie a fost supus bullying-ului, fie a manifestat un comportament de bullying – acționați în colaborare cu personalul școlii, pentru a soluționa problema. Păstrați evidența incidentelor, astfel încât să puteți fi concis în discuția cu personalul școlii despre experiențele copilului dumneavoastră la școală. Solicitați o ședință cu un profesor, directorul sau psihologul școlar, dacă considerați că e necesar. Personalul școlii poate oferi sfaturi practice pentru a vă ajuta pe dvs. și pe copilul dvs. De asemenea, aceștia pot interveni direct la fiecare dintre participanți. Este posibil ca personalul școlii să fi observat conflictul în mod direct și să poată confirma versiunea copilului dvs. asupra incidentului cu ceea ce au observat, astfel va fi mai dificil ca cel care a agresat sau părinții agresorului să-i refuze autenticitatea.

Fiiți la rândul dvs. un model pozitiv pentru copil – nu este suficient să-i comunicați copilului despre ceea ce presupune un comportament dezirabil sau inddezirabil social. Un copil nu-și va însuși un comportament pozitiv, așteptat, atunci când acesta va observa că proprii părinți nu pun în practică comportamentul respectiv sau se comportă, la rândul lor, nepotrivit (de ex., un elev este încurajat să practice sportul de un părinte cu stil de viață sedentar). Prin urmare, încercați să implementați, la rândul dvs., modele de comportament potrivite și pozitive pe plan social. Aceste comportamente includ: utilizarea responsabilă a tehnologiei, comunicarea asertivă, rezolvarea conflictelor pe cale amiabilă, păstrarea calmului în trafic sau în situații tensionate. Oferiți sprijin copilului, dar nu încurajați dependența

de Dvs. Salvarea copilului de provocări sau asumarea personală a responsabilității atunci când lucrurile nu merg bine, nu va învăța copilul să fie independent. Cu cât un copil are mai multe alegeri de făcut, cu atât dezvoltă mai mult independența, iar independența poate contribui la încrederea în sine.

Asigurați copilului experiențe sociale pozitive – acestea includ excursiile, implicarea în proiecte de voluntariat, realizarea unor activități plăcute sau crearea de noi relații de prietenie. Ajutarea propriului copil în identificarea intereselor și hobby-urilor sale și în implicarea în relații noi de prietenie poate contribui la mizarea consecințelor bullying-ului pentru copilul ținta bullying-ului sau la diminuarea frecvenței acestora pentru copilul care a inițiat bullying-ul.

Nu vă încurajați copilul să fie agresiv sau să lovească înapoi. Mai degrabă, *învăța-l pe copilul tău să fie asertiv*. Copilul care inițiază bullying-ul caută adesea un indiciu că amenințările și intimidările sale funcționează. Lacrimile sau acceptarea pasivă nu fac decât să întărească comportamentul copilului care agresează. Un copil care nu răspunde așa cum dorește copilul care intimidează probabil nu va fi ales ținta bullying-ului. De exemplu, copiii pot fi învățați să răspundă agresivității cu umor și afirmații, mai degrabă decât cu acord.

Învățați-vă copilul să devină rezistent la șoc – acest lucru presupune învățarea de strategii de evitare sau de oferire de răspunsuri adecvate pentru comportamentele de bullying. Strategiile potrivite de răspuns la bullying sunt:

- evitarea situației sau a persoanei agresoare;
 - exersarea comunicării asertive și a deprinderii de a spune Nu;
 - cererea de ajutor din partea colegilor, profesorilor sau a unui profesionist;
 - învățarea unor tehnici de autoapărare.
- De asemenea, încercați să-i învățați pe copii să nu răspundă în situații de bullying într-o manieră similară cu cea a copilului care inițiază bullying-ul.

• Prevenirea bullying-ului este un proces continuu, de colaborare, de soluționare a problemelor, care este o parte esențială a creării unor medii de învățare primitoare, respectuoase și sigure, respectiv este necesară o abordare comprehensivă – nu există soluții unice. Conflictul dintre copii, mai mult decât probabil, nu va fi soluționat peste noapte. Părinții trebuie să petreacă timp cu copiii, încurajându-i pe aceștia să-și dezvolte noi interese sau să-și consolideze talentele și abilitățile existente, care vor contribui la dezvoltarea și îmbunătățirea respectului de sine. De asemenea, copiii trebuie ajutați să dezvolte prietenii noi sau să le consolideze pe cele existente. Prietenii servesc adesea drept factor atenuativ la agresiune.

Metode de prevenire a bullying-ului care pot fi aplicate de profesori:

Identificați posibilele situații în care pot apărea experiențe de bullying – comportamentele de bullying apar în general în locurile în care nivelul de supraveghere este limitat, precum băile, locul de joacă, coridoarele înguste, sălile de clasă de la ultimele etaje ale școlii sau mediul virtual. Sporirea supravegherii acestor medii va limita semnificativ frecvența actelor de agresiune.

Intervenți imediat ce observați un fenomen de bullying – intervenția profesorului constă atât în oprirea imediată a comportamentului, cât și raportarea acestui eveniment conducerii școlii. Profesorii pot organiza ședințe/discuții separate cu copilul care a manifestat un comportament de bullying și copilul supus bullying-ului în scopul de a afla mai multe despre natura incidentului. Nu este recomandată organizarea unei întruniri cu copilul care manifestat un comportament de bullying, și cu copilul care a fost supus bullying-ului, întrucât elevul agresat se poate simți stânjenit și intimidat de prezența copilului care inițiază bullying-ul și va fi mai puțin motivat să denunțe evenimentul respectiv. Toți profesorii și personalul școlii trebuie să anunțe copiii că le pasă și nu vor permite ca cineva să fie bullyzat. Luând măsuri imediate și identificând direct copilul care a inițiat bullying-ul, adulții susțin atât copilul supus bullying-ului, cât și martorii.

Realizați și prezentați elevilor un regulament al activității elevilor – regulamentul va include rubrici precum drepturile și obligațiile elevilor, regulile școlii, comportamentele așteptate și comportamentele nedorite sau interzise, consecințele acestora (recompensarea comportamentelor pozitive și măsurile pentru cele negative).

Implementați un sistem de raportare a bullying-ului – acest sistem presupune antrenarea profesorilor și a elevilor în depistarea semnalelor de apariție a actelor de bullying și raportarea sau relatarea acestora către profesori sau directori. Raportarea cazurilor de bullying va fi facilitată de factori precum: posibilitatea de a raporta cazurile de bullying în anonim, utilizarea unor grile de observare a fenomenului în timp sau ușurința cu care se poate prezenta un caz.

Derulați campanii de informare a elevilor cu privire la bullying – aceste campanii au ca scop prevenirea comportamentelor negative de tip bullying și promovarea comportamentelor pozitive și dezirabile social și se pot derula prin activități precum: organizarea de ore de dirigenție sau consiliere pe tema bullying-ului și a efectelor sale, organizarea de dezbateri pe tema bullying-ului, realizarea unui concurs de eseuri, discutarea unor cazuri de bullying din literatură, seriale TV, filme, precum și organizarea de sesiuni de brainstorming împreună cu clasa pentru a identifica posibile soluții pentru stoparea fenomenului. Oferiți elevilor oportunități de a vorbi despre bullying și solicitați sprijinul lor în definirea bullying-ului ca și comportament inacceptabil. Implicați elevii în stabilirea regulilor de clasă împotriva agresiunii. Astfel de reguli pot include angajamentul profesorului de a nu „privi în altă parte” atunci când apar incidente care implică agresiune.

Oferiți protecție copiilor supuși bullying-ului ori de câte ori este necesar. O astfel de protecție poate include crearea unui sistem de prieteni prin care elevii să aibă un anumit prieten sau un prieten mai în vârstă în care au încredere și cu care împărtășesc informații despre programul clasei și planurile pentru ziua școlii.

Referiți atât copii supuși bullying-ului, cât și cei care manifestă un comportament de bullying la consiliere ori de câte ori este cazul. Evitați încercările de a media o situație de agresiune. Diferența de putere dintre cei care sunt supuși bullying-ului și și cei care agresează poate determina copilul supus bullying-ului să se simtă victimizat în continuare de acest proces sau să creadă că el este cumva de vină. Înfrunțați copiii care manifestă un comportament de bullying în privat. Provocarea unui copil care inițiază bullying-ul în fața colegilor săi poate, de fapt, să-i sporească statutul și să ducă la o agresiune suplimentară.

Ascultați părinții care raportează situații de bullying și analizați circumstanțele raportate, astfel încât să poată fi luate măsuri imediate și adecvate la nivel de școală.

Activități de autoevaluare

1. Determinați caracteristicile psihologice ale situației de bullying în instituția educațională.
2. Identificați direcțiile de realizare a asistenței psihologice în bullying.
3. Elucidați principiile activității psihologului practic cu elevii, părinții și profesorii în situații de bullying.
4. Elaborați strategii eficiente de intervenție psihologică în bullying.

Tema 10. SERVICIUL DE ASISTENȚĂ PSIHOLAGICĂ ÎN ASIGURAREA UNUI MEDIU EDUCAȚIONAL PSIHOLAGIC SECURIZANT

Unități de conținut pentru ora de curs:

1. Noțiunea de mediu educațional securizant.
2. Asistența psihologică a elevilor, părinților, profesorilor în asigurarea securității psihologice.
3. Asistența psihologică în orientarea profesională.

Rezultate ale învățării:

Ca rezultat al studierii acestui capitol, studenții vor fi capabili:

- Să determine caracteristicile psihologice ale mediului psihologic securizant.
- Să identifice principiile, criteriile securității psihologice.
- Să identifice motivele insecurității psihologice ale mediului educațional.
- Să determine particularitățile activității psihologului cu elevii, părinții și profesorii în asigurarea unui mediu psihologic securizat.

Securitatea psihologică este o stare stabilă, emoțională, pozitivă, bazată pe conștientizarea de către individ a posibilității stabile de satisfacere a nevoilor sale de bază; ea este asigurată de sentimentul de apartenență la un grup social stabil, de capacitățile personale, de nivelul realist al pretențiilor [17].

Sub aspect individual-personal, securitatea psihologică este o stare a mediului educațional, lipsită de manifestări de violență psihologică în interacțiune, contribuind la satisfacerea nevoilor de comunicare personală-confidențială, creând semnificația de referință a mediului și asigurând sănătatea psihică a participanților incluși în el (I.A. Baeva) [3].

Sub aspect organizatoric și pedagogic, securitatea psihologică a mediului educațional reprezintă starea organizatorică, spațială, spațial-subiectivă și socio- și psiho-psihologică a mediului educațional, care asigură viața și sănătatea subiecților educației și acționează ca o garanție pentru viața și sănătatea participanților, acționează ca o condiție pentru dezvoltarea și formarea personalității elevilor, asigură protecția juridică, socială, psihologică și informațională a participanților la procesul educațional, elevilor, profesorilor, părinților (V. V. Rubtsov, I. A. Baeva, L. A. Gayazova) [15]. Astfel, astfel de categorii psihologice de bază precum „subiect” și „subiectivitate”, „comunicare” și „interacțiune”, sunt justificări fundamentale ale conceptelor psihologice orientate spre crearea unor condiții fără pericole ale mediului educațional și siguranța psihologică a participanților la acesta.

Conceptul de securitatea psihologică a mediului educațional este un sistem de puncte de vedere privind asigurarea siguranței participanților față de amenințările la adresa dezvoltării pozitive și a sănătății psihice în procesul de interacțiune pedagogică.

Principalele prevederi ale conceptului de securitate psihologică a mediului educațional sunt următoarele:

1. educația ca ramură a producției umane.

Aceasta înseamnă că școala, ca instituție socială care produce un „produs supercomplex” (o personalitate capabilă să se autorealizeze), trebuie să creeze condiții stabile pentru producerea acestuia și să utilizeze tehnologii care să conțină un risc minim de afectare a procesului de formare și dezvoltare a personalității;

2. Mediul educațional ca parte a spațiului educațional

Spațiul educațional are o denumire teritorială și alte caracteristici calitative care îi permit să răspundă pe deplin nevoilor de dezvoltare, socializare și identificare culturală a copiilor și tinerilor, asigurând în același timp siguranța acestora;

3. Amenințarea la adresa securității psihologice a mediului educațional

Principala amenințare în interacțiunea participanților în mediul educațional este trauma psihologică, care are ca rezultat afectarea dezvoltării pozitive și a sănătății mintale, lipsa satisfacerii nevoilor de bază, adică un obstacol în calea realizării de sine. Principala sursă a traumei psihologice este violența psihologică în procesul de interacțiune reciprocă.

Siguranța psihologică ca stare de conservare a psihicului presupune menținerea unui anumit echilibru între influențele negative ale mediului asupra unei persoane și stabilitatea acesteia, capacitatea de a depăși influențele negative cu resursele necesare sau cu ajutorul factorilor protectori ai mediului. Siguranța psihologică a unei persoane și a mediului sunt inseparabile una de cealaltă și reprezintă un model de dezvoltare durabilă și de funcționare normală a unei persoane în interacțiune cu mediul înconjurător.

Problema siguranței psihologice este strâns legată de influențele nefavorabile asupra personalității (amenințări) și de factorii previzibili corespunzători (riscuri). Studiind protecția personalității împotriva influențelor nefavorabile, trebuie să o considerăm în strânsă legătură cu condițiile de funcționare a acesteia, adică capacitatea personalității de a menține stabilitatea în mediul înconjurător cu anumiți parametri, precum și sub influențe psihotraumatice de a manifesta rezistență la influențe interne și externe destabilizatoare și de a reflecta experiența protecției/neprotecției sale într-o anumită situație de viață - aceasta este manifestarea siguranței sale psihologice.

În teoria sa despre motivația umană, A.H. Maslow a numit nevoia de securitate: "o nevoie primară, care se actualizează după satisfacerea nevoilor fiziologice, cum ar fi nevoia de aer, hrană, apă și altele". Nevoia de securitate include nevoia de protecție, nevoia de sănătate, stabilitate, încredere în viitor.

Spațiul de învățământ general ar trebui să creeze condiții pentru dezvoltarea personală, menținerea sănătății elevilor, a spațiului psihologic și socio-cultural sigur. Problema reală este că elevii trebuie să învețe o cantitate imensă de material într-o perioadă scurtă de timp, astfel încât încărcătura multor materii la școală este în creștere. Ca urmare, elevii petrec mai mult timp făcând temele și mai puțină activitate fizică, ceea ce duce la probleme de sănătate. Timpul pe care elevii îl pot petrece pentru recreere, hobby-uri și activități în aer liber este redus. Toate acestea duc direct la o scădere a motivației copiilor pentru învățare, la incapacitatea de a face față sarcinii de învățare.

Tacticile pedagogice incorecte pot provoca stres emoțional la copii. De asemenea, inconsecvența metodelor și tehnologiilor de predare cu vârsta și capacitățile funcționale ale copiilor afectează negativ dezvoltarea elevilor.

Școala desfășoară activități de prevenire a obiceiurilor proaste, a dependențelor și a formelor deviate de comportament ale elevilor, dar profesorii nu sunt întotdeauna competenți în organizarea activității de prevenire a acestor manifestări negative, ceea ce este în detrimentul dezvoltării personale trieva S. V. V. Dmitrieva S. Printre factorii de risc se numără și "baza materială și tehnică insuficientă a organizațiilor educaționale, activitatea insuficientă a elevilor, nivelul scăzut de educație și cultură, caracteristicile personale și psihologice ale participanților la procesul educațional".

Unul dintre principalele riscuri este traumatismul psihic în interacțiunea participanților la mediul educațional, ceea ce duce la afectarea dezvoltării pozitive și a sănătății mintale. Principala sursă de traume mentale este violența psihologică în procesul de interacțiune dintre un profesor și un elev, un elev și un coleg și așa mai departe.

Conform definiției lui Ilyin E.P., "violența psihologică este un impact mental periodic prelungit sau constant asupra unei persoane, care provoacă traume psihice sau duce la formarea unor trăsături de caracter patologice sau inhibă dezvoltarea personalității".

Adolescenții sunt foarte sensibili la influența violenței psihologice, a disconfortului, a pericolului. Trebuie remarcat faptul că în orice organizație educațională există riscuri negative, care, bineînțeles, afectează dezvoltarea personalității elevului.

- pedeapsa pentru răspunsurile greșite,
- suprimarea inițiativei elevilor de către profesor,
- întreruperea discursului unui elev,
- abuz verbal, afirmațiile incorecte ale profesorilor cu privire la aspectul sau la modul de exprimare al elevilor din clasele superioare.

Motivele pentru care profesorii folosesc diverse forme de violență în procesul educațional pot fi foarte diferite: acestea sunt anumite trăsături ale personalității profesorului, cum ar fi anxietatea, dominanța, nivelul scăzut de empatie, rigiditatea, iritabilitatea, agresivitatea, nivelul scăzut de dezvoltare a abilităților sociale și de comunicare, problemele de sănătate, incapacitatea de a rezolva situațiile de conflict, ignorarea altor modalități de lucru cu elevii neascultători. Un mediu educațional sigur necesită, de asemenea, relații confortabile și prietenoase cu colegii. Lipsa cooperării, a unei legături emoționale pozitive în cadrul clasei afectează negativ situația psihologică din clasă.

Factorii de mai sus reprezintă o amenințare la adresa siguranței psihologice a mediului educațional și afectează negativ dezvoltarea personalității elevilor, există tulburări în sfera cognitivă, reduc productivitatea activității mentale în general. În acest sens, este necesar să se acorde mai multă atenție siguranței psihologice a spațiului educațional, deoarece aceasta este cea mai importantă condiție pentru dezvoltarea unei personalități armonioase și bine conturate. Un rol important în acest sens îl joacă înțelegerea și eliminarea riscurilor din mediul educațional general.

Criterii de siguranță psihologică în mediul educațional Indicatori ai unui mediu educațional sigur din punct de vedere psihologic, conform I.A. Baeva

I.A. Baeva împarte întreaga gamă de fenomene în trei grupe [2,3]:

1. Semnificația de referință a mediului educațional. Mediul educațional servește ca un fel de standard și sursă de formare a normelor sociale și a orientărilor valorice pentru un individ.

2. Satisfacerea nevoii de comunicare personală și de încredere. Principiul determinant în acest caz este „satisfacția-inefericirea”, care comportă posibilitatea de a ușura sau de a acumula tensiuni intrapersonale și interpersonale.

3. Protecția împotriva violenței psihologice în interacțiune. Este important pentru o persoană să își apere drepturile și interesele personalității sale. Violența psihologică este forma inițială a oricărei violențe. În relațiile dintre un adult și un copil, ea este descrisă ca fiind „manipularea deliberată de către adult a copilului ca obiect, ignorând caracteristicile subiective ale acestuia (libertate, demnitate, drepturi etc.), fie distrugând relațiile de obligație dintre adult și copil, fie, dimpotrivă, fixând aceste relații și conducând la diverse deformări și încălcări ale dezvoltării personale comportamentale, intelectuale, emoționale, volitive, comunicative”). (Orlov 2000)

Semnele care se califică drept amenințări la adresa participanților la mediul educațional în cadrul acestui model sunt următoarele:

	Indicator	Manifestări empirice
1.	Semnificația de referință a mediului educațional	Absența / recunoașterea parțială a valorii de referință a mediului; conștientizarea intenției de a-l părăsi; respingerea valorilor și normelor acestuia.
2.	Satisfacerea nevoii de comunicare de încredere personală	Abilitatea/incapabilitatea de a-și exprima punctul de vedere; respectul față de sine; păstrarea demnității personale; capacitatea de a cere ajutor; luarea în considerare a problemelor și dificultăților personale
3.	Protecție împotriva	1) Influențe psihologice (amenințări, umilințe, insulte, bullying, cerințe excesive, presiuni asupra comportamentului și experiențelor, evaluare negativă, frustrare a nevoilor și cerințelor de bază ale copilului amenințări, umilințe, insulte, intimidări, cerințe excesive, restricții asupra comportamentului și experiențelor, evaluare negativă, frustrarea nevoilor și cerințelor de bază ale copilului); 2) Efecte psihologice (pierderea încrederii în sine, în lume, identitate de sine difuză, anxietate, neliniște, tulburări de somn și de apetit, depresie, agresivitate, performanțe școlare slabe, incompetență în comunicare, stimă de sine scăzută, întârzieri în dezvoltarea mentală și fizică, boli somatice și psihosomatice, fixarea modelului „victimă-abuzator”); 3) Interacțiuni psihologice (dominanță, afectivitate, imprezibilitate, inconsecvență, nesiguranță, neajutorare).

Prezența persistentă și prelungită a oricăruia dintre semnele și indicatorii de mai sus în mediul educațional afectează toate nivelurile de funcționare a personalității, provoacă tulburări în sfera cognitivă (ceea ce duce la eșec școlar) și reduce productivitatea activității în general. Acestea se pot manifesta sub forma unor experiențe anxioase și depresive și se pot extrapola în viitor, provoacă anumite tipare de comportament și formează percepții negative care afectează interacțiunea cu alte persoane și duc la schimbări personale persistente.

Astfel, un mediu educațional sigur din punct de vedere psihologic poate fi considerat ca fiind unul în care majoritatea participanților au o atitudine pozitivă față de acesta, un nivel ridicat de satisfacție față de caracteristicile mediului școlar și protecție împotriva violenței psihologice în interacțiune [3].

Factorii de risc pedagogic includ:

	Factori	Indicatori
1	Condiții de învățare (toți indicatorii sunt supuși normelor de igienă).	Dimensiunea sălilor de clasă, iluminatul, parametrii poligrafici ai manualelor;
2	Sarcina de învățare (partea informațională a procesului de învățare și organizarea procesului de învățare).	Volumul de sarcini, distribuția curriculumului în timpul zilei, săptămânii, semestrului, anului școlar, cantitatea extinsă de material;
3	Stilul de relații interpersonale dintre profesori, elevi și părinții acestora.	Nivelul de conflict în mediul școlar, atitudinea profesorilor față de elevi, inclusiv evaluarea rezultatelor, relațiile dintre profesori. Perturbarea relațiilor dintre copii și părinți;
4	Respectarea mediului de către instrumentele pedagogice utilizate	Tehnici pedagogice care provoacă stres la copii; intensificarea procesului de învățare; neconcordanța metodelor și tehnologiilor de predare cu vârsta și capacitățile funcționale ale elevilor; organizarea irațională a activităților de învățare.
5	Calificarea profesională a profesorului	Ignorarea de către profesori a sarcinilor psihologice și a mecanismelor de creștere a copiilor și adolescenților Insuficienta conștientizare a cadrelor didactice cu privire la capacitățile adaptative, funcționale și compensatorii ale copiilor și la factorii care provoacă stresul psihofizic; ignorarea de către cadrele didactice a legilor socio-psihologice ale dezvoltării personalității în grupuri și colectivități. Analfabetismul funcțional al profesorului în materie de protecție și promovare a sănătății.
6	Politica de resurse umane a organizației educaționale	Oferta insuficientă de personal didactic; Lipsa unui sistem de sprijin intra-organizațional pentru cadrele didactice; Starea de sănătate nesatisfăcătoare a cadrelor didactice.

Subiecte de siguranță a mediului educațional

Instituțiile sociale, cum ar fi familia și instituțiile educaționale (profesorii din școli, centrele de educație suplimentară) sunt participanții la crearea siguranței psihologice pentru un copil. Subiecții siguranței (instituțiile educaționale, grupurile educaționale, familia) sunt capabili să creeze un sistem local de siguranță prin educație, educație și rezolvarea problemelor în procesul de dezvoltare. Prin comunicarea cu profesorii și părinții, prin exemplul atitudinilor, valorilor, atitudinilor și relațiilor lor, valori, atitudini și relații cu ceilalți, elevul își formează propriul sistem de relații. Prin urmare, este necesar să îi învățăm pe elevi să folosească metode non-violente în situații problematice, cum ar fi ascultarea respectuoasă a celuilalt, împărtășirea opiniilor cu privire la problema în cauză, experiențele din trecut și confruntarea cu sentimentele.

Un mediu educațional sigur din punct de vedere psihologic poate fi numit un mediu care asigură o stare de siguranță psihică a subiecților procesului pedagogic și indici ridicați de satisfacție a acestora și de protecție împotriva violenței psihologice. Aceasta este o stare care caracterizează spațiul educațional, care se fixează, în primul rând, prin relațiile dintre participanții săi.

Printre principalele caracteristici ale siguranței psihologice a mediului educațional se numără următoarele: absența manifestărilor de violență psihologică în interacțiunea participanților; satisfacerea nevoilor profesorilor și elevilor în comunicarea personală și de încredere; crearea unei atmosfere de confort psihologic în cadrul echipei, care determină semnificația de referință și implicarea fiecărui subiect în construirea și menținerea confortului psihologic al mediului educațional; realizarea condițiilor care contribuie la conservarea și consolidarea mediului psihosocial; crearea unui mediu psihologic confortabil.

Încălcarea siguranței psihologice a mediului educațional poate apărea din cauza acțiunii diferitelor amenințări, care sunt împărțite condiționat în două grupe: externe și interne. Amenințările externe sunt, de obicei, de natură socială, tehnogenă, epidemiologică sau naturală. Amenințările interne (intrașcolare) pot fi cauzate de relațiile neconcordanțe ale copilului cu colegii săi de clasă. Acest lucru poate fi legat de climatul socio-psihologic ne-gulativ care domină în clasă, de dominația grupurilor mici informale asociate, de conflictele dintre elevi, de tradițiile și obiceiurile periculoase pentru viața elevilor, de violența școlară; de caracteristicile personale ale elevului (comportament deviant; calități individuale și personale negative; dezvoltarea mentală și sănătatea psihologică afectate); comportamentul inadecvat al profesorilor și al personalului școlar (constrângere, umilință personală, atitudine lipsită de respect, șantaj, hărțuire sexuală, manifestări de impolitețe, agresivitate în interacțiunea cu elevii etc.); performanțele școlare inadecvate ale elevilor; condiții de predare și învățare inadecvate; oportunități educaționale inadecvate pentru elevi; oportunități educaționale inadecvate pentru profesori și personalul școlii; oportunități educaționale inadecvate pentru elevi; sarcina educațională și organizarea inadecvată a procesului educațional (volum mare de sarcini educaționale, stres informațional etc.).

Activitatea serviciului psihologic în asigurarea securității psihologice a mediului educațional

Domeniul de cercetare (criterii și indicatori care trebuie studiați)	Tehnici de diagnosticare
<i>Elevii</i>	
Identificarea semnelor de violență și a prezenței conflictelor interpersonale în relațiile elevului cu colegii, profesorii și părinții. Satisfacerea nevoilor copilului în materie de securitate psihologică. satisfacerea nevoilor copilului în materie de siguranță psihologică, de relații personale și de încredere.	Chestionar pentru elevi „Ce mai faci?”. Chestionar „Profesorul în ochii elevului”. Chestionar „Atitudinea față de instituția de învățământ”. Monitorizarea siguranței psihologice a mediului educațional (autor: T.K. Ustalova). Chestionar-chestionar pentru elevi „Diagnosticul psihologic al siguranței mediului educațional școlar” (autor I.A. Baeva). Tehnici de desen pro-

<p>Capacitatea elevului de a construi relații sigure din punct de vedere psihologic și de a minimiza riscurile care apar. Evaluarea indicatorilor de sănătate psihologică, inclusiv a bunăstării emoționale a elevului. Statutul elevului în cadrul grupului de colegi. Atmosfera psihologică în clasă. Identificarea resurselor personale ale copilului pentru potențialul de autodepășire și schimbare.</p>	<p>ectiv „Ce-mi place la școală?”, „Omul în ploaie”, „Desen de familie”. Observarea comportamentului elevilor în diferite situații. Chestionar al stărilor psihice ale școlarului (autor A.O. Prokhorov). Sociometrie. Tehnică de evaluare a atmosferei psihologice într-o echipă (după A.F. Fidler). Analiza produselor activității elevilor.</p>
<p><i>Părinți</i></p>	
<p>Evaluarea prezenței semnelor de violență și a conflictelor interpersonale în relațiile copilului cu colegii, profesorii și părinții. Satisfacția părinților în ceea ce privește siguranța psihologică a mediului educațional.</p>	<p>Test-questionar al atitudinii părinților (autori: A.Y. Varga, V.V. Stolin). Chestionar de măsurare a atitudinilor și reacțiilor părinților (autor: T.V. Arkhireeva). Monitorizarea siguranței psihologice a mediului educațional (autor: T.K. Ustalova). Chestionar-chestionar pentru părinți</p>
<p><i>Cadre didactice</i></p>	
<p>Atmosfera psihologică în echipa didactică. Capacitatea profesorului de a anticipa, regla și gestiona pericolele și riscurile de siguranță psihologică a mediului educațional. Competența socială și psihologică a unui profesor. Indicatori ai sănătății psihologice a unui profesor. Atitudinea unui profesor față de personalitatea elevului. Identificarea semnelor de violență și a prezenței conflictelor interpersonale în relațiile profesorului cu elevii, cu alți profesori, cu părinții elevilor, cu administrația. Prezența deformărilor profesionale la un profesor. Epuizarea emoțională a unui profesor.</p>	<p>Chestionarul „Climatul psihologic în echipa pedagogică”. „Evaluarea percepției riscurilor”. (variante pentru cadrele didactice). Observarea manifestărilor emoționale ale atitudinii profesorului față de personalitatea elevului (autor S.V. Pazukhina). Chestionar de competență socială și comunicativă. Test pentru profesori „Știți cum să duceți un stil de viață sănătos și să lucrați productiv?”. Metodologia de observare a manifestărilor de atitudine față de elevi în activitatea profesorului (autor S. V. Pazukhina). Chestionar-întrebare pentru profesori „Diagnosticul psihologic al siguranței mediului educațional școlar”. Monitorizarea siguranței psihologice a mediului educațional (autor T. K. Ustalova). „Diagnosticul psihologic al siguranței mediului educațional școlar” (versiune pentru profesori) (autor I.A. Baeva). Chestionar al stărilor psihice ale profesorului (autor A.O. Prokhorov). Diagnosticarea nivelului de epuizare</p>

	emoțională. (autor V.V. Boyko).
<i>Pedagogii sociali</i>	
Evaluarea mediului social imediat al elevului în vederea identificării amenințărilor sociale: studiul familiei copilului (alcoolism, toxicomanie a părinților, conflicte în relațiile copil-părinte, violență în familie etc.), studiul microgrupurilor din care face parte elevul (implicarea elevului în grupuri infracționale, organizații extremiste, secte religioase distructive etc.).	Interviuri cu copilul, cu reprezentanți semnificativi ai mediului său; observarea reacțiilor acestuia; analiza documentației relevante (rapoarte de anchetă privind locuința și condițiile materiale, caracteristici, rapoarte ale medicilor, rapoarte medico-legale etc.).
<i>Administrație</i>	
Stilul de conducere pedagogică al personalului organizației educaționale. Capacitatea directorului de a anticipa, reglementa și gestiona pericolele și riscurile de siguranță psihologică a mediului educațional.	Testul „Stilul de conducere a echipei”. Tehnica „Evaluarea percepției riscurilor” (opțiune pentru șeful unei organizații educaționale). Analiza situației. Metode de expertiză psihologică și pedagogică a mediului educațional (de V.A. Yasvin).
<i>Psihologi</i>	
Identificarea amenințărilor la adresa siguranței psihologice a mediului educațional. Evaluarea indicelui de siguranță psihologică a mediului educațional. Evaluarea indicelui de satisfacție a elevilor, părinților și profesorilor cu privire la mediul educațional. Dezvoltarea sistemului de asistență psihologică în cadrul organizației educaționale. Evaluarea indicelui integral al atitudinii față de mediu a elevilor, părinților și profesorilor.	Tehnica „Diagnosticul psihologic al securității mediului educațional școlar” (autor I.A. Baeva).

Scopul principal al serviciului psihologic în asigurarea siguranței psihologice a participanților din mediul educațional este de a crea condiții menite să protejeze individul de influențe negative, de a crea relații de încredere și de a forma o previziune a amenințărilor probabile pentru a preveni încălcarea siguranței psihologice. De fapt, este vorba despre proiectarea și implementarea unei strategii propedeutice de economisire a sănătății intra-organizaționale.

Scopul de păstrare a sănătății la nivelul individului: îmbunătățirea/ajustarea optimă a forțelor și capacităților vitale ale unei persoane, protejând-o de forme distructive necontrolate de comportament dezadaptativ.

Obiectele expertizei psihologice și pedagogice sunt toate elementele procesului educațional: obiectivele, conținutul educațional, rezultatele educaționale, lecția, tehnologiile

pedagogice, structura școlii, natura interacțiunii în cadrul sistemelor: profesor-elev, elev-elev, profesor-profesor, profesor-părinte.

Pentru a asigura securitatea psihologică în mediul educațional este necesar să ne bazăm pe următoarele principii:

Primul principiu este principiul încrederii în educația de dezvoltare, al cărei scop principal este dezvoltarea personală, dezvoltarea sferelor fizice, emoționale, intelectuale, sociale și spirituale ale conștiinței. Un astfel de proces educațional se bazează mai degrabă pe logica interacțiunii decât pe cea a influenței.

Al doilea principiu, pe baza căruia este necesară proiectarea unui mediu școlar sigur din punct de vedere psihologic, este principiul protecției psihologice a personalității fiecărui subiect al procesului educațional; punerea în aplicare a acestui principiu este eliminarea violenței psihologice în interacțiune.

Cel de-al treilea principiu este formarea deprinderilor socio-psihologice. Principiul abilității socio-psihologice, care presupune prezența unor programe psihologice care să transmită un set de competențe vitale și un sistem de interacțiune fără pericole, contribuie simultan la dezvoltarea tehnologiilor umanismului profesional și, în acest sens, îndeplinește într-o anumită măsură funcția de protecție a profesorului. Acest principiu face posibilă realizarea prevenirii psihologice și corectarea stării de neajutorare învățată și a altor stări care conduc la procese distructive în dezvoltarea personală.

Principalele direcții de asigurare pedagogică a siguranței psihologice, în privința cărora organizația educațională poate forma și implementa produse software și strategii de management speciale, sunt următoarele: 1) formarea mediului tematic-spațial;

2) asigurarea componentei sociale a siguranței psihologice; 3) susținerea copiilor dezadaptativi; 4) siguranța psihologică a profesorului în condițiile schimbărilor sistemice; 5) organizarea monitorizării siguranței psihologice.

Activități de autoevaluare

1. Determinați caracteristicile psihologice ale mediului psihologic securizant.
2. Identificați principiile, criteriile securității psihologice.
3. Identificați motivele insecurității psihologice ale mediului educațional.
4. Determinați particularitățile activității psihologului cu elevii, părinții și profesorii în asigurarea unui mediu psihologic securizat.

BIBLIOGRAFIE

1. BABAN A., PETROVA D., LEMENI G. Consiliere și orientare. Ghidul profesorului. București, 2002.
2. CREȚU, T.: Psihologia vârstelor, Editura Polirom, Iași, 2009.
3. CREȚU E. Probleme ale adaptării școlare. Ghid pentru perfecționarea activității educatoarelor și învățătorilor. București: ALL EDUCATIONAL, 1999. 144 p.
4. GOLOVEI, L., GOREA, S. Organizarea activității serviciului psihologic. Ghid metodologic. Chișinău, 2020.
5. GHERGUȚ, A. Managementul serviciilor de asistență psihopedagogică și socială. Ghid practic. Iași: Polirom, 2019.
6. DRUGAȘ, I. Activitatea profesională a psihologilor școlari între nevoi și idealuri. În: Revista de Psihologie școlară, vol. 3, nr. 6/2020, p. 16-39.
7. MIHAI A. Adaptarea școlară: abordare psiho-socio-pedagogică în învățământul primar. Iași: Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2010. 165 p.
8. NEACȘU I., Metode și tehnici de învățare eficientă, București: Polirom, 2015. 320 p.
9. NEGOVAN V. Adaptarea școlară și socială – delimitări conceptuale. În: Protecția socială a copilului. București: FICE, 2005, nr. 19, p.10 – 14.
10. PLEȘCA, M. Adaptarea școlară și educația centrată pe cel ce învață: (Ciclul 2, master): Suport de curs / Pleșca Maria; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creanga". – Chișinău: S. n., 2023 (CEP UPSC). – 135 p.
11. PLEȘCA, M. Psihologia proceselor reglatorii: (Ciclul 1, licență): Suport de curs / Pleșca Maria; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creanga". – Chișinău: S. n., 2023 (CEP UPSC). – 124 p.
12. PLEȘCA, M. Protecția psihologică a adolescenților în situații de criză. În: Revista de științe socioumane. Chișinău, 2022, nr. 1 (50), p.36-45.
13. АРЕНДАЧУК, И.В. Этапы развития адаптационной готовности личности к рискам образовательной среды [Текст] / И.В. Арендачук // Известия Саратовского университета. Новая серия. Акмеология образования. Психология развития. - 2014. - Т. 3. - № 2. - С. 108-113.
14. БЕРИНСКАЯ И.В. Социально-психологический тренинг как средство профилактики школьного буллинга среди подростков // Казанский педагогический журнал. – 2019. – №3.
15. БИТЯНОВА, М.Р. Организация психологической работы в школе / М.Р. Битянова. — М.: Совершенство, 2013. — 298 с. 17.
16. ВАГАПОВА, А.Р. Адаптационная готовность учащихся начальной школы и среднего звена в оценках участников образовательного процесса [Текст] / А.Р. Вагапова // Известия Саратовского университета. Новая серия. Акмеология образования. Психология развития. - 2016. - Т. 5. - Вып. 1(17). -С. 77-81.
17. ГУРИНА Е.С., КОШЕНОВА М.И. Работа психолога с детской травмой: учебное пособие. – Новосибирск: Изд-во НГПУ, 2020. – 311 с.
18. ЕРИНА И.А., БУЗНИ В.А., КОРЖ А.А. Буллинг и пути его профилактики в образовательной практике // Мир науки, культуры, образования. – 2021. – №1 (86). – С. 81-83.
19. КОСТЯК, Т.В. Психологическая адаптация к школе [Текст] / Т.В. Костяк. - М.: ИЦ «Академия», 2018. - 176 с.

20. ЛЕДОВСКАЯ, Т.В. Психологическая структура самоотношения в подростковом и юношеском возрасте [Текст] / Т.В. Ледовская // Ярославский педагогический вестник. - 2017. - № 4. - С. 229-233.
21. НИКОЛАЕВА, Е.И. Критические (сенситивные) периоды развития и обучение в школе [Текст] / Е.И. Николаева // Школьные технологии. - 2022. - №2. - С. 22-34.
22. Обеспечение психологической безопасности в детско-подростковой среде. Методические рекомендации для педагогов общеобразовательных организаций / Авт.-сост.: Артамонова Е.Г., Ефимова О.И., Калинина Н.В., Салахова В.Б. – М.: ФГБНУ «Центр защиты прав и интересов детей», 2018. – 44 с.
23. ТАРАСОВА, Л.Е. Адаптационная готовность: дефиниция термина [Текст] / Л.Е. Тарасова // Перспективы науки. - 2015. - №7(70). - С. 26-30.
24. ТАРАСОВА, Л.Е. Механизмы школьной дезадаптации младших подростков [Текст] / Л.Е. Тарасова // Адаптация личности в современном мире: межвузовский сборник научных трудов. - Саратов: Научная книга, 2021. - Вып. 3. - С. 84-89.
25. ТАРАСОВА, Л.Е. Психологическая безопасность образовательной среды как условие развития адаптационной готовности старшеклассников [Текст] / Л.Е. Тарасова // Известия Саратовского университета. Новая серия. Акмеология образования. Психология развития. - 2022. - №2. - С. 18-22.
26. ХУХЛАЕВА, О. В. Психологическая служба в образовании. Школьный психолог : учебное пособие для бакалавриата, специалитета и магистратуры /О. В. Хухлаева. – Москва : Издательство Юрайт, 2019. – 353 с.

ANEXE

ANEXA 1.

Asistența psihologică a elevilor cu CES

Mesajul principal în activitatea cu această categorie este modernizarea sistemului de învățământ, care a stabilit noi priorități în formarea unui individ care se realizează pe sine, creativ, activ social și care își realizează potențialul. Cele mai semnificative tipuri de muncă bazate pe practică și solicitări sunt prezentate mai jos.

Punerea în aplicare a acestei direcții necesită lucrul cu diverși participanți la procesul educațional: acordarea de asistență directă, îmbunătățirea competenței psihologice a acestora, desfășurarea de activități de informare și metodologice, de consiliere, de diagnosticare, de corecție, asistență în monitorizarea, proiectarea și planificarea activităților comunităților psihologice, pedagogice și de altă natură.

Cu copiii care au dizabilități de dezvoltare fizică, intelectuală, comportamentală, emoțională și comunicativă - sprijin pentru activitățile de învățare, formarea, dezvoltarea și modelarea sferelor motivaționale, cognitive și emoțional-volitive, ținând cont de caracteristicile funcționale existente. Prevenirea psihologică și eliminarea diverselor bariere în vederea sprijinirii fiecărui elev și a maximizării potențialului său.

Consilierea privind dificultățile emergente în învățare, construirea unor relații constructive cu colegii și profesorii, depășirea atitudinilor negative ale colegilor; diagnosticarea și corectarea motivației și a nevoilor, a stimei de sine, a statutului social, a nesiguranței și a disconfortului emoțional etc.

Cu părinții - îmbunătățirea competenței psihologice a părinților (reprezentanți legali) cu privire la caracteristicile psihologice ale copiilor cu dizabilități. Educația psihologică a părinților copiilor care se dezvoltă în mod tipic, cu privire la educația incluzivă și potențialul acesteia pentru toți elevii școlii, nu doar pentru categoriile deosebit de vulnerabile, cum ar fi copiii cu dizabilități (depășirea barierelor și a stereotipurilor). Consiliere privind alegerea instituției de învățământ, a metodelor și sistemului de predare, stabilirea unui contact emoțional ținând cont de capacitățile și caracteristicile individuale ale copilului etc.

Cu cadrele didactice - îmbunătățirea competenței psihologice privind caracteristicile psihologice ale copiilor cu dizabilități, privind organizarea psihologică a interacțiunii în cadrul unui nou tip de școală incluzivă.

Acordarea de asistență pentru crearea unui mediu special de dezvoltare pentru copiii cu dizabilități, asigurarea unor condiții adecvate și a unor șanse egale cu cele ale copiilor obișnuiți de a beneficia de educație în cadrul standardelor educaționale speciale, de creștere și educare, de corectarea tulburărilor de dezvoltare, de adaptare socială și de auto-realizare. Consiliere privind interacțiunea și selectarea metodelor individuale de lucru cu copiii cu caracteristici funcționale diferite, privind stăpânirea unei noi poziții și funcții profesionale - profesor de educație incluzivă, depășirea stereotipurilor de gândire pedagogică.

Cu administrația - asistență în planificarea și proiectarea unui mediu special de dezvoltare care să asigure condiții adecvate și șanse egale cu cele ale copiilor obișnuiți, în susținerea psihologică a integrării și consolidării eforturilor participanților la procesul educațional atunci când lucrează cu copiii, monitorizarea învățării și dezvoltării copiilor cu dizabilități, elaborarea direcțiilor necesare de activitate. Participarea la elaborarea unui program de activități de remediere.

ANEXA 2.

Asistența psihologică a copiilor supradotați

În procesul de implementare a acestei direcții de activitate se presupune identificarea, susținerea și dezvoltarea copiilor supradotați ținând cont de caracteristicile individuale ale acestora (emoționale, intelectuale, comportamentale) prin acordarea de asistență practică directă participanților la procesul educațional; creșterea competențelor acestora; consultanță, informare și sprijin analitic, asistență în proiectarea și planificarea activităților educaționale, integrarea eforturilor diferiților participanți la procesul educațional.

Cu elevii - susținerea procesului de identificare și dezvoltare a supradotării. Pentru învățământul preșcolar și primar, prioritară va fi identificarea tipurilor potențiale de supradotare, sprijinirea procesului de formare și dezvoltare a diferitelor tipuri de supradotare. Pentru învățământul general de bază și secundar prioritatea se va muta spre dezvoltarea tipurilor individuale de supradotare caracteristice fiecărui copil în parte, studierea particularităților copiilor supradotați, sprijinirea elevilor supradotați în autodeterminarea și autorealizarea orientării lor creative, crearea unei situații de succes pentru elev. Consilierea privind elaborarea unei traiectorii individuale de dezvoltare a supradotării.

Cu părinții - îmbunătățirea competenței psihologice cu privire la esența și tipurile de supradotare, manifestarea supradotării, crearea condițiilor pentru dezvoltarea supradotării în diferite perioade de vârstă, caracteristicile psihologice ale copiilor supradotați, oportunitățile de dezvoltare a supradotării în diferite sfere ale vieții, domeniile de lucru cu copiii supradotați din regiune. Consultanță privind crearea unui program individual de dezvoltare a potențialului creativ al copilului, ținând cont de caracteristicile sale individuale. Sprijin psihologic și încurajare morală a părinților copiilor talentați, motivare pentru a debloca potențialul creativ al propriului copil.

Cu cadrele didactice - îmbunătățirea competenței psihologice privind esența supradotării (potențială și reală), tipurile, manifestările acesteia, crearea condițiilor pentru dezvoltarea supradotării, particularitățile psihologice ale copiilor supradotați, posibilitățile de dezvoltare a supradotării în diferite sfere ale vieții, domeniile de lucru cu copiii supradotați din regiune. Acordarea de asistență pentru crearea condițiilor de identificare, dezvoltare și sprijinire a copiilor supradotați și asigurarea împlinirii personale și a autodeterminării profesionale a acestora. Facilitarea participării copiilor supradotați la olimpiadele disciplinare la toate nivelurile. Crearea de condiții pentru dezvoltarea competenței creative a profesorului ca o condiție necesară pentru a lucra cu elevii supradotați.

Cu administrația - asistență în planificarea și dezvoltarea programelor de identificare și dezvoltare a copiilor supradotați, crearea unui mediu de dezvoltare, selectarea tehnologiilor moderne de educație, educarea și dezvoltarea personalității unui copil supradotat, crearea unei bănci și dezvoltarea monitorizării copiilor supradotați. Asistență în participarea la concursuri pentru instituțiile de învățământ privind dezvoltarea și implementarea programelor de identificare și sprijinire a copiilor supradotați.

ANEXA 3.

Recomandări privind suportul tehnico-material și informațional-metodologic al cabinetului psihologului

Cabinetul psihologului este o parte importantă a mediului de dezvoltare a unei instituții de învățământ. Organizarea și dotarea încăperii trebuie să țină cont de principalele domenii de activitate ale psihologului, de caracteristicile de vârstă ale copiilor și să îndeplinească criteriile de confort funcțional.

Cerințe generale pentru cameră

Varianta optimă este o cameră separată și izolată, cu o suprafață nu mai mică de 25-30 m², astfel încât în ea să se poată afla în același timp 10-12 persoane, iar activitatea să se desfășoare în condiții de confort.

Ca variantă cea mai reușită trebuie luată în considerare amplasarea biroului departe de birourile administrației instituției, de cabinetul medical, de sălile pentru orele de muzică și educație fizică. Cel mai indicat este ca biroul să fie amplasat la parterul clădirii, ceea ce va face posibilă menținerea confidențialității.

Camera trebuie să fie menținută la o temperatură optimă (20-22 °C). Camera trebuie să fie caldă și, în același timp, bine ventilată. Sunt de dorit sistemele de umidificare, ionizare și aer condiționat.

Se recomandă instalarea unei uși duble în cameră pentru a asigura izolarea fonică. În timpul realizării activităților psihologice, se recomandă afișarea pe ușă a unui avertisment (semn) privind respectarea liniștii.

Sala ar trebui să ofere siguranță psihologică, să garanteze protecția împotriva ochilor curioși: nu ar trebui să existe ferestre interioare și uși de sticlă. Ferestrele exterioare ar trebui să aibă perdele (jaluzele).

Acoperirea preferată a podelei este linoleumul sau mocheta moale.

Zonarea spațiului de lucru

Este recomandabil să împărțiți spațiul de birou în mai multe zone de lucru cu încărcătură funcțională diferită. Se recomandă alocarea următoarelor zone:

- activitatea de consiliere;
- munca de diagnosticare;
- munca corectivă și de dezvoltare, relaxare și ameliorarea tensiunii emoționale;
- așteptare pentru recepție;
- zona de lucru (personală) a psihologului;

Zona de lucru consultativ este destinată consultărilor și conversațiilor individuale cu copiii, părinții și profesorii. Organizarea acestei zone presupune crearea unui mediu de încredere care să ajute vizitatorul, venit să consulte un psiholog pedagogic, să discute calm problemele sale, să se simtă cât mai confortabil și în siguranță. Acest lucru este facilitat de o schemă cromatică în tonuri pastelate, moi, precum și de elemente de interior precum fotolii confortabile și confortabile, o măsuță de cafea mică, compoziții de plante de interior, tablouri (postere), lămpi discrete (aplice de perete) etc.

Zona de lucru pentru diagnosticare este destinată efectuării examinărilor de diagnosticare (individuale sau de grup).

Designul zonei nu trebuie să conțină obiecte inutile, detalii interioare luminoase care pot distra atenția și îi pot împiedica să se concentreze asupra sarcinilor propuse. Materialele de diagnosticare ar trebui să fie sistematizate (în funcție de vârstă, probleme) și plasate într-un dulap special, astfel încât să fie comodă utilizarea lor. Un computer (laptop) este de dorit pentru diagnosticarea computerizată. Mobilier - mese (birouri), scaune pentru diagnosticarea individuală sau în subgrupuri mici.

Zona activității corecțional-dezvoltare, relaxare și îndepărtare a tensiunii emoționale este destinată pentru cursuri (traininguri) individuale sau de grup de dezvoltare și (sau) corecționale; cursuri care promovează calmarea, relaxarea, îndepărtarea oboselii acumulate, iritarea.

Echipeamente - elemente ale sălii de descărcare senzorială, echipamente muzicale, înregistrări de muzică calmă, diverse materiale de joacă (jucării moi, păpuși marionetă, constructor, ajutoare de dezvoltare etc.), creioane, vopsele, albume etc.). Mobilier, elemente de interior - mese (birouri), scaune, tablă, mocheta (covor), fotolii moi și confortabile, lumini slabe, acvariu, plante de cameră etc.

Zona de așteptare a recepției servește ca un fel de sală de primire, unde copiii și adulții care contactează psihologul pot sta confortabil și aștepta, pot îndeplini sarcinile care le sunt destinate (de exemplu, completarea de chestionare, anchete etc.).

Echipeamente, elemente de interior - standuri de informare, o bibliotecă cu literatură psihologică și pedagogică specială pentru copii și părinți, reviste, jocuri de societate și alte materiale care permit petrecerea timpului de așteptare într-un mod util; plante de interior, tablouri. Pe pereți nu ar trebui să existe afișe pe pereți, de exemplu, cu conținut medical, pentru a nu provoca asocieri nedorite în rândul copiilor și părinților lor. Mobilier - scaune, mese.

Zona de lucru (personală) este necesară pentru ca psihologul să se pregătească pentru muncă (cursuri, consultații etc.) și să prelucreze datele. Aceasta este dotată cu un birou, un computer și un dulap cu cheie pentru plasarea și depozitarea materialelor de diagnosticare și metodologice, a documentației de lucru, a literaturii etc., precum și a dosarelor cu date personale despre clienți (copii, profesori, părinți).

Organizarea zonală complexă a spațiului de lucru al cabinetului unui psiholog implică, în mod ideal, amplasarea acestuia în două încăperi.

Opțiunea optimă pentru o școală este de a combina o cameră mică și o sală de clasă standard atunci când se echipează un cabinet de psiholog. Un astfel de model de birou este funcțional mai ales dacă în instituția de învățământ lucrează mai mulți psihologi. În acest caz, ei pot lucra simultan fără a se interfera unul cu celălalt.

În acest caz, diviziunea zonală poate fi următoarea: într-un birou mic - zona de lucru (personală) a psihologului educațional și zona pentru munca individuală și pentru munca cu subgrupuri mici (consiliere, diagnostic și muncă de corecție-dezvoltare). În acest caz, este deosebit de important să se aleagă mobilierul potrivit pentru mobilierul trebuie să fie compact, confortabil și multifuncțional, de preferință în culori deschise.

Într-un birou mare - o zonă pentru lucrul în grup (diagnostic, corecție-dezvoltare și relaxare), precum și pentru cursuri și cursuri opționale. În cazul în care este imposibil să se aloce o astfel de cameră, dar ținând cont de necesitatea de a implementa activitățile în totalitate, administrația instituției ar trebui să ofere psihologului posibilitatea de a utiliza alte încăperi pentru lucrul în grup, cursuri opționale.

Biroul unui psiholog în orice variantă de organizare a acestuia, indiferent de mărimea încăperii și de dotarea materială și tehnică, reprezintă „fața” specialistului care lucrează în el, reflectă individualitatea acestuia ca profesionist și ca persoană.

Acest birou trebuie să fie confortabil nu numai pentru psiholog, ci și pentru copiii și adulții care vin acolo.

Echipeament informațional și metodologic

Locul de muncă ar trebui să fie dotat atât cu materiale științifice, metodologice și de informare-referință cu privire la conținutul activității psihologului-educator, cât și cu documentația normativă și juridică actuală care reglementează activitatea psihologului (programul de lucru, durata concediului, procedura de certificare etc.).

Documentație normativă și juridică: documente de nivel internațional, federal, regional, municipal, al instituțiilor de învățământ, care definesc sau reglementează activitățile de sprijin psihologic al educației și de protecție a drepturilor copilului.

Materiale metodologice: literatură științifică și metodologică, materiale pentru desfășurarea orelor, programe de lucru (educaționale, corecțional-dezvoltare etc.), metode de psihodiagnostic pentru desfășurarea activității de diagnostic și corecție (materiale de stimulare), de muncă corecțională (materiale de stimulare, formulare standard, chei, programe informatice),

diverse materiale de joacă (seturi de jucării educative și jocuri de societate, mingi, păpuși, piramide, cuburi, loto, domino etc.), seturi de creație (plastilină, vopsele, creioane colorate etc.), precum și o varietate de jucării și jocuri de societate.

Documentația de lucru: fișa postului de psiholog; programul de lucru; planul de lucru pentru anul în curs aprobat de conducătorul instituției; raportul de activitate pentru anul precedent, jurnalele de activitate desfășurate pe domenii și tipuri de activitate (pe suport de hârtie sau în format electronic); materiale de examinare a persoanelor, grupurilor; concluzii privind rezultatele activității, fișa de evidență a „clienților”.

Echipamentul tehnic al biroului

Locul de muncă al unui specialist modern este de neconceput fără echipament tehnic, care permite utilizarea cât mai eficientă a timpului de lucru. Mijloacele tehnice sunt necesare pentru ca un profesor-psiholog să desfășoare cursuri cu copiii, să prelucreze și să sistematizeze rezultatele diagnosticelor, monitorizărilor și ale altor studii, să pregătească și să desfășoare activități de diagnosticare și de corecție-dezvoltare etc. În consecință, în cabinetul psihologului este necesar să aibă:

- echipament de birou (calculator, imprimantă, echipament de multiplicare);
- echipament audio și video (cameră video, reportofon);
- echipament multimedia (proiector, ecran). Este de dorit să se asigure posibilitatea de acces la internet.

Designul de lumină și coloristic al biroului

Se recomandă utilizarea unui iluminat combinat în birou: iluminat de sus și de perete (lămpi laterale, aplici de perete). Este mai bine să direcționați toate luminile către tavan pentru a oferi o lumină moale și difuză.

Culoarea pereților, a podelei, a mobilierului, a perdelelor (jaluzelelor), a fundalului general al camerei trebuie să fie tonuri calme și neutre, care să nu provoace emoții și iritații suplimentare. Este mai bine să folosiți nuanțe pastelate, liniștitoare de verde și albastru în combinație cu bej cald sau culoare galbenă slabă. Această schemă de culori promovează adaptarea la cameră și la situația de interacțiune. Nu se recomandă utilizarea suprafețelor lucioase, a culorii violet, limitată în utilizarea culorilor roșu, portocaliu, galben aprins, care contribuie la creșterea activității sistemului nervos central.

Fitodesign-ul

În cabinetul psihologului trebuie să fie neapărat plante care să contribuie la crearea unor condiții optime pentru cursuri și recreere. În plus, florile, rafturile de flori și pereții pot juca rolul de partiții funcționale care separă diferite zone ale biroului (de exemplu, separă zona de recepție primară de zona de diagnosticare).

În birou se recomandă amplasarea de flori proaspete, fitocompoziții care au un efect psihologic favorabil asupra vizitatorilor, acvariu. O completare organică a fitoconstrucției este utilizarea înregistrărilor de sunete din natură în timpul orelor de curs: zgomotul pădurii, valurile mării, cântecul păsărilor.